Tímarit

Þjóðræknisfélags Íslendinga

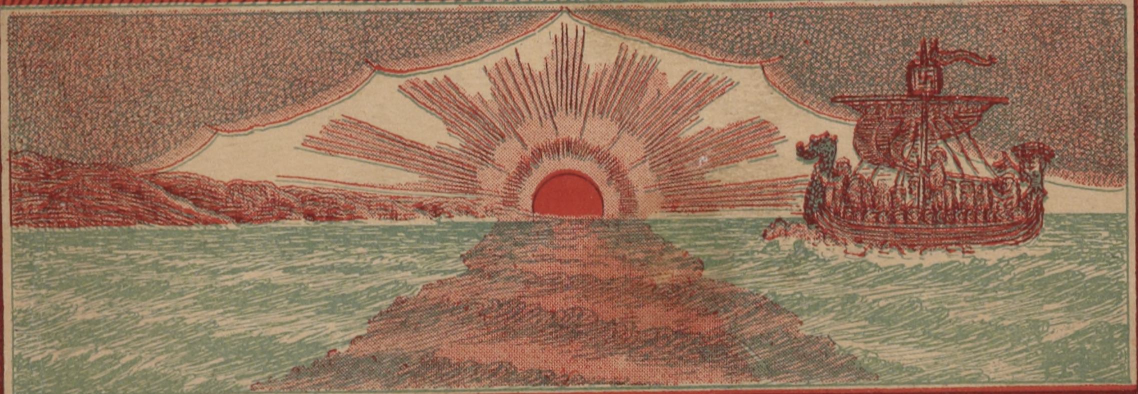
XXIX ÁR

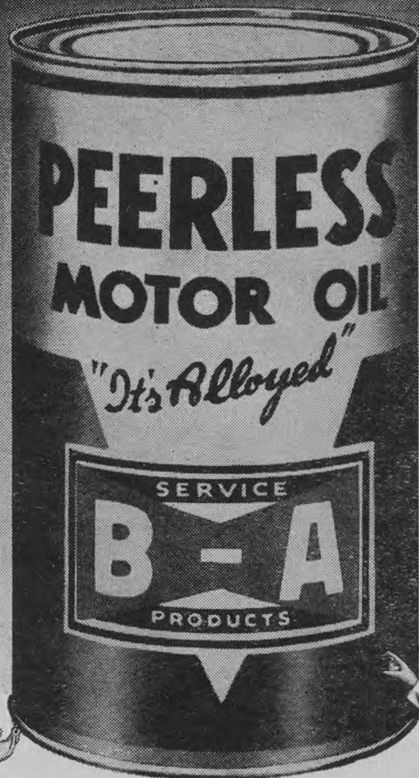

WINNIPEG, MANITOBA

A PICTURE OF
Leadership

Since 1906, The British American Oil Company Limited has concentrated on Service. B.A Peerless Motor Oil is the most recent B-A Product to win leadership by reason of its capacity to serve better.

THE BRITISH AMERICAN OIL COMPANY LIMITED

TÍMARIT

Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi
XXIX. ÁRGANGUR

Tilgangur félagsins er:

1. Að stuðla að því af fremsta megni að Íslendingar megi verða sem bestir borgarar í hérlendu þjóðlífi.

2. Að styðja og styrkja íslenska tungu og bókvísi í Vesturheimi.

3. Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan.

Þetta er sá félagsskapur meðal Íslendinga í Vesturheimi, er aðallega byggir á þjóðernislegum grundvelli og hvetja vill þá til framsóknar og virðingar til jafns við þá þjóðflokka aðra, er þetta land byggja.

Ársgjaldið er aðeins 1 dollar, og fá allir skuldlausir félagsmenn, er það borga, þetta tímarit ókeypis.

Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi
Winnipeg, Canada

In Memoriam

HEIÐURSFÉLAGAR OG FORSETAR

His Excellency Lord Tweedsmuir, Hon. Patron
Kjartan Helgason, fyrrum prófastur
Stephan G. Stephansson, skáld
Frú Stephanía Guðmundsdóttir, leikkona
Prófessor Sv. Sveinbjörnsson, tónskáld
Þorbjörn Bjarnarson, skáld —Þorskabítur —
Einar H. Kvaran, rithöfundur
Ragnar E. Kvaran, fyrrum prestur og forseti
Kristján Níels Júlíus — K.N., — skáld
Séra Jónas A. Sigurðsson, skáld og forseti
Dr. Rögnvaldur Pétursson, forseti og ritstjóri
Prófessor F. S. Cawley, Ph.D.
Friðrik Swanson, málari
Kapt. Sigtryggur Jónasson
Dr. B. J. Brandson, læknir
J. Magnús Bjarnason, rithöfundur
Dr. Hjörtur Thordarson, raffræðingur
Mrs. Guðrún H. Finnsdóttir, skáldkona

Félagatal Þjóðræknisfélagsins 1947

A. Heiðursverndarar

His Excellency the Right Honourable The Earl of Athlone, K.C.
Herra Sveinn Björnsson, forseti Íslands

B. Heiðursfélagar

Dr. Vilhjálmur Stefánsson, landkönnuður, New York
Prófessor Halldór Hermannsson, Cornell University, N. Y.
Prófessor Sigurður Nordal, Háskóla Íslands, Reykjavík, Ísl.
Prófessor Árni Pálsson, Háskóla Íslands, Reykjavík, Ísl.
Prófessor Watson Kirkconnell, McMasters University, Hamilton, Ont.
Dr. Henry Goddard Leach, New York, N. Y.
Rt. Rev. C. V. Pilcher, D.D., Sydney, Australia
Jóhannes Jósefsson, íþróttamaður, Reykjavík, Ísland
Þorst. Þ. Þorsteinsson, rithöfundur, Winnipeg, Man.
Guttormur J. Guttormsson, skáld, Riverton, Man.
Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, skáld, Winnipeg, Man.
Mrs. Jakobína Johnson, skáldkona, Seattle, Wash.
Mrs. Laura Goodman Salverson, skáldkona, Winnipeg
Fröken Halldóra Bjarnadóttir, Ritst. Hlín, Akureyri, Ísland
Jónas Jónsson, alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Thor Thors, sendiherra Íslands, Washington, D. C.
Ásgeir Ásgeirsson, alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Séra Runólfur Marteinsson, Winnipeg, Man.
J. T. Thorson, yfirdómari, Ottawa, Ont.
J. J. Bíldfell, Winnipeg
Árni G. Eylands, Reykjavík, Ísland
Sigurgeir Sigurðsson, biskup Ísland
Gunnar B. Björnsson, Minneapolis, Minn.
Ásmundur P. Jóhannsson, Winnipeg, Man.
Einar Jónsson, myndhöggvari, Reykjavík, Ísland
Vilhjálmur Þór, Reykjavík, Ísland
Gísli Jónsson, ritstjóri Tímaritsins, Winnipeg, Man.
Dr. John C. West, forseti Ríkisháskólans í North Dakota, Grand Forks, N.D.
Próf. Ásmundur Guðmundsson, formaður í guðfræðideild Háskólans í Rvík.
Séra Albert E. Kristjánsson, prestur, Blaine, Wash.
Prófessor Richard Beck, University, N.-Dak.
Dr. Helgi Briem, aðalræðismaður, New York
Sigurður Þórðarson, söngstjóri, Reykjavík, Ísland

C. Æviféiagar

Árni Sigurðsson, Seven Sisters, Man.
Dr. Helgi P. Briem, Consul Gen. of Iceland, New York, N. Y.
Grettir Leo Jóhannson, Icelandic, Danish Consul, Winnipeg, Man.

D. Ársfélagar

1. ÍSLAND

Hinrik Björnsson, Reykjavík
Þórhallur Ásgeirsson, Reykjavík
Dr. Eggert Steinþórsson, Reykjavík
Frú Gerður Steinþórsson, Reykjavík
Fröken Jóhanna Friðriksdóttir, Reykjavík
Frú Guðrún J. Erlings, Reykjavík
Mrs. Rannveig Schmidt, Reykjavík
Eggert Levy, hreppstjóri, Ósum, Húnavatnssýslu.
Gunnar Norland, Reykjavík
Árni Friðjónsson, Siglufirði

2. ENGLAND

Miss Ingibjörg Ólafsson, Stella Maris, Rottingdean, Sussex

3. CANADA

Árnes, Man.

Mrs. Anna H. Helgason
Ísleifur Helgason
Mrs Guðrún Johnson
Jónas Ólafsson
O. G. Ólafsson
Þorsteinn Sveinsson
Sigurður J. Thorkelsson

Ashern, Man.

Hermann Helgason
Dr. S. E. Björnsson
Guðm. Sigurðsson

Benalto, Alta.

Jóhann M. Hillman

Brandon, Man.

Dr. E. J. Skafel, B.A., M.D:

Calgary, Alta.

Jóhann Bjarnason
Sigurður Sigurðsson

Camp Morton, Man.

Þorsteinn Sveinsson

Clairmont, Alta.

Magnús G. Guðlaugsson

Elfros, Sask.

Jón Jóhannesson
Sigurður Arngrímsson

Frobisher, Sask.

Hjörtur Bergsteinsson

Hayland, Man.

Mrs. Stefanía Guðmundsson
Sigurður B. Helgason
Ólafur Magnússon
Geirfinnur Pétursson
Mr. og Mrs. Freeman Halldórsson

Hnausa, Man.

Daniel Halldórsson
Hildibrandur J. Hildibrandsson
V. G. Stadfeld
Sigvaldi Vídal
Miss Sigurrós Vídal

Hodgson, Man.

Rögnvaldur S. Vídal

Jarvil, Alta.
Mrs. Helga Björnson

Kenora, Ont.
Mrs. Sigríður Pálsson

Keewatin, Ont.
Bjarni Sveinsson

Langruth, Man.
Sigfús Benediktson

Loomis, Sask.
B. Bjarnason

Markerville, Alta.
Mrs. Rósa S. Benediktson

Marquette, Man.
Mrs. Sigríður Sveinsson
S. G. Sveinson

Matheson Island, Man.
Árni G. Johnson

Narrows, Man.
Miss M. Gunnlaugsson
Kristján Guðmundsson
Joe Kernested
Mrs. Arnþóra Kernested
Miss Katrín Kernested
Guðmundur Thorkelsson

Osland, B. C.
Kristján Einarsson
Friðrik Kristmansson

Oak Point, Man.
Jón Finnsson
Eric Stefánson
Th. Gíslason

Oak View, Man.
Mrs. Jóhannes Johnson
Sigurður Sigfússon
Thorsteinn Johnson

Ottawa, Ont.
Dr. John B. Watkins
Christian Sivertz

Otto, Man.
Mrs. Guðr. G. Eyjólfsson

Piney, Man
Mrs. B. E. Björnsson
Kristinn Norman
Lárus S. Freeman

Red Deer, Alta.
Ófeigur Sigurðsson

Riverton, Man.
Mrs. Arnheiður Eyjólfsson

Saskatoon, Sask.
Próf. T. Thorvaldson

Selkirk, Man.
Ásgeir Bjarnason

Sexsmith, Alta.
Jón Einarsson

Siglunes, Man.
Davíð Eggertsson
Miss Guðbj. Eggertsson
Ásmundur Freeman
Grettir Fossman

Swan River, Man.
Mrs. Thórdís Samson
C. Guðmundson

Tantallon, Sask.
Helgi Vigfússon

Thicket Portage, Man.
J. H. Johnson

Toronto, Ont.
Einar I. Svanbergson
J. Ragnar Johnson
Mrs. H. L. Robson

Vancouver, B. C.
Mrs. Kristjana Anderson
Magnús Elíasson
Mrs Matth. Friðriksson

Mrs. H. S. LeMessurier
Mrs Anna Matthíason
S. Guðmundsson
Thor Guðmundsson

Victoria, B.C.
Dr. J. P. Pálsson

Virden, Man.
Böðvar Johnson

Vogar, Man.
Björn Eggertsson
Framar Eyford
Tómas Guðmundsson
Mrs. Unnur Hallson
Mrs. Ingibjörg Eggertsson
Mrs. Óli Johnson
Miss Margrét Lambertson
Óli Johnson
J. Eyford
Jónas Johnson
Lestrarfél. "Herðubreið"
Magnús Jóhannesson
Björn Johnson
John S. Johnson
Óli Johnson
Óskar Johnson
Guðmundur Jónsson
Páll Jónsson

Wapah, Man.
Mrs. Fritz Erlendson

Watrous, Sask.
Pétur N. Johnson

Westbourne, Man.
Mrs. Lára Sveinsson

White Rock, B. C.
S. D. B. Stephanson

Wilkie, Sask.
Miss Dóra Davidson

Winnipeg, Man.
Mrs. Sigríður Árnason
Mrs. Gyða Hurst
Próf. Skúli Johnson
Guðm. F. Jónasson
Capt. Vilhelm Kristjánsson
Magnús Markússon
S. W. Melsted
Jón Sigurðsson
G. S. Thorvaldson, K.C.

Wynyard, Sask.
Jakob J. Norman

4. BANDARÍKIN

Alexandria Va.
Leifur Magnússon

Arlington, Va.
Mrs. J. Sigmundsson

Baltimore, Md.
Dr. Stefán Einarsson

Berkeley, Calif.
Próf. Sturla Einarsson
Rev. S. O. Thorláksson

Blaine, Wash.
Mrs. Kristín F. Líndal

Boston, Mass.
Kapt. Jóhannes G. Ásgeirsson
Kórmakur Ásgeirsson
Einar Barnes
Ari Bjarnason
Kapt. Jóhannes Björnsson
Kapt. G. K. Eggertsson
Kapt. Björgvin Einarsson
Valgeir Einarsson
Chr. A. Guðjohnson
Ágúst Guðmundsson
Andrés Guðmundsson
Kapt. Thor Guðmundsson
Kapt. Grímur Hákonarson
Jónas Hallgrímsson
Björn D. K. Haralz
Kapt. Gunnlaugur Illugason
Kapt. Axel Jóhannsson
Kapt. Guðmundur Jóhannsson
Norman B. Johnson

Gunnlaugur Jónsson
Kapt. Theódór Jónsson
K. Markússon
Sigtryggur Ólafsson
Guðmundur Pálsson
Adolf Petersen
Pálmi M. Sigurðsson
Valdimar Peterson
Jakob J. Thorvaldson
Capt. Oskar Gíslason

Bottineau, N. Dak.

Ásmundur Benson
Óskar B. Benson
Albert Árnason
Mrs. George Freeman

Brooklyn, N.Y.

Rev. David Gulbrandson

Buena, Park. Calif.

Mrs. J. Gillis

Cambridge, Mass.

Próf. Francis P. Magoun, Harvard University

Camp Crowder, Mo.

Chaplain G. B. Guðmundsson.

Chicago, Ill.

S. Árnason

Emil Beck
Bragi Freymóðsson
Dr. Árni Helgason
Sigurthor M. Hinrickson

Cismont, Va.

Próf. Frederic T. Wood

Davis, Calif.

Dr. V. S. Ásmundsson

Detroit, Mich.

Hon. Frederick H. Fljózdal
Jónas W. Johnson

Duluth, Minn.

Rev. Sveinbjörn Ólafsson

Fargo, N. Dak.

Dr. B. K. Björnsson
W. A. Myrdal
Próf. F. W. Thordarson

Gloucester, Mass.

Einar Anderson
Jónas B. Johnson

Grand Forks, N. Dak.

University Library

Hallson, N. Dak.

Árni J. Jóhannsson

Huntington Park, Calif.

Dr. Paul V. Jameson
Miss Ellen Jameson

Ivanhoe, Minn.

Peter H. Foss

Jackson, Mich.

Andrew H. Palmi

La. Kota, N. Dak.

Einar Johnson

Lincoln, Nebr.

Próf. Joseph Alexis

Los Angeles, Calif.

Gunnar Bergman

Minneapolis, Minn.

Ásm. Bjarnason
Björn G. Björnsson
Hjálmar Björnsson
K. Valdimar Björnsson
Guðmund Peterson
Miss Hermanía Björnsson
Gunnar S. Bardal

Minneota, Minn.

Sr. Guttormur Guttormsson
Einar Hallgrímsson
J. P. Ísfeld

Jóseph Jósephson
John A. Johnson
John L. Johnson

National City, Calif.
John S. Laxdal

New Brunswick, N. J.
Rutger's University Library
Prófessor Helgi Johnson

New Haven, Conn.
Próf. Adolph B. Benson
Yale University Libr.

New Ulm, Minn.
Hon. A. B. Gíslason

New York, N. Y.
E. Grettir Eggertson
Edvard Frímannsson
Garðar Gíslason
Jón Guðbrandsson
Hannes Kjartanson
Gunnar Magnússon
Georg Östlund
Dr. E. Thorláksson
Ólafur Johnson

Park River, N. Dak.
Theodore Eyjólfson

Philadelphia, Penn.
Próf. Axel J. Uppvall
Dr. Caroline Brady

Pt. Roberts, Wash.
Árni S. Mýrdal

Portland, Ore.
Barði Skúlason
Guðm. Thorsteinsson
Mr. N. B. Johnson

Poulsbo, Wash.
Mrs. H. F. Kyle

Princeton, N. Y.
Próf. R. V. Lindebury

Quord, Calif.
Jóhannes Sveinsson

Rio Linde, Calif.
E. M. Thorsteinsson

Rugby, N. Dak.
Dr. Chr. G. Johnson

San Diego, Calif.
J. K. Steinberg

Seattle, Wash.
Thórir Björnsson

Mrs. Margrét J. Benedictsson
B. J. Einarsson
Mrs. Helga K. Sumarliðason
B. I. Einarsson
Mrs. J. Straumfjörð

St. Paul, Minn.
Minnesota Historical Society

Topeka, Kans.
J. B. Linderholm

Toppenish, Wash.
Mrs. Bergþóra Benedictson

Upham, N. Dak.
E. J. Breiðfjörð

Virginia, Minn.
Magnús Magnússon

Washington, D. C.
John M. Echols
Mrs. Mekkin S. Perkins

Williamsburg, Va.
Próf. Jess H. Jackson

Woodbrigde, Mass.
J. B. Skaptason, Ph.D.

TÍMARIT

ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA

TUTTUGASTI OG NÍUNDI ÁRGANGUR, 1947

Ritstjóri: Gísli Jónsson

WINNIPEG, MANITOBA

Gefið út af Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi

1948

MYNDIRNAR

Prentað hjá The Columbia Press Ltd. 695 Sargent Ave., Winnipeg, Man.

EFNISYFIRLIT

Tvær Kliðhendur

Eftir Guttorm J. Guttormsson

AFTURHVARF

Bregður mér við þá sjón, að sjá ei hnípna
Sál mína vera í för með hljóðum ekkjum;
Svífandi heldur heyra yfir bekkjum
Kórsöngva skæra skógar organ pípna.

Tónlistin á sér upphaf þar sem gróa,
Eflast og þroskast lauftré villimarka,
Hljóðfærakliðinn aspa, álms og bjarka.
Til þeirra radda eg runnið hef á skóga.

Mannabygð, eftir hrannmorð heims, er valur,
Hugsjóna minna og vona dánarbeður.
Hingað ég flýði hennar dauðaþögn.
Heyrist í þínum hásöng, dýrðarsalur,
Hjartaslög tímans; nýrra dyra kveður
Þörfin að leysa lífsins kjarnamögn.

SNJÓKORNIÐ

Snjókornið skæra krystals víravirkið,
Viðkvæmt og smágert, kemur þó til jarðar
Heilt innan sviga sinnar megin gjarðar.
Af því er dimma hríðin; hvíta myrkrið.

Samt verður dýrð af dýrstu eðalsteinum
Döpur hjá því er skín við tungli og sól.
Stundum sem fjúki stjörnudust í skjól,
Sólgneistar hrökkvi af hrímgum viðargreinum.

Eilífðarblóm úr ís, þó bráðni og þorni,
Eimur það verði, daggartár og lind,
Sálin þess mun hin sama áfram halda.
Hún er hin sama á heimsins kveldi og morgni,
Hásæti skipar efst á jökultind.
Því, sem er eilíft, efstu tindar falda.

Longfellow og norrænar bókmentir

Eftir prófessor Richard Beck

Í hópi þeirra fræðimanna og menningarfrömuða í Bandaríkjunum á fyrra helmingi 19. aldar, sem lögðu nokkura rækt við norrænar bókmentir, skipar skáldið Henry W. Longfellow merkis- og virðingarsess. Með ritgerðum sínum, útgáfum og þýðingum, og þá eigi síður með kvæðum sínum um norræn efni, glæddi hann drjúgum áhuga landa sinna á Norðurlöndum, sögu þeirra, bókmentum og menningu. Hefi ég áður hér í ritinu vikið að þeim ástæðum, sem lágu til þess, að hann og eigi allfáir aðrir merkir andans menn bandarískir tóku að gefa gaum norrænum fræðum, og skal það eigi endurtekið hér. — Sbr. grein mína "George P. Marsh, — Brautryðjandi íslenskra fræða í Vesturheimi", *Tímarit Þjóðræknisfélagsins*, 1935. — Hins vegar verða hér nánar rakin kynni Longfellows af Norðurlöndum og bókmentum þeirra, lýst ritstörfum hans um þau efni, áhrifum þaðan á skáldskap hans og því fræði- og landkynningarstarfi í þágu Norðurlandaþjóðanna og menningar þeirra, sem hann vann með ritstörfum sínum, en þeirri merkilegu hlið á skáldskap og annari rithöfundastarfsemi þessa frjósama og vinsæla skálds, öndvegisskálds á sinni tíð, hefir eigi áður verið gerð nein veruleg skil á íslensku. Fátt hefir um hann og skáldskap hans verið ritað á vora tungu, þó hann sé Íslendingum kunnur af mörgum þýðingum kvæða hans; skal ævi- og rithöfundaferill hans því þræddur hér í megindráttum lesendum til glöggvunar.

I.

Henry Wadsworth Longfellow var fæddur í Portland-borg í ríkinu Maine 27. febrúar 1807, og stóð að honum gáfu- og mentafólk í báðar ættir, enda ólst hann upp á miklu menningaheimili. Faðir hans, er útskrifast hafði af Harvard-háskóla, var merkur lögfræðingur og um skeið þjóðþingmaður; einnig átti hann sæti í stjórnarnefnd Bowdoin College og var forseti Sögufélagsins í Maine. Í móðurætt var skáldið komið af hinum fyrstu landnemum í Nýja-Englandi, meðal annara þeim John og Priscillu Alden, er hann hefir reist óbrotgjarnan minnisvarða í ljóðsögu sinni *The Courtship of Miles Standish* — Bónorð Miles Standish; — annars er móður Longfellows lýst þannig, að hún hafi verið mikill unnandi sönglistar, skáldskapar og náttúrufegurðar.

Eins og vænta mátti, naut Longfellow ágætrar mentunar í æsku; kornungur fór hann einnig að yrkja og var kvæði eftir hann, sögulegs efnis, prentað í blaðinu *Portland Gazette* 1820, þá er hann var þréttán ára að aldri. Hann stundaði nám á Bowdoin College og útskrifaðist þaðan 1825. Orti hann allmikið á skólaárum sínum, og birtust kvæði hans þá þegar í kunnum tímaritum; bera þau órækt vitni rímgáfu hans og ást á náttúrunni, jafnframt því sem sjá má þar áhrif eldri samtíðarskálda. Beindist hugur hans eindregið að bókmentalegum efnum, enda hafði hann, áður en hann útskrifaðist, ákveðið að gerast rithöfundur. Bar þá einnig svo vel í veiði, að rétt eftir að hann lauk námi, bauðst honum nýstofnuð kennarastaða í nýjum málum við Bowdoin College, jafnhliða og honum var veittur fjárstyrkur til framhaldsnáms og ferðalaga í Norðurálfu til undirbúnings kennarastarfinu. Dvaldi hann í þeim erindum í Frakklandi, á Spáni, Ítalíu og í Þýskalandi árin 1826—'29, og segir hann frá dvöl sinni og ferðum í bókinni *Outre-Mer* — Handan hafsins, 1835, — sem menn geta enn lesið sér til ánægju vegna glöggra og skemtilegra lýsinga á þjóðlífinu í Norðurálfu á fyrri hluta 19. aldar.

Næstu sex árin gegndi Longfellow kennarastörfum í tungumálum í Bowdoin College og var jafnframt bókavörður skólans. En samhliða kenslunni, sem hann rækti af miklum áhuga og fór prýðilega úr hendi, samdi hann kenslubækur og ritaði tímaritagreinar um bókmentaleg efni. Haustið 1831 kvæntist hann Mary Storer Potter, mentaðri fríðleikskonu úr heimaborg sinni. Dró nú að tímamótum í ævi hans.

Í desember 1834 var honum boðið prófessorsembættið í nýjum málum og bókmentum við Harvard-háskóla, og tók hann því virðingarboði, en dvaldi, áður en hann hóf háskólakenslu í hinni nýju stöðu sinni, árlangt í Norðurálfu, einkum með það fyrir augum, að afla sér aukinnar þekkingar í þýsku og Norðurlandamálum og samtíðarbókmentum austan hafsins. Varð honum för þessi einnig hin ávaxtaríkasta, ekki síst dvölin á Norðurlöndum, sem lýst verður síðar, en það eitt varpaði skugga á ferðina,

að kona hans lést í Hollandi haustið 1835. Eigi að síður hélt hann áfram fræðiiðkunum sínum, og leitaði sorgmæddum huga sínum svölunar með þeim hætti. Eftir heimkomuna í desember 1836, tók hann við prófessorsembætti sínu í Harvard og settist að í Cambridge; fékk hann sér íbúð í Craigie House, sem verið hafði á sínum tíma bækistöð Washingtons, og varð þetta sögufræga stórhýsi jafnan síðan aðsetursstaður Longfellows og eign hans nokkurum árum síðar.

Gerðist hann nú, ásamt með háskólakenslunni, frjósamur rithöfundur og skáld. Auk tímaritagreina á þessum árum, gaf hann út 1839 ævintýrasöguna *Hyperion,* ritaða í þýskum skáldsagnastíl, sem hann hafði orðið hugfanginn af, og var henni vel tekið; sama ár kom út ljóðasafn hans *Voices of the Night* — Næturraddir, — sem einnig átti ágætum viðtökum að fagna, enda er þar að finna sum af kunnustu og vinsælustu kvæðum hans, meðal þeirra "A Psalm of Life' — Lífshvöt. — Tveim árum síðar birtist annað víðkunnugt og jafn vinsælt kvæðasafn eftir hann, *Ballads and Other Poems,* sem hefir inni að halda önnur eins eftirlætis kvæði og þau, er nú verða talin: "The Village Blacksmith" — Smiðurinn, — "The Rainy Day" — Regndagurinn, — "Excelsior", "The Skeleton in Armor" — Hervædda beinagrindin — og "The Wreck of the Hesperus" — Hesperus-strandið, — að nokkur séu talin, enda fóru lýðhylli skáldsins og frægð nú hraðvaxandi. Árið 1842 fór hann stutta ferð til Norðurálfu sér til heilsubótar, og á skipsfjöl á heimleiðinni orti hann kvæðaflokk sinn *Poems on Slavery* — Mansalsljóð, — sem bera fagurt vitni frelsisást hans og mannúðaranda, og juku á skáldfrægð hans.

Sumarið 1843 kvæntist Longfellow síðari konu sinni, Frances Elizabeth Appelton, kaupmannsdóttur frá Boston, er hann hafði fyrst kynst í Sviss 1836, og var fyrirmynd söguhetjunnar í skáldsögu hans *Hyperion.* Var hún fríð kona sýnum, gáfuð og mentuð og hin virðulegasta í allri framgöngu, enda unni skáldið henni mjög. Varð þeim sex barna auðið.

Lék nú alt í lyndi fyrir Longfellow, og sendi hann frá sér á þessum árum margt rita, meðal annars hið umfangsmikla þýðingasafn *Poets and Poetry of Europe* — Skáld og skáldskapur Norðurálfu, 1845, — er hann hafði safnað til úr ýmsum áttum, en árið eftir var prentað kvæðasafn hans *The Belfry of Bruges and Other Poems* — Klukkuturninn í Bruges og önnur kvæði, — og eru þar ýms vinsælustu kvæði hans, t. d. "The Day is Done" — Dagur er liðinn; — eigi er safnið síður merkilegt fyrir kvæðið "To the Driving Cloud" — Til svífandi skýs, — sem ort er undir hexametrahætti um efni úr lífi Indíána ,og má því rekja þræðina þaðan til hinna víðfrægu ljóðsagna skáldsins, *Hiawatha* og *Evengeline,* enda kom hið síðarnefnda út árið eftir, og stóð höfundurinn þá á fertugu. Þrem árum síðar, 1850, birtist annað eftirtektarvert og lýðkært kvæðasafn hans, *The Seaside and the Fireside* — Við ströndina og arin-

eldinn; — Þar eru hugðnæm sævarljóð og kvæðið *"The Building of the Ship* — Skipsmíðin, — eitthvert allra tilkomumesta kvæði skáldsins. Næsta ár, 1851, kom út hið dramatíska kvæði hans *The Golden Legend* — Gullinspjöll, — er sumir gagnrýnendur skipa mjög háan sess meðal rita hans, en hefir þó eigi víðlesið orðið; túlkar hann þar miðaldirnar af ríkri samúð.

Til þess að geta helgað sig sem eindregnast ritstörfunum og skáldskapnum, sagði Longfellow lausri prófessorsstöðu sinni 1854, enda vann hann um þær mundir bæði að meiriháttar þýðingum og var að viða að sér efni í ljóðsöguna *Hiawatha,* sem prentuð var haustið eftir, en þrem árum seinna, 1858, kom út hin þriðja af hinum frægu ljóðsögum hans, *The Courtship of Miles Standish.*

Nokkru síðar dró ský fyrir sól í hamingjusömu lífi skáldsins, er kona hans dó af brunasárum sumarið 1861, og varð hann aldrei samur maður eftir það reiðarslag, þó hann bæri harm sinn í hljóði; bera kvæði hans því órækan vott, hve djúpu hjartasári hann hafði særður verið, ekki síst sonnetta sú, sem hann orti til minningar um konu sína átján árum eftir hinn sviplega dauðdaga hennar, þar sem söknuður hans brýst fram í djúpum og fögrum skáldskap.

En samhliða föðurlegri umhyggjunni fyrir barnahóp sínum, fann Longfellow athvarf í ríki skáldskaparins og öðrum bókmentastörfum sínum, meðal annars í því að fullgera þýðingu sína á hinu stórbrotna hetjukvæði Dantes *The Divine Comedy* .— Gleðileikurinn guðdómlegi, — er hann lauk við 1867, hið mesta merkisverk um nákvæmni og vandvirkni, enda fram á þennan dag ein af helstu þýðingum þess heimsfræga rits á enska tungu. Fáum árum áður, 1863, kom einnig út fyrsta bindi ljóðsagnasafns skáldsins *Tales of a Wayside Inn* — Sögur frá veitingahúsinu við veginn, — sem hefir að geyma sum snjöllustu kvæði hans í frásagnastíl, svo sem ljóðabálkinn um Ólafs sögu Tryggvasonar, þar sem ósjaldan fara saman hraðstreym, lifandi frásögn og leikandi bragfimi. Á árunum 1876—'79 gaf Longfellow út hið mikla þýðingasafn eftir sjálfan sig og aðra, *Poems of Places* — Staða lýsingar í ljóðum. — Mörg önnur rit samdi hann um dagana, í bundnu máli og óbundnu, þó eigi verði þeirra hér nánar getið, enda hafa hin helstu talin verið og nægilega mörg til þess að gefa lesendum nokkra hugmynd um það, hversu óvenjulega afkastamikill rithöfundur Longfellow var. Naut hann og í lifanda lífi meiri vinsælda og víðfrægðar en nokkurt annað amerískt skáld, bæði heima fyrir og í öðrum löndum, því að rit hans og einstök kvæði hafa verið þýdd á fjöldamörg tungumál og sum þeirra oftsinnis. Samhliða vaxandi víðfrægð hlóðust einnig að honum heiðursviðurkenningar úr ýmsum áttum. Hann lést 24. marz 1882 að heimili sínu í Cambridge.

Mikil áhersla hefir réttilega verið lögð að hógværð Longfellows, sálargöfgi hans og hreinleik í lund, enda lýsa þau einkenni sér ágætlega í ritum hans, og þá ekki síst í

ljóðum hans. En skapgerð hans var fleiri og harðsnúnari þáttum slungin, þó að mjög bæri þar á þýðleikanum og yndisþokkanum. "Hann stóðst eigi ranglæti í neinni mynd", segir systir hans um hann ungan, enda er löngum grunnt á réttlætistilfinningunni í ritum hans, og í bréfum hans og dagbókum gagnrýnir hann ósjaldan hiklaust það, sem honum þótti miður fara. Annars átti hann um bókmentastefnu heima í flokki hinna mildari rómantísku skálda, en var enginn byltingamaður. Þjóðfélagslegar umbætur, nema afnám þrælahaldsins, lét hann sig litlu skipta. Í trúmálum hallaðist hann að skoðunum Únítara, en stóð utan og ofan við allar deilur í þeim efnum. Ljóð hans bera það með sér, að hátt var til lofts og vítt til veggja í kirkju hans; kristilegar kenningar eru tíðum uppistaða og ívaf kvæða hans.

Þegar á það er litið, hversu afkastamikill rithöfundur Longfellow var, sætir það lítilli furðu, þó eigi sé þar alt jafn þungt á metum listar og varanlegs bókmentagildis, enda hefir sú raunin á orðið. Hann á skáldfrægð sína aðallega að þakka ýmsum styttri kvæðum sínum og ljóðsögunum *Evangeline, Hiawatha* og *The Courtship og Miles Standish,* sem allar eru heillandi ástasögur um amerísk efni, að ógleymdum sumum kvæðunum í safninu *Tales of a Wayside Inn* og sonnettum hans, sem margar eru ortar af hreinustu snild.

Eigi er því heldur að leyna, að á síðari árum hafa gagnrýnendur löngum gert drjúgum minna úr frægð Longfellows og bókmentaafrekum en áður var; einkum er honum fundið það til foráttu, að hann skorti frumleik og dýpt í skáldskap sínum, sé of orðmargur, og þá eigi síður hitt, að þar kenni meiri lærdóms og fræðslu en andríkis. Jafnframt ber þess þó að gæta, að fræðslukvæði hans eru oftast orðhög og ljóðræn, og einmitt þess vegna lifa þau á vörum manna, og einnig hins, að meiri hluti kvæða hans lýsa beinlínis lífinu sjálfu í ýmsum myndum. Náttúrulýsingar hans eru oft ljóslifandi, og sævarkvæði hans túlka oft með fágætri snild tign hafsins og ægileik, og gætir þar áhrifanna frá æsku hans í Portland. Kvæði hans í þjóðvísnastíl eru þrungin fjörugri frásögn, barnakvæði hans yndisleg. Mannlýsingar hans eru glöggar og fjölbreyttar; eigi láta honum síst konulýsingar, svo sem í *Evangeline.* Fagrar eru ástalífslýsingar hans, t. d. í fyrrnefndri ljóðsögu og í *The Courtship of Miles Standish.* Samúð hans með alþýðu manna er einlæg og djúp, og skilningur hans á hlutskipti hennar að sama skapi. Vegna þeirra skáldeinkenna, sem að framan hefir verið lýst, nýtur hann enn víðtækra vinsælda og er eitt þeirra skálda hins enskumælandi heims, sem oftast er vitnað til. Er það og ómælt, hve víðtæk og göfgandi áhrif ljóð hans hafa haft, á eldri sem yngri.

En sagt hefir verið, og með fullum rétti, að Longfellow hafi unnið amerískum lesendum þrefalt gagn með kvæðum sínum: — Þau glæddu tilfinninguna fyrir náttúrufegurð og fegurðinni í hversdagslífinu, þau fjölluðu um amerísk efni, einkum

Indíánasagnir og nýlendusögu, á víðtækara grundvelli og listrænni hátt, en gert hafði verið áður í bundnu máli, og þau opnuðu lesendum sýn inn í menningarveröld Norðurálfunnar; enda skipar Longfellow sérstöðu í amerískum bókmentum með þýðingum sínum úr Norðurálfumálum.

Vér Íslendingar eigum honum einnig skuld að gjalda, því að mörgum af víðkunnustu ljóðum hans hefir verið snúið á íslensku, og eru þessi þeirra á meðal: "Lífshvöt", "Excelsior", "Smiðurinn", "Dagur er liðinn", "Regndagurinn", "Örin og ljóðið", sem sum eru til í mörgum þýðingum, og af meiriháttar kvæðum hans "Brot úr *Golden Legend*" í þýðingu Einars Benediktssonar og "Þórsmál" og "Manssalsljóð" í þýðingu séra Matthíasar Jochumssonar.

Fer svo ágætlega á því að ljúka þessu stutta yfirliti yfir ævi- og bókmentaferil skáldsins með þessum erindum úr "Lífshvöt", einhverjum víðfleygustu ljóðlínum hans, sem eru um leið réttorð lýsing á lífshorfi hans, ævi og starfi:

"Allir miklir menn oss sýna,
manndómstign er unt að ná,
og eiga, þegar árin dvína,
eftir spor við tímans sjá.

Spor sem viltum vegfaranda
vísa braut um eyðisand,
og sem frelsa frá að stranda
farmann þann, er berst á land".

II.

Þó fágætt væri á þeirri tíð í Nýja-Englandi, og annarsstaðar vestan hafs, þá virðist áhugi Longfellows fyrir Norðurlöndum og bókmentum þeirra hafa vaknað þegar á skólaárum hans í Portland Academy — 1815—'21, — en hann varð á þeim árum, eins og algengt var um æskulýð þeirrar tíðar, mjög hrifinn af skáldsögum og kvæðum Walters Scott, sem sýnist hafa haft djúp áhrif á hann, og kemur þeim, er um þetta hafa ritað, saman um það, að til þeirra áhrifa megi rekja ræturnar að áhuga Longfellows á Norðurlöndum. En Scott var, sem kunnugt er, hugfanginn mjög af norrænum fræðum, ritaði um þau af mikilli þekkingu, á mælikvarða samtíðar sinnar, og varð fyrir markverðum áhrifum af íslenskum fornritum, sem lýsa sér með ýmsum hætti í ritum hans, sérstaklega í ljóðsögunni *Harold the dauntless* — Haraldur hugrakki — og í skáldsögunni *The Pirate* — Sjóræninginn; — en um það hefi ég ritað nokkuru gjörr annarsstaðar.*) Mun það því hreint ekki ályktað út í hött, að þetta eftirlætisskáld hins unga og hrifnæma Longfellows hafi bæði frætt hann um Norðurlönd til forna og glætt áhuga hans í þeim efnum.

Margt bendir og til þess, að kynni hans af skáldskap Thomas Gray á skólaárunum í Bowdoin College hafi gefið þeim áhuga Longfellows frekari byr undir vængi, en Gray var fyrsta höfuðskáld enskt, sem sótti yrkisefni í íslensk fornrit, og urðu stælingar hans af fornkvæðum vorum bæði

* Sjá greinar mínar "Íslensk fornrit og enskar bókmentir, *Tímarit Þjóðræknisfélagsins*, 1934, og Walter Scott" — Aldarminning, — *Lögrétta*, 1933,

víðlesnar og áhrifaríkar. — Sbr. einnig grein mína "Íslensk fornrit og enskar bókmentir", sem að ofan er vitnað til. — Eitt er víst, að Longfellow hafði mjög miklar mætur á Gray og átti fyrstu útgáfuna af kvæðasafni hans, 1768, en þar voru umræddar stælingar hans á íslenskum fornkvæðum prentaðar fyrsta sinni. Á hinn bóginn var það eðlilegt, að fornaldarlíf og fornaldar menning Norðurlanda, eins og hvorttveggja er túlkað í sögum og kvæðum ofannefndra skálda, séð í hárómantískum spegli þeirra, talaði kröftuglega til hins unga skálds, jafn hugfanginn og hann var af hinu fjarlæga, ævintýralega og leyndardómsfulla. Fram að þessum tíma hafði hann þó eigi, að því er vitað verður, lagt neina sérstaka rækt við norræn fræði, en segja má, að akur huga hans hafi verið plægður hvað það snerti, þá er hér var komið sögu.

Í fyrrgreindri Norðurálfuferð sinni, 1826—'29, lagði hann að vísu eigi leið sína til Norðurlanda, en eigi að síður varð hún til þess að vekja hjá honum sterka löngun til að kynnast þeim og menningu þeirra. Hann dvaldi í Rómaborg mikinn hluta ársins 1828 og komst þar í kynni við fjölda sænskra listamanna; einkum varð náin vinátta með honum og sænska skáldinu Karl August Nicander, 1799—1839. Einnig kyntist hann að nokkuru Bertel Thorvaldsen, myndhöggvaranum heimsfræga. Gat eigi hjá því farið, að þessi kynni af listamönnum og rithöfundum af Norðurlöndum færðu Longfellow heim sanninn um það, að nútíðarmenning stæði þar með blóma bæði í listum og bókmentum, en áður hafði hann aðeins heillast af Norðurlöndum fornaldarinnar. Vafalaust er þess einnig rétt tilgetið, að Nicander hafi frætt hann bæði um bókmenta stefnur og ýms helstu samtíðarskáld á Norðurlöndum, en hinn fyrrnefndi hafði á suðurleið sinni heimsótt Esaias Tegnér á Skáni og þá Adam Oehlenschlager skáld og Rasmus Christian Rask málfræðing í Kaupmannahöfn. Mun því sú ákvörðun Longfellows að afla sér frekari þekkingar á Norðurlandamálum og bókmentum eiga rót sína að rekja til hinna nánu kynna við Nicander, en hugur þeirra beggja hneigðist að rómantískum viðfangsefnum í bókmentum.

Á kennaraárum Longfellows í Bowdoin College er svo að sjá, sem áhugi hans á Norðurlöndum hafi haldist vakandi með ýmsum hætti, og var honum það mestur þrándur í götu, hve sárfátt var þar rita um norræn efni, þó líkindi séu til, að hann hafi átt aðgang að einhverjum slíkum ritum, auk þeirra bóka á því sviði, sem hann átti sjálfur og mun hafa aflað sér í Þýskalandsdvöl sinni, en það voru þýskar þýðingar af íslenskum fornsögum og fornkvæðum. Margháttaða fræðslu um Norðurlandabókmentir að fornu og nýju fann hann á hinn bóginn í breskum og amerískum samtíðar tímaritum, er hann las gaumgæfilega. Hinn víðtæki lestur hans á þessum árum mun einnig með ýmsum öðrum hætti hafa náð til Norðurlandamála og bókmenta, en hann lagði nú kapp á það að byggja sem traustast ofan á þann grund-

völl bókmenta- og tungumálaþekkingar, sem hann hafði lagt með Norðurálfudvöl sinni. Eins og bent hefir verið á, gat heldur eigi hjá því farið, að maður jafn hárómantískur og Longfellow var, gæfi gaum norrænum áhrifum í þeirri bókmentastefnu hinnar 19. aldar.

Kom þar því að vonum áður langt leið, að hann ákvað að ferðast til Svíþjóðar og Danmerkur til þess að kynnast Norðurlöndum af eigin sjón og reynd. Og þegar hann, eins og fyrr getur, fór til Norðurálfu til undirbúnings háskólakenslunni í Harvard, dvaldi hann í Svíþjóð og Danmörku sumarið 1835. Var kona hans í för með honum, ásamt tveim vinkonum þeirra hjóna.

Lagði ferðafólk þetta af stað frá Englandi, um Kaupmannahöfn, áleiðis til Svíþjóðar 16. júní, en svo gekk ferðalagið seint og erfiðlega, að til Stokkholms var eigi komið fyrr en 28. júní. Hugði Longfellow nú gott til sumardvalarinnar á Norðurlöndum, en það fór þó með ýmsum hætti á annan veg, því að margvísleg vonbrigði biðu hans þar, og það fyrst, að góðvinur hans Nicander skáld, sem hann hafði eigi tilkynt komu sína, var alveg nýfarinn úr borginni, en bréf fóru milli þeirra vinanna, og það bætti úr skák, að Longfellow kyntist í Stokkholmi ýmsum fræðimönnum og rithöfundum, sem gerðu honum dvölina þar bæði ánægjulegri og nytjaríkari, meðal þeirra var Karl Lignell, prófessor í nýjum málum við Uppsala-háskóla, sem dvaldi í höfuðborginni í sumarfríi sínu, og kendi hann Longfellow sænsku, en framburð í finnsku lærði hann hjá Gustaf Mellin skáldsagnahöfundi, sem einnig er talið að dregið hafi athygli hans að hinu finnska hetjukvæði *Kalevala*, og síðar mun frekar vikið að. Kappsamlega aflaði Longfellow sér einnig eftir föngum bókmentalegrar og málfræðilegrar fræðslu á sænskum bókasöfnum, bæði á Konunglega bókasafninu í Stokkholmi og háskólabókasafninu í Uppsölum, en þar átti hann nokkurra daga dvöl, og var honum heimsóknin á það sögufræga mentasetur um margt bæði skemtileg og fræðandi. Hann keypti einnig margt rita bæði fyrir sjálfan sig og bókasafn Harvard-háskóla.

Eftir tveggja mánaða dvöl í Stokkholmi lagði Longfellow og föruneyti hans seint í ágúst af stað með skipi um Gauta-skipaskurðinn til Gautaborgar á leið til Kaupmannahafnar, og var skáldinu augna yndi að hinu sænska sveitalandslagi með hinum mörgu miðaldaminjum, gömlum kirkjum og kastalarústum, sem gat að líta á leiðinni, og þá eigi síður hugþekkt að ferðast yfir fögur stórvötnin á þeim slóðum. Í Gautaborg var vikubið eftir skipsferð, svo að liðið var fram í september, þegar til Kaupmannahafnar kom. En þó að dvölin í Svíþjóð hefði að ýmsu leyti orðið Longfellow vonbrigði, varð hún honum til langframa ávaxtarík á margan hátt, fyrst og fremst vegna þess, að hann lærði sænska tungu til fullra nota, kyntist einnig að nokkru sænskum bókmentum, og tengdist Norðurlöndum fastari böndum. Þegar frá leið, eins og ritgerðir hans og skáld rit sýna deginum ljósar, sveipaðist Svíþjóð einnig í minningu hans

rómantískum ljóma, þar sem alt er hafði heillað huga hans mest — sumarkvöldin, sveitafegurðin og sögulegu minjarnar — skipuðu öndvegið, en hitt hvarf í gleymsku.

Þess þurfti eigi við um Kaupmannahöfn, því að hún varð honum þegar ágætlega að skapi; bæði var hún með meiri heimsborgarbrag en Stokkholmur, og í Kaupmannahöfn, sem þá var og lengi fram eftir hin mikla miðstöð norrænna fræðiiðkana, gafst honum tækifæri til að eiga samneyti við fræðimenn í þeim greinum, sem honum voru sérstaklega hugleiknar, jafn hugfanginn og hann var af fornöld Norðurlanda. Þar voru að verki á þeirri tíð menn eins og Rasmus Christian Rask, Finnur Magnússon, Svend Grundtvig og C. C. Rafn. Þar í borg var einnig að finna bæði hin ágætustu bókasöfn í norrænum fræðum og gersemar íslenskra fornbókmenta í handritum. Og Long fellow notfærði sér tveggja vikna dvölina í Kaupmannahöfn ágætlega, enda tóku margir hinir kunnustu fræðimenn í íslenskum og dönskum fræðum honum tveim höndum. Hann lærði dönsku hjá Jörgen Bölling, aðstoðarbókaverði við Konunglega bókasafnið, sem varð honum sérstaklega handgenginn, en íslensku hjá Rafn. Hinn síðarnefndi, sem þá var að vinna að hinu mikla safnriti sínu um Vínlandsferðirnar, *Antiquitates Americanæ,* sá sér leik á borði að fræðast um Indíána í Norður-Ameríku af hinu unga skáldi, og skiptust þeir síðar á nokkrum bréfum þar að lútandi. — Sbr. *Breve fra og til Carl Christian Rafn,* Kaupmannahöfn, 1869. — Áhugi Longfellows á norrænum og dönskum bókmentum fór eigi heldur fram hjá Rafn, er þóttist sjá, að þar væri góðs liðsmanns að vænta í þágu norrænna fræða vestan hafs, og bauð honum því, rétt áður en hann fór frá Kaupmannahöfn, að gerast félagi í Norræna fornfræðafélaginu. Tók Longfellow kjöri fúslega og hét jafnframt, að "gera alt í mínu valdi til þess að útbreiða þekkingu á bókmentum Norðurlanda meðal landa minna", og lét hann þar eigi lenda við orðin tóm, er fram í sótti. Eigi gafst honum tóm til að kynnast dönskum rithöfundum að neinu ráði, en jafnframt því sem hann var tíður gestur í Konunglega bókasafninu, hélt hann áfram að kaupa bækur fyrir háskólabókasafnið í Harvard. Stundarheimssókn á Norræna fornminjasafnið gaf ímyndun hans flugfjaðrir, eins og sjá má af hinni skáldlegu lýsingu í dagbók hans. Hér blöstu honum við sjónum minjar þeirrar stórbrotnu og sögufrægu fornaldar Norðurlanda, með guðum sínum, hetjum og skáldum, sem sveipast hafði dýrðarljóma í rómantískum draumum hans.

Longfellow voru það mikil vonbrigði, að hann gat eigi átt lengri dvöl í Kaupmannahöfn, en af ýmsum ástæðum, og þá einkum vegna veikinda konu hans, varð hann að hverfa þaðan suður á bóginn seinni partinn í september, og lauk þar með sumri hans á Norðurlöndum. Varpaði það að vonum miklum skugga á ferðalagið í heild sinni, að kona hans andaðist stuttu síðar í Hollandi, eins og að framan er greint. En þrátt fyrir þann þunga

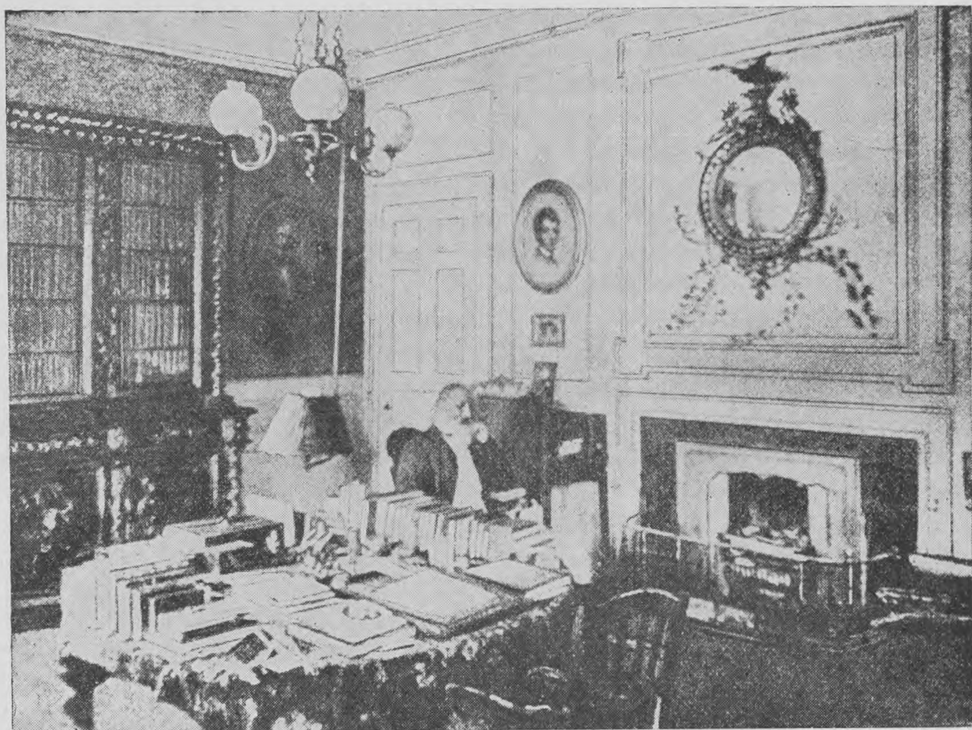
harm, sem honum var með því kveðinn, og þrátt fyrir það, að sumardvölin á Norðurlöndum hafði með ýmsum öðrum hætti valdið honum vonbrigðum, var með henni lagður grundvöllurinn að framhaldandi áhuga hans á Norðurlandamálum og bókmentum, sem fann sér framrás bæði í fræðiiðkunum hans á því sviði og þá eigi síður með mörgum hætti í skáldskap hans.

Longfellow hélt ítarlega dagbók í Norðurlandaferð sinni, og er hún varðveitt í handritasafni hans, en alveg nýlega prentuð í heild sinni í fyrsta sinni í hinni vönduðu doktorsritgerð Andrews Hilen: *Longfellow and Scandinavia* — New Haven, Yale University Press, 1947, — sem mjög hefir verið stuðst við í grein þessari. Er dagbókin fróðleg um margt og hin skemtilegasta, lýsir glögglega því, sem bar fyrir sjónir skáldsins á ferðalaginu, kynnum hans af mönnum og mentum, en inn í frásögnina fléttar hann frumort kvæði og þýðingar, er auka henni litbrigði. Aftan við framannefnt rit eru einnig prentuð í heild í fyrsta sinni allmörg bréf, sem Longfellow skrifaði föður sínum og ýmsum vinum vestan hafs, meðan hann dvaldi á Norðurlöndum, og bregða þau um margt birtu á ferðina, viðhorf hans og áhrif þau, er hann varð fyrir. Upp í umrætt rit er einnig tekin skrá yfir Norðurlandabókasafn Longfellows, bæði bækur hans á Norðurlandamálum og rit um Norðurlönd og bókmentir þeirra á ýmsum málum; ber bókaskrá þessi því vitni, að safnið er hið merkilegasta og einstætt að ýmsu leyti, og varpar athyglisverðu ljósi á hugðarefni skáldsins á þessu sviði.

III.

Eftir að hann gerðist prófessor í tungumálum og bókmentum við Harvard-háskóla, hélt Longfellow áfram að kynna sér sænskar bókmentir, samhliða öðrum bókmentum Norðurlanda, eftir ýmsum heimildum. Framan af árum flutti hann einnig háskólafyrirlestra um þær og ritaði um þær í bókmentarit vestan hafs. Í hinum miklu safnritum hans *Poets and Poerty of Europe* og *Poems of Places* er eigi all-fátt þýðinga eftir hann og aðra úr Norðurlandabókmentum og kvæði um efni þaðan; bera rit þessi óræk vitni óvenjulega víðtækum lestri hans í fagurfræðum. Áður langt leið, fann hann einnig í bókmentum Norðurlanda að fornu og nýju yrkisefni, eða þær urðu honum til fyrirmyndar á annan hátt í skáldskap hans, en hugur hans hneigðist stöðugt ákveðnar í þá átt; fræðimaðurinn laut í lægra haldi fyrir skáldinu, þó að rit hans í óbundnu máli og einstök kvæði beri þess mörg merki, hve víða hann hafði farið eldi lönd í lestri sínum og fræði-iðkunum.

Skal þá horfið aftur að menningar- og bókmentatengslum Longfellows við Svíþjóð. Af sænskum skáldum, og jafnframt af öllum samtíðarskáldum á Norðurlöndum, varð hann hugfangnastur af Esaias Tegnér — 1782-1846, — öndvegisskáldi rómantísku stefnunnar í Svíþjóð, og fann í skáldskap hans, ekki síst *Friðþjófssögu,* alt það, er hann dáði mest í menningu Norð-

urlanda, fortíðina hjúpaða ævintýralegum rökkurbjarma, og atburðaríka og magni þrungna frásögn, sem gagntók hugann og hitaði um hjartarætur. Hitt skifti þó enn meira máli í þessu sambandi, að Tegnér hafði djúpstæð og varanleg áhrif bæði á þróun skáldgáfu Longfellows og skáldskap hans.

Óhætt mun mega fullyrða, að hann hafi af samtölum við Nicander vin sinn í Rómaborg og greinum í tímaritum fengið nokkur kynni af Tegnér og ljóðagerð hans, sem vakið hafi hjá honum löngun til að kynnast betur skáldinu og verkum hans. Eitt er víst, að þá er til Stokkhólms kom, keypti hann þegar fimmtu útgáfuna af *Friðþjófssögu* og einnig aðra útgáfu af safni styttri kvæða skáldsins. Aðdáun Lonfellows á Tegnér, sem hann telur í dagbók sinni, "fremstan þálifandi sænskra skálda", lýsti sér einnig í því, að hann hafði eigi verið nema viku í Stokkhólmi, og sænsku-þekking hans á byrjunarstigi, þá er hann færðist það í fang að snúa á ensku einu af kvæðum hans. En *Friðþjófssögu* las hann fyrst, þá er hann var kominn til Hollands úr Norðurlandaferðinni; varð hann þegar mjög hrifinn af henni og spáði henni bókmentalegs langlífis; reyndist hann þar sannspár, eins og raun ber vitni. Eftir að hafa lesið hinar ensku þýðingar, sem fyrir voru af henni, og sannfærst um það með mikilli gremju, hve þeim var ábótavant um margt, ákvað hann að gera bragarbót og túlka kvæðið á eigin hátt. Birti hann síðan í tímaritinu *The North American Review* í júlí 1837 laus-

lega þýðingu á öllum kviðum *Friðþjófssögu* í óbundnu máli, ásamt með útdráttum í ljóði og mjög skáldlegri og tilfinningaríkri lýsingu á sænsku þjóðlífi. Kveður þar mest að ljóðaþýðingunum, enda hrósaði Tegnér sjálfur þeim á hvert reipi, taldi þær bestar þeirra þýðinga á þessum söguljóðum sínum, sem honum höfðu komið fyrir sjónir, bæði um skilning á efninu og ljóðform, en harmaði það eitt, að þýðandi hafði eigi snúið öllum ljóðaflokknum, og hvatti hann til að gera það. Er það og um þessar þýðingar að segja, að þar gætir hinnar mestu nákvæmni, enda var það eindregin skoðun Longfellows, að þýðandinn ætti að kosta kapps um það, að setja sig í spor höfundarins um hugsun, málfar og sérkenni; tekst honum hér með ágætum, eins og svo víða annarsstaðar í þýðingum sínum, bæði að þræða merkingu og bragarhátt frumkvæðanna. Urðu það því mörgum vonbrigði, að hann lauk eigi við þýðinguna á öllum ljóðabálkinum, jafn prýðilega og hann hafði úr hlaði farið og hlotið verðugt lof að launum. Í stað þess þýddi hann kvæði hans "Nattvardsbarnen" — Fermingin, sbr. þýðingu séra M. Jochumssonar, *Ljóðmæli,* V, 1906, — er út kom 1841, og er eina heildarþýðing hans af sænsku kvæði. Voru það einkum hinar fögru náttúrulýsingar og sveitalífslýsingar í "Fermingunni", sem heilluðu hug Longfellows. Bragarháttur kvæðisins — hexametra-hátturinn — dró einnig að sér athygli hans, og var hin enska þýðing hans af því fyrsta meiriháttar kvæði hans undir þeim bragarhætti, en mjög var hann þó á báðum áttum um árangurinn. Ýmsir urðu og til að hrósa þýðingunni, enda er margt vel um hana, þó Tegnér sjálfur væri eigi sem ánægðastur með hana. Hins er þá jafnframt að minnast, að miklu auðveldara er að yrkja á sænsku en ensku undir umræddum bragarhætti, því að þýðandi kemst eigi hjá að setja áhersluatkvæði í stað áherslulausra endinga, og gerir það þýðinguna sumstaðar drjúgum stirðkveðnari en frumkvæðið, þó að hún sé nákvæm um efni og eigi ósjaldan einnig um anda og blæ. En þýðingar Longfellows á kvæðum Tegnérs undir hexmetra-hætti urðu til þess, að hann fór nú sjálfur að yrkja undir þeim hætti, og kennir þar, sem á margan annan hátt, áhrifanna frá hinu sænska öndvegisskáldi á hinn ameríska skáldbróður sinn.

Einkum er það eftirtektarvert, að margt bendir til þess, að Longfellow hafi ekki síst ort hina víðfrægu ljóðsögu sína *Evangeline* undir hexametra-hætti einmitt vegna þeirrar leikni, sem hann hafði hlotið í meðferð þess háttar í þýðingunni á "Fermingunni", og jafn minnugur þess, hve vel honum hafði að margra dómi tekist þýðingin. Með því er eigi neitað, að kynni hans af skáldskap þýskra höfuðskálda undir þeim bragarhætti, kunni einnig að koma þar til greina.

Aðdáun Longfellows á Tegnér lýsti sér fagurlega og eftirminnilega í minningarkvæði því, er hann orti um hann, "Tegnér's Drapa" — 1847, — og er það, eins

og heiti þess bendir til, ort í norrænum anda; en hin milda og rómantíska túlkun Tegnérs á Norðurlandabúum og fornaldarmenningu þeirra, þar sem frelsisást þeirra, frækni og tilfinningalíf er uppistaðan í hinum skáldlegu lýsingum, sló á djúpa og skylda strengi í brjósti Longfellows, sem sjálfur hafði óbeit á ofsa og harðýðgi í hverskonar mynd. Minningarkvæðið er einnig merkilegt fyrir það, að þar kemur fyrst fram í kvæðum Longfellows sú skoðun, að lögmál kærleikans sé æðra lögmáli valdsins, en þeirri hugsun hafði hann kynst bæði í *Friðþjófssögu* og "Fermingunni" hjá Tegnér, og í víðtækari mynd lýsir sú siðferðislega skoðun sér í kvæðaflokki Longfellows *The Saga of King Olaf*, baráttan milli kærleika og valds, Krists og Þórs, þar sem hugsjóna ást og hreystihugur sameinast í persónu söguhetjunnar. Áreksturinn milli sömu afla, kærleikans og valdsins, er einnig, í mismunandi myndum, viðfangsefni skáldsins í ýmsum öðrum verkum hans.

Jafn hugfanginn og Longfellow var af Tegnér og skáldskap hans, er það eigi undrunarefni, að hann varð með ýmsum hætti fyrir áhrifum þaðan. Í fyrsta frumortu kvæði Longfellows um norrænt efni, "The Skeleton in Armor", sem síðar mun nánar vikið að, má t. d. glöggt sjá áhrifin frá *Friðþjófssögu* í samsvarandi atburðum í ævi víkinganna, sem þar eru söguhetjurnar, þó ólíkir séu annars um ýms einkenni, og umrætt kvæði Longfellow sé fjarri því að vera stæling á hinni góðfrægu ljóðsögu hins sænska snillings.

Á það hefir þegar verið bent, að Longfellow hafi eigi ólíklega ráðist í það að yrkja *Evengeline,* undir hexametra-hætti vegna þess, hve vel hafði að margra dómi tekist þýðing hans á "Fermingu" Tegnérs undir þeim bragarhætti. Rök hafa einnig verið leidd að því, að kvæði þessi eiga margt sameiginlegt um frásagnarblæ og efnismeðferð, einkum upphaf *Evangeline,* svo að þar sé áreiðanlega um áhrif frá Tegnér að ræða. Ýmislegt er einnig óneitanlega líkt með söguhetjunum í kvæðum þessum, og ætla fræðimenn, sem um það efni hafa ritað, að það sé meira en tilviljun ein. —

Annars leggur dr. Andrew Hilen réttilega áherslu á það í fyrrnefndri doktorsritgerð sinni um Longfellow og Norðurlönd, að áhrif Tegnérs á bókmentaferil Longfellows hafi náð miklu lengra en það, að hinn síðarnefndi fann efnivið í sumt af kvæðum sínum og þýðingum og fyrirmyndir um ljóðform hjá hinu sænska skáldi, og að Tegnér hafi mest áhrif á Longfellow haft með hinni rómantísku hugsjónaást sinni. Að skáldskapur Tegnérs hafi, með öðrum orðum, glætt þá löngun hjá Longfellow, að túlka í sama anda og stíl liðna tíð og atburði með þjóð sinni, og vart verður því með rökum neitað, að honum tókst það að mörgu leyti með ágætum í ljóðsögum sínum *Evangeline, Hiawatha* og *The Courtship of Miles Sandish.*

En fyrst vikið hefir verið að *Hiawatha* í þessu sambandi, er ekki nema sjálfsagt að minna á það, sem

raunar er alkunnugt, að Longfellow orti þennan vinsæla og dáða kvæðaflokk sinn undir hreimmiklum bragarhætti hins fræga finnska þjóðkvæðabálks *Kalevala,* en kvæðinu mun hann fyrst hafa kynst, eins og áður getur, þá er hann naut tilsagnar hjá Mellin rithöfundi í Stokkhólmi í framburði finnskrar tungu.

Longfellow gat lesið dönsku sér til fulls gagns og var handgenginn dönskum bókmentum, eins og rit hans sýna; einkum hafði hann, og fór það að vonum um jafn rómantískt skáld, mætur á Oehlenschlager, öndvegisskáldi Dana meðal samtíðarmanna hans, þó að fundum þeirra bæri eigi saman í Kaupmannahöfn, og harmaði Longfellow það síðar. Eftir að hann var orðinn háskólakennari í Harvard, stóð hann í bréfasambandi við Bölling bókavörð, fyrrverandi dönskukennara sinn í Kaupmannahöfn, og leitaði oftsinnis fræðslu hjá honum um hvað væri að gerast í dönskum bókmentum, jafnframt því og hann hélt áfram að kynna sér þær eftir ýmsum öðrum heimildum, bókum og tímaritum; einkum virðist hann hafa lagt rækt við dönsk þjóðkvæði, og var það í fullu samræmi við rómantíska bókastefnu hans og hugðarefni í bókmentum. — Árið 1873 þýddi hann gamalt danskt þjóðkvæði, "Den Dödes Igjenkomst" — Afturgangan, — fyrir kvæðabálk sinn *Tales of A Wayside Inn.*

Hins vegar þýddi Longfellow ekkert eftir Oehlenschlager, en flutti fyrirlestur um hann í Harvard í apríl 1844, vitnar eigi ósjaldan til hans í ritum sínum og virðist hafa verið kunnugur leikritum hans bæði á frummálinu og í þýðingum, því að margt var af verkum hans í bókasafni Longfellows. Má því ætla, að Oehlenschlager hafi einhver áhrif haft í þá átt að móta afstöðu Longfellows til Norðurlanda og kynt undir áhugaeld hans í þeim efnum, þó að hendur verði eigi auðveldlega á því festar. Annars var ævintýraskáldið H. C. Andersen eftirlætisskáld Longfellows meðal danskra skálda; var sú aðdáun gagnkvæm, þó eigi væri um bein persónuleg kynni að ræða þeirra í milli, en þeir skiftust á bréfum og bókum.

Kynni Longfellows af dönskum bókmentum leiddi einnig til þess, að hann kyntist að nokkuru norska skáldinu Henrik Wergeland og las sýnilega, að því er bréf hans bera með sér, hið stórbrotna skáldrit hans, *Skabelsen, Mennesket, og Messias* — Sköpunin, maðurinn og Messías, — með sérstökum áhuga; norskum bókmentum virðist hann að öðru leyti hafa verið lítt kunnur, nema þá helst í þýðingum.

En merkasti ávöxturinn af kynnum Longfellows af dönskum bókmentum voru þýðingar hans úr dönsku, því að þær eru prýðilega gerðar. Als sneri hann fimm dönskum kvæðum á ensku og broti úr því sjötta.

Fyrsta þýðing hans úr dönsku, sem jafnframt er alment talin best og vafalítið er einnig víðkunnust, var þýðing hans á þjóðsöng Dana "Kong Christian" — "Við siglu Kristján sjóli stóð"; — hana gerði

hann nokkrum dögum eftir að hann kom til Kaupmannahafnar, en hann hafði orðið hrifinn af þjóðsöngnum, er hann dag nokkurn á leið heim til sín heyrði hann sunginn af farandsöngvurum á veitingahúsi. Lélegar enskar þýðingar af þjóðsöngnum, sem honum höfðu áður fyrir augu borið, ýttu einnig undir hann með að bæta þar um. Upprunalegu þýðinguna er að finna í dagbók hans frá Norðurlandaferðinni, en með nokkrum breytingum birtist hún síðar í ýmsum ritum, meðal annars í kvæðasafni skáldsins, *Voices of the Night.*

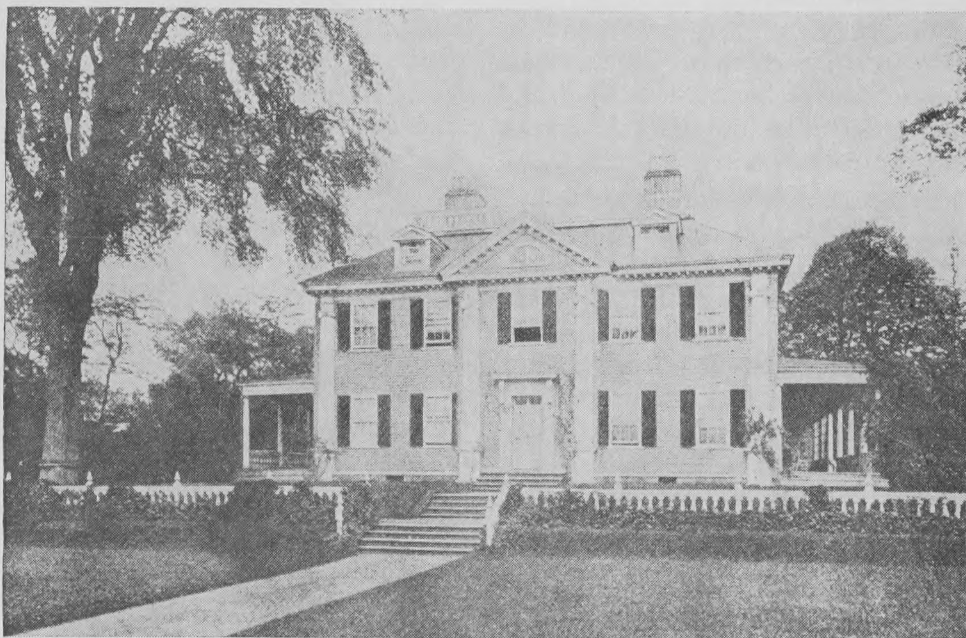
Auk tveggja danskra þjóðkvæða, þýddi Longfellow eitt af kvæðum Klaus Frimanns í þjóðvísnastíl og brot af hinum fagra, og kunna "Lofsöng" hans, sem Íslendingum er löngu hugþekkur, að minsta kosti eldri og miðaldra kynslóðinni, í þýðingu Jónasar Hallgrímssonar, — Liti ég um loftin blá". — Ennfremur sneri Longfellow á ensku hinu þýða og vinsæla barnakvæði Jens Baggesens, "Da jeg var lille" — Bernskan, — og var það prentað í hinu mikla þýðingasafni hans *Poets and Poetry of Europe.*

Longfellow orti einnig tvö kvæði um dönsk efni, og er kvæðið "To an Old Danish Song Book" — Til gamals dansks söngvasafns, — ort í október 1945, hið merkara, en tilefnið var safn slíkra söngva, sem hann hafði eignast í Kaupmannahöfn 1835, en í kvæðinu rifjar hann upp minningarnar um hugstæða haustdagana þar í borg af miklum hlýleik, og varpar það því nokkuru ljósi á viðhorf hans til Danmerkur og danskra bókmenta, og Norðurlanda í heild sinni, séð gegnum sjónargler hinnar rómantísku hugarstefnu hans. Kvæðaflokkur hans *The Saga of King Olaf* ber og nokkur merki kynna hans af dönskum þjóðkvæðum. Verður því eigi annað sagt, en hin stutta Danmerkurdvöl hans og þekking hans á dönskum bókmentum hafi orðið honum harla frjósöm menningarlega og í tilbót drjúgum styrkt tengsli hans við Norðurlönd og norrænar mentir.

IV.

Að sögn Longfellows sjálfs voru bein kynni hans af íslenskum bókmentum bundin við *Eddurnar* báðar, *Heimskringlu* og sumar af fornsögunum, en nýrri bókmentunum kvaðst hann með öllu ókunnugur. Hvað sem því líður, þá urðu íslenskar fornbókmentir honum bæði uppspretta yrkisefna og gáfu skáldgáfu hans með öðrum hætti byr undir vængi; enda var það ofur eðlilegt, að hin rómantíska hneigð hans benti honum þangað í leit hans eftir fræðslu um fornaldarmenningu og bókmentir Norðurlanda, sem sveipast höfðu miklum ljóma í huga hans og hann hugðist finna endurspeglast í samtíðarlífi Norðurlanda, þó að þar færi að vonum nokkuð á annan veg, eins og þegar getur. En þær hugmyndir hans um fornöld Norðurlanda höfðu þróast við kynni hans á yngri árum af rómantískum lýsingum þeirra Scotts og Grays á norrænni menningu.

Er það til marks um áhuga Longfellows í þeim efnum, að hann hafði áður en hann fór í Norðurlandaför sína byrjað að safna íslenskum

fornsögum og kvæðum í þýskum þýðingum. En dvölin á Norðurlöndum var of stutt til þess, að hónum gæfist tækifæri til verulegra rannsókna í norrænum fræðum, þó að hún yrði með ýmsum hætti til þess að glæða áhuga hans á þeim. Einkum urðu honum kynnin við þá Rafn og Finn Magnússon, og aðra frömuði norrænna fræða í Kaupmannahöfn, ávaxtadrjúg hvað það snerti, en Rafn veitti honum tilsögn í íslensku, eins og áður var vikið að, og fóru þeir yfir Þorfinns sögu karlsefnis, sem Rafn taldi, að verða myndi Longfellow sérstaklega að skapi, og eigi að ástæðulausu, því að hún fjallar, eins og kunnugt er, um Vínlandsfund og ferðir Íslendinga. Eigi gat heldur hjá því farið, að hin fjölskrúðugu handritasöfn í Kaupmannahöfn drægju frekari athygli Longfellows að mikilvægi íslenskra fornbókmenta.

Allt bendir til þess, að þekking hans á norrænni tungu, íslensku, hafi verið að mjög skornum skamti, en líklega hefir hann getað lesið hana sér til nokkurra nota með erfiðismunum, og víðtæk tungumálaþekking hans að öðru leyti komið honum þar að gagni. Hann átti, eins og að framan var getið tiltölulega stórt og harla merkilegt safn bóka á Norðurlandamálum, en aðeins eina bók á íslensku — *Heimskringlu* Snorra Sturlusonar — og hafði þó eigi skorið upp úr nema einu bindinu af þremur. Þekkingar á íslenskum bókmentum aflaði hann sér því aðallega úr enskum, þýskum, sænskum og dönskum þýðingum af fornkvæðunog sögunum. Kynti hann sér með þeim hætti sögu íslenskra fornbókmenta rækilega á fyrstu kennaraárum sínum í Harvard, og er öll ástæða til að ætla, að hann hafi einnig flutt þar fyrirlestra um þær; en úr

efni því, sem hann hafði þannig viðað að sér úr ýmsum áttum, vann hann síðar, er hann ritaði innganginn að íslenska hlutanum í safnritinu *Poets and Poetry of Europe.*

Samhliða fræðiiðkununum á því sviði, opnaðist honum í norrænum bókmentum nýr heimur hugarhægðar og yndis, og fann þar áður langt leið eggjandi yrkisefni. Eftir lestur fornsagnanna kom honum dag einn árið 1838 skyndilega til hugar að yrkja "þjóðkvæðabálk eða rómantískt kvæði um afrek hins fyrsta djarfhuga víkings, sem sigldi vestur um haf". Ákvað hann þó að láta það bíða um sinn, en hugmynd þessi hvarf honum eigi úr huga, eins og seinna kom á daginn. Stuttu síðar datt honum einnig í hug, að fella eina af fornsögunum inn í skáldsögu sína *Hyperion,* en hætti við það, er til kom; eigi allfáar norrænar tilvitnanir er samt þar að finna.

Meira kvað samt að þeirri hugmynd hans, sem hann hafði á prjónum um sama leyti, 1839, og hann telur í dagbók sinni fyrir það ár eina af meiriháttar bókmentafyriræltlunum sínum, en það var að yrkja söguljóð undir heitinu "The Saga of Hakon Jarl". Eru gögn fyrir hendi, sem bera því vitni, að hann tók að ráði að leggja grundvöll að slíkum kvæðaflokki, og er eigi talið ólíklegt, að honum hafi komið það yrkisefni í hug fyrir áhrif frá harmleik Oehlenschlagers *Hakon Jarl,* eða öllu heldur frá *Friðþjófssögu* Tegnérs, sem hann dáði mjög. Hvað sem því líður, þá las hann nú gaumgæfilega í hinni sænsku útgáfu sinni af *Heimskringlu* — Stokkhólmi, 1816—'29 — sögur þær, er fjalla um Hákon jarl, Hákonar sögu góða, Haralds sögu gráfeldar og Ólafs sögu Tryggvasonar. Einnig gerði hann drög að kvæðaflokkinum, með ítarlegri kaflaskiptingu, sem geymst hafa í handritum hans, og benda bæði um niðurskipun og efni fram á við til kvæðaflokks hans *The Saga of King Olaf,* er hann orti tuttugu árum síðar; einn flokkur þess kvæðis ber meira að segja hið upprunalega heiti sitt úr fyrrnefndum kvæðadrögum, og efnismeðferðin er hin sama, söguhetjunni lýst í bálki sjálfstæðra frásagna.

Eina kvæðið um norrænt efni, sem hann fullgerði á þessum árum, var þó hið kunna og vinsæla kvæði hans "The Skeleton in Armor". Mun það rétt tilgetið, að honum hafi fyrst komið í hug að yrkja um víkingaferðir vestan hafs, þá er hann las undir handleiðslu Rafns í Kaupmannahöfn sögu Þorfinns karlsefnis, en eigi lét hann þó í ljósi þá hugmynd sína fyrri en árið 1838, er hann, eins og að ofan var getið, ráðgerði að yrkja þjóðkvæðaflokk eða rómantískt kvæði um fyrsta norræna manninn, sem til Vesturheims kom. Árið eftir var honum enn hugleikið að yrkja "hetjukvæði um Ameríkufund norrænna manna", enda hafði honum þá komið hvatning í þá átt frá öðrum atvikum, sem nú verður greint frá.

Í Newport í Rhode Ísland ríki er rúst af sívölum turni, svonefndur "Round Tower", sem Rafn hafði talið vera af norrænum uppruna og margir aðrir aðhylst þá skoðun hans, en síðar sannaðist það, að þar

væri um að ræða rúst af vindmyllu, sem Benedict Arnold, nýlendustjóri í Rhode Island, hafði látið byggja laust eftir miðja 17. öld.*

Næst er þess að geta, að árið 1831 var grafin úr jörð í grend við Fall River, Massachusetts, beinagrind með brjóstvörn úr látúni, örvalmal með látúnsörvum og látúnsbelti; því miður var beinagrind þessi brend áður en sérfróðum mönnum gæfist tækifæri til að skoða hana, en þó mun óhætt að fullyrða, að beinagrindin hafi verið af réttum og sléttum Indíána. Hinsvegar urðu ýmsir til að trúa því, að hún hefði verið af fornum víkingi, enda kom rit Rafns um Vínlandsferðirnar út nokkrum árum síðar, en það vakti mjög mikla athygli vestan hafs, og þá ekki síst í Nýja-Englandi, sem þar var talið að hafa komið mjög við sögu.

Skal nú horfið aftur að Longfellow og sambandi kvæðis hans "The Skeleton in Armor" við Newport-turninn og beinagrindina herværddu frá Fall River, sem kvæðið dregur nafn af. En hann segir svo frá tildrögum kvæðisins í formála að því, að dag einn árið 1838, er hann var á reið á sævarströndinni í Newport, þá hafi sér komið í hug að tengja saman frásögnina af beinagrindarfundinum og turninn, sem nú sé talinn vera af norrænum uppruna, og vitnar hann jafnframt til Rafns um það efni. Þannig hafði skáldinu lagst upp í hendurnar efni um kvæði það um Vínlandsfund norrænna manna, sem honum hafði lengi verið í mun að yrkja.

Við frekari athugun hætti Longfellow þó við að yrkja hetjukvæði um þetta viðfangsefni sitt, en lét sér að lokum nægja að yrkja um það í óbrotnum þjóðkvæðastíl. Kennir þar áhrifa úr ýmsum áttum, meðal annars frá *Friðþjófssögu,* eins og áður var nefnt, en meira er þó ættarmót með söguhetjunni og norrænum víkingum, eins og þeim er lýst í konungasögunum, en Friðþjófi Tegnérs. Í bréfi til föður síns telur Longfellow, að sér hafi tekist að gefa kvæðinu norrænan blæ; hvort sem menn verða honum algerlega sammála um það eða ekki, þá er kvæðið óneitanlega hið hressilegasta og í ósviknum þjóðkvæðastíl; en það segir sögu hins norræna víkings og elskhuga og hinnar bláeygðu ástmeyjar hans, sem hann hafði flúið með undan reiði höfðingjans föður hennar vestur um haf; hefði hann bygt handa henni hinn mikla turn, sem enn horfi þar við hafi, og sé hún grafin undir honum. Kvæðið var prentað sem upphafskvæðið í safni skáldsins *Ballads and Other Poems,* og sómir sér þar hið besta.

Vinsældir þess færðu Longfellow að nýju heim sanninn um það, að í sögu Norðurlanda og norrænum bókmentum væri að finna nýstárleg og skemtileg efni í rómantískan skáldskap, og nokkrum árum síðar endurlas hann af kappi ýms rit um goðafræði Norðurlanda með það fyrir augum, að

* Ýmsir hallast þó enn þá að hinni eldri skoðun um norrænan uppruna turnsins, og hefir það mál nýlega aftur komið á dagskrá, sbr. greinina "The Tower at Newport", eftir Winfield T Scott, í *The American-Scandinavian Riview,* september, 1946, Mynd af turninum er í grein Gísla Jónssonar, „Enn um Vínlandsferðir", *Tímarit Þjóðræknisfélagsins,* 1924.

semja skáldverk um það efni. Eftir að hafa lokið við skáldsögu sína *Kavanagh* — 1848, — sem hefir að geyma ýmsar tilvitnanir í íslensk rit, hóf hann að yrkja söguljóð um kenningar norrænna manna um uppruna lífsins á jörðinni. *Snorra-Edda,* sem var honum kunn í ýmsum þýðingum, var aðalheimild hans, og þá sérstaklega "Gylfaginning", en þessi tilraun hans til að yrkja um þetta efni í hetjukvæðastíl varð aldrei nema brot eitt, er hefst með lýsingu á uppruna Hrímþursa — "Giants of the Frost" — og lýkur með sköpun jarðar og mannsins. Kvæðabrot þetta, sem fyrsta sinni er prentað í áðurnefndri doktorsritgerð dr. Hilens, er mjög nákvæm endursögn á lýsingunni í hinni íslensku frumheimild, orðhög að vísu, en ekki andrík eða djúptæk að sama skapi, enda mun skáldið brátt hafa komist að raun um, að önnur yrkisefni lægju nær smekk hans og væru skáldgáfu hans auðveldari viðfangs. Honum var hið milda og mjúka miklu skyldara að eðlisfari heldur en hið stórbrotna og hrjúfa. En þó að hann hyrfi frá þeirri hugmynd sinni, að yrkja hetjukvæði um efni úr norrænni goðafræði, var hann jafn sannfærður um það, að hann gæti fundið hæfandi og lífræn yrkisefni í íslenskum fornbókmentum, enda kom það fljótt á daginn.

Í desember ári síðar — 1849 — orti hann kvæði sitt "The Challenge of Thor", sem inngang að miðhluta kvæðaflokksins *Christus,* en löngu áður hafði honum komið í hug að yrkja kvæði, sem fjallaði um baráttuna milli heiðni og kristni á Norðurlöndum, eins og fram kemur eftirminnilega í framannefndri Tegnérs-drápu hans. Bið varð þó á því, að hann lyki við *Christus*-kvæðaflokk sinn, og lágu "Þórsmál" hans — eins og séra Matthías nefnir þýðingu sína á "The Challenge of Thor", sem bókstaflega merkir þó "Þórseggjan" — því geymd meðal handrita hans um tíu ára skeið, en í febrúar 1859 kom honum skyndilega í hug, að "mjög gott kvæði mætti yrkja um "Sögu Ólafs konungs" — Tryggvasonar, — er sneri Norðurlöndum til kristinnar trúar", með "Þórsmál" sem inngangskvæði. Endurlas hann nú Sögu Ólafs Tryggvasonar í þýðingu Samuel Laings af *Heimskringlu,* og var hún aðalheimild hans, en áður hafði hann lesið Ólafs sögu í sænskri þýðingu, og full ástæða er einnig til að ætla, að hann hafi lesið söguna á frummálinu. Hann gekk einnig víða á rekana um efnivið, því að stuttu áður en hann byrjaði að yrkja kvæðaflokkinn var hann á Harvard-bókasafninu að kynna sér íslenskar fornsögur, vafalaust með það fyrir augum að afla sér aukinnar fræðslu um söguhetjur og atburði í hinu fyrirhugaða kvæði sínu. Bragarhættirnir bera einnig vitni áhrifum frá gömlum þjóðkvæðum á Norðurlöndum, því að höfundur notar, í bókstaflegri þýðingu, eigi færri en þrjú viðlög úr alkunnum dönskum þjóðkvæðum. Eigi mun það heldur ólíklega tilgetið, að *Friðþjófssaga* kunni að hafa átt sinn þátt í því, að draga huga skáldsins að þessu yrkisefni hans. Eigi var það þó fyrri en rúmu

ári eftir að honum kom í hug að yrkja þennan kvæðaflokk sinn út frá Ólafs sögu Tryggvasonar — seint í marz 1860, — að svo langt var komið sögu, að hann skipulagði efnið, og seint á árinu tók hann til við kvæðagerðina af kappi og lauk henni á tæpum mánuði; þess er þó jafnframt að minnast, að löngu áður hafði hann látið sér í hug koma að yrkja um svipað efni og gert drög til þess.

Í þessum kvæðaflokki sínum, sem hann nefndi beinu heiti sögunnar, *The Saga of King Olaf,* lét hann eigi heimildirnar verða sér of mjög fjötur um fót, þó að hann þræði þær í aðaldráttum og sumstaðar harla nákvæmlega, en kvæðið, eins og það var fullgert, ber því vitni, hve víða hann gefur skáldlegu hugarflugi sínu lausan tauminn. Gekk hann þó enn lengra í því efni, er hann var að vinna að kvæðinu, og feldi t.d. úr því heila kviðu um Sigvalda jarl, sérstakl., að því er virðist, vegna þess, hve mjög hann hafði þar lagað efnið í hendi sér, og var þar þó um hressilegt og hreimmikið kvæði að ræða, en það er tekið upp í rit dr. Hilens um skáldið og Norðurlönd.

Líti maður nú á þennan víðkunna og vinsæla kvæðaflokk Longfellows um Ólafs sögu Tryggvasonar í heild sinni, þá er inngangskvæðið, "Þórsmál", lang svipmest, norrænt mjög bæði að bragarhætti og anda, eins og sjá má af eftirfarandi erindum úr þýðingu séra Matthíasar:

"Hefig á höndum
hríðelfda glófa
og þeyti þrúðhamri;
spenni' eg mig máttkum
megin-rammgjörðum,
eykst mér ásmegin.

Lítið lograstir
leiftra við himin;
Þór er að þeyta
þrúðga skeggbrodda,
hljóðar húmstormur,
hræðist kyn þjóða.

Seif kallag bróður;
sjón mín er elding;
reiðarslög rymja
remmihjól kerru;
hamars högg dynja
hátt í jarðskjálftum"

Að undantekinni síðustu kviðunni, er kvæðaflokkurinn annars lausleg endursögn á Ólafs sögu Tryggvasonar, undir mismunandi bragarháttum, með viðaukum frá hendi skáldsins sjálfs. Er því eigi að neita, að vel hefir Longfellow tekist val minnisstæðra atriða og atburða, og víðar eru kvæðin með sterkum þjóðsagnablæ og frásagnahraða. En þó margt sé þar snjallra lýsinga og frásagna, nær skáldið hvergi nærri eins vel fornÍslenskum anda og stílþrótti og hann gerði í "Þórsmálum" sínum. Ekki er þó að efa, að þessi kvæðaflokkur hans varð til þess að draga athygli fjölda nýrra lesenda að íslenskum fornsögum.

Ekki er hitt ómerkilegra, hver áhrif það hafði á Longfellow og skáldskap hans að glíma við þetta yrkisefni úr íslenskum fornsögum, en gagnrýnendum kemur saman um, að umræddur kvæðaflokkur hans eigi vinsældir sínar einkum

því að þakka, að viðfangsefnið knúði skáldið til að beita hér meiri krafti en venja hans var, og varð skáldskapur hans fyrir það drjúgum þróttmeiri en ella. En rómantískari er þó sú mynd, sem brugðið er upp í ljóðsögu skáldsins af Ólafi Tryggvasyni, heldur en í Konungasögum Snorra, enda má segja, að í kvæðaflokki þessum nái skáldleg og hugsæileg túlkun Longfellows á víkingaöldinni hámarki sínu, en áhugi hans í þeim efnum, sem vaknað hafði þegar á yngri árum hans, slokknaði aldrei, þrátt fyrir ýms vonbrigði í Norðurlandaför hans. Og mjög eru lok kvæðaflokksins einkennandi fyrir skáldið og lífsskoðun hans, því að þar farast honum svo orð, að "sverð andans sé sterkara stáli, ljós sannleikans bogaörvum hraðfleygara, kærleikurinn reiðinni meiri og yfirsterkari".

Stuttu eftir að hann lauk við kvæðaflokkinn um Ólaf Tryggvason, hafði hann einnig í huga að yrkja ljóðsögu um Ólaf helga, en kom því þó eigi í verk vegna annara hugðarefna og starfa; eigi varð heldur af því, að hann orti fyrirhugað kvæði, er heita átti "The Fishing of Thor" — Fiskiveiði Þórs,— og lestur Snorra-Eddu hafði blásið honum í brjóst. Eina kvæðið um íslenskt efni, sem hann fullgerði eftir 1860, var sonnettan "The Broken Oar" — Brotna árin, — og ort var, að því er hann segir frá í dagbók sinni og kvæðadrögum, um áletran á ár, sem rekið hafði á Íslandsströndum. Á síðari árum sýndi skáldið rækt sína við íslenskar bókmentir með úrvali sínu þaðan í þýðingasafn hans *Poems of Places* og viðbótina við safnið *Poets and Poetry of Europe*. Í fyrra safninu eru fimm kvæði um Ísland og íslensk efni, meðal þeirra þjóðhátíðarkvæði Bayards Taylors "Ameríka til Íslands" og þýðing hans á "Þingvallaminni konungs" eftir séra Matthías, en í hinu síðarnefnda voru í upprunalegu útgáfunni — frá 1845 — allmörg kvæði úr Sæmundar-Eddu í þýðingum eftir ýmsa, meðal annara "Völuspá", en í seinni útgáfurnar — 1871, 1882 og 1893 — er bætt við þýðingu á Hávamálum eftir þau William og Mary Howitt.

En eins og dr. Hilen tekur réttilega fram, þá leiðir rannsókn á sambandi Longfellows við íslenskar bókmentir það í ljós, að hann fann í fornsögunum þann andans þrótt og þann djarfleik hugarflugsins, sem hann skorti í skáldskap sinn og leitaðist þessvegna við að bæta úr. Er það þá hreint ekki út í bláinn, að hann kallaði kvæðaflokk sinn *Hiawatha* "Indíána Eddu", enda dáði hann mjög hinn þróttmikla norræna skáldskap og fornsögurnar, og seildist því þangað til fanga eftir yrkisefnum, í þeirri von að auka sér með þeim hætti orðkyngi og kvæðakraft. Íslenskar tilvitnanir víðsvegar í ritum sínum valdi hann einnig í sama augnamiði, jafnframt og það ber því vitni, hve hugstæðar þær voru honum og tiltækilegar. Dr. Hilen bætir því einnig við, að af öllum bókmentum Norðurlanda hafi íslenskar bókmentir átt mesta hlutdeild í mótun þess rómantíska skilnings á fortíðinni, sem var kjarninn í viðhorfi

Longfellows til skáldskaparins, þó að hann ætti eigi, samfara vængfleygu ímyndunarafli sínu, þá þróttmiklu skapandi skáldgáfu, sem útheimtist til þess að vinna til fulls úr þeim efnivið í hetjusögur, er íslensk fornrit lögðu honum í hendur.

✦ ✦ ✦

Af því, sem að framan hefir verið sagt, þó um ýmislegt hafi þar verið stiklað á stóru, er auðsætt, að áhrifin frá menningu og bókmentum Norðurlanda á Longfellow, og þá ekki síst frá íslenskum fornbókmentum, voru harla margþætt og djúptæk; yrði með því vissulega rofið stórt skarð í múra skáldskapar-musteris hans, ef þaðan væru tekin þýdd og frumort merkiskvæði hans af norrænum uppruna, og drjúgum myndi skáldfrægð hans sneyðast við það.

Hinsvegar útbreiddi hann stórum með ritgerðum sínum um bókmentir Norðurlanda og menningu, og með þýðingum sínum og frumortum kvæðum um norræn efni, þekkingu á Norðurlöndum og Norðurlandabúum vestan hafs og glæddi að sama skapi, eins og vikið var að í byrjun þessarar ritgerðar, áhuga landa sinna á því að kynnast þeim, en vitanlega átti hann, jafn vinsæll og mikilsmetinn og hann var sem skáld, vísan fjölmennan lesendahóp um hvað sem hann ritaði. Hann var einnig að ýmsu leyti brautryðjandi á þessu sviði, fyrsta ameríska skáld, sem, á víðtækan hátt, tók sér norræn yrkisefni, og gaf út í kvæðasafni sínu *Poems and Poetry of Europe* fyrsta verulegt safn norrænna kvæða fyrir ameríska lesendur. Þó eigi væri öðru til að dreifa, mega Norðurlandabúar, og ekki síst Íslendingar, minnast hans þakklátlega fyrir þá menningarlegu brúarbyggingu hans milli Norður- og Vesturálfu.

Heimildir: Auk rita skáldsins sjálfs, hefi ég um ævi hans og ritstörf stuðst við ýmsar amerískar bókmentasögur, svo sem *A Short History of American Literature*, eftir William P. Trent, John Erskine, Stuart P. Sherman og Carl Van Doren — New York, 1922, — og við ævisögu hans í hinu mikla safnriti *Dictionary of American Biography*; en um samband hans við Norðurlönd og kynni hans af bókmentum þeirra, auk fyrrnefndrar aðalheimildar minnar, *Longfellow and Scandinavia* eftir dr. Andrew Hilen, haft hliðsjón af ýmsum ritgerðum um það efni í amerískum bókmenta- og fræðiritum, með samanburði við verk skáldsins.

VIÐ GRÖF UNGRAR STÚLKU

Eftir Longfellow

Sem angan blóms, er upp að vitum ber
á engi, sem fyrir löngu slegið er —
Sem ómur lags, er unað veitti og fró,
en aldrei framar berst að hlustum þó —
er minning þín. — Ó, sofðu sætt og rótt,
fyrst sól þíns lífs er hnigin. Góða nótt!

Lausleg þýðing. G.

Hátt og lágt

Eftir dr. J. P. Pálsson

Donni litli var háttaður, en glaðvakandi. Hann kærði sig ekkert um að sofna. Reyndar var ekkert gaman að vaka heldur, og það þó jólin væru komin, eða því sem næst. Nú væru þau komin, hefði ekki mamma Bensa flutt úr húsinu. Þó hann skildi ekki, því þeirra jól komu kvöldi fyrr en hans, var hann hæst ánægður með það. Það var meira gaman, að halda tvenn jól en ein, það er að segja, með Bensa. Donna jól voru á morgun, en hann hlakkaði ekkert til þeirra. — Honum hafði ætíð þótt Bensa-jólin skemtilegri, hvort sem var.

Donni athugaði tunglið, út um gluggann sinn. En þegar hann sá það ekki hreyfast, misti hann allan áhuga fyrir því. Aðeins náttlampinn logaði í herberginu, og Donna fanst það óvenjulega stórt í kvöld, en hann sjálfur óvenju lítill; og þegar hann hugsaði um, hvað alt húsið var stórt, fanst honum hann verða enn þá minni. Svona var það ævinlega þegar hann var einn heima. Og verst, að honum fanst hann vera aleinn, þó Súsa, vinnukona, væri að bauka einhversstaðar. En þegar mamma var heima, þá var húsið ekki lengur svona óttalega stórt, en hann sjálfur stór, eða nokkuð stór. Og þegar Bensi og mamma Bensa áttu líka heima í því, var það bara mátulegt. Donni skildi ekkert í þessu fremur en svo mörgu öðru, en hann var hættur að spyrja um það, sem hann skildi ekki. Annaðhvort vissi ekki mamma hans meira en hann, eða hún vildi ekki að hann vissi eins mikið og hún. Svo var sumt leyndarmál, sem enginn mátti tala um, eins og til að mynda, jólatréð og jólagjafirnar. — Þegar Donni var búinn að hjálpa pabba og mömmu til að skrýða tréð, var hann strax sendur í rúmið. Nú voru þau að hengja gjafirnar á tréð, en það var leyndarmál, svo Donni mátti ekki sjá þau gera það. Samt þóttist hann viss um, hvað var í hverjum böggli. Mamma hans hafði látið hann segja sér, hvað Santi átti að gefa honum, og skrifað það niður á blað. Svo hafði hún farið í búðirnar og keypt það. Hann átti ekki að vita neitt um þetta, og það var ekki honum að kenna, að hann vissi það. Enda sagði hann engum frá því — fyrst hann náði ekki í Bensa. En því var mamma að skrifa Santa um jólagjafir, fyrst hún keypti þær sjálf? . . . Ekki til neins að spyrja neinn um það. En gaman hefði verið að tala um þetta við Bensa. Því þó hann væri ekki fær um að leysa flókin spursmál, varð margt skiljanlegra, eftir að þeir töluðu saman um það. Eins og til dæmis, þetta um kofann hans Bensa. Donni hafði verið að brjóta heilann um það, af hverju hann átti heima í stóru húsi uppi á Fagurhæðum, en Bensi og mamma hans í kofa niður á Kotstræti. Mamma hans virtist ekki vita það, en Bensi sagði, að hann og

mamma sín ættu kofann, en Donni og mamma hans stóra húsið. Og af því Bensi lét dæluna ganga um fuglshreiður, sem hann hafði fundið, var svar hans fullnægjandi. En nú var enginn til að tala við hann um ráðgáturnar, sem altaf fjölguðu. Og sú sem þyngst lá á honum var, því Bensi og mamma hans voru flutt í kofann á Kotstræti, og Bensi mátti ekki vera með honum nú, eins og um undanfarin jól.

Donni mundi lítið eftir því, þegar Bensi og mamma hans fluttu úr kofanum í stóra húsið. En síðan hafði það komist inn hjá honum, að mamma hans fékk mömmu Bensa fyrir vinnukonu, og lofaði henni að hafa drenginn sinn með sér. Þó var þetta býsna ótrúlegt, því mamma Bensa var ekkert lík Súsu vinnukonu. Og þegar mamma Donna sagði, að mamma Bensa hefði verið ágæt vinnukona, og betri en Súsa, höfðu þær hlegið, svo það var líklega bara spaug. Þær voru báðar fallegar og kátar og vel klæddar, og mennirnir þeirra voru í flughernum, og drengirnir þeirra léku sér saman alla daga, frá morgni til kvölds. Nei, mamma Bensa var ekkert líkari vinnukonu en mamma Donna. Bara Súsa var lík vinnukonu og Bensi sagði, að hún væri svoleiðis af því hún var Súsa.

Og nú sáust mömmurnar aldrei, og bönnuðu drengjunum sínum að leika sér saman. Nú var þó stríðinu lokið, en þá átti alt að verða svo gott og gaman. En í staðinn var ekki gaman að neinu.

Donni mundi eftir, hvað oft mamma hans skipaði honum að þvo sér, svo hann væri eins hreinn eins og hann Bensi. Svo greiddi hún á honum hárið, og burstaði fötin hans, af því Bensi væri ævinlega svo snyrtilegur. En nú! — Nú gekk Bensi óhreinn og ógreiddur, í rifnum tuskum. Það var líklega þess vegna sem hann mátti ekki lengur leika við Bensa. En þegar Bensi sagði honum, að ef hann færi upp á Fagurhæðir, þá mundi mamma sín flengja sig, varð Donni alveg ráðalaus.

Donni vissi, að þó pabbi hans væri kominn heim úr stríðinu, mundi pabbi Bensa aldrei koma heim. Hann var ósköpin öll upp með sér af þessum pabba, úr stríðinu, og mamma hans var það líka. Og það var afar leiðinlegt fyrir Bensa og mömmu hans, að hafa engan pabba úr stríðinu, til að vera upp með sér af; en varla gat það verið þess vegna sem mömmurnar sáust aldrei, og drengirnir máttu ekki leika sér saman, og ef þetta ólán stafaði af stríðspabbaleysi Bensa, var Donni viljugur að láta honum eftir pabba sinn, að einhverju eða öllu leyti.

Útidyrahurðinni var skelt. Pabbi og mamma Donna voru farin út, í jóla-partí. Nú stóð jólatréð einsamalt í stóru stofunni. Donni var viss um að því mundi leiðast, einsömlu alla nóttina. Ekki gat það sofið. Eða sváfu tré nokkurntíma? Blómin sváfu. En trén? Og Súsa, vinnukona — hvar skyldi hún halda sig? — líklega eitthvað að bauka í eldhúsinu. Kannske að traktera piltinn sinn á tei og kökum. Hún gerði það stundum á kvöldin, þegar pabbi og mamma voru úti. En það var leyndarmál, sem enginn vissi nema Donni. . . .

Tunglið var komið á bak við tré,

eins og það væri í feluleik. En hver mundi kæra sig um, að leika sér við tunglið? Til þess fór það altof hægt. Bara læddist bak við trén, eins og strípaður fábjáni, sem hefir ekki einu sinni vit á að klæða sig í kuldanum. Væri Donni að staulast þarna, mundi hann fyrst klæða sig vel og setja upp húfu og vetlinga. Svo mundi hann ekki læðast og staulast áfram. Hann mundi hlaupa og skoppa yfir fannbreiðuna. Tunglið yrði langt á eftir, en hann skyldi lofa því að lýsa sér. Það gat látist vera fjarskalega stór lampi, og þá mundi enginn vita að það var bara nakinn fábjáni. Donni gæti, meira að segja, hlaupið í einum spretti niður af Fagurhæðum, og alla leið ofan í Kotstræti. . . . Það var skrítið, að hann og Bensi höfðu aldrei farið þessa ferð að vetralagi. Bara á sumrin, í góðu veðri. Það var þó gaman að ösla í snjónum — á stríðsárunum. Áður en pabbi kom heim. Áður en mamma Bensa fékk bréfið. Aldrei mundi Donni gleyma því bréfi. Mamma Bensa stóð á miðju gólfinu, í stóru dagstofunni, þegar hún las það, og bara rak upp óttalegt hljóð og datt á gólfið. Eftir það vildi hún ekki tala við neinn, en sat og sat og horfði út í loftið. Og þegar mamma hans vildi vera góð við mömmu Bensa, hratt hún henni frá sér og talaði ljótt. Og hún sagði að mamma Donna skildi ekkert, af því pabbi hans væri á leiðinni heim úr stríðinu. Svo sat hún og sat og gerði ekkert nema horfa út í loftið. Hún þvoði sér ekki og greiddi sér ekki, og gekk altaf í sama kjólnum. Hún skifti sér ekkert af Bensa, en ef mamma Donna ætlaði að þvo Bensa eða laga fötin hans, varð mamma Bensa bálvond og talaði ljótt. Svo tók hún einu sinni saman dótið sitt og fór með það og Bensa niður í kofann þeirra í Kotstræti. Þegar Donni spurði, því mamma Bensa léti svona, var honum sagt að hún væri rugluð af því maðurinn hennar féll í stríðinu. Donni skildı það ekki vel, og spurði mömmu sína hvort hún mundi láta svona, ef pabbi hans hefði fallið í stríðinu. En mamma hans vissi það ekki, og sagði að litlir drengir ættu ekki að vera altaf að spyrja fullorðið fólk um það, sem þeir skildu ekki. Donni hætti að spyrja. um mömmu Bensa, en heyrði oft talað um hana. Mamma Bensa var utan við sig, auminginn! Mamma Bensa var ekki með sjálfri sér, og sansalaus. Það fanst honum skrítið. Mamma Bensa var ekki með öllum mjalla. Svo var hún mesta ólánsmanneskja. Og mamma Bensa hafði verið svo greind og glaðleg, og drengurinn hennar svo siðprúður. Og nú var svona hörmulega komið fyrir þeim. Við fréttina um fall mannsins hennar hafði hún alveg gengið af göflunum. Það þótti Donna undarlegast af öllu, sem sagt var um mömmu Bensa. Hann hafði sjálfur séð hana lesa bréfið. Og hún gekk ekki; bara datt á gólfið og hann mundi ekki eftir neinum göflum. Og mamma Donna taldi það happ að hafa haft þau hjá sér meðan maðurinn hennar var í stríðinu; en nú var ómögulegt að tjónka við þau. Þau hímdu einsömul í kofanum í Kotstræti og létu ekki sjá sig. Drengirnir máttu ekki leika sér saman, og nú voru engin Bensa-jól. Alt af því, að mamma Bensa var gengin af göflunum.

Donni heyrði líka oft talað um, að einhver þyrfti að ganga í þetta. Stundum átti það að vera kvenfélagið eða presturinn. Stundum læknirinn, eða félag heimkominna hermanna. Donni hélt að þetta, sem ætti að ganga í, væri kofinn, og skildi ekkert í, hvernig alt þetta fólk kæmist þar fyrir. Hann spurði þó ekki um þetta, svo ekki yrði hlegið að honum. Hann spurði ekki einu sinni, því mamma hans gengi ekki í þetta. . . .

Einu sinni hafði mamma Donna sent Súsu, vinnukonu, niður í kofann, til að hreinsa til í honum. Þar var hún allan daginn að þvo og laga til. Drengirnir voru að hjálpa henni alt sem þeir gátu, en Súsa var bara önug og sagði, að þeir tefðu fyrir sér. Svo næsta dag fóru mömmurnar og drengirnir með stóra körfu af alskonar góðgæti, og létust vera að búa í kofanum. Donna fanst þau alveg fylla kofann, og þegar þau komu heim var húsið þeirra miklu stærra en áður, og þó Súsa væri þar líka, var það nærri alveg tómt. . . Það var miklu skynsamlegra að allur þessi fjöldi, sem átti að ganga í þetta, kæmi í húsið þeirra heldur en í kofann. Og þar hafði mamma Bensa verið, þegar hún gekk af göflunum. En svo varð Donni ruglaður af að hugsa um alt þetta. Það var ekki einu sinni leyndarmál! . . .

Donna fanst hann vera ósköp lítill, þarna í rúminu, aleinn, á jólanóttina. Því þó Súsa væri að drekka te og éta kökur með piltinum sínum, niðri í eldhúsi, var hún langt í burtu. . . .

Tunglið var gengið fyrir gluggann, svo Donni fór fram úr rúminu, til að sjá hvað því liði. Hann sá ekki að það hefði ferðast langt, en það var þó talsverð ferð á því milli skýjanna. Af og til lýsti það upp hlíðina, svo Donni sá alla leið niður á Kotstræti. Handan við strætið blikuðu borgarljósin í þúsundatali. . . .

Donni var viss um, að hann þekti ljósið hjá Bensa. Skyldi hann og mamma hans sitja þar þegjandi og jólalaus? — Ekkert tré? — Engar jólagjafir? — En Donna tré svona stórt og skrautlegt. — Og þessi ógrynni af jólagjöfum, sem hann átti að fá! Og hvað átti hann að gera með þær, fyrst hann mátti ekki leika sér að þeim með Bensa? — Nei, mamma Bensa mundi ekki kaupa jólagjafir og hafa jólatré, fyrst hún var gengin af göflunum. Og Donni hafði enga trú á Santa, ef enginn keypti gjafirnar.

En ef allur þessi sægur, sem ætti að ganga í það, stefndi í kofann í kvöld. Donna fanst það ólíklegt. Allir væru að búa sig undir jólin heima hjá sér eða hafa partí. En nú datt honum nokkuð í hug. Fyrst enginn vildi ganga í þetta, þá var líklega best að hann gerði það sjálfur. . . . . Þarna blikaði ljósið hans Bensa. Tunglið skein milli skýjanna og lýsti upp snjóbreiðuna. Ef Donni kæmist með eitthvað af jólabögglunum sínum ofan í kofann, gætu þeir haft þar Bensa-jól. Hann klæddi sig í snatri, og brá sér niður í stofuna. Þar stóð tréð í allri sinni dýrð, eða því sem næst. Á morgun yrði það enn þá fallegra, þegar mamma kveikti á ljósunum.

,Stofan var björt og hlý. Tjöldin voru ekki dregin fyrir gluggana, svo þeir sem fram hjá gengu, gátu séð, hvað jólin voru falleg. Og það

var gott, af því þeir áttu kannske engin jól sjálfir.

Já, hér voru sannarlega nógar jólagjafir handa báðum drengjunum. . . Donni hljóp aftur upp á herbergið sitt og sótti gamlar buxur af sér. Svo leysti hann utan af tveimur jólabögglum og batt spottana neðarlega um skálmarnar á gömlu buxunum. — Bensi hafði einu sinni búið til svona poka úr buxunum sínum. — Donni tíndi bögglana í buxnapokann, þangað til hann var viss um að nóg var komið í Bensa-jól. Hann fór hægt og gætilega, svo Súsa, vinnukona, heyrði ekki til hans, því nú fanst honum enginn spölur fram í eldhús, og hann var ekki lengur viss um, að hún væri að drekka te og borða kökur með piltinum sínum. Og ef hún yrði hans vör, mundi hún verða vond og skipa honum í rúmið. En alt gekk eins og í sögu. Hann opnaði framhurðina og lagði hana aftur á eftir sér svo hljóðlega, að Súsa gat ekki hafa heyrt neitt. Svo var hann aftur orðinn viss um, að hún væri að drekka te og borða kökur með piltinum sínum.

Donni hafði hugsað sér, að hlaupa í einum spretti niður Fagurhæðir, eins og hann og Bensi höfðu svo oft gert. En það var á sumrin og enginn snjór. Og nú varð Donni alveg hissa hvað snjórinn tafði fyrir honum. Bílvegur lá niður hlíðina, en hann lá í ótal krókum og var miklu lengri. Svo hafði drengjunum verið harðbannað að fara hann. Svo vissi Donni, að ef einhver mætti honum, mundi hann verða sendur heim og í rúmið. Þetta ferðalag Donna var ekkert gaman, eins og hann hafði þó búist við. Loftið var nú alt þakið skýjum, og tunglið horfið. Svo var jólabyrðin meir en lítið óþæg. Ýmist valt hún út af öxlinni, eða slangraðist fram fyrir hann og drógst í snjónum. Hann var orðinn reiður við alt saman — böggulinn, tunglið, en mest við snjóinn. Samt ólmaðist hann áfram og komst loks ofan á Kotstræti, kófsveittur og lafmóður. En nú sá hann, að ljósið, sem hann hélt að skini úr glugganum hans Bensa, var í alt öðrum kofa. Svo gerði það lítið til, því hann þekti vel til á strætinu, og fann fljótlega heimili Bensa. Er þar var ekkert ljós og enginn reykur upp úr rörpípunni. Þetta var í fyrsta skifti, að Donni tók eftir því, að enginn strompur var á Kotstræti. Bara rörpípa upp úr hverjum kofa. Ekki var það jólalegt, því Santi fór ætíð niður um strompinn. Og Donni tók nú minna mark á Santa, en nokkru sinni áður.

Donni bankaði að dyrum, en enginn opnaði fyrir honum. Svo barði hann á hurðina oft og lengi, og enginn kom. Hann reyndi að opna, en hurðin var læst. Enginn heima. Og Donni varð alt í einu ósköp lítill og lúinn drengur, sem settist á dyraþrepið. Það var gott að hann var þar í skugga, svo enginn sæi hann, því hann var víst ekki góður drengur, fyrst hann fór upp úr rúminu og tók böggla af jólatrénu til að fara með niður í Kotstræti. Og alt í leyfisleysi! Þó var verst að honum hafði verið harðbannað, að heimsækja Bensa. En það gat varla verið ljótt, þegar Bensi var ekki heima. Samt vildi hann að Bensi væri kominn. Hann ætlaði, meira að segja, að bíða við og vita, hvort hann og mamma hans kæmu ekki heim. . . . En ef einhver hefði nú loksins gengið í

þetta. . . . Og Bensa og mömmu hans sagt að ganga úr þessu. Það var ómögulegt að giska á, hvað alt þetta fólk, sem átti að ganga í þetta, gerði við Bensa og mömmu hans.. Hann hafði aldrei heyrt neitt ákveðið um það. . . .

Donni rendi augunum upp til Fagurhæða. Þar sá hann ljósin heima í stóra húsinu og fór að gráta. Og það stóðu ljósnálar út frá augum hans, og stungu hann í andlitið. Svo stungu þær hann í tær og fingur. . . .

Það fór að fjúka úr lofti, og Donna var orðið kalt. Ekki til neins að bíða lengur eftir Bensa. Einhver hafði sjálfsagt gengið í þetta, og Bensi og mamma hans höfðu kannske jól, eftir alt saman. . . . Best að komast heim. . . Já, nú vildi Donni að hann væri háttaður ofan í rúmið sitt. . . . Hann mundi fljótt sofna. . . .

Þegar Donni stóð á fætur, var hann allur undarlega stirður, og fætur hans hálfdofnir, Jólabyrðina skildi hann eftir við kofadyrnar. Hann var feginn að losast við þann drösul. Svo ef Bensi kæmi heim, mundi hann finna hann og þekkja buxurnar.

Og Donni lagði á brekkuna, en þó hann væri laus við byrðina, fann hann fljótt, að það var þreytandi að kafa snjóinn upp í móti. Honum gekk ferðin seint, en hann var þó feginn hreyfingunni, því honum hlýnaði á göngunni. Það var ólukku snjódrífan sem var leiðinleg, því hún gerði alla veröldina gráa, svo Donni greindi ekki loftið frá landinu, nema rétt fram undan sér. Fyrst var auðvelt að halda strikinu á ljósin heima á Fagurhæðum; en brátt urðu öll ljós eins, líkust stórum loðnum hnyklum, sem glitruðu alstaðar út í hríðarmuggunni. Þó færðin væri þung, var hitt verra, að geta ekki áttað sig á ljósunum. Þau voru öll lík hvert öðru, og ekki bundin við hús eða ljósastaura, og héngu laus í hríðinni, hvert sem litið var. En Donni varð að komast heim, hvernig sem veðrið og ljósin létu. Og heim kæmist hann ekki, nema að halda áfram. Það var um að gera, að ganga og ganga. . . .

Donni var orðinn ósköp lúinn, og mátti til að komast í rúmið, því hann var að verða syfjaður. Stundum varð gangan léttari. Í fyrstu vissi Donni, að þá var hann farinn að ganga ofan í móti, og sneri strax á brekkuna aftur. Svo varð hann svo þreyttur, að hann varð feginn ef hallaði undan fæti. Stundum datt hann í snjónum. Þá hvíldi hann sig stundarkorn, áður en hann stóð á fætur aftur. Svo var hann að verða svo fjarska syfjaður. Og einu sinni þegar hann datt endilangur á bakið, fann Donni að snjórinn var mjúkur. Og snjórinn var líka hvítur. Alveg eins og rúmið hans.

Guðmundur G. Hagalín

Fimmtugur

Eftir dr. Stefán Einarsson

I.

Guðmundur Gíslason Hagalín er fæddur 10. okt. árið 1898 í Lokinhömrum í Arnarfirði vestra. Faðir hans var Gísli Kristjánsson Oddssonar bóndi og skipstjóri í Lokinhömrum, svo sem verið hafði faðir hans og afi, en móðir hans var Guðný Guðmundsdóttir Hans Hagalín,* bónda á Mýrum í Dýrafirði; sá Guðmundur Hagalín var Guðmundsson Brynjólfssonar, og höfðu þeir frændur allir verið stórbændur á Mýrum, en voru í ættir fram komnir af séra Ólafi sálmaskáldi á Söndum. Þau hjónin Gísli og Guðný í Lokinhömrum voru systkinabörn, því Rósamunda,** móðir Guðnýjar, var systir Kristjáns í Lokinhömrum, föður Gísla bónda, en afa skáldsins.

Ekki verða þessar ættir raktar hér, en þess verður að geta, að þær hafa verið staðbundnar á Vestfjörðum,*** að því er rakið verður, alt frá landnámstíð.

Þessir bændur, er svona sátu óðul sín mann fram af manni, voru ráðríkir og auðugir; þeir sóttu sjó af kappi, og síðustu kynslóðirnar höfðu það svo, að faðirinn keypti þilskip, en sonurinn varð skipstjóri á að sumrinu, uns hann tók við búi.

Og ekki létu konurnar í þessum kynkvíslum sinn hlut fyrir körlunum, ef marka má af sögu, er sögð er af Guðrúnu Guðmundsdóttur, afasystur Hagalíns. Hún bjó með bónda sínum Gísla Oddssyni full 29 ár í Lokinhömrum. Eitt sinn bar svo til í góðri aflatíð, að Gísla þraut salt, vildi hann þó ekki láta undir höfuð leggjast að róa, áður en hann sækti saltið. Þetta veit Guðrún, og þegar bóndi hennar er róinn, kveður hún griðkonur sex til ferðar með sér, og skal nú fara til Þingeyrar í

*) Æviágrip eftir Sighvat Borgfirðing í *Þjóðviljanum* 11. jan. 1895.

**) Sbr. *Þjóðviljinn* 18. nóv. 1893.

***) Á jörðunum Reykjarfirði við Ísafjarðardjúp, Sæbóli á Ingjaldssandi, Brekku í sömu sveit, Núpi og Mýrum í Dýrafirði, Haukadal og Hvammi vestan Dýrafjarðar, Lokinhömrum og Auðkúlu í Arnarfirði og á Sellátrum í Tálknafirði. Sjá "G. G. Hagalín," *Útvarpstíðindi* 1944, 7. árg. 3. hefti.

Dýrafirði eftir salti. Stýrði húsfreyja förinni og var enginn karlmaður í þeirri ferð. Eigi að síður tókst förin hið besta, og komu þær kvensurnar saltinu upp í kró þá, er það var jafnan í geymt. En á meðan hafði Gísli bóndi komið úr róðri og var þá sofa genginn. Laumaði húsfreyja brennivínsflösku undir kodda hans, er hún kom heim. Er karl fann flöskuna er mælt að hann hafi sagt: "Þetta hefir enginn gert nema Guðrún mín". Gekk hann þá ofan í fjöru og fann, að saltið var komið í króna. Þurfti hann þá ekki að tefjast frá róðrinum sökum saltleysis.*

Faðir Hagalíns tók við búi í Lokinhömrum að föður sínum látnum. Var hann þá hálfþrítugur og hafði verið skipstjóri í sex ár, en Hagalín var þá tveggja ára. Í Lokinhömrum voru þá 23—28 menn í heimili, því að jörðin Hrafnabjörg var höfð undir. Var búið því stórt á vestfirskan mælikvarða: 300 fjár, sex til átta kýr og fjórir hestar. Tveir bátar voru gerðir út á vorin, vanalega einn á sumrum og þrír á haustin. Fjórar hjáleigur lágu í grendinni, svo þó að dalurinn væri afskektur, var þar ekki um fásinni að ræða. En dalverpið er ytst í Arnarfirði norðanverðum, há fjöll til beggja handa og sæbrattar hlíðar að ganga til næstu bæja, en úti fyrir úfið hafið, því þarna er veðrabæli og brimasamt mjög.

Faðir Hagalíns var sjómaður góður og veiðikló á sela og refi, en síður til búskapar fallinn. Aftur á móti var móðir hans búkona góð, en bæði voru hneigð til bókar og áttu mikið af bókum, íslenskum og dönskum. Var keypt á heimilinu flest alt sem út kom, og alla þeirra búskapartíð voru sögur lesnar eða rímur kveðnar á kvöldvökum, Var Guðný húsfreyja smekkvís á skáldskap og fjölhæf; eftirlætis-skáld hennar voru þeir Jónas og Grímur; kveðst Hagalín hafa erft ást hennar til þessara manna, — samanber *Nokkur orð um sagnaskáldskap*. Sérprent-

---

*) *Vesturland* 24. apr. 1927. Eftirmæli eftir Friðrik Hjartar. Hagalín lýsir þessu fólki í "Frændum" í *Förunautum*.

un úr *Austanfara,* Seyðisfirði 1923.

Svona var þá heimilið þar sem Hagalín ólst upp. Hann las snemma alt sem hann náði í, en efni bókanna fylti hug hans og leiki. Leið eigi á löngu áður en hann fór sjálfur að fást við að yrkja og reyna að skrifa sögur. Fékk hann einkum gott næði og tækifæri til þess, eftir að hann gerðist smali, enda undi hann hjásetunni mjög vel. Um þessar mundir höfðu bændalífssögur Björnsons, og þá ekki síst *Á guðs vegum,* mikil áhrif á hann. Heimilið var gróið í gamalli trúarvissu, en Hagalín tók snemma að efast um þá trú, ekki síst fyrir áhrifin frá Björnson.

Hinsvegar var hugur hans opinn fyrir annari trú, sem einnig átti sterk ítök í heimilisfólkinu, þótt foreldrar hans, — börn raunsæisstefnunnar — létu hana lítt á sig fá. Þetta var hin gamla, þjóðlega og ekki síst vestfirska "hjátrú." Kveðst Hagalín hafa verið — og vera enn — hjátrúaður af hjarta — enda voru þá enn á lífi menn í Arnarfirði, sem höfðu komist í kast við galdramenn. Þar við bættist, að á heimilinu var afar gáfuð kerling, er Guðbjörg hét, Bjarnadóttir. Hún hafði alla ævi fylgt ættinni og var hjá foreldrum Hagalíns nálega til dauðadags; hún dó áttræð, 1912 hjá Ólafi föðurbróður hans, sama haustið og foreldrar Hagalíns fluttu frá Lokinhömrum.

Hún kunni firnin öll af sögum, eigi aðeins þjóðsögur, heldur einnig ættarsögur, og var forn mjög í skapi og tali. Hún unni Hagalín mjög, og hann henni, enda hefir hann helgað bókina *Veður öll válynd* minningu hennar. Kveðst hann hafa notað frásögn hennar mjög í "Þætti af Neshólabræðrum," meira þó að anda og orðfæri en að atburðum.

Tveggja íslenskra höfunda getur Hagalín einkum, er allmikil áhrif hafi haft á sig um þessar mundir, en það voru þeir Þorgils gjallandi og Jón Trausti. "Standa sumar sögur Jóns Trausta fyrir mér sem sönnustu og fjölbreyttustu lýsingar á íslenskri alþýðu," segir hann, og grátið kveðst hann hafa yfir sögu Þorgils gjallanda *Upp við Fossa.* Sjálfur hefir hann notað svipað söguefni í "Kreptir hnefar." En drýgst munu áhrif umhverfisins og Guggu gömlu hafa verið í mótun unglingsins. Eys hann í sögum sínum af brunnum arfsagnarinnar, en persónur hans lifa í hinu forneskjulega Arnfirska andrúmslofti, þar sem áherslan hvílir, eins og í Íslendingasögum, á hreysti og hugrekki, en trúin er mjög blandin fornri dulspeki eða hjátrú.

Þegar Hagalín var þrettán til fjórtán vetra varð talsverð breyting á högum hans. Foreldrar hans höfðu eins og áður segir, stórt heimili og dýrt, enda var rausn mikil í búi og höfðingsskapur, stundum gefnar stórgjafir að fornum sið og ekkert til sparað. Þetta var þeim mun varhugaverðara, sem fisk tók að þrjóta í firðinum, eftir því sem botnvörpungum fjölgaði.

Verst var þó heimilið úti vegna veikinda, sem að steðjuðu. Hagalín var elstur tíu systkina, en af þeim lifa nú aðeins tvö, auk hans. Árið 1911 barst taugaveiki á heimilið. Lögðust í henni bræðurnir þrír og faðir þeirra. Einn bróðirinn dó, en Hagalín lá í tuttugu vikur; hafði

hann auk taugaveikinnar brjósthimnubólgu. En þegar hann reis upp úr þessum veikindum tók hann til fyrir alvöru, að yrkja og skrifa, og það með þeim ákafa, að foreldrar hans réðu af að senda hann í kaupstaðarsoll, til þess að hann eyðilegði ekki heilsu sína. Kveðst hann hafa skrifað þenna vetur sögu, er verða myndi um 300 síður prentaðar; sýnir það, að snemma beygðist krókurinn til ritstarfanna.

Haustið eftir, 1912, fluttist fjölskyldan í þurrabúð í Haukadal i Dýrafirði og gerðist faðir Hagalíns þar skipstjóri. Um veturinn var Hagalín við nám, en las auk þess mikið af erlendum bókmentum, einkum norræna höfunda — best féll honum Lie — en auk þess Tolstoy, sem hann mat mikils. Nú var hann á fermingaraldri, en gerðist þá rammur guðsafneitari og skrifaði sögur í þeim anda; lét annars ekki á neinu bera við sína nánustu. Í pólitík var hann um þessar mundir eldrauður sjálfstæðismaður.

Næstu fjögur árin voru skift milli náms á vetrum og vinnu að sumrinu. Var hann til sjós á seglskipum þessi fjögur sumur, en á mótorbátum að haustinu. Segir hann sér hafa líkað illa störfin, nema siglingar í ofviðrum. Þá var honum skemt, svo sem mörg saga hans ber vitni um.

Einn veturinn, 1913—'14, var hann á Ungmennaskólanum á Núpi í Dýrafirði. Þar lærði hann mikið í íslensku og var innrætt ást á jarðrækt og búskap. Miklu síðar lýsti hann skólastjóranum á hlýlegan hátt í smásögu.

Tvo síðustu veturna vestra var honum komið til sr. Böðvars Bjarnasonar á Hrafnseyri til læringar undir mentaskólann. Fór það svo fram, að hann tók gagnfræðapróf vorið 1917. Reri hann vestra sumarið eftir, en settist næsta haust í fjórða bekk. Sjálft skólanámið varð Hagalín þó til lítillar gleði eins og fleirum skáldunum, sem í skóla voru um þær mundir, enda hætti hann í skóla upp úr innflúensu-faraldrinum haustið 1918. Þó minnist hann Sigurðar Guðmundssonar, er þá var íslenskukennari í fjórða bekk, sem þess manns "er á skólaárum mínum öðrum fremur glæddi hjá mér skilning á hugsun og máli", sbr. *Strandbúar*, formáli. — Munu fleiri bera Sigurði það orð, enda munu fáir kennarar hafa borið gæfu til meiri vinsælda af nemendum sínum en hann.

Aftur á móti kyntist Hagalín nú eigi að eins hinum yngri mönnum, er áhuga höfðu á svipuðum efnum og hann sjálfur, heldur einnig mörgum hinna eldri mentamanna, án þess þó að nokkur þeirra hefði nein sérstök áhrif á hann, nema ef vera skyldi Sigurður Nordal, sem hann kyntist þó ekki persónulega fyrr en árið 1922.

Hagalín var um þessar mundir mjög glæsilegur unglingur: lítið eitt minni en meðalmaður á vöxt og eigi afbragðs vel vaxinn, en kvikur á fæti og léttur í bragði, höfuðið með afbrigðum stórt, andlitið frítt, ennið mikið og gáfulegt undir ljósum lítið eitt hroknum lokkum.* Augun stór og falleg, en í þeim bjó löngum tvíræður gletnisglampi, enda báru drættirnir um hinn einkennilega

*) Sjálfslýsingar má finna hér og hvar í sögum Hagalíns, t. d. í "Grásleppumóðirin" í *Barningsmönnum*.

formaða munn vott um það, að maðurinn væri ekki allur þar sem hann var séður.

Annars var Hagalín þá á þessu öfundsverða brokkgenga æviskeiði, sem leyfir mönnum að lifa og láta eins og andinn blæs þeim í brjóst í það og það sinnið. Aðra stundina var hann vestfirski sjóarinn á syngjandi fylliríi og orti þá um sjálfan sig:

Eg er asni, ég er svín,
ég er Gvendur Hagalín.

Hina stundina var hann aftur á móti glæsimennið sjálft: í danssalnum sveiflandi prúðum píkum, í samkvæmissalnum, í ræðustól, á stúkufundi, ellegar á tali við alvarlega öldunga um vandamál dagsins: listir, bókmentir og pólitík.

Hugurinn var auðvitað helst við listirnar. Hann las um þessar mundir mjög symbolista, og varð Sigurbjörn Obstfelder einkum uppáhald hans. Hann sökti sér á kaf í hinar sálfræðilegu stemninga-bókmentir þessara ára og uppskar þar af eins og fleiri blóðdrjúpandi grátljóðastælingar hinna erlendu fyrirmynda. Í þessu átti hann sammerkt við félaga sína.

En pólitíkina var ekki að foragta, ef hún gat orðið stigi til þeirra hæða listarinnar sem hann kepti að. Sumarið 1918 var hann við blaðamensku og eftir spönsku veikina, 25. nóv., tók hann alveg við ritstjórn *Frétta*, er Guðmundur Guðmundsson skáld hafði dáið frá. Er í dálkum þess blaðs að finna eigi aðeins ljóð ritstjóranna, heldur margt af fyrsta nýgræðingnum, er spratt í ökrum hinna verðandi skálda, og kennir þar margra grasa.

Seinna fékk Hagalín atvinnu í Landsbankanum um þriggja mánaða skeið. Á þessum tíma skrifaði hann þá sögu, sem fyrst leiddi hann vestur til átthaganna á Vestfjörðum: "Kreptir hnefar" í *Blindskerjum.*

Sumarið eftir, 1919, las Hagalín Nietzsche og hleypti sá lestur í hann svo mikilli ofurmensku með tilheyrandi mannfyrirlitningu, að hann réðst ritstjóri austur á Seyðisfjörð fyrir blað íhaldsmanna þar *Austurland* — síðan *Austanfara.* — Á Seyðisfirði var hann næstu fjögur árin, til hausts 1923.

Dvölin á Seyðisfirði varð honum að mörgu leyti til mikils frama. Þar eystra kyntist hann og kvæntist Kristínu Jónsdóttur alþingismanns frá Hvanná.* Var það mikill happadráttur fyrir hann, því hún var kvennskörungur og hefir eflaust átt góðan þátt í því, að halda heimilisskútunni á réttum kili. Smám saman rénuðu áhrifin frá Nietzsche, og þegar hann hætti ritstjórn eystra var hann orðinn jafnaðarmaður. — Þótt hann ritaði geysimikið fyrir blaðið, þá hafði hann nægan tíma til lestrar og bókakost allgóðan. Kveðst hann á þessum árum hafa lesið alskonar fagurfræðilegar bókmentir og mesta fjölda skáldsagnahöfunda, þar á meðal alla Norðurlanda-höfunda, er hann náði til. En þessa nefnir hann til þess, að sér hafi mikið til um fundist: af Finnum: Linnankoski og Juhani Aho; af Rússum: Gorki, Turgenjev og Gogol; af Þjóðverjum Frensen; af Frökkum Maupassant og Bazin; af

---

*) Börn þeirra voru Hrafn fæddur 1921 og Sigríður fædd 1926.

Bretum: George Elliot, Kipling og Hardy, ennfremur Wells og Wilde og segist hann þó hafa haft nokkurt ógeð á þeim síðarnefnda. Af suðrænum höfundum nefnir hann Verga og Grazia Deledda. Eigi telur hann að neinn þessara höfunda muni hafa haft varanleg áhrif á sig, nema ef vera skyldi Gorki. Það hreif hann mjög, hve afbragðs snildarlega Gorki tekst að fara með ræfla og fanta og finna í þeim góðar taugar, án þess þó að fegra þá hið allra minsta. Þakkar hann honum manna mest að upp lukust augu hans fyrir kjörum og lífi smælingjanna.

Af Dönum nefnir hann Andersen Nexö og Johannes V. Jensen; af Svíum Hallström vegna hans frábæra stíls, en af Norðmönnum fyrst og fremst Hans Kink. "Enginn hefir kent mér betur að forma sögu en hann, og erum við þó mjög ólíkir."

Veturinn, 1923—'24, eftir að Hagalín hætti ritstjórn á Seyðisfirði, var hann í Reykjavík og vann fyrir sér með þingskriftum. Sumarið eftir var hann við afgreiðslu á pósthúsi Reykjavíkur, en stakk síðan stöfnum frá landi og fór til Noregs. Þar dvaldist hann nú í þrjú ár, lærði málið, ferðaðist um landið og flutti fjölda fyrirlestra um íslensk mál og menningu. Mun hann oft hafa verið á vegum landsmálsmanna, því þeir eru sterkastir vestanfjalls og í sveitunum; fékk hann þannig ágætt tækifæri til að gera samanburð á frændþjóðunum og kynnast bókmentum þeirra landsmálsmanna, en þeirra bestir þóttu honum þeir Jens Tvedt og Olav Duun.

Í júní 1927 hvarf Hagalín aftur heim til Íslands og var þá á lausum kjala, uns hann um áramótin fékk atvinnu við *Alþýðublaðið* í Reykjavík. Hélt hann þeirri atvinnu til hausts 1928. Veturinn áður, 1927—'28, hafði Alþingi, að frumkvæði Jónasar Jónssonar frá Hriflu, veitt Ísafjarðarkaupstað styrk til bókasafns, gegn því að Hagalín yrði þar ráðinn bókavörður. Fluttist hann alfarinn til Ísafjarðar um haustið. Var hann þá sama sem kominn í átthagana aftur, enda undi hann þar vel hag sínum síðan alt þar til árið 1945, að hann flutti til Reykjavíkur til þess að gefa sig allan við ritstörfum fyrir Bókfellsútgáfuna.

II.

Þótt svo mætti kalla sem Hagalín settist í helgan stein, er hann gerðist bókavörður, eftir óróleik og flæking hinna fyrri ára, þá er fátt fjarri sanni. Því þarna í átthögunum á Ísafirði biðu hans sýnilega ótal verkefni.

Fyrst og fremst bókasafnið sjálft. Ekki er mér kunnugt um, hve mikið hann hefir aukið það að bókum, síðan hann tók við því, en þó tel ég víst, að hann hafi þar farið eins langt og efni leyfðu. En hitt var merkilegt, hve mjög hann gerði safnið að virkri stofnun í bænum og jók áhuga Ísfirðinga um allan helming fyrir bókum og lestri. Í sambandi við þetta skrifaði hann urmul af leiðbeinandi smágreinum um bækur í Skutul, 1928, til ágætra nota fyrir almenning. Hann var ritstjóri blaðsins 1938 til ársloka 1942.

Frá bókasafnsstörfum Hagalíns er skamt yfir í skólamálin, enda hefir hann látið þau til sín taka. Var hann kosinn í skólanefnd barnaskólans

1929, en varð formaður hennar og formaður skólanefndar Gagnfræðaskólans á Ísafirði árið 1931. — Mun hann hafa haldið þeim sætum síðan, meðan hann dvaldist á Ísafirði. — Bókmentasögu og bókasafnsfræði kendi hann allan tímann við Gagnfræðaskólann. Auk þess var hann fyrstu árin kennari við Kvöldskóla iðnaðarmanna og skólastjóri hans eitt ár. En er safnsstörfin ukust, varð hann að gefa upp þá stöðu.

Árið 1930 kastaði Hagalín sér í stjórnmálabaráttuna sem Alþýðuflokksmaður, og vann hann þeim flokki síðar bæði við undirbúning kosninga og sem leiðtogi í verkfallsmálum, 1931 og '32. Var hann 1932 kosinn ritari, síðar varaforseti Alþýðusambands Vestfjarða og endaði hann sem heiðursfélagi þess 1942. Tvisvar var hann kosinn formaður Félags Alþýðuflokksins á Ísafirði, 1933 og 1937. Eftir 1933 var hann líka í stjórn Alþýðusambands Íslands. Þess má geta, að 1934 fékk Hagalín nokkra launaviðbót, og 1937 var hann gerður að prófessor í viðurkenningarskyni fyrir vel unnið starf. Var það maklegt, þótt mér þyki prófessors-nafnbótin lítill sómi rithöfundum.

Árið 1934 var Hagalín kosinn í Bæjarstjórn Ísafjarðar. Var bæjarstjórnin rofin haustið 1934 og efnt til nýrra kosninga í janúar 1935. Þá var Hagalín kosinn forseti bæjarstjórnarinnar, og mun hafa haldið því sæti, meðan hann var á Ísafirði. Hefir hann gegnt fyrir bæjarstjórn störfum, sem hér mundi of langt upp að telja. Má segja að hann hafi átt sæti í nefndum, sem fjallað hafi um flest eða öll mál bæjarins. Þó verður að geta þess sérstaklega, að veturinn 1936—'37 fór hann til Danmerkur og Svíþjóðar eigi aðeins til þess að útvega Ísfirðingum markað fyrir framleiðslu nýstofnaðrar rækjuverksmiðju — en Hagalín var formaður verksmiðjunefndarinnar, — heldur líka til að útvega bænum efni til fyrirhugaðrar raforkustöðvar. Kom Hagalín þessum málum fram með aðstoð góðra manna, og eru nú verksmiðjan og rafstöðin í tölu mikilsverðustu fyrirtækja Ísafjarðar.

Þá var Hagalín einn af aðalforgöngumönnum að stofnun nýs útgerðarfélags, Njarðar, 1938 og formaður þess frá byrjun. Eignaðist félagið brátt sex vélbáta og hefir blómgast vel.

Loks kusu Ísfirðingar Hagalín að formanni í Kaupfélagi sínu, 1936. Nær það yfir Norður-Ísafjarðarsýslu og er skift í átta deildir, rekur tvö hraðfrystihús og fiskverkunarstöð, verslar með timbur og kol og hefir komið upp mjólkurstöð. Þá var hann varaformaður í Samvinnufélagi Ísfirðinga.

Alt þetta sýnir ljóslega, að Hagalín hefir eigi aðeins verið hvekkur í hvers manns koppi vestur þar í Ísafirði heldur einnig hitt, að Ísfirðingum hafa ekki þótt ráð ráðin nema Hagalín hefði þar hönd í bagga með þeim.

En þessi mikla þátttaka Hagalíns í opinberum málum bregður líka ljósi á annað atriði: efnisvalið í bókum hans. Hann skrifar *Sturlu í Vogum* um hina fyrstu kaupfélagshreyfingu á Vestfjörðum einmitt á þeim árum, sem hann sjálfur er að hjálpa

til að skipuleggja Kaupfélag Ísfirðinga. Og það er vafasamt, hvort honum hefði dottið í hug að skrifa hina einkennilegu og umdeildu bók, *Konungurinn á Kálfsskinni,* ef hann hefði ekki sjálfur í mörg ár verið í framfærslunefnd bæjarstjórnar og sem slíkur verið heimagangur á Elliheimilinu á Ísafirði.

III.

Það væri að vonum, þótt ritstörfin hefðu stundum lent á hakanum hjá manni, sem svo mjög hefir verið opinberum störfum hlaðinn. Enda má sjá þess nokkur merki. Það var eiginlega ekki líkt Hagalín, að láta fjögur ár líða frá útkomu bókarinnar: *Guð og lukkan,* 1929, þar til hann sendi frá sér hina næstu: *Kristrúnu í Hamravík,* 1933.

En eins og ég lýsti í *Iðunnar*-grein minni, 1934, þá ber *Kristrún í Hamravík* þess vott, að höfundurinn hafði ekki setið auðum höndum. Því þótt sagan sé í raun réttri í beinu framhaldi af eldri ritum hans að efnisvali og skoðunum, þá er hún stórmerk nýjung að stíl. Því hér hefir Hagalín í fyrsta sinn reynt að stæla hugsanir og málfar forneskjulegrar konu vestfirskrar, eins og hann hafði dreymt um að gera, þegar hann skrifaði formála *Strandbúa.* Má og vera, að norskar og amerískar mállýsku-bókmentir hafi bent honum í áttina, og enn mega stílnýjungar Þórbergs hafa verið honum eggjun að spreyta sig.

Hafi Hagalín verið nokkuð efins um viðtökur þær, er *Kristrún* fengi, mun sá ótti fljótt hafa horfið, er hann sá, hve vel henni var fagnað af ritdómendum og alþýðu. Eflaust hafa þessar vinsældir bókarinnar komið honum til að snúa hluta úr henni í leikrit, *Kristrún í Hamravík og Himnafaðirinn,* 1935. Var það leikið í Reykjavík, frumsýning 5. nóv. 1935., með móður hans í hlutverki Kristrúnar, og þótti mörgum vel takast.

Næst eftir *Kristrúnu í Hamravík* kom smásagnasafnið *Einn af postulunum og fleiri sögur,* 1934. Kipti þar enn í kyn Gunnars gamla á Máfabergi, þar sem þessi nýi postuli var. Lýsir Hagalín honum af glettum miklum, en þó af fullri samúð og aðdáun fyrir hinum frumstæða, óheflaða en mergjaða syni náttúrunnar. Teflir hann Einari tófuskyttu gegn rétttrúuðum klerki, og lætur hann snúa presti til hinnar raunsæu, en ódogmatisku trúar á lífið, í stað syndar og dauða. En í "Sætleika syndarinnar," sem er ein forkostuleg gamansaga, lýsir Hagalín rétt náttúrugóðum kvennmanni, er komist hefir í heldur krappan dans milli freistinga holdsins — í líki nýrra lundabagga og blóðmörskeppa — og heilagleika trúboðans á aðra höndina. Og með tilstyrk ektamannsins bera blóðmörskepparnir sigur af þeim hólmi. "Við fossinn" er og lagleg saga, meira í ætt hinna eldri rómantísku smásagna Hagalíns.

Fyrsta veturinn sem Hagalín var á Ísafirði bjó hann í sama húsi og bryggjuvörður bæjarins, Sæmundur Sæmundsson, gamall hákarlaformaður. Datt Hagalín þá í hug, hvort ekki mundi vera hægt að semja nýja Íslendingasögu upp úr ævihans. Varð úr því bókin *Virkir dagar,* I., 1936, er svo varð vinsæl, að

upplagið seldist alt og varð að prenta aðra útgáfu af fyrra bindinu, 1937, áður en hið síðara kom út 1938. En engan þarf að undra vinsældir bókarinnar jafn-fleytifull og hún er af góðum sögum, æventýrum og svaðilförum hákarlaformannsins.

Sama árið og *Virkir dagar, II.*, kom líka út hin mikla saga hans í tveim bindum: *Sturla í Vogum*, '38. Í þessari stóru skáldsögu mun Hagalín hafa ætlað að sýna þjóðfélagshreyfingar þær á Vestfjörðum, er fyrst breyttu hinum forneskjulegu og einrænu útkjálkamönnum í samvinnumenn, menn sem hugsuðu á félagslega vísu. Hagalín hafði lýst komu jafnaðarmenskunnar til Vestfjarða í *Brennumönnum*, 1927, en það var jafnaðarstefna *Alþýðublaðsins* frá 1916. Hér skygndist hann lengra aftur í tímann til þess, er hinir afskektu smábændur fóru fyrst að rumska og reyna að taka höndum saman gegn dönsku kaupmönnunum og gegn hinum valdamiklu stórútgerðarmönnum, er réðu lofum og lögum vestur þar í fjörðunum, — mönnum eins og Melakonginum, — mönnum eins og þeim frændum Hagalíns, sem hann lýsir í smásögunni "Frændur." Að sumu leyti fjallar bókin því um sömu þjóðfélagshreyfingu og *Leysing* Jóns Trausta, en þar eru átökin hreinlega á milli kaupmanns og kaupfélagsins, hér eru þau fremur milli ríkisbokkanna vestfirsku og hinna fátækari bænda.

En hér lá líka annar fiskur undir steini. "Hún er ekki bara sveita- og útnesjasaga," skrifaði Hagalín um bókina 14. ágúst 1937. "Hún tekur til meðferðar mál í ljósi þeirrar reynslu og þeirra athugana, sem ég hefi fengið og gert hér á seinni árum. Hún er hornsteinn að því, sem koma skal. Og mál hennar er alheimsmál, hvernig sem ég kann að tala því. Hún er um það, hvernig manni verður við, þegar hann tekur eftir hinu mikla volduga allsherjar augliti: manneskjunni í veröldinni — og hvað það leiðir af sér."

Það var þetta auglit, sem Hagalín þóttist hafa séð, er hann gerðist jafnaðarmaður, — og það er hið sama auglit, sem hann lætur Sturlu í Vogum sjá, þegar drottinn hefir slegið hofmóð hans í duftið eftir hinn voveiflega dauða konu hans. Hann segir þetta alt berum orðum í *Sturlu í Vogum* II., 293. En samt, eins og vant er um Hagalín, er boðskapur hans fremur fólginn í persónunum heldur en í boðorðum höfundarins sjálfs. Jóhannes guðsspjallamaður segir: "Í upphafi var orðið", en Hagalín mundi orða það "Í upphafi var persónan." Því hvenær sem Hagalín hefir eitthvað, sem hann vildi sagt hafa, og það hefir hann ósjaldan, þá lætur hann karla sína og kerlingar segja það. Eitthvert besta dæmi þessa er karlinn "Einn af postulunum," sem með framkomu sinni einni saman, óviljandi og óafvitandi snýr nýbökuðum, rétttrúuðum sáluhirði sínum til sinnar ódogmatisku trúar á lífið.

Sturla í Vogum er engin undantekning í þessum efnum: það eru persónurnar fyrst og fremst, sem tala því máli sem Hagalín vill boða.

Hér er þá fyrstur á blaði Sturla Þórðarson sjálfur, sjálfseignarbóndi

í Vogum. Hann hefir verið alinn upp á sveit og ekki mulið undir hann af kotbóndanum, fóstra hans, en með því að strákur er bæði sterkari og hraustari en hans jafnaldrar, þá líður ekki á löngu, uns hann rís gegn umhverfinu og fer sinna ferða. Nú er hann auk þess sá giftumaður, að lenda hjá góðum og guðhræddum manni, Birni gamla í Vogum, sem selur honum jörðina, þegar kona hans fer til Guðs. Sú er önnur gifta Sturlu, að hann eignast ágæta konu, "þá hreinu lilju" eins og Björn gamli kallar hana, konu sem hefir að vísu verið alin upp á sveit, en ekki hjá kotbónda eins og Sturla, heldur sjá sjálfum sveitarhöfðingjanum á Hömrum.

Með þessa myndarkonu við hlið sér hleypir Sturla eigi aðeins upp álitlegum barnahóp, heldur verða líka tvö höfuð á hverju kvikindi hans, en fjórir fiskar á öngli hverjum, og peningarnir velta inn í sparisjóðinn. Engin furða, þó að grannar hans, Neshólapakkið, latt, fátækt og illmálugt, ætlaði hann heldur fingralangan, enda var því trúað af alþýðu. En höfðingjarnir á Hömrum, þótt þeim væri eigi um þenna uppreisnargjarna bónda, sem þau gátu ekki haft í hendi sér, þessir höfðingjar létu ekkert slíkt ásannast um þennan ófyrirleitna mótstöðumann sinn. Hamrahjónin viðurkendu drengskap hans og dugnað til fulls — þótt þau gætu aldrei fyrirgefið honum skort hans á vikalipurð og andstöðuna í sveitarmálunum.

Sannleikurinn er sá, að bæði Hamrahjónin og Sturla eru af sama bergi brotin, það er hinn drenglyndi athafnasami, kappgjarni og léttlyndi höfðingi, sem er uppáhald Hagalíns frá gamalli tíð. Hann á þessa höfðingja í ættinni og kenning Nietzsches kastaði á þá ævintýrabjarma ofurmennisins í æsku. Þeir verða altaf kjarni fólksins í augum Hagalíns, en þeir verða að læra að gera mál fólksins að sínu máli, í stað þess að hafa fólkið að hálfgildings þrælum. Það er þetta, sem Sturlu lærist loks í milli kvarnarsteina örlaganna.

Sturla getur risið í jötunmóði gegn höfuðskepnunum, þrjóskast við bellibrögðum andstæðinga sinna og hundsað almenningsálitið. En vígreifni hans er ekki hættulaus. Hún getur snúist í takmarkalausa fyrirlitningu á öllum almenningi, sem ekki stendur með honum. Henni getur jafnvel slegið inn, svo að hún verði að hlífðarleysi við konu og börn. Þetta hlífðarleysi Sturlu er ekki mikið í samanburði við hörku Bjarts í Sumarhúsum. En það er nóg til þess, að ástarþurfa kona kenni sig afskifta, er hana skortir atlot þau, er bóndi hennar hefir ekki tíma til að veita henni í annríki og áhyggjum daganna. Fyrir bragðið verður hún óeðlilega næm fyrir áhrifum bófans Magnúsar í Neshólum. Gagnvart áleitni hans kvelst hún eins og maður undir martröð, og þegar fund þeirra ber saman á örlagastund í fjósinu í Vogum, snemma morguns í skammdeginu. þá hefir hún að vísu krafta til að etja á hann manneygu nauti, sem stangar hann í hel, en sjálf verður hún svo miður sín, að hún rjátlar út í snjómugguna, fæðir barn sitt

fyrir tímann, og legst síðan til síðustu hvíldar í mjöllina.

Sturla á þannig kalda heimkomu, þegar hann kemur úr jólaferðinni í kaupstaðinn, þar sem honum hefir verið neitað um öll kaup að undirlagi Hamrabóndans. Hann verður enn harðari og enn tortryggari en áður, þótt granngæði Gunnlaugs hins austfirska og hans fólks sé ljósgeisli í myrkrinu. En Sturla þraukar þó, þar til hann fær það framan í sig frá ókunnugum manni, að hann hafi ekki aðeins drepið konuna með harðneskju, heldur einnig neytt hana í faðminn á Magnúsi á Neshólum. Þetta verður stráið, sem brýtur hinn sterka mann. Hann hefir sýnilega aldrei þorað að grenslast nánar eftir atvikunum, og þessi beina aðdróttun gefur grun hans þá svörtu vængi, sem byrgja honum alla sálarsýn. Hann sekkur á kaf í myrkur örvæntingar og viljaleysis.

Þá er það, að litla stúlkan frá Hruna, dóttir Gunnlaugs austfirðings, skilur hvar högum hans er komið, og fær með kvennlegri bragðvísi bent honum á ótvíræðar sannanir fyrir sakleysi konu hans.

Við það tekur Sturla aftur til starfa, — breyttur maður. Hann hefir fundið vanmátt sinn, sá sterki maður, og honum hefir lærst að meta styrk góðvildar og trausts. Héðan af lætur hann enga synjandi frá sér fara, heldur réttir öllum, sem hann getur, hjálpandi hönd. Og með hjálp vinar síns, Gunnlaugs, sem reynist eins mikill ráðagerðamaður í raun eins og hann er hraðlyginn, þegar honum býður svo við að horfa, — með hjálp hans stofnar Sturla fyrsta kaupfélagið þar í sveitum. Hitt er þó mest um vert, að hugarfar hans er breytt: hin kristna bræðralags hugsjón er nú runnin honum í merg og blóð.

Persónulýsingarnar í þessari bók eru að vanda góðar, en þó ekki allar jafnt. Drengskapar- og dugnaðarmaðurinn Sturla er mjög auðkendur í athöfnum og máli, sömuleiðis Gunnlaugur austfirðingur, vinur hans, sem dreginn er eftir Gunnari á Fossvöllum Jónssyni, hraðlygnasta skröksagnahöfundi austanlands. Gunnlaugur er duglegur búmaður og hygginn ráðagerðamaður og það, sem hann skortir á hreysti og kempuskap Sturlu, vinnur hann upp með vopnfimi lygasagna sinna, þótt þær séu aldrei sagðar öðrum að meini.

Þau Hamrahjónin og Vindingur kaupmaður eru af sama tói spunnin og Sturla, þótt þetta fólk sé alt á öndverðum meið við hann og neyti aðstöðu sinnar til að leika hann grátt, en þó innan vissra takmarka drengskaparins.

Hinsvegar er Neshólahyskið, nágrannar Sturlu, af alt öðru sauðahúsi. Þetta fólk liggur í leti og ómensku og reynir að lifa af því að bakbíta náungann. Hér er samviskuleysi glysgirni og dýrsleg nautnasýki landlæg og ættgeng, einkum í kerlingunni, sem hefir haft fram hjá bónda sínum og eignast þannig ógæfumanninn og illmennið Magnús. Hinsvegar skortir ekki góðar taugar í húsbóndann Einar og börn hans, þótt uppeldið og einkum kvonfangið hafi spilt honum, enda tekur hann sinnaskiftum í sögulok á þann hátt, að hann brýtur af sér

ok kerlingarinnar. Öllu er þessu fólki prýðilega lýst; það minnir á Bollagarðahyskið í sögum Jóns Trausta.

Það er einkennilegt að sjá höfuðandstæðingana á leiksviði bókarinnar, Sturlu og Einar, báða taka sinnaskiftum, ástæðan til þess er sýnilega trú Hagalíns á manngildið. Allar hinar persónurnar eru óbreyttar söguna í gegn.

Ef Neshólahyskið rekur erindi andskotans og Marðar, Gunnlaugur austfirðingur fer með hlutverk Njáls, en Sturla sjálfur er sporgengill Gunnars á Hlíðarenda, þá boða þau Þorbjörg húsfreyja og einkum Björn gamli mildi og mannkærleika kristins dóms. Að vísu skortir Þorbjörgu ekki heldur ókristilegan skörungskap og heiðna harðfylgni gegn óvinum sínum, enda er hún allsamsett persóna og ef til vill sú sem höfundi tekst stundum síst að lýsa, þótt ekki fatist honum djúpskygni á sálarlíf hennar, þar sem hann lýsir hinum dulrömmu áhrifum Magnúsar á hana.

Hinsvegar er gamli Björn alveg hreinn fulltrúi kristninnar, eins og hann hefir lært hana af meistara Vídalín og í daglegum samræðum við sína sælu ektakvinnu, Guðrúnu. Þess er þó fyllilega gætandi, að hinn mildi drottinn Björns er all-ólíkur hinum reiða guði Vídalíns og kennir þar nútíðarskilnings, hvort sem hann á að skrifast á reikning Guðrúnar eða ekki. Hitt er víst, að myndin af þessum hálf-elliæra karli, sem talar við sjálfan sig og Guðrúnu sína eins og hún væri hjá honum, er mjög skýr og skopleg. En þótt höfundur glettist við gamla Björn, þá leggur hann á tungu hans dýpstu speki og alvarlegasta boðskap bókarinnar. Björn gamli er þannig "einn af postulunum."

Árið sem *Sturla í Vogum* kom út, skrifaði Hagalín fyrsta uppkastið að *Kónginum á kálfsskinni,* eða *Hrærekí á kálfsskinni* eins og hann kallaði bókina í frumdrögum. Árið eftir, 1939, kom út kverið *Hagalín segir frá,* með minningum úr Noregs för hans, skemtilega skrifuðum. Þar í er saga um kvennskörung, er minnir á konur úr forneskju, en "hún hét bara Hansína," og kallar Hagalín söguna svo. Einna skemtilegastar í þessu kveri eru þó frásagnir Hagalíns af brösum þeim, er hann átti í við norska trúboða. En norsku trúboðarnir höfðu orðið honum að söguefni í *Kristrúnu í Hamravík,* og enn átti hann eftir að draga lærdóma af hegðun þeirra í *Gróðri og sandfoki* 1943.

Um sumarið 1939 settist Hagalín við að skrifa upp ævisögu Hjalta skipstjóra Jónssonar eftir sjálfs hans fyrirsögn. Varð það mikil bók og merk, er kom út í tveim bindum 1939, og nefnist *Saga Eldeyjar-Hjalta.* Er hún skipulegri, en tæplega eins fjörlega rituð og *Virkir dagar.*

Kaflar úr *Virkum dögum* og ævisögu Hjalta voru prentaðir upp í *Barningsmönnum* Hagalíns, safni, er út kom 1941. Í því safni prentaði Hagalín upp allar sjómannasögur sínar frá fyrstu tíð, og jók þó þar við þremur sögum, er hann hafði skrifað á Ísafirði 1940 og komið höfðu í tímaritum: "Grásleppumóðirin," "Bleikur," og "Aðfangadagur". —

Í "Bleik" víkur Hagalín að efni, sem honum var einu sinni mjög hugstætt: krafti blekkingarinnar í mannlífinu, sbr. "Hún var svo rík, hún Laufey". — En hinar sögurnar tvær eru um hrekki og hrekkjalóma — practical jokers — og eru slíkir náungar heldur en ekki að skapi höfundarins, enda eru sögurnar bráðskemtilegar.

Nú varð tveggja ára hlé þangað til Hagalín sendi frá sér bók, en þá komu þær líka þrjár í hvellinum, 1943,: *Blítt lætur veröldin,* skáldsaga, *Förunautar,* smásagnasafn, og *Gróður og sandfok,* safn af ritgerðum, og mun ég taka það til meðferðar á eftir skáldsögunum.

Blítt lætur veröldin er bók, sem leynir af sér. Efnið er eins hversdagslegt og sýndarmarklaust og verið getur. Vestfirskur kaupstaðardrengur er sendur á austfirskan — Jökuldælskan — sveitabæ til sumardvalar, og það fréttnæmasta sem þar gerist, er að manneygt naut hefir drenginn undir, en honum er bjargað af skynsamri kú, sem tekið hefir ástfóstri við hann. Líka mætti, með góðum vilja, kalla það sögu til næsta bæjar, að bóndinn fer einu sinni á dálítið kendirí í fússi út af því, að hann getur ekki selt kjötið af manneyga bola, og klípur þá drenginn svo í eyrað, að strákur ætlar sér að ganga burt af bænum, og mundi hafa gert það, ef kaupakonan hefði ekki aftrað honum. — Annars ekkert nema hversdagsviðburðir.

En svo marklaust sem þetta efni sýnist vera, svo mikið verður höfundi úr því, er hann lýsir drengnum og viðhorfi hans til landsins, bæjarins og fólksins, og að loknum lestri hefir maður þá tilfinningu, að talsvert af heiminum speglist þarna í hinum litla smáheimi Jökuldælska bóndabæjarins. Og víst er um það að drengurinn, sem kemur þarna ungur og óreyndur, eins og hvolpur sem rétt er farinn að byrja að sjá, hann fer þaðan aftur með stórlega víkkaðan sjóndeildarhring og með það, sem margir myndu kalla byrði gnóga af mannviti — úr skóla lífsins.

Drengurinn er "ansi rúskinn og seigur strákur" eins og bóndi kallar hann, tápmikill og fjörugur en þó alvörugefinn undir niðri og auðsæilega efni í mann eftir hjarta Hagalíns. Hann er öxull bókarinnar, sem öll er skrifuð frá hans sjónarmiði og lögð í hugrenningar hans. Er þetta eflaust besta lýsing á ungling, sem Hagalín hefir gert.

Honum þykir í fyrstu nóg um umskiftin frá vestfirska þorpinu á þennan undarlega sveitarbæ, þar sem alt virðist svo neyðarlega ómerkilegt og sviplaust — "agalega púkó og sveitó," segir kaupakonan — í samanburði við heimahagana.

Og ekki er fólkið honum minni ráðgáta en náttúran. Hér eru allir eins og þeir séu reknir upp í hrútshorn, faðir húsbóndans, sem glápir til himins og segir aldrei annað en ajá og anei, húsbóndinn, sonur hans, sem er höstugur í máli en þó ekki með öllu óhýr eða laus við glettur, og húsfreyjan, einhver sá ólögulegasti kvenmaður, sem drengurinn minnist að hafa augum litið. Svo er nú gamla konan, tengdamóðir húsfreyju og þjónusta drengsins, hvorki málug né mjúk á manninn,

þótt strákur þykist stundum merkja það, að henni sé ekki alveg sama um útganginn á honum. Og kaupahjúin, Jói vinnumaður og Fía kaupakona, bæta lítið úr skák, þótt hún eigi svo sem að vera úr kaupstað eins og drengurinn.

Nei, þessi austfirski bæjarbragur er undarlegri en svo, að drengurinn botni nokkuð í honum. Hver skilur þessi þumbaralegu gamalmenni og þessi þurrlegu hjón? Hver botnar í Jóa að vera á röndum eftir kaupakonunni, sem altaf er að gera at bæði í honum og húsbóndanum, eins og hún væri argasta skjáta? Þó er nú alt hátíð hjá því, þegar hún fer að kjá framan í drenginn. Fussum, svei! Hann gefur henni bara á hann.

Þá er nú betra að leika sér að því, að velta steinum ofan í Jökulsárgilið og ólmast við hundana. Þeir eru hreint ekkert verri en aðrir hundar og altaf til í tuskið. Og þegar maður er þreyttur og uppgefinn af ati í hundunum og öðru striti dagsins, eða þegar heimþráin til mömmu rumskar, þá er alltaf hægt að hlaupa upp um hálsinn á Stórhyrnu gömlu, sem varð fegin að hafa þennan mannkálf að leggja sína móðurást við af því að mennirnir höfðu nýlega slátrað hennar eigin kálfi. Og Stórhyrna gerði eigi endaslept við drenginn, því hún hvorki meira né minna en bjargaði lífi hans, þegar manneygði boli réðst á hann úti á mýri, og bógbraut bola í ryskingunum, svo að bóndi varð að skera hann nauðugur viljugur.

En sumarið líður — og drengurinn fer að sjá undir skelina á hrúðurkörlunum. Milli hans og kaupakonunnar verður fyrst vopnahlé og síðan ástúðlegt samband sonar og móður, sem kemur sér vel fyrir móðurlausa drenginn. Hann fer að gruna samhengi, þar sem hann sá áður óskiljanleg, óbrúandi djúp, — og það ekki aðeins manna á milli, heldur einnig í sjálfum mannssálunum. Hann skilur nú, að bóndi er óhamingjusamur í hjónabandinu, hvernig sem á því stendur, að hann hefir stofnað til þess; kannske giftist hann til fjár. Hann sér og, að húsfreyja er óhamingjusöm og óskar sér barna. Og hann fær að vita, að gamli þumbarinn, faðir húsbóndans, hefir á sínum duggarabandsárum brugðið sér fram hjá konu sinni og eignast son, sem nú er einn af höfuð-burgeisunum í Reykjavík, að sögn kaupakonunnar. Honum skilst nú líka, að Fía kaupakona hefir mint báða karlana á liðna drauma, og skýrir það áhrif hennar á þá. Hitt er þó merkilegast af öllu, að Fía sem undir það síðasta var honum sem besta móðir, reyndist að vera alræmd skjáta, eins og hann hafði grunað í fyrstu. Um vorið hefði drengurinn als ekki getað skilið, að slíkt gæti farið saman: nú veit hann það með vissu reynslunnar. Hann veit nú líka, að við þessum ólögum lífsins er ekkert hægt að gera, nema taka þau á sig og bera þau. Menn verða að taka lífinu eins og það er, flókið og margþætt, með óslítandi leyniþráðum frá manni til manns, fullt af þjáningum bak við blíðulætin.

Og svo stendur drengurinn þá að leiðarlokum með lítinn silfurkross í hnefanum, kross, sem gamla konan þolinmóða hefir gefið Fíu að skiln-

aði, en Fía hefir ekki treyst sér til að bera í sollinum með félögum sínum. En drengurinn, hann er staðráðinn í því að láta þetta gamla tákn þjáningarinnar í veröldinni aldrei ganga sér úr greipum. Hvað sem að höndum ber ætlar hann að bera sinn kross.

Þannig er þá sál hans, sem um vorið var eins og grunnur og leikandi lækur, eftir sumarið orðin að djúpu, lygnu fljóti, sem speglar mannlífið á bökkum sér.

Förunautar eru safn af átta smásögum og einni langri sögu, sem nefnist "Kirkjuferð." Af smásögunum höfðu nokkrar birtst áður í blöð um og tímaritum: "Tveir mektarbokkar" í *Sunnudagsblaði Alþýðublaðsins* 30. marz 1935, "Móðir barnanna" í *Nýju landi,* jan.—febr. 1936, "Sanda-Gerður" í *Helgafelli,* 1942 og "Fjallamaður" í *Eimreiðinni,* 1940. *"Messan í garðinum"* er með yngstu sögunum, enda sú eina sem gerist á stríðsárunum og ber menjar stríðsins, þótt hún sé sett fyrst í safnið.

Hún segir frá gömlum gráskeggjuðum guðsmanni, sem gengur út í trjágarðinn sinn, ímynd þess góða gróðurs, sem hann hefir um langa starfsævi reynt að sá í mannshjörtun. Gagnstætt þessu er hin stríðandi veröld, sem djöfullinn — eða drottinn? — hefir í bili snúið í viðurstygð eyðileggingarinnar. Æviskeiðið er þá runnið út í sandinn, verk sáðmannsins virðist að engu orðið og mentun unglinganna unnin fyrir gýg. —

Og drottinn gefur þessum gamla klerki ekki annað teikn en eld af himni úr flugvél óvinanna, sem lýstur niður í garðinn hans, og slær hjarta hans banahögg. En moldin í garðinum býður hann þó velkominn móðurkossi. . . . Það er mjög líklegt að minningin um sr. Sigtrygg lýðskólakennara á Núpi hafi lagt til þræði í þessa átakanlegu smásögu.

"Fjallamaður" segir frá ævintýrum og afrekum brattgengasta frænda Hagalíns vestur þar í Fjörðum og baráttu hans við samviskuna gagnvart konunni og greiðasemi hans og brattsækni á hinn bóginn.

Eins og síðasta sagan í safninu "Frændur" virðist þessi saga sótt beint í æskuminningar skáldsins, enda er alt þetta fólk markað sama höfðingsskapnum og gerðarleiknum, sem er ættarfylgja þeirra forfeðra Hagalíns.

"Brellur" er saga um hrekkjalóm, hálfeinfaldan kaupmann frá stríðsárunum fyrri, sem í einfeldni sinni pantar hálffult vöruhús af eldspýtum og verður að athlægi fyrir. En sá hinn sami Einar Strandberg kaupmaður snýr svo snældunni sinni að lokum með því, að telja almúganum trú um, að Safetý eldspýtnakóngur úti í Svíþjóð sé dauður — á stokkunum stóð Superior Safety Matches — að færri fá en vilja eldspýturnar hans.

Þessi saga og söguhetjan er mjög Hamsunsk, en minnir líka á aðrar sögur Hagalíns um brellur og hrekki.

"Sanda-Gerður" segir frá stoltarkvenmanni, ótemju í uppsveitum Suðurlands, sem launar brúðguma sínum glettu með því, að ríða inn á afrétt á brúðkaupsdaginn þeirra. Ekki ólaglega af sér vikið, en ævintýrið kostar hana það, að hún gerist matsölukona sjómanna í Eyjum til

æviloka. Til minningar um draum sinn stofnar hún svo sjóð til að verðlauna ógiftar mæður, sem börn eiga eftir þrítugt.

"Skilningstréð" er saga um fyrstu uppreisn unglings. Hann stelst út á fjörð um húslestur á sunnudegi og veiðir væna lúðu, fallegan fisk úr sjó. Sú lúða verður hans skilningstré — þótt dregið sé úr sjó.

"Móðir barnanna" er um aðra uppreisn, uppreisn fátækrar verkakonu, sem hefir eignast tvö börn og hálf skammast sín fyrir, þótt henni þyki vænt um börnin og sjái vel fyrir þeim.

Svo vill það til, að strákurinn, sonur hennar, lendir í slagsmál við syni útgerðarmanns, af því að þeir hafa kallað móður hans óþvegnum nöfnum. Leika þeir strák svo illa, að móðir hans getur ekki stilt sig að veita honum, — og áður en varir er hún búin að lúberja eigi aðeins strákana, heldur líka útgerðarmanninn sjálfan.

Næsta dag er henni sagt upp vinnu í fiskvaski útgerðarmannsins og hún stendur ein uppi með sveitina fyrir dyrum. En þá kemur verkalýðsfélagið henni til hjálpar, gerir verkfall til þess að hún sé tekin aftur í vinnuna. Þetta verður uppreist hennar: hún fer að hugsa eins og kona með virðingu fyrir sjálfri sér og börnunum. Og í sögulok segist hún með stolti vera "Móðir barnanna — hans Sigga og hennar Gunnu minnar." Þetta tilsvar hafði Hagalín annars eftir gamalli konu vestan úr Dýrafirði, og gerði það að hornsteini sögu sinnar.

"Tveir mektarbokkar" er skopmynd af þrí-efldum þorpshöfðingja, kaupmanni og útgerðarmanni, sem einu sinni á ævinni mætir jafningja sínum á þorpsgötunni í líki mannýgs geithafurs — og af viðureign þeirra — sem endar með frægum sigri hins tvífætta bokka yfir skepnunni.

Allar þessar sögur, nema fyrsta sagan, eru skopsögur, þótt oft fylgi gamninu meiri og minni alvara, enda eru þær allar skrifaðar meir í hinum eldri skopsagnastíl Hagalíns, fremur heldur en í hinum nýrri stíl *Kristrúnar í Hamravík.*

Aftur á móti bregður Hamravíkur stílnum fremur fyrir í lengstu sögunni "Kirkjuferð," þótt eigi sé hann einráður þar. Þetta er ævisaga gamallar kerlingar, sögð af manni, sem stundum veiðir söguna upp úr móður sinni, stundum lætur móður sína segja sér hana eftir ömmu sinni, en þær Herborg kerling beykis og amman eiga að hafa alist upp saman og verið vel til vina alla ævi. Þessi þrefalda umgerð — sonur — móðir — amma — er nokkuð viðamikil og flýtir ekki fyrir rás sögunnar, en hún gefur höfundi gott tækifæri til að kynna þessar persónur af tali þeirra, enda tekur amman að minsta kosti virkan þátt í sögunni sem andstæða og ráðgjafi Herborgar. Þetta sögusnið neyðir líka höfund til að halda sér ávalt innan við ramma þess, sem sagnamaður hans hefir heyrt sjálfur eða heyrt haft eftir öðrum.

Annars er kerlingin hún Herborg gamla beykis engin hversdags-manneskja, heldur hreinlega einstæð og það eigi aðeins í bókum Hagalíns — þótt ein mannlýsing í *Konunginum á kálfsskinni* minni dálítið á

hana — heldur líka svo ég viti í öllum íslenskum bókmentum. Flögrað gæti það að manni að líkja henni við Chaucer's *Wife of Bath* er átta hafði fimm menn fyrir kirkjudyrum, en sá samanburður nær skamt.* Að vísu er Herborg gamla þrígift og hefði átt hinn fjórða, ef sá bráðmyndarlegi sænski kapteinn hefði ekki sjálfur stokkið frá henni og þannig hefnt á henni óréttar þess, sem hún hafði beitt óteljandi kapteina og sjóara, þegar hún gaf þeim langt nef og reisupassa.

Annars er glingur hennar við karlmenn með lítilli alvöru annari en þeirri, að hún vill hafa þá í hendi sér, ef á þarf að halda. Þannig kemur hún, stelpan, prestssyninum til við sig til þess að fá prestinn, föður hans, til að ferma sig upp á litla kunnáttu aðra. En það er ekki lauslæti, sem einkennir hana, heldur nagandi hungur eftir lífsins gæðum og fullkominn mannskapur til að njóta þeirra. Hún er ágjörn, enda giftist hún fyrst til fjár, en skilur fljótt við manninn, til að taka saman við sinn eiginlega unnusta, fallegan efnismann, sem hún á mörg börn með í hinu farsælasta hjónabandi. Þegar maður hennar ferst í afspyrnuroki, stendur hún ein uppi með börnin, og setur þá upp veitingahús fyrir sjómenn og kapteina, sem hún féflettir eftir bestu getu.

Loks giftist hún í þriðja sinn Símoni beyki, nurlara og okurkarli — til fjár, að því er hún sjálf ætlar. En þá bregður svo við, að þessi ófélegi karl er ekki aðeins svíðingur og húski, heldur líka slíkur kvennamaður, að hana hefir aldrei dreymt hvað þá að hún hafi kent annan eins. I sambúðinni við hann týnir hún alveg sjálfri sér líkamlega og andlega — selur sjálfa sig djöflinum, segir vinkona hennar, amman, sem hatar Símon og alt hans athæfi af hjarta.

Eftir að Símon er farinn kolaður, lifir Herborg gamla í minningunni um þennan heita eld, leikur sér að gullpeningunum þeirra og gamnar sér við, að horfa á spræka stráka og hlusta á fjörugar stelpur segja frá ævintýrum sínum. Síðasta afrek kerlingar er, að fara í kirkju í aftaka veðri til þess að gá að því, hvort hún muni ekki sjá vetlingana hans Símonar á einhverjum kirkjugestinum — þeir höfðu horfið af snúrunni hjá henni hérna um kvöldið. Hún heldur utan um sitt hún Herborg gamla, á meðan hún getur fylgt fötum.

Eftir tvö ár, 1945, komu enn tvær bækur eftir Hagalín: *Konungurinn á Kálfskinni* og *Móðir Ísland,* hin fyrra hripuð í drögum fyrir stríð, hin síðari, um hernámið, skrifuð á stríðsárunum, en kom þó út á undan *Konunginum.*

Konungurinn á Kálfsskinni segir frá atburðum á elliheimilinu Haustkvöld —sbr. elliheimilið á Ísafirði.— Tilviljun ræður því, að gamall eineygður og óánægður "hákarladrepur og Kanaskelfir" að vestan, Eiríkur að nafni, kemst þar til skjótra valda í krafti yfirburða sinna til líkama og sálar yfir "pakkið, kerlingastóðið og karlvesalingana". Hann setur upp drift, og dregur meir en Drottinn gefur af vinnu-

*) Meir kippir henni í kyn til *The Strange Case of Miss Annie Spragg* eftir Louis Bromfield.

launum fyrir sig og ráðgjafa sinn, Jósef hinn stjórnvitra. Þarna rassakastast þeir og regera um tíma, hrella kerlingarnar og gera tvo karla útlæga vegna þess, að þeir passa ekki í kramið, beygja ekki svírann fyrir hátigninni. — Loks fara sögur af yfirgangi þeirra og aga að berast út um bæinn og endar með því, að bæjarfógetinn tekur í taumana. Hann gefur nú útvarpstæki á hælið, sem til þessa hefir ekki haft annað en einkagrammófón Kanaskelfisins. Gamli maðurinn er nú ekki alveg á því, að gefast upp að óreyndu, og svo lætur hann þá slag standa gegn útvarpinu með Djöflasálmi Lúters — Vor guð er borg á bjargi traust, — Svertingjabrúðkaupi í Harlem á grammófóninum, og mergjaðri hugvekju í stíl Meistara Jóns frá eigin brjósti. En alt kemur fyrir ekki: konungurinn veltist úr konungdómi, af því að hann hefir mist traust þegnanna.

Raunar eru ástæðurnar til falls hans aðallega tvær, báðar rótfastar í mannlegri náttúru. Þar sem karl hefir hafist til virðingar í kerlingafans elliheimilisins, þá er það að eigi litlu leyti vegna þess, að hann hefir gefið í skyn að hann gæti svo sem verið nógu askoti kræfur kvennamaður — spyrjið hana Forstöðu-Guðrúnu um það — þótt hann hafi ekki spilt manndómi sínum hingað til með því, að hokra að konum frekar en Þorgeir Hávarson og Grettir Ásmundsson.

En hin vonbrigðum vana raunsæa kvennþjóð vill miklu heldur lifa í skoðun en í trú í þessum efnum. Svo ganga þær þá á það lúalagið, hver á fætur annari, að freista heljarmennisins, fyrst Heiða vinnukona, þá sjálf Forstöðu-Guðrún og loks eldgömul kerlingarskrukka eins og hún Jóna gamla, með þeim árangri, að þann eina manndóm, sem karlinn sýnir, er að kasta þeim út á eyrunum, því ekki vantar hann kraftana. Þannig komast þá kerlingarnar að þeirri óhæfilegu niðurstöðu, að karlinn sé ekki annað en blessaður guðsgeldingur, þrátt fyrir heljarmenskuna, lítið betri en ráðgjafinn, stjórnvitringurinn, sem aldrei hefir litið á kvennmann og allir vita að er vita-náttúrulaust mannkvikindi, dauður úr öllum æðum fyrir neðan þind.

Sannleikurinn frá sjónarmiði Eiríks gamla er sá, að alt kvennfólk skiptist í tvo flokka: angandi blóm, sem ekki *má* snerta, og bryðjur, sem ekki er *hægt* að snerta. Í fyrra flokknum er ein lítil stúlka á hælinu, sem honum þykir mjög vænt um, og sem þykir afarvænt um hann, en sér eftir því, að hann skuli standa í illdeilum við fólkið út af útvarpinu og öðru.

Og þegar karlinn veltist nú úr konungdómi, þá er það eigi aðeins vegna þess, að kerlingarstóðið lýsir megnu vantrausti á guðsgeldingnum, heldur líka og eigi síður vegna þess, að hann finnur, að hann hefir móðgað litlu stúlkuna, blómið sitt, með aðförum sínum og herneskju og missir þá allan áhuga á, að standa í þessu stímabraki lengur.

Bókin endar á því, að karlinn fer í öngum sínum á fund konu, sem hann hafði haldið að væri "ein veraldarhóra" og ætlar sér að tukta til vegna siðferðisins á hælinu. En nú

reynist honum þessi kona eins og hún hefir reynst öðrum, sem til hennar hafa sótt, margfreistuð kona í raunum lífsins og hinn hollasti ráðgjafi. Hún bendir honum á það, að ást hans á litlu stúlkunni sé lífvænlegust til frambúðar, þann neistann eigi hann að glæða og lifa svo, að hann geti framvegis áunnið sér ást hennar og traust. Með það snýr kóngur til baka í ríki sitt, breyttur og betri maður.

Þessi bók skipar svipað rúm í ritferli Hagalíns eins og *Gyðjan og uxinn* meðal rita Kristmanns Guðmundssonar. Í báðum bókum spegla höfundarnir veraldarsögu samtímans, og í báðum bókum leita þeir í sálarfræði Freuds til skýringar hlutunum — undir rós.

Herborg gamla í "Kirkjuferð" fellur á því, að hún hefir of mikinn skerf af "mannlegri náttúru", og selur sál sína fyrir paradís Símonar beykis. Þeir karlarnir, Eiríkur og Jósef, falla af því, að þeir eru afskiftir mannlegri náttúru, eru báðir, eða a. m. k. Jósef, guðsgeldingar, eins og menn héldu alment að Hitler væri —þar til það kom upp, að hann giftist Evu Braun.— Náttúran —eða ónáttúran— hjá þessum vonbrigðamönnum snýst upp í pólitík og valdafíkn, og þeir skeyta skapi sínu helst á mönnum, sem sjá hvernig högum þeirra er háttað, eða eru þeim á einn eða annan hátt þyrnir í augum. Þannig fá þeir karlarnir, Pétur veðurspámaður og Egill tóbaksgníjari, að kenna á reiði Eiríks af því, að þeir hafa vorkent honum að hafa komið að með tóman skut, þar sem þeir hrósuðu því, hafa dregið flyðrur og þorskkindur í sínum kvennamálum.

Af því að stjórnvitringnum Jósef þykir Egill gamli selja sér tóbakið of dýrt, ræður hann því, að þeir félagar brennimerkja hann sem guðlastandi Gyðing, sýnilega í eftirlíkingu Júðahaturs þeirra Hitlers og félaga, enda er óbeinlínis vitnað í stjórnkænsku hans og Vilhjálms gamla Þýzkalandskeisara. Þetta virðist raunar heldur óíslenskulegt bragð, og sýndist hefði legið nær frá íslenskum sjónarmiðum, að brennimerkja karlinn sem danskan drjóla eða rússneskan kommúnista. Virðist mér þetta því einn af þeim fáu stöðum, þar sem skín í bera húsgrindina í þessari byggingu Hagalíns. Þeir Eiríkur og stjórnvitringurinn hans taka svo höndum saman við Rönku gömlu prófasts, til að halda uppi hinum ströngu boðorðum Lúters og Vídalíns sem opinberum trúarbrögðum á hælinu, til þess að halda lýðnum, "pakkinu", í skefjum.

Þessi veraldarsögulega grind er annars mjög falin í sögunni með þéttu tróði mannlýsinga og stílskrúðs. Þarna er fjöldi fólks saman-kominn, og þótt sumum sé lýst nokkuð yfirborðslega og utan í frá, þá er líka mörgum manni og konu gerð góð skil frá ýmsum sjónarmiðum, bæði hið ytra og hið innra. Svo er það með þá karlana Pétur og Egil, svo með þau hjónin Þórarinn og Guðríði, er hafa komist í krappar hjúskapar-raunir, og loks er það svo um hina ráðhollu og gestrisnu konu í skúrnum, sem tengd er sögu þeirra hjónanna, og boðar öllum, sem hana sækja heim, hinn nýja

kristindóm Hagalíns, eins og Björn gamli í *Sturlu í Vogum* og eins og litli silfurkrossinn í *Blítt lætur veröldin.*

Mest rækt er þó að sjálfsögðu lögð við lýsinguna á Eiríki konungi, hákarlaformanni og Kanaskelfi, enda er sú mannlýsing bæði djúp og þó einkum breið, þar sem mikill meiri hluti bókarinnar er ritaður frá hans sjónarmiði í hugrenningum hans og tali, — þótt fyrir komi það líka, að öðrum persónum sé gefið orðið og hugrenningaleikurinn. Þessi hugruna-stíll —stream of consciousness style— er í beinu framhaldi af stíl Kristrúnar í Hamravík, enda er mest lýst gömlu fólki eins og henni, og er margt skylt við hana í skoðunum og hugsunarmáta. Til dæmis má geta þess, að setninga- og hugrenninga-slitrin, sem mikið er af í þessari bók og hafa sætt ákúrum ritdómara, eru yfirleitt einkenni fólks sem komið er á raupsaldurinn, og sýnir Hagalín það með samanburði á tali yngra fólksins, eins og Heiðu vinnukonu og Forstöðu-Guðrúnar.

Yfirleitt virðist manni, að það væri dauður maður, sem ekki kynni að brosa að hugrenningum og tali Kanaskelfisins, skensandi fólkið á hressilegan sjómanna hátt og krossbölvandi veröldinni og kvennfólkinu, — þótt sjaldan sé karl eins illúðugur í raun og veru, eins og hann er orðvondur í athugasemdum sínum um tilveruna og náungann.

En þessi stíll, þótt fullur sé með skens og skolíónir, er stundum nokkuð þungur og langdreginn og gerir bókina síður en svo auðlæsa. Tíminn verður að skera úr því, hvort menn venjast þessum þunga stíl, eða hvort hann verður til þess að menn leggja bókina á hilluna. Hitt er víst, að andstæðingar Hagalíns, kommúnistar, hafa fordæmt bókina fyrir hann —*Tímarit máls og menningar* 1945,— enda gefur hann mjög góðan höggstað á Hagalín mönnum, er lesa bókina eins og andskotinn biblíuna.

Móðir Ísland er skrifuð seint á stríðsárunum, eftir að Ameríkumenn leystu Englendinga af hólminum. Bókin lýsir nokkuð alment viðbrigðum manna, sem vanist höfðu hinni hæglátu prúðmensku Englendinga, en fengu nú í staðinn ærslamikinn hávaða þeirra Vestmanna, sem einkum bar á fyrst eftir að þeir komu, og voru óvanir landi og lýð.

Hagalín setur gamla konu af Hamraslektinu, — þ. e. í ætt við Hamrahjónin og Melakónginn og "Frændur" Hagalíns, — niður í nábýli við bragga þeirra Ameríkananna, og þótt þeir veiti henni ekki verri búsifjar en það, að vaða stígvélaðir yfir blettinn hennar; þá lætur gamla konan ekki undir höfuð leggjast að veita þeim lexíu í íslenskum mannasiðum, gestrisni og drengskap. Og þótt hún neyðist til að gera þetta á brákaðri kvennaskóla- og Geirsbókar-ensku — því déskotans hrognamáli þeirra ensku — þá vinnur hún vonum bráðar hylli Ameríkumanna og virðingu.

Og alt hefði nú verið gott, ef eigi hefði þurft að kenna öðrum en hinu útlenda setuliði mannasiði og drengskap. En frá sjónarmiði gömlu konunnar og margra fleiri góðra Íslend-

inga varpaði stór hópur manna, karlar og konur, á glæ öllum skikkanlegum reglum velsæmis og siðgæðis í viltum dansi um gullkálfinn, ensku pundin og amerísku dollarana. Auk þess féll kvennfólkið hópum saman fyrir einkennisbúningi og glæsimensku hermannanna. Það lakasta var, að hermennirnir, bráðókunnugir, kunnu ekki "aðgreining höfðingjanna" á þessum útkjálka veraldar, svo að í herforingjaveislunum voru örgustu mellur bæjarins, bekkjaðar með dætrum hinna fínustu borgara. O tempora! O mores!

Bókin er hin snarpasta ádeila á ástandsfarganið í öllum þess myndum, ljót lýsing á spillingunni, sem peningastraumur hernámsins hafði í för með sér, spillingu, sem Íslendingar enn eiga eftir að súpa biturt seyði af í eftirstríðskreppu þeirri, sem nú —1947— stendur fyrir dyrum. Hvergi er í bókum Hagalíns að hitta jafn-skelegga ádeilu og hér. Hlustum á orð gömlu konunnar — bls. 146—:

"Þeir sem gera virðingu þjóðar sinnar og rétt hennar til landsins að verslunarvöru, þeir sem pranga með heiður og farsæld jafnvel sinna eigin barna, þeir sem læða í sinn eiginn vasa afrakstrinum af vinnu hinna stritandi, þeir sem rýja hina starfandi hönd vinnugleðinni, þeir sem stela frá mannkyninu í nauðum stöddu — og þetta helst eingöngu í þeim tilgangi, að svala fýsnum sínum í sem fylstum mæli og komast hjá þeirri vinnu, sem hverjum og einum, karli og konu, er skyldugt af hendi að inna — þeir eiga engir annað mildara skilið en eilífa útskúfun, og hvorki prestar né prelátar skulu fá mig nokkurn tíma til að trúa því, að Jesús Kristur hafi dáið til að frelsa slíkt nöðrukyn frá réttlátri refsingu, enda veit ég ekki, hvernig heilagur faðir als góðs og gróandi ætti að geta tekið slíkt illþýði í faðm sinn, frekar en við eðlilegar dauðlegar manneskjur gætum tekið atlotum þeirra handa, sem roðnar væri blóði barnanna okkar."

En meðan til er fólk eins og gamla konan — sem hermennirnir kalla *Mother Iceland* — og jafnvel eins og fisksölu-karlinn, þótt syndugur sé, þá er þó ekki með öllu slept verndarhendi af hinni yngri kynslóð, og enn von, að því fræi verði sáð í jarðveg hennar, sem bera muni barr og grænt lauf á þjóðarstofni framtíðarinnar. Með þá von í huga lokar maður bókinni.

Hér skal að lokum vikið að ritgerðasafni Hagalíns, því er út kom 1943 og hann kallar *Gróður og Sandfok*. Hefði eiginlega átt við að rekja í því sambandi merkustu greinar hans um menningarmál og bókmentir, en með því að þeim er tvístrað um tímarit og blöð, verður það nú eigi gert hér.

Haustið 1940 skrifaði Hagalín allangan ritdóm um bækur þeirra Ólafs Jóhanns Sigurðssonar og Guðmundar Daníelssonar. Var tilefni greinarinnar einkum bók Ólafs: *Liggur vegurinn þangað?* og þótti Hagalín hún bera vott um óholl og lítt melt erlend áhrif —Hemingway,— en líklega hefir Hagalín sést yfir, að allmikið mun vera af beiskri sjálfsævisögu í bókinni. Aftur á móti þóttist Hagalín finna ís-

lenska gróandi í bókum Guðmundar Daníelssonar, og vildi hann heldur benda íslenskum bókmentum á þá leið.

Ári síðar tók hann viðfangsefnið til ítrekaðrar meðferðar í ritgerðaflokki, sem hann nefnir *Gróður og Sandfok* —Sept. 1941 til maí 1942— og fjallar fyrst og fremst um áhrif kommúnismans á íslenskt þjóðlíf og íslenskar bókmentir.

Hér má geta þess, að Hagalín hefir eigi aðeins verið á móti kommúnistum sem sósíaldemókrati, heldur hefir hann sem rithöfundur átt þeim heldur grátt að gjalda, því þeir hafa ekki kunnað að meta verk hans, eins og ljóslega má sjá á ritdómum frá *Sturlu í Vogum* til *Konungsins í Kálfsskinni* í *Tímariti Máls og menningar.*

Eins og margir lítur Hagalín svo á, að kommúnisminn sé eigi aðeins trú — fagnaðarboðskapur um austræna lýðríkið — heldur líka rétttrúnaður, sem sverji sig í ætt við kaþólskan rétttrúnað á annan bóginn en norsk-norræna ofsatrú og amerískan revivalisma —Lárus Jóhannesson trúboða— á hinn.

Segir hann fyrst broslegar sögur af fáránlegum rétttrúnaði annars skynsamra bænda, sem hann hafði kynst í Noregi. En þessar sögur hætta að vera broslegar, þegar hann sýnir fram á, að sami ofsi og rétttrúnaður blómgist og dafni í íslenskri pólitík, og þó helst, að því er Hagalín álítur, meðal hinna nú afdönkuðu nazista og í flokki kommúnista.

Telur Hagalín að þeir geri alt eftir boði frá Stalin páfa í Moskva, hvað svo sem heilbrigðri skynsemi líði. Rekur Hagalín skifti þeirra við sósíal-demókrata, þann flokk sem Hagalín sjálfur fyllir, og telur hann, að þeir hafi í þeim skiftum sýnt eigi aðeins blinda hlýðni við boðin að austan, heldur líka mjög óskynsamlegt viðhorf við flokki, sem í öllum efnum stóð þeim næst í skoðunum og virtist vera sjálfsagður samherji þeirra. Samt sem áður leituðu kommúnistar ekki samvinnu við sósíaldemókrata fyrr en skömmu fyrir stríðið —samfylkingin— og þá eftir strengilegu boði að austan, af því að leiðtogarnir þar höfðu séð sig um hönd. Samvinnan tókst að vísu ekki vegna þess, að sögn Hagalíns, að sósíaldemókratar vildu ekki hlýða valdboðinu frá Moskva.

Í bókmentunum telur Hagalín að kommúnistar skiftist í tvo flokka. Annar flokkurinn eru kommúnistar í Rússlandi, sem verða að skrifa jákvæðar örvandi bækur fyrir fólkið og lofa stjórnina. Þessir menn vita vel, hvað þeir eiga að skrifa, en stundum ekki hvernig þeir eigi að koma orðum að því. Telur Hagalín, að boðorðin að ofan hafi yfirleitt ekki bætt skáldskap þeirra.

Í hinum flokknum verða kommúnistar utan Rússlands víða um heim. Telur Hagalín, að hlutverk þeirra sé fyrst og fremst, að vekja óánægju lýðsins með hið ríkjandi skipulag — eða skipulagsleysi — í auðvaldslöndunum. Þeir skrifa því helst þjóðfélagsádeilur í ýmsum myndum, og oft verður starf þeirra niðurrif, án þess að nokkuð sé bygt upp í staðinn, enda séu rit þeirra oft full með óþverra, hundsku og vonleysi um bjartari framtíð.

Sömu aðferða þykir Hagalín

kenna í bókmentum íslenskra kommúnista,*) einkum þeirra, sem ekki geti hrósað því að eiga innblástur snillingsins. Óttast hann, að þessi bókmentastefna geti átt það eftir, að verpa íslensk gróðurlendi svörtum auri, nema stíflur séu við settar. Lýkur Hagalín bókinni með ósk um það, að íslenskar bókmentir mættu heldur taka hina þjóðlegu stefnu, þá er Nordal markaði þeim með *Íslenskri lestrarbók* 1924, og einkum hinni stórmerku grein um "Samhengið í íslenskum bókmentum."

Þessa niðurstöðu Hagalíns má telja merkan vott um samhengið í hans eigin verkum, því hann skipaði sér þegar í hinn þjóðlega flokk, þegar grein Nordals kom út.

IV.

Þótt hér að framan hafi verið taldar bækur Hagalíns, þær, er eigi voru út komnar, er ég skrifaði *Iðunnar*-grein mína um hann 1934, þá er langt frá því, að rithöfundarferli hans og bókum á þessu tímabili sé lýst til nokkurrar hlítar.

Mest vantar á, að greinum hans í tímaritum og einkum blöðum sé nægur gaumur gefinn. Liggur mikill fjöldi greina eftir hann í *Skutli* og *Alþýðublaðinu,* sérstaklega, og er safn mitt af þeim mjög gloppótt.

Auk þess eru greinar í *Nýju Landi,* sem Hagalín var meðritstjóri að, í *Nýjum Kvöldvökum* —ritstjóri 1932— í *Jörð* og víðar; nú er t. d. að koma út merkur greinaflokkur um "Bókmentir og vandamálin" í *Jörð* 1946—'47.

Aftur á móti hefi ég farið all-nákvæmlega yfir hin austfirsku blöð Hagalíns sjálfs, *Austurland* og *Austanfara,* og skrifað út af þeim grein um ritstjórn Hagalíns á þessum árum.

Telja má, að hvergi megi rekja þroskasögu Hagalíns og sögu skoðana hans betur en í greinum hans, þótt hin stóra lína sé auðvitað jafngreinilega mörkuð í skáldritunum.

Á ritstjórnarárum sínum á Seyðisfirði er Hagalín hálfgerður eða algerður heiðingi, og andar heldur kalt úr greinum hans til kirkju og klerka. Hann er þá undir áhrifum Nietzsches og fyrirlítur múginn.

Með *Brennumönnum,* 1927, snýst hann á sveif jafnaðarmanna og fer virðing hans fyrir alþýðunni og áhugi hans fyrir uppreist hennar sívaxandi úr því. Smámsaman fer hann að líta prestana með velviljaðri augum, mun *Einn af postulunum* vera síðasta bókin, þar sem hann sneyðir til prests fyrir rétttrúnað og bókstafsþrældóm, en það eru dygðir, sem Hagalín metur hvergi hátt, eins og sjá má af ádrepu hans til kommúnista hér að framan.

En í síðustu bókum hans — frá *Sturlu í Vogum* til *Konungsins í Kálfsskinni* — heyrir maður æ sterkara klukknahljóm hins gamla Vídalíns- og Hallgríms-kristindóms klingja gegn um þys daganna og verpa vonarblæ á framtíðina.

*) Haustið 1945 klofnaði hið íslenska rithöfundafélag á skoðanamun kommúnista og ekki-kommúnista. Gengu hinir síðarnefndu úr félaginu og stofnuðu Félag íslenskra rithöfunda með 18 meðlimum, en Hagalín sem formanni. Meðal þessara voru Davíð frá Fagraskógi, Jakob Thorarensen, Kristmann Guðmundsson, Hulda o. fl. Lögðu þeir 18 saman sögur, kvæði og greinar í bók, er þeir kölluðu *Dynskóga,* og var gefin út af Bókfellsútgáfunni í Reykjavík 1945.

Annað viðfangsefni, sem hér að framan hefir aðeins verið stiklað á, væri að sýna með dæmum fram á stíl-þróun Hagalíns.

Lykilinn að þessari stíl-þróun er að finna í formála Hagalíns fyrir *Strandbúum* 1923. Þar segir hann svo:

"Íslenskir skáldsagnahöfundar hafa lítið gert að því, að láta persónur sínar tala sem óbreyttast alþýðumál. Má segja, að Jón Thoroddsen sé þar sérstæður. En ég tel það eigi lítils vert, að farnar séu sem mest brautir talmálsins. Málið verður samgrónara persónunum — og þær um leið eðlilegri.

Þá er ég skrifa sögur, hefi ég ósjálfrátt í huga Vestfirði, vestfirska lífernisháttu og vestfirskt lundarfar. Gleymdum orðum skýtur upp, þau verða samræm persónunum og krefjast réttar síns. . . . Víða kann að vera skortur á því, að talmálið sé svo eðlilegt og samgróið persónunum, sem ég vildi, en við það verður að sitja."

Fyrsta stigið í þessari stílþróun má nú sjá í *Strandbúum,* í sögu eins og t. d. "Tófuskinninu," þar sem gömlum vestfirskum hjónum er mjög skoplega lýst, oft með þeirra eigin orðum, en yfirleitt svo, að hin klassiska ritmáls setningaskipun er látin halda sér.

Næsta stigið er stíll *Kristrúnar í Hamravík.* Hér hefir Hagalín notað ekki aðeins *orð* úr talmáli eldra fólks frá Arnarfirði og alt norður á Hornstrandir, heldur hefir hann líka sveigt *stílinn,* setningaskipun og setningabyggingu, eftir framsetningu og tali eldra fólks, sem hann hafði kynst í æsku. Þótt hann noti fyrirmyndir að þessum stíl, þá fylgir hann engri einni persónu nákvæmlega, heldur bræðir stílinn saman úr tali nokkurra kvenna, sem hann þekkir vel.

Þriðja stigið er stíllinn á *Konunginum á Kálfsskinni.* Ef mér skjátlast ekki, þá mun hermihneigð Hagalíns hér birtast á hæsta stigi, og þætti mér líklegt, að hann hefði haft all-mikið fyrir því, að gera hverja persónu úr garði sem einstakling markaðan af málfari sínu. Svo ég er ekki svo viss um, að það sé rétt, sem glöggir menn hafa látið í ljós við mig, að Hagalín hafi rubbað bókinni upp. Hefi ég áður bent á það, að setningaslitrin og upphrópanirnar muni vera glögg einkenni gamalmenna, en fyrir alt þetta hefir ritdómarinn í *Tímariti Máls og menningar* dæmt bókina óalandi og óferjandi í dómi, sem annars gefur all-glögga hugmynd um þau stíleinkenni Hagalíns, sem fara í taugar dómarans. Vera má, að Hagalín hafi í raun og veru skotið hér yfir markið, því hóf er best í hverjum hlut. Þó gæti vel farið svo, að fólk vendist stílnum, eins og menn vöndust stílnum á *Manni og konu,* þótt hún væri í fyrstu talin standa *Pilti og stúlku* að baki. Því það má segja um stíl *Konungsins,* eins og kerlingin sagði um banakringluna: mörg er í henni matarholan.

Þar sem stíll Hagalíns byggir svo mjög á lifandi tali manna, karla og kerlinga, þá væri það sýnilega meira en ómaksins vert, að grenslast eftir fyrirmyndum hans. Að vísu er ekki hægt að rita þann kapítula nú, þar sem málið mundi

mörgum manni viðkvæmt, sem kannske án þess að hafa hugmynd um hefir setið fyrir Hagalín.

Svo mikið má þó segja, að eins og Hagalín notar að staðaldri vestfirskt landslag og staðhætti, sveitir og þorp, svo notar hann líka vestfirska menn og konur úr sínum víða kunningjahóp til fyrirmynda. Með því móti verður ekki svo mikið djúp staðfest milli skáldsagna hans og hinna 'sönnu' sagna, eins og *Virkra daga.*

En auðvitað hefir hann þó ólíkt frjálsari hendur í skáldsögunum. Þar getur hann klipt og skorið eftir vild, notað sömu persónur hvað eftir annað sem fyrirmyndir að ólíkum en þó skyldum söguhetjum, skeytt saman nokkrum persónum í eina söguhetju, dregið atvik í einn stað og kent þau mönnum, sem aldrei hafa lifað þau í veruleikanum.

Komið getur það og fyrir, að Hagalín vefji sögur sínar um menn, sem hann hefir aðeins séð bregða fyrir í svip og veit engin deili á. Og hann getur fitjað upp með einu tilsvari, sem honum hefir verið hermt eða hann hefir heyrt, og prjónað við það langa sögu.

En venjulega mun hann þekkja aðalpersónur sínar miklu betur en svo. Tæplega mun nokkur firtast við, þótt frá því sé skýrt, að margt af gerðarlegasta og myndarlegasta fólkinu í sögum hans, eins og Melakóngurinn og Hamraslektið, er hans eigin sterki frændgarður í dulargervi. Er eigi undarlegt þótt Hagalín mæri þessa frændur sína fyrir drengskap þeirra og atorku og frumlegar tiltektir, því honum kippir sjálfum svo mikið í kynið. Á þetta hefir verið drepið allvíða hér að framan.

Hitt ætti heldur varla að teljast saknæmt, þótt skýrt væri frá fyrirmyndum Kristrúnar í Hamravík, vinsælustu og einna þjóðlegustu persónu, sem Hagalín hefir skapað. En frá uppruna hennar skýrir Hagalín sjálfur svo:

"Kristrún er steypt upp úr þremur konum, ömmu minni —Sigríði Ólafsdóttur frá Auðkúlu í Arnarfirði,— Lovísu nokkurri hér á Ísafirði, sem Vilmundur Jónsson landlæknir hefir í sinni sérstæðu og lifandi munnlegu frásögn kynt mér, — og loks Kristrúnu nokkurri úr Grímsey, móður Halldóru yfirsetukonu í Dýrafirði, Friðriksdóttur. En frásögn Vilmundar af Lovísu vorið 1931 kom mér til að fara þá að skrifa bókina."

Svona mætti lengi rekja þetta efni, en hér skal látið staðar numið.

Að einu atriði væri enn vert að víkja, en það er til hvaða bókmentastefnu maður ætti að telja Hagalín. Eg hefi talið að hann væri rómantískur höfundur aðallega vegna trúar hans á þjóðareðlið, eins og það birtist í frumstæðu fólki útkjálkabygðanna. Virtist mér, að stefna hans, eins og hann markaði hana í grein sinni um Hamsun —*Austurland* 1921— og einkum í hinni stórmerku og glöggu grein "Rithöfundarnir og þjóðin" —*Austanfara* 21. júlí—11. ágúst 1923,— skipa honum greinilega í flokk hinnar þjóðlegu rómantíkur eins og Nordal og Davíð Stefánssyni.

Eg hefi birt útdrátt úr grein þess-

ari í *Iðunni* 1934 og skal ekki endurtaka hann hér. En í henni gagnrýnir hann stefnumið íslenskra bókmenta eins og þær voru um 1920, og finnur þar ekki nema stefnuleysi eftir sigur þjóðarinnar í baráttunni við Dani. En einmitt hér telur hann það verkefni skáldanna, að vísa leiðina fram, eftir nákvæma rannsókn á eðli þjóðarinnar — ekki eins og það birtist hjá borgurum bæjanna, bankamönnum, kaupmönnum, útgerðarmönnum, skipstjórum, ritstjórum, ráðherrum, stjórnmálamönnum að dæmi Kvarans og Kambans — nei, eins og það birtist hjá alþýðunni, óbrotinni, óspiltri og frumstæðri, þessari alþýðu, sem að hyggju Hagalíns er full af speki, ef maður kynni að túlka hana. "Sumir alþýðumenn, einkum þeir sem minst eru lærðir, geta varla sagt svo orð, að eigi bendi það á andlega sjálfstæðan meið með óteljandi og ófyrirsjáanlegum þroskamöguleikum."

Ef það er ekki rómantík að setjast við fætur Kristrúnar gömlu frá Hamravík og nema að henni speki, þá skýtst mér í greiningu hlutanna. En Hagalín, sem er allra manna fróðastur um samtímabókmentir, vill heldur telja sig raunsýnismann —realista,— og er þá skylt að athuga, á hverju hann muni grundvalla þá skoðun sína.

Það er satt, að hann hefir meir og meir gert sér far um raunsæi í lýsingum sínum af söguhetjum sínum. Hann gengur nær söguhetjum sínum en hann gerði í upphafi, lýsir þeim með öllum þeirra kostum og kenjum, hermir eftir þeim og hugsar í þeirra stíl. Og honum mun seint verða brugðið um, að hafa málað neinar glansmyndir af postulum sínum, þótt lengi muni stafa birtu af sumum söguhetjum hans. Það er als ekki auðvelt, að gleyma gömlu konunni í Hamravík.

Hitt er líka satt, að sumar af síðari bókum Hagalíns hafa verið með nokkuð öðru og raunsæara sniði heldur en hinar fyrri bækur hans. — Í hinum fyrri bókum hefir maður postulana og boðskap þeirra, í hinum síðari heldur lífið sjálft. Af þessari síðari raunsærri gerð virðist mér *Kirkjuferð* vera og kannske besta dæmið: *Blítt lætur veröldin.* Hér er ljósi og skugga jafn skift svo, að manni virðist frásögnin vera mjög sönn mynd af veruleikanum, yndislegum eða ógurlegum, eftir því sem á hann er litið. Haganlega nær höfundur þessum tilgangi sínum í síðustu lýsingu bókarinnar. Bílferðin með hinum skörpu andstæðum sínum, sorg og dauða, léttúð og fastúð verður að tákni hinnar stríðu hljómkviðu veruleikans. Það er mjög undir skaplyndi hvers og eins komið, hvort hann lætur hugfallast eða jafnvel sturlast, þegar eyru hans opnast fyrir þeim ámáttka söng, eða hvort hann er nógu mikið karlmenni til að láta sér hvergi bregða. En með því að Hagalín er karlmenni og "glaður maður" eins og vinir hans kölluðu hann strákinn, þá bólar hvergi á neinum afslætti við veruleikann í bókum hans, heldur þvert á móti.

V.

Næsta haust 10. október 1948 á Guðmundur G. Hagalín fimmtugsaf-

mæli. Sennilegt þykir mér, að hann muni halda upp á það með því, að gefa þjóðinni í afmælisgjöf tvær eða þrjár bækur, sem hann hefir haft í smíðum síðustu tvö árin.

Þá mætti segja mér, að hann færi á tveggja til þriggja daga fyllirí með fornvinum sínum, og drykki þá alla undir borðið. Vildi ég gjarnan vera í þeim hópi, þótt til lítils mundi mér koma, að þreyta drykkju með þeim heljarmennum.

Loks veit ég, að að honum muni drífa margar góðar óskir og fleiri en ég get gert mér í hugarlund, svo vinmargur sem hann er á Vestfjörðum og mikils metinn sem einn af höfuðskáldum þjóðarinnar. Ekki kæmi mér þó á óvart, þótt einstaka hjáróma raddir blönduðust í hátíðakórinn frá vinum hans, kommúnistunum. En tæplega mun afmælisbarnið, ef ég þekki hann rétt, kippa sér upp við slíka smámuni.

Fögur minningargjöf

Þegar Dr. Richard Beck, þáverandi forseti Þjóðræknisfélagsins, var heima á Íslandi sumarið 1944 sem erindreki félags vors á Full-

veldis hátíðinni, var honum tilkynt, að Ungmennafélag Íslands hefði ákveðið, að senda Þjóðræknisfélaginu skartgrip nokkurn í minningu um komu hans. Síðastliðið sumar afhenti herra Jón Helgason, blaðamaður, þenna grip forseta Þjóðræknisfélagsins, séra Valdimar J. Eylands, fyrir hönd U.M.F.Í. Er það kertastjaki forkunnarfagur, sem sjá má á myndinni; hefir listamaðurinn Rikarður Jónsson skorið hann úr tré. Á skildinum að framan, milli kjólfalda Miss Kanada og Fjallkonunnar, er skorin þessi vísa:

Milli stranda bindur bönd
bræðra andans kraftur,
Hylli landans vina vönd
vitjar handan aftur.

—E. Ben.

Á bakhliðinni á kertastjakanum að ofan: Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi. Að neðan: Til minningar um Íslandsferð prófessor Richards Beck, 1944, frá U.M.F.Í. — R. J. —

Suður yfir hæðir

Suður yfir hæðir horfði ég í dögun,
— háfjallið Rainier bar við loft í fjarska.
Faldaði vorsól tindinn stutta stundu —
stormar í lofti skýjabakka hlóðu.
— Hvernig sem viðrar vörn er mér í því:
veit ég af fjallinu bak við þessi ský.

Suður yfir hæðir um sumarkvöld ég horfði,
— sólkveðjan vafði fjallið léttum roða.
speglaði jökull aftanljómans elda
áður hann hvarf í rökkurmóðu hylinn.
— Heimur þó sortni sé ég oft á ný
sólroðinn fjallstindinn draumum mínum í.

Suður yfir hæðir horfi ég dögum oftar,
— háfjallið Rainier sveipast gráum möttli.
Haustregn í lofti, hrekjast blöð í vindi,
hafþokan dimma læðist að um nætur.
— Lýstur þá geislum gegnum myrkan hjúp:
gullroðinn fjallstindinn sér mitt hyggju djúp.

Jakobína Johnson.

Gísli Jónsson:

Felix Mendelssohn

I.

Varla er hægt að fletta svo blaði í fagurlistasögu liðinna alda, að maður reki sig ekki á einn eður annan af þeim, sem mestum ljóma hafa orpið yfir mannlífið og fylt sálir manna dýpstum unaði — en hafa þó orðið að troða um dimma dali og djúpa, orðið að kanna svo að segja öll djúp mannlegra hörmunga, áður en þeir féllu í öreiga gröf — langt um aldur fram.

Það er því ánægjulegt að vita til þess, að maðurinn, sem söngelskandi fólk minnist sérstaklega á þessu hausti, átti aldrei erfitt uppdráttar, þekti ekki skort eða harðrétti, en ólst upp í alsnægtum, átti mentaða og siðfágaða foreldra, fékk alla þá mentun, sem auður, skólar og umgengni við gáfu og listafólk gat veitt, og öðlaðist, þegar á unga aldri, fylstu viðurkenningu fyrir verk sín — í stuttu máli, var frá vöggunni til grafarinnar óskabarn hamingjunnar. Hann dó að vísu altof snemma, aðeins 38 ára gamall; en aldur þeirra, sem miklu afkasta, mælist ekki eingöngu í árafjölda.

Hér er auðvitað átt við tónskáldið Felix Mendelssohn, sem í þessum mánuði — 4. nóv., — hefir legið í gröf sinni í hundrað ár. Kannske er það ekki að öllu leyti rétt, að segja, að nokkur sá maður liggi í gröf, sem heldur áfram að lifa í verkum sínum, heldur áfram að vera lifandi straumur í mannlífinu. Um hann hefir þó verið sagt, að ef til vill hafi ekkert tónskáld verið eins í hávegum haft eða notið jafn almennrar hylli í lifanda lífi, en verið eins fljótt lagður á hilluna, eftir að hann féll frá. Var víst eitthvað hæft í

því, enda þótt sum af verkum hans hafi á öllum tímum verið notuð við kenslu og um hönd höfð í sönghöllunum. Á seinni tíð hafa ýmsir bestu tónlistamenn aftur farið að gefa honum meiri gaum og komið auga á ágæti tónverka hans, og nú sem stendur fer yfir ný endurvakningaralda.

Að vísu verður Mendelssohn aldrei talinn í hópi hinna stærstu tónskálda, eins og sumra fyrirrennara hans og samtíðarmanna — Bachs, Mozarts, Beethovens, Schuberts, Schumanns o. s. frv., — til þess skorti hann frumleika og ofurmagn tilfinninga. Hann skrifaði öll sín verk í hinum klassiska stíl, braut engin gömul boðorð, og kannaði sjaldan ókunna stigu. En verk hans eru öll merkt sömu fágun og snildarbrag í frágangi, auk þess sem þau eru ljúf, aðlaðandi og auðskilin — og ekki of torveld meðferðar. Stafaði þaðan að líkindum ekki síst almenningshylli hans. Það sýnist, meira að segja, að hafa verið markmið hans, að sneiða hjá óþarflega erfiðum línum í tónkvæðum sínum. Til eru bréf frá honum til frægs fiðluleikara, sem hann ráðfærði sig við, meðan hann var að semja hið yndislega fiðluljóð í E-moll; hann ítrekaði þar, að ekkert megi vera svo torvelt í meðferð, að við það missist fegurðarblær eða eðlilegur léttleiki.

II.

Mendelssohn var af gáfuðu Gyðingakyni kominn í báðar ættir. Afi hans var hinn merki rithöfundur og heimspekingur Moses Mendelssohn, sem lifði og starfaði á átjándu öldinni — 1729—86. — Hann hóf sig upp úr hinni mestu fátækt, niðurlægingu og mentunarleysi í það, að verða einn hinn lærðasti og áhrifamesti maður aldarinnar — var jafnvel talinn jafnoki Kants og annara merkisbera þeirra tíma. Hann var nákominn vinur og samverkamaður Lessings, frumherja þýskra gullaldarbókmenta, og undir gervinafni aðalpersónan í einni bók hans. Heimspekiskenningar Mendelssohns þykja nú reyndar fremur grunnar og almenns eðlis, en honum má óefað mest þakka, að Gyðingar hófust úr niðurlægingu og ófrelsi þeirra tíma og fengu að umgangast og hafa mök við kristið og mentað fólk. Þeir voru með lögum neyddir til að búa afskektir í hinum svonefndu Ghetto's stórborganna, og höfðu lítinn eða engan rétt á sér, sem sjá má meðal annars á því, að Moses var veitt hin svokallaða "gyðingavernd" af Friðrik mikla Prússakonungi, eftir að hann var orðinn frægur maður, og kominn inn undir hjá konunginum; var það ekki öfundslaust, sem sjá má af ýmsum smásögum þeirra tíma. Hann fór jafnvel svo langt í tilraunum sínum, að brúa djúpið í milli gyðinga og kristinna manna, að hann lét börn sín uppalast í kristnum sið, án þess þó að draga dul á þjóðerni sitt.

Næst elsti sonur Mosesar hét Abraham, og varð hann á sínum tíma faðir tónskáldsins. Hann gaf sig snemma að bankastörfum og viðskiftamálum í Parísarborg, og þar kvæntist hann auðugri kaupmannsdóttur frá Hamborg, sem Lea Solomon hét. Gerðist hún og fólk hennar kristið, og tóku sér

nafnið Bartholdy, og bætti Mendelssohns fjölskyldan því við ættarnafn sitt, svo úr því varð Mendelssohn-Bartholdy, þótt því nafni gangi illa að tolla við tónskáldið enn þann dag í dag.

Abraham setti á stofn banka og verðbréfa verslun í Hamborg með eldri bróður sínum og skömmu síðar í Berlín; hélt hún áfram meðal niðja þeirra í Þýskalandi fram á ofsóknardaga Hitlers fyrir fáum árum.

Á þessu tímabili stóðu Napoleonsstríðin yfir; og þótt stríð og styrjaldir skapi eyðileggingu á fé og fjörvi þúsundanna, þá geta þau þó einnig auðgað aðra, og svo var um þá bræður. Abraham var afar séður fésýslumaður, en hann var líka mjög vel mentaður, og unni bókmentum og fögrum listum. Kona hans var einnig fluggáfuð, hljómlistarkona með afbrigðum, talaði mörg tungumál og las fornrit Grikkja, Rómverja og Hebrea á frummálunum.

III.

Inn í þetta andrúmsloft lista og alsnægta fæddist Felix, í Hamborg 3. febrúar 1809. Var hann skírður í lútherskum sið fullu nafni Jakob Ludwig Felix Mendelssohn-Bartholdy. Fjórum árum áður höfðu þau eignast dóttur, sem Fanny hét, og síðar bættust tvö fleiri í hópinn, Rebecka og Paul.

Strax í barnæsku bar mjög á sönghneigð barnanna, og kendi móðir þeirra þeim í fyrstu. En brátt kom að því, að henni vanst ekki tími til þess, og voru þá bestu kennarar, sem völ var á, fengnir til að kenna þeim allar greinar tónlistarinnar. En við þetta var ekki látið sitja með mentun þeirra, því klukkan fimm á hverjum morgni var heimaskóli settur í almennum fræðum fyrir börnin; voru helstu námsgreinarnar útlend tungumál, stærðfræði, biblíulestur og dráttlist, og voru til þess valdir ágætustu kennarar.

Af þessu mætti draga þá ályktun, að foreldrarnir hefðu verið hörð og miskunarlaus við börnin, en svo var þó ekki. Þess var gætt, að ofþyngja þeim ekki við námið; en þau voru með þessu vanin á reglusemi og starfslöngun. Og af því leiddi líka, að Felix var orðinn fleygur og fullvængja, áður en allur fjöldinn er byrjaður að kasta hamnum, sem sjá má af því, að á tíu til tólf ára aldrinum var hann búinn að frumsemja nokkur tónverk, og lék snildarlega á fleiri en eitt hljóðfæri.

Þegar hér er komið sögu er Mendelssohns fjölskyldan fyrir nokkru flutt til Berlínar; því bæði álitu þau hjónin, að þar væru fleiri vegir opnir til mentunar og frama fyrir börnin, og svo hafði verið þrengt að þeim á ýmsan hátt í sambandi við setulið Frakka í Hamborg.

Heimili þeirra þótti bera vott um menningu, velmegun og heilbrigt líf. Stóð það jafnan opið fyrir tónskáldum, söngfólki, leikurum, málurum, myndhöggvurum, skáldum og fræðimönnum, sem ýmist voru á ferð eða áttu þar heima. Flest af því söngfólki og leikurum eru nú aðeins nöfnin tóm; en meðal þeirra, sem enn lifa í verkum sínum, má nefna Weber, Spohr, Paganini, Liszt og

síðar Schumann, sem var á líkum aldri og Felix; meðal vísindamanna og bókmentamanna Humbolt, Bunsen og Jakob Grimm. Einn málarinn, Hensel að nafni, kvæntist Fanny. Í þessum samkvæmum lagði hver það til málanna, sem honum var hugleiknast, og tóku börnin allajafna þátt í skemtununum. Þetta varð eigi aðeins til þess, að veita þeim meiri mentun og andlegan þroska, heldur og gaf þeim þá ytri siðfágun og glæsimensku, sem jafnan einkendi þau. Auk þessa voru hljóðfæra og söngmót um hönd höfð annan hvorn sunnudagsmorgun í hinni rúmgóðu gestastofu, sem tók um hundrað manns. Stjórnaði Felix að jafnaði, Fanny lék á píanó, Rebekka söng og Paul lék á knéfiðlu; voru þá oftast æfð hans eigin lög.

Á efri árum sínum sagði Abraham Mendelssohn einhverju sinni brosandi við vini sína: "Þegar ég var drengur, var ég þektur sem sonur föður míns; nú er ég þektur sem faðir sonar míns". Þetta var náttúrlega hárrétt sjálfslýsing og, án þess að hann gerði sér grein fyrir því, honum til hróss, því auk þess sem hann hafði verið góður sonur, var hann fyrirmynd feðra; því mjög er það talið vafasamt, að Felix hefði nokkurn tíma orðið það, sem hann varð, ef ekki hefði verið fyrir stjórn og viturlegar leiðbeiningar föður hans, sem hvatti son sinn og leiddi án þess þó, að íþyngja honum um of eða á hinn bóginn spilla honum með of miklu dálæti. Til þess að fá sterkari vissu fyrir því, að hann væri á réttri braut, tók hann drenginn með sér, sextán ára gamlan, alla leið til Parísarborgar og fékk hið merka tónskáld Cherubini til að líta yfir tónverk hans og segja álit sitt um þau. Svarið var ótvírætt, og hafði þó Cherubini verið ótamt, að hæla verkum annara tónskálda.

Í þá tíð voru ferðalög með ólíkum hætti og nú gerist. Á sjó var farið með seglskipum, sem stundum voru furðu fljót í förum, ef vel byrjaði, en ef illa lét, hröktust fyrir veðrum og vindi svo vikum skifti. Á landi var aðallega um þrent að velja: Að fara fótgangandi, sem mjög tíðkaðist meðal fátækra stúdenta og listamanna, að ríða á hestbaki, eða ferðast með hinum stóru flutnings hestavögnum, sem auðvitað voru mest hafðir fyrir langferðir á landi, líkt og járnbrautir nú á dögum. Að vísu var gufuvélin komin í gang fyrir daga Mendelssohns, en gufuskip hættu sér lítt út úr árósum lengi vel, og fyrstu járnbrautir voru ekki lagðar um meginland Evrópu fyr en fáum árum fyrir andlát hans. En menn ferðuðust samt, því annað betra þektist ekki, og svo var fólk ekki í þessu sífelda kapphlaupi við tímann, þrátt fyrir það, að mannsævin var að mun styttri þá en nú.

Abraham hvatti son sinn til ferðalaga, og gaf honum auðvitað nægan farareyri. Það var partur af mentun hans, að kynnast heiminum, og um leið að láta umheiminn kynnast honum. Fyrstu ferðina fór Felix, þegar hann var 11 ára, með einka-kennara sínum í tónfræði, C. F. Zelter, sem var mikill vinur Goethes, til að heimsækja hið aldna skáld í Weimar. Varð Goethe svo hrifinn af þessu hægláta og hátt-

prúða barni, sem orti í tónum eins og berserkur og lék á hljóðfæri eins og engill, að upp frá þessu varð Mendelssohn uppáhalds tónskáld Goethes, enda skrifaði Mendelssohn kynstur af lögum af ýmsri gerð við kvæði hans, þótt fjöldi þeirra sé nú fallinn í gleymsku. Síðasta árið sem Goethe lifði, er þess getið, að Mendelssohn heimsækti hann aftur.

Eftir Parísarferð þeirra feðga, sem áður er nefnd, sökti Felix sér fyrst fyrir alvöru niður í tónkveðskap. Frá því ári er *Strengleikur* fyrir átta hljóðfæri — Octet, — sem strax vann hylli og oft er leikinn enn. Ári síðar orti hann hinn síunga *Inngang að Jónsvökudraum* Shakespeares, sem aldrei hefir lagst í dá. Í honum er hið alþekta brúðgöngulag, sem eins oft er leikið við giftingar nú á dögum og nokkuð annað lag. Lýsir þetta tónkvæði, eftir rúmlega 17 ára ungling, fullþroskuðu tónskáldi, en jafnframt og ekki síst hinu lífsglaða og fíngjörva ljúflings eðli hans. Löngu seinna bætti hann við og stækkaði þetta verk sitt að mun. Enn ári síðar, þegar Mendelssohn var 18 ára, var sunginn í Berlín fyrsti söngleikur hans. Hálf-mishepnaðist leikurinn, og stafaði það að nokkru af því, að leiktextinn, sem dreginn var úr Don Quixote, þótti lélegur, og að Mendelssohn mun enn ekki hafa verið búinn að öðlast dramatíska innsýn; en aðalástæðan var þó óefað undirróður gegn höfundinum við söngleikhúsið. Greri þar víst aldrei um heilt eftir það, og mun það að einhverju leyti hafa orðið orsök til þess, að hann flutti búferlum frá Berlín til Dusseldorf og svo skömmu síðar til Leipzig, þar sem hann gerðist söngstjóri hinnar frægu Gewandhaus hljómsveitar og síðar stofnandi tónlistarskólans, sem um langa tíð var miðdepill allrar tónlistarstarfsemi í norðurhluta Evrópu. Seinna var hann samt, að konungsboði, gjörður nokkurskonar hirð-tónskáld í Berlín, og þó það yrði orsök til þriggja stærri tónkvæða, þá var það honum þó stöðugt óánægjuefni; enda losaði hann sig þaðan eins fljótt og hann gat.

Milli þess, að hann sinti störfum sínum við hljómsveitina, var Mendelssohn á sífeldu ferðalagi um Norðurálfuna. Auk helstu borga föðurlandsins ferðaðist hann um Sviss, Ítalíu og Frakkland og kyntist þá að nýju ýmsum helstu tónlistarmönnum þeirra tíma. Hin fræga sænska söngkona Jenny Lind var mikil vinkona hans. Richard Wagner var þá að koma fram á sjónarsviðið. Var hann víst hið eina tónskáld, sem Mendelssohn annað hvort gat ekki skilið, eða vildi ekki skilja. Á einum Gewandhaus hljómleik lét hann spila Innganginn að Tannhauser, öðrum tónfræðingum til viðvörunar. Sennilega hefir hann verið að ná sér niðri á Wagner fyrir árás þá, er hann hafði gert á Gyðinga áður. En eins og kunnugt er reis upp hópur ágætra tónskálda meðal Gyðinga skömmu eftir að þeir höfðu öðlast persónuleg réttindi; má meðal þeirra nefna Halévy á Frakklandi, Meyerbeer og Mendelssohn á Þýskalandi og svo síðar Rubenstein, Mahler og marga, marga fleiri.

Árið 1829 fór hann fyrst til Eng-

lands og eftir það hverja frægðarförina af annari — als tíu sinnum. Á sumum þeim ferðum kom hann við í Skotlandi, Írlandi og Vestureyjum. Frá þessum tíðu ferðalögum stafa mörg af hans stærstu og merkustu tónkvæðum, svo sem *Ítalska hljómkviðan, Skotska hljómkviðan, Sigling í blásandi byr,* við kvæði eftir Goethe, og *Í helli Fingals,* í minningu um Vestureyja-förina, sem sennilega er frumlegasta tónljóð hans. Þá voru og *Söngvar án ljóða,* að sjálfs hans sögn, nokkurskonar ferðaminningar; er enn mjög stuðst við þá í kenslu unglinga, og nú í haust voru þeir leiknir á hljómplötur. Fleiri verk hans hafa nú verið fest á hljómplötur, þar á meðal *Fiðluljóðið* í E-moll, *Jónsvökudraumurinn* og *Elías spámaður.*

Öll seinni ára ferðalög Mendelssohns, og einkum þó Englandsferðirnar, voru fyrir ítrekaða beiðni tónlistarstofnana og söngfélaga, sem gjörðu það að skilyrði, að hann hefði um hönd fleiri eða færri af sjálfs sín verkum. Er svo sagt, að auk þess sem hann leiddi hljómsveitir með ágætum, þá hafi hann og með fyrirdæmi sínu hafið organspil og píanóslátt í Englandi á hærra stig en áður þektist. Hann var t. d. fyrsti maður þar á því tímabili, sem lék utanbókar eftir minni stærri tónverk, svo sem sónötur eftir Beethoven, sjálfan sig og aðra, sem talið var sjaldgæft afrek. Einu sinni vildi svo til, að samferðamaður hans glataði óviljandi afskrift af Jónsvökudraumnum, en engin tök á að fá aðra afskrift senda að heiman, og skrifaði hann þá alt verkið upp eftir minni, og er sagt, að ekki hafi nótu verið haggað.

Í Englandsförinni 1842 var hann boðaður á fund Victoríu drotningar, sem mjög dáðist að tónkvæðum hans, og spilaði hann fyrir þau hjónin í Buckingham höllinni; Söng þá drotningin eitthvað af uppáhaldslögum þeirra eftir hann, og lék hann með á hljóðfærið. Sagðist honum svo frá, að hún hefði haft sæta rödd og sungið mjög smekklega; en hún hefði kvartað yfir feimni og taugaóstyrk, því vanalega hefði hún gott vald yfir rödd sinni og andardrætti.

Árið 1830 hafði Mendelssohn verið boðin prófessors staða við háskólann í Berlín, en skorast undan því. Í stað þess fór hann, að ráði föður síns, til Rómaborgar. Ferðaðist hann víða um Ítalíu, og á þeim tíma skrifaði hann Ítölsku hljómkviðuna og að meira eða minna leyti kantötu við *Fyrstu Walpurgis-nótt* Goethes úr Faust, auk all-margra söngva og strengleika. Á heimleið stjórnaði hann hátíða hljómleikum í Dusseldorf með þeim árangri, að honum var boðin þar föst staða, sem hann hélt í full tvö ár, eða þangað til hann var ráðinn til Leipzig árið 1835; átti hann þar fast heimili upp frá því, enda þótt hann væri tíður gestur í Berlín, einkum á meðan hann var undir valdboði Friðriks Prússa-konungs, sem áður er getið.

Eitthvað mun Mendelssohn enn hafa fengist við söngleika-gerð, og eru til að minsta kosti einn leikur — opera — af fullri stærð og allmikil tildrög að öðrum út af Loreley-þjóðsögunni, auk nokkurra smærri frá æskuárunum. En enginn þeirra hefir

komið á leiksvið nema sá fyrsti þetta eina kvöld í Berlín, sem áður er sagt. Munu þau vonbrigði hafa að einhverju leyti orðið orsök þess, að hann tók að gefa sig að trúar- og biblíusöngvum. Í Dusseldorf byrjaði hann á Söngdrápunni um *Pál postula,* sem sungin var þar þremur árum síðar, eða árið 1836; var hún endurtekin víða og vann einkum hylli á Englandi. Tíu árum síðar hafði hann fullgjört hina síðari drápuna um spámanninn *Elías,* sem hann stjórnaði og lét syngja fyrst í Birmingham á Englandi og víðar í sömu ferð. Er *Elías* talinn með því allra besta af þeirri tegund trúarsöngva, að undanteknum verkum Bachs og Handels á þeirra háleitustu stundum.

Hér að framan hefir aðeins verið stiklað á nokkrum hinum stærri og alþektustu tónsmíðum Mendelssohns, sem mestri hylli náðu, en auk þeirra samdi hann kynstrin öll af stærri og smærri lögum fyrir fleiri eða færri hljóðfæri. Þar við bætist aragrúi af sönglögum fyrir flokka eða til einsöngs; mikið af því fjölraddaða til kirkjusöngs. Af einsöngvunum eru nú alkunnastir, að minsta kosti hér á vestur-slóðum, *Á söngva vængjum, Blómsveigurinn,* og svo *Gondolasöngvarnir* frá Feneyjum, sem munu hafa orðið til í Ítalíu-ferðinni.

Mendelssohn þótti með afbrigðum góður leiðari söngflokka og hljóðfærasveita, og er eiginlega talinn hinn fyrsti, sem verulega leitaðist við að hafa áhrif á túlkun og skilning hluttakenda á tónverkunum. Er sagt, að flestir fyrirrennarar hans hafi látið við það sitja, að stjórna hraða og tónfalli, og sjá um, að allir yrðu samtaka, hver á sínu sviði. Hann gróf úr ösku ýms merk tónhljóð, sem fallin voru í gleymsku eða höfðu aldrei verið áður flutt. Þannig lét hann í fyrsta sinn leika hina guðdómlegu C-dúr hljómkviðu Schuberts, að vísu stytta, sem höfundurinn sjálfur hafði jafnvel aldrei heyrt leikna. Þá er honum og þakkað, að verk Bachs voru endurvakin og að lokum gefin full viðurkenning. Hann hafði strax í uppvexti kynt sér og æft af alefli margar tónsmíðar Handels og einkum þó Bachs og orðið hrifinn af ágæti þeirra. Og nokkru áður en hann fór frá Berlín — hann stóð þá á tvítugu — tók hann sig til ásamt vini sínum, merkum leikara, Devrient að nafni, og vann að því að koma Bachs-samsöng í framkvæmd. Mættu þeir í fyrstu mestu mótspyrnu, einkum hjá þeim, sem helst réðu þá í music-lífi borgarinnar; en þeir létu það ekki á sig fá, — klæddu sig í sérstök föt, sem þeir nefndu Bach-einkennisbúning, fóru svo sjálfir um bæinn og söfnuðu að sér besta söngfólki, hljóðfæra meisturum og áskriftum. Byrjuðu þeir svo af kappi að æfa Mattheusar passíusöng Bachs, sem aldrei hafði verið æfður eða um hönd hafður eftir dauða höfundarins, en er talinn að ná hámarki allra trúarlegra tónhljóða frá öllum tímum. Tókst þetta fyrirtæki þeirra vinanna með svo óvæntum árangri, að hundruð manna urðu frá að hverfa sem ekki fengu aðgang að stærstu sönghöll borgarinnar — þrátt fyrir kæruleysi, mótþróa og ótrú á verkum Bachs, sem álitin voru þur og

aftur úr tímanum. En frá þeim degi hefir Bach aldrei fallið í gleymsku heldur, eins og skáldið kvað um annað stórmenni, "stækkað við hver hundrað ár".

Mendelssohn ólst upp í kristnum sið, og mintist sjaldan á þjóðerni sitt; en að þessu verki afstöðnu gat hann ekki stilt sig um, að benda á þá kaldhæðni örlaganna, að það skyldi þurfa Gyðing og leikara til þess að gefa hinum kristna heimi aftur sinn háleitasta trúarljóðsöng. Leikarar voru á þeim tímum í litlu meiri hávegum hafðir en Gyðingarnir — utan leikhússins.

Þegar Mendelssohn var 28 ára kvæntist hann prestsdóttur frá Frankfort, Cécile Jean-Renaud að nafni, af frönskum ættum; áttu þau börn, og var hjónaband þeirra hið ástúðlegasta.

Hin tíðu ferðalög og of mikil andleg áreynsla samfara óslitnu annríki heima fyrir tóku brátt að hafa ill áhrif á heilsu Mendelssohns; og í september 1847, er hann var að æfa nýskrifaðan *nætursöng* eftir sjálfan sig, barst honum fregn um skyndilegan dauða Fanney systur sinnar, sem hafði verið honum nákomust allra skyldmenna hans. Féll hann þá í öngvit á gólfið — hafði fengið snert af heilablóðfalli. Náði hann sér aldrei eftir það og dó rúmum mánuði síðar, eða 4. nóv., eins og sagt var í upphafi þessarar greinar. Við jarðarför hans var sunginn síðasti kórsöngurinn úr passíu-söng Bachs, þeim er hann hafði grafið úr gleymsku nokkrum árum áður.

IV.

Mendelssohn ólst upp um það bil, er rómantíska stefnan í bókmentum og listum steyptist yfir Norðurálfuna, og baðaði hann sig í straumum hennar. Talið er, að hann hafi mest verið snortinn af anda Webers; og hefir verið sagt um þá báða, að þeir hafi dregið fegurstu landslags- og náttúrumyndir í tónum, — enda var Mendelssohn líka fimur með burstann. Eftir hann eru til myndir í vatnslitum, sem kváðu bera fegurðarsmekk hans og snildarbrag álíka glögg vitni og tónkvæðin. Hann hafði og erft af afa sínum leikni í stíl og skrifaði skemtileg og glöggskygn bréf um það, er hann sá og heyrði á ferðalögum sínum. Hann var á engan hátt líkur því, sem fólk alment hugsar sér stórlistamenn eða vitringa — hann fór ekki einförum, fékk engin hamslaus reiði eða þunglyndis köst, forðaðist alla sérvisku í umgengni eða klæðaburði. Hann var þvert á móti glaðsinna, stilti í hóf geðsmunum sínum, var elskur að fólki sínu, konu og börnum, og elskaður af þeim. Hann stundaði fimleika, var góður sundmaður og reiðmaður, dansaði vel, tefldi skák og lék að ballarati.

Að undanteknum smá vonbrigðum stóð Mendelssohn alla æfi sólarmegin í lífinu. — Getur það hafa verið ástæðan fyrir því, að allur þorri tónhljóða hans eru myndir í björtum litum? — Skuggar sorgar og þjáninga féllu ekki á veg hans fyr en rétt undir endadægrin. — Var það þessvegna, að hinn djúpa grunntón mannlegra tilfinninga og

ástríða vantaði jafnvel í hin veigamestu og glæsilegustu tónkvæði hans? — Mundi sorgin hafa vakið nýjar raddir, snert dýpri strengi í hörpunni, ef honum hefði enst aldur?

Spurningar út í bláinn, sem aldrei verður svarað.

Þrjár kvæðabœkur

Þrjár íslenskar kvæðabækur hafa oss borist á árinu — ein heiman af föðurlandinu, tvær eftir vestur-Íslendinga. Allar hafa þær verið teknar til umræðu í blöðunum hér — sumar af mörgum, svo hér verður aðeins lauslega minst á þær.

1. Villiflug. Höfundurinn er Þóroddur Guðmundsson, einn af hinum mörgu og gáfuðu Sands-bræðrum. Fetar hann þar, sem fleiri bræður hans, í fótspor föður síns, hins merka skálds, Guðmundar Friðjónssonar. Engum dylst víst, að gott sé að eiga gáfað foreldri, en oft hefir það þó reynst torvelt fyrir suma niðjanna, að lyfta sér út úr skugganum, sem lýðhylli frægra foreldra kastar yfir þá. Hér er á ferð gott skáld, sem vel getur staðið á eigin merg, þótt okkur körlunum sumum finnist hann enn eigi föðurjafningi. Nafn bókarinnar virðist dregið af fyrirsögn eins kvæðisins, en er að öðru leyti villandi, því hér er um ekkert villiflug að ræða. Höfundurinn þekkir allar áttir vel og stefnir aldrei í þá, er síst skyldi. Lesi maður með athygli, til dæmis, kvæðið **Vorið og þú,** sem reyndar er eitt allra mest heillandi kvæðið í bókinni, þá er fljótséð, að hversu fagurt sem umhverfið er og seiðandi, þá er það þó, í augum höfundarins, lítils nýtt, ef mannssálin er ekki í fullu samræmi við það, og stendur því ekki ofar. — Eitt er ekki vansalaust fyrir okkur Austfirðingana: að það skyldi þurfa mann úr öðrum landsfjórðungi til þess, að koma auga á fegurð og tignarbrag Austurlands, og yrkja veigamestu og bestu kvæðin um það, sem enn hafa verið kveðin. Eitt dæmi: Dyrfjöll.

2. Eldflugur. Höfundurinn er Vigfús J. Guttormsson, eldri bróðir skáldsins Guttorms J. Guttormssonar. Fyrir þrábeiðni barna sinna, frænda og vina tók höf. þessara kvæða sig til og safnaði í heild flestu af því, er hann hafði ort, og gaf út af því hundrað eintök tölusett. Bókin, sem er vönduð að frágangi og í snotru bandi, er ekki á söluborðinu; en ef til vill geta þó safnendur sjaldgæfra bóka og aðrir bókavinir náð sér í eintak með því að skrifa höfundinum, að Lundar, Manitoba. Ekki er það tilhlýðilegt, að gagnrýna bókina í opinberu riti, þar sem hún er fyrst og fremst prentuð sem einkahandrit, til útbýtingar meðal vina og vandamanna. En svo mikið má þó segja, að öll eru kvæðin ljóðræn og þýð og lýsa vel hugarfari hins sönghneigða og ljóðelska prúðmennis, er orti þau sér til gamans og hugarhægðar.

3. Skilarétt, eftir Pál S. Pálsson. Þetta er önnur kvæðabókin, sem út hefir komið eftir Pál; árið 1936 gaf hann út bókina **Norðurreyki.** Ef þessi bók er réttnefnd **Skilarétt,** þá ætti enn að koma **Eftirleitir,** því óhætt má fullyrða, að hann eigi nægilegt efni í þriðju bókina. Meðal þess óprentaða er sumt af hans allra fyndnustu gamankvæðum. Verst er, að þegar of langt líður frá atburðunum, sem þau snerta, verða kvæðin smátt og smátt óskiljanleg, því sagan, sem að baki liggur, er sjaldnast skrifuð. — Þessari bók er skift í fjóra aðalflokka. Fyrstur er **Frá dagmálum til náttmála,** stærsti flokkurinn, og eru það kvæði ýmislegs efnis. Næst kemur **Þorpið hljóða,** sem er erfiljóðabálkur. Þar eru meðal annars hin einkarfögru minningarkvæði eftir bræður hans þrjá, er allir dóu innan eins árs. Þá kemur **Eg heyri unaðsóma,** sem eru trúarljóð, ort upprunalega til notkunar við kirkjusönginn. Síðast er **Jón og Kata,** sem eru nokkurskonar gamandrættir eða skeglimyndir úr landnemalífinu hér vestra. — Um þessa bók hafa að minsta kosti fimm ritfærustu menn hér um slóðir farið lofsamlegum orðum; og er ég þeim í svo mörgum atriðum samdóma, að óþarfi virðist nokkru þar við að bæta, eður úr að draga.

Seinasti Geirfuglinn

Eftir Pál S. Pálsson

I.

Á klettinum kalda þú situr
og kveður hinn líðandi dag.
og hríðin hún hamast svo bitur,
— en hafgúan kveður sinn brag —
og senn kemur sólarlag.

En hríðinni hærra og ofar,
á hájökuls mjallhvíta brá
slær röðulsins skini, er rofar.
En rökkrið það fellur nú á
og eirlitar úfinn sjá.

Úr djúpinu heyrir þú hljóma,
— og hrollur um sál þína fer.
Þú oft hefir hlýtt á þá óma
við eyðilegt Geirfugla-sker.
— Nú klettana brimið ber.

II.

Frá auðnum Grænlands heyrðist hljóð,
er hinsta Íslending,
þeir báru ofurefli. En ljóð
hann orti, er spjót í hjarta stóð,
því erft hann hafði andans sjóð
frá Óðni: Skothending.

Hann vissi, að enginn heyrði hann,
né hörpu síðsta spil.
En meðan dagur var, hann vann,
hann vissi að nóttin kæmi. En hann
við Eskimóans flærð ei fann
neitt fang, er dygði til.

Sjálf fjöllin voru freðin, dauð,
þar fékst ei bergmál neitt.
En brimið hátt við hamra sauð,
og holskeflunni ástir bauð.
Og sól að hafi settist, rauð,
— en sorgin vakti, þreytt.

Og nóttin kom — og nóttin leið,
og nýgræðingur hló,
og blöðin ungu brostu á meið,
er bjartur dagur reið á skeið.
En Íslendingsins und ei sveið.
— Hann orti, barðist, dó.

III.

Nú berast raddir, ómar, austur hafið,
— en ei frá Grænlands fornu landnáms-tíð;
en samt er alt í sömu litum vafið,
og sama eðlis þessi "Orra-hríð".
Það virðist nú að vorum málum hraki,
og vörnin þyngist hér við fall hvers manns.
Og hver, sem ekki á bróður sér að baki,
til bana og gleymsku er ævi-ferill hans.

Ef bróðir fellur, bróðir kemur annar
að berjast fyrir land sitt, tungu og þjóð;
ég veit að ennþá sagan þetta sannar,
þeir saman láta renna úr æðum blóð.
Og Íslendingur aldrei hljóp frá merki,
en upp það tók, ef bróðir féll á jörð.
Frá fyrstu tíð hann var hinn stóri, sterki,
en stærstur þó, er orustan var hörð.

Hann hæddi flótta, fór sér hægt að vanda,
er framhjá geystist varðmannanna hjörð.
Hann bað þá ekki hlaupa, heldur standa,
og halda nú um foringja sinn vörð.
Þeir sögðu: farðu á flótta, hlíf þér sjálfum,
og fá þér skjól, því dauðinn bíður þín.
"Eg bind minn skóþveng. Huglausum og hálfum
ei hér ég fylgi — Ísland bíður mín".

Fyrstu leiðir

Eftir Björn Ól. Pálsson

Eg veit ekki, hvers vegna mér varð sagan um hana Huldu svo minnisstæð. Líklega sökum þess, að ég hitti hana sjálfa einu sinni í sumar, og þó var mér sögð saga hennar, þegar ég var krakki, og þá var hún löngu dáin. Þið haldið nú kannske, að þetta sé draugasaga, en svo er þó ekki, því að ég hefi aldrei skynjað draug um ævina. Þá munduð þið sjálfsagt segja, að mig hafi dreymt þetta. En jafnvel um það þyrði ég ekkert að fullyrða.

Eg var einn á gönguferð um óbygðirnar, langt frá öllum mannabústöðum, þar sem veröldin virðist svo óendanlega stór, og náttúran talar við mann, eins og maður væri geitnaskóf á stórum steini, eða tröllagras í mosató.

Þarna uppi undir jöklunum varð ég gripinn þeirri þægilegu kend, að ef til vill hefði enginn annar dauðlegur maður stigið fæti sínum á undan mér á blettinn, sem ég tróð áðan. Enginn notið þessara sömu litbrigða, sem ég nú sá, og enginn hlýtt á þessar náttúruraddir, sem léku í eyrum mínum.

Tilveran var dásamleg. Eg var hinn fyrsti maður, sem reikaði um hina fyrstu jörð, paradís guðanna við nyrsta haf, þar sem sólin skín um lágnættið í júní. — Þá heyrði ég nýjan hljóm frá ríki jöklanna, gamlan þekktan hljóm, sem færði mér heim sanninn um það, að ég væri ekki hinn fyrsti maður á hinni fyrstu jörð. — Gekk ég þá troðnar slóðir, og var þó svona létt í huga? Hversu glöð hlaut þá ekki sú mannvera að hafa verið, sem fyrst steig hér fæti sínum? Eða hafði hún Hulda, sem hún amma mín sagði mér frá, gengið hér á undan mér og safnað þornum tilverunnar í fætur sér, svo að ég gæti notið hins góða, safnað því ljóta til sín, svo að ég sæi aðeins hið fagra? — Hvaða bölvað vingl var þetta? Varð ég taugaveiklaður eða brjálaður, þótt ég heyrði seytla einkennilega í læk, svo að það líktist gráthljóði? Eg hlustaði og beitti skynseminni. Nei, þetta var ekki í læk. Það var grátur. Konugrátur. Eg hafði heyrt samskonar grát fyrr, á honum varð ekki vilst.

Eg reif mig upp úr tilveru hins fyrsta manns, hér var raunveruleiki á ferðinni. Eg skimaði í allar áttir, opnaði munninn og veðraði kjánalega hingað og þangað. Eg gat ekki greint, hvaðan gráturinn kom, og þo heyrði ég hann svo glöggt, lágþungan ekkagrát. Eg gat séð ávöl brjóstin kippast til, heyrði snörlið í tárunum, sem runnið höfðu fram í nefið, og þó sá ég konuna hvergi. Þetta fór að taka á taugarnar. Eg hljóp í allar áttir eins og hvolpur í bandi, og stóð svo aftur á sama stað og ég byrjaði fyrst, jafnfjarri úrlausninni og áður. Eg beit mig í fingur, til þess að vita hvort ég fyndi ennþá til. Þessi hel-

vítis skæl voru að gera mig vitlausan.

Eg var að missa vitið, hefði eflaust brjálast á næstu sekúndum, en þá kom lausnin. Hún sat þarna á mosaþúfu rétt hjá mér. Nei, nú hlaut meira en lítið að vera orðið bogið við mig, að ég skyldi ekki hafa séð hana fyrr. Hún sneri baki við mér, studdi olbogum á hné og hafði hendurnar fyrir andlitinu. Hún var í spræklóttum sumarkjól, hafði permanent krullur og spengilegan líkama. Herðarnar kiptust til af ekkanum, svo að þrengdi á rauðu belti. — Var þetta álfamær? Eg gekk til hennar og staðnæmdist fyrir framan hana. Hún virtist ekki hafa orðið mín vör. — Hvað? — Mér kom þessi stúlka svo kunnuglega fyrir sjónir. Eg kraup við hlið hennar og lagði handlegginn yfir herðar hennar. Þá leit hún upp.

Erla? — Þetta var Erla, eina stúlkan í heiminum, sem ég aldrei gæti tekið fyrir aðra og ég hafði fyrir viku síðan fylgt um borð í skip, sem fór út í lönd. Eg hafði staðið á hafnarbakkanum og veifað klútnum mínum, á meðan skipið skreið út höfnina, og Erla hafði staðið upp í lyftingu og veifað á móti. Daginn, sem ég lagði af stað upp í óbygðirnar hafði ég svo fengið skeyti frá henni, að hún væri komin til Lido. Þetta gat ekki verið hún, og þó var engin önnur kona svona í öllum heiminum, hafði verið eða myndi nokkurntíma verða, önnur en hún.

Eg heiti ekki Erla, ég heiti Hulda, sagði stúlkan og hætti að gráta. Þekkirðu mig ekki? Við, sem höfum þekst svo lengi.

Þetta var líka málrómur Erlu. — Stund og staður, rökréttar ályktanir, allt var þurkað burtu. Þetta var Erla, en hvernig hún hafði komið hingað var skilningi mínum ofvaxið, svo að ég hugsaði ekki meira um það. Eg náði í tæplega hreinan vasaklút úr blússuvasa mínum og þerði tárin af grátbólgnu andlitinu. Stúlkan hallaði sér upp að mér, og ég kysti hana á munninn. Þá var eins og hún rankaði við sér og hún stjakaði mér gætilega frá sér. Nú hló hún skærum hlátri, — hlátri Erlu. Svo kom dálítill sorgarsvipur á hana og þunglyndisdrættir í kring um munninn.

Þú heldur enn, að ég sé Erla?

Nei, ég veit að þú ert Erla, — eða að minsta kosti sama stúlkan og játaðist mér í herbergi uppi á lofti í húsi við Tjörnina 18. janúar síðastliðinn. En ég hélt, að þú værir suður í Lido. Eg skil þetta ekki.

Erla er líka suður í Lido, en þú fanst mig, og það verður þér til ógæfu. Og þú huggaðir mig, og það verður þér til ennþá meiri ógæfu. En ég var svo utan við mig og þráði svo einhvern, sem gæti huggað mig, að ég gætti mín ekki og varð of eigingjörn. Eg heiti Hulda.

Hulda. — Gat það verið, að þetta væri ekki Erla? Eg hafði heyrt getið um tvífara, en ég hefði aldrei trúað, að Erla gæti átt sér tvífara, sem ég þekti ekki frá henni sjálfri, jafnvel eftir að vera búinn að kyssa hana, en þetta hlaut svo að vera. Erla gat ekki verið komin til landsins, og svo gat hún heldur ekki vitað, hvar ég var. Eg hafði engan látið vita nákvæmlega, hvert ég ætlaði að halda, og svo var þetta allt svo dul-

arfult með birtingu þessarar stúlku. Nei, skynjun mín hlaut að vera meira en lítið bágborin.

Jæja, svo að þú ert ekki Erla; en hvernig stendur á ferðum þínum hér?

Eg var að bíða eftir þér. Vissi þú myndir koma og hugga mig, mér leið svo illa. Þetta var ljótt af mér, en ég gat ekki gert að því.

Svei mér, ef ég er ekki farinn að halda, að þú sért einhver álfamær.

Nei, ég er eins mensk og þú. Í æðum okkar rennur samflokka blóð.

Eg vissi það, að hún var mensk. Fann það, þegar ég kysti hana.

Þú sagðir, að ég þekti þig. Hvenær höfum við kynst?

Manstu eftir sögunni, sem hún amma þín sagði þér, þegar þú varst lítill drengur? Sögunni af henni Huldu, sem flúði yfir heiðina með börnin sín í skarfönn og vetrarhörku. Hún gekk á undan, braut skarann og bar yngsta barnið. Öll voru þau illa búin til fótanna og verst hún sjálf. Skórnir hennar voru fyrir löngu gatslitnir og orðnir að vörpum uppi á ristum. Sokkarnir voru líka farnir í sundur. Skarinn hruflaði frostbólgna fæturna, og eldri börnin gengu í blóðferli móður sinnar. Þetta var ég, og þá kyntumst við í fyrsta sinni.

En þetta stenst ekki. Sú Hulda er löngu dáin.

Jú. — Hún lifir enn.

Hún var þó að minsta kosti gömul kona, þegar amma mín sagði mér söguna, fyrir rúmum tuttugu árum, en þú ert ung stúlka.

Já, í vitund ömmu þinnar var ég gömul kona, af því að amma þín var sjálf gömul. Amma þín myndi hafa gert það sama fyrir þig og ég gerði fyrir börnin mín, þessvegna gast þú nú huggað mig.

Eg skil þig ekki, ég hlýt að vera orðinn brjálaður.

Nei, þú hefir aldrei verið með fyllra viti en einmitt núna. En nú verð ég að fara.

Hvaða vitleysa, ég verð þó að fá að skilja eitthvað í þér.

Það getur þú ekki, á meðan við erum saman. Kystu mig að skilnaði, þú hefir ekkert verra af því, fyrst þú hefir áður kyst mig.

Hún rétti fram rakar kossþyrstar varir, og ég kysti hana aftur og aftur. Þetta var mensk kona, svo framarlega sem ég hafði nokkurntíma þekt menska konu. Eg hefði ekki getað bent á mismun á henni og Erlu, þótt ég hefði átt að vinna mér það til eilífrar sælu..

Veistu, að það var mér að þakka, hvað þú varst sæll, áður en þú heyrðir grát minn? Þá stundina höfðu allir skuggar tilveru þinnar fallið í minn hluta.

Mér finst ég vera sælli nú en þá.

Bráðum sérðu hve dýru verði þú hefir keypt þessa stund, og það hryggir mig. — Eg gat ekki gert að þessu. Eg er bara kona, þótt þú kannske aldrei trúir því seinna.

Stúlkan losaði sig úr faðmi mínum og hoppaði létt sem hind yfir mosaþembur og hraungrýti í áttina til jöklanna. Nú grét hún ekki lengur, heldur söng manljóð.

Eg sat eftir á mosþúfunni. Máttvana renndi ég augum til jarðar og hlustaði fanginn á tónana. Svo stökk ég á fætur. Hún skyldi ekki sleppa svona.

Eg heyrði sönginn ennþá, en sá

stúlkuna hvergi. Eg hentist af stað, hljóp hingað og þangað eftir hljómunum, en árangurslaust. Þó heyrði ég stöðugt þennan ómfagra söng. Að lokum dó hann út, hægt og hægt, og virtist hverfa inn til fannbreiðanna.

Eg sneri áleiðis til bygða. Hafði ekkert gaman af að ferðast hér lengur. Eg var hættur að geta notið náttúrunnar.

Tilveran var ömurleg. Eg var ekki lengur hinn fyrsti maður, sem reikaði um hina fyrstu jörð, paradís guðanna við nyrsta haf. Eg skynjaði ekki lengur línur og liti, og raddir náttúrunnar voru þagnaðar.

Jafnvel Erla var mér ekki kærri, en hver önnur þroskuð kona. Hafði ég ekki hitt aðra konu, sem var henni jöfn, haldið öðrum líkama í örmum mér jafn yndislegum? Hafði ég ekki, þegar yndislegasta stúlkan, sem ég taldi vera, var suður í Lido, fundið aðra jafndásamlega við fætur mér uppi á öræfum Íslands.

Tilveran lá framundan eins og endalaust apalhraun, grýtt og úfið, og lýgin glotti við mér í gerfi sannleikans. Mér fanst ég hafa safnað þornum kynslóðanna í fætur mína frá örófi alda og myndi halda áfram að gera það um árþúsundir.

Nú fann ég, að hér hafði enginn troðið áður.

Eg leit við — og sjá:

Það var blóð í slóð minni.

Á Jólunum 1946

Jólin eru komin, og klukkurnar hringja,
kát sér leika börnin og gleði-ljóð syngja;
Jólin eru sólskin í sál hinna ungu,
silfurstrengir óma frá hjörtum og tungu.

Kveldskuggarnir þéttast um ferðlúna fætur,
fámælt reynist sorgin um andvökunætur,
jólagleðin lækkar með líðandi árum —
leitar inn í skuggann með gránandi hárum.

Tárin verða að klaka en hlátur að hjarni
harmaþreyttur maður úr lífsglöðu barni,
vinir eru horfnir til helþagnarstranda,
hljóðar eru frásagnir eilífðarlanda.

Jón Jónatansson.

Demants afmælis-hátíðin að Lundar 1947

Eftir séra H. E. Johnson

Sextíu ár eru nú liðin síðan Íslendingar fyrst bygðu sér ból í Álftavatns- og Grunnvatns-bygðum. Var því máli fyrst hreift á fundi Þjóðræknisdeildarinnar á Lundar, 8. janúar 1947, að viðeigandi væri að minnast þessa atburðar með hátíðahaldi. Alt fundarfólkið var þessari uppástungu hlynt, en menn gerðu sér jafnframt ljóst, að sameina þyrfti alla krafta til nauðsynlegra átaka, og einu litlu félagi væri það um megn, að standa fyrir slíku hátíðahaldi. Varð það svo að ráði, að fá öll félög og eins marga einstaklinga og hægt væri, til að vinna að þessu máli. Gerði Ágúst Eyjólfsson það að tillögu, sem Mrs. T. Benjamínsson studdi, að næsti fundur væri opinn fyrir alla, en skrifara og forseta deildarinnar falið, að skrifa öllum félögum bygðarinnar og hvetja þau til þess, að senda sína fulltrúa á fundinn.

Var svo þessi almenni fundur haldinn 19. febrúar. Mættir voru á honum fulltrúar frá nálega öllum félögum bygðarinnar, en fundurinn var samkvæmt auglýsingu opinn fyrir alla. Það var einróma samþykt fundarins, að hátíðin skyldi haldin sunnudaginn þann 6. júlí n. k. Var svo gengið til atkvæða um framkvæmdanefnd og voru þessir kjörnir: Séra H. E. Johnson forseti, Mrs. L. Sveinsson ritari, John Guttormsson féhirðir. Auk þeirra voru þessir kjörnir í nefndina: Mrs. Ingimundur Sigurðson, Mrs. Ingibjörg Ganton, Mrs. S. Hofteig, Skúli Sigfússon, Daníel J. Lindal, V. J. Guttormsson og Kári Byron.

Þetta var aðal framkvæmdanefndin, en á næsta fundi, sem haldinn

var 26. mars, voru þessar nefndir settar:

Dagskránefnd: H. E. Johnson, V. J. Guttormsson, sem söngstjóri, A. V. Olson, Walter Breckman, Felix Sigurðson, Mrs. L. Sveinsson og Mrs. Christie Thorsteinson.

Fjárhagsnefnd: Dan. J. Lindal, K. Byron, Joe Breckman, Arnold Erlendson, John Guttormsson.

Skrúðgöngunefnd: Mrs. L. Sveinsson, Skúli Sigfússon, Mrs. I. Ganton, John Lindal, Leo Danielsson og Jón Sigurjónsson.

Auglýsinganefnd: H. E. Johnson, W. Halldórsson, Dan. J. Lindal og M. P. Magnússon.

Móttökunefnd: Ásta Sigurðson, Anna Byron, Ágúst Eyjólfsson, Mrs. S. Hofteig, Jón Sigurjónsson, Kári Byron, Skúli Sigfússon og Páll Reykdal.

Síðar voru þessar nefndir settar:

Garðnefnd: Ed. Eyford, Axel Johnson, Lárus Johnson, Leo Danielsson og Th. Nelson.

Standnefnd: Oscar Eyjólfson, A. V. Olson, Nish Johnson, W. Breckman, L. Breckman, W. Halldorsson, J. Hallson, McArthy, G. Sigurdson, og Carl Björnsson.

Í nefnd til að sjá um flutning fólks frá Winnipeg voru þessir fyrverandi Lundarbúar settir: Hjálmar Danielsson, Heimir Thorgrímsson og B. E. Johnson.

Samkvæmt tillögu Mrs. I. Ganton, studdri af Mrs. L. Sveinsson var kvennfélögunum þremur: Björk, Eining og The Womens Auxiliary, falið að sjá um veitingar. — Geta verður þess, að margar konur utan þessara félaga léðu hönd að verki.

Vert er þess að geta að nálega undantekningarlaust urðu allir bygðarbúar vel við þeirri kvöð, að vinna eftir megni að hátíðarhaldinu. Var það ekki lítið starf, sem okkar beið auk þeirra starfa sem daglega biðu manna heima fyrir. — Voru menn mjög einhuga um, að gera hátíðina sem veglegasta. Menn og konur mundu starf og afrek landnemanna og vildu þeim alt til vegs gera á þessari minningar-hátíð. Bygðarfólk hér, og engu síður þeir, er héðan hafa flutt, bera hlýjan hug til þessara bygða. Þær hafa, þrátt fyrir marga erfiðleika, reynst furðu happadrjúgar. Þær hafa uppalið þrek-mikinn æskulýð, og margir rutt sér braut til frama og menningar.

Samvinna fólksins var yfir höfuð að tala ágæt. Áhuginn svo einlægur, að gera hátíðina sem hátíðlegasta. Til þess vildu allir finna hin bestu ráð, svo náttúrlega komu fram margvíslegar tillögur. Með góðu samkomu lagi var svo fallist á það sem best þótti. Hinsvegar skapaði tíminn, vinnugetan og peninga orkan okkur all þröng takmörk. Hitt vil ég votta, að ég hefi aldrei unnið með samvinnuþýðara fólki. Má þá miklu afkasta, enda þurfti þess við, því þess mega allir vissir vera, að hátíðin krafðist ærinnar fyrirhafnar og umhugsunar.

Skal nú í örfáum orðum frá því skýra.

Vinnu framlag kvennanna við útvegun og framleiðslu veitinganna var mikið. Unnu margar aldraðar og útslitnar konur að þessu með fórnfýsi og dugnaði. Luku víst allir upp einum munni um, að veitingar hefðu verið bæði miklar og góðar,

en þó mjög vægu verði seldar, enda var það aldrei tilætlunin að græða peninga á þeim. Hefðu sumir helst viljað gefa þær allar, en dýrtíðin og fólksfjöldinn, sem hátíðina sótti, gerði slíka rausn óframkvæmanlega.

Til prógramsins var reynt að vanda eftir föngum. Hafa menn lesið kvæðin og ræðurnar í blöðunum svo þarflaust er að fjölyrða um það hér. Karlakórinn lagði mikið á sig þar sem um bændur og daglaunamenn var að ræða, er förguðu hvíldarstundum sínum við æfingar. Sérstaklega bera hinum aldna söngstjóra, V. J. Guttormssyni, miklar þakkir fyrir alt sitt mikla starf, sem var með árvekni og samviskusemi af hendi leyst. Sama má óhætt segja um starf Mrs. H. E. Johnson. Hún æfði söngflokk ungmeyja, og var það vel til fallið og áheyrendunum til skemtunar, að ungviði bygðarinnar uppheföi raust sína áunum til vegsemdar á þessum heiðursdegi þeirra. Það var engu að síður mikið starf, sem Mrs. Johnson lagði á sig við að æfa þjóðdansana. Hún hafði, til dæmis, saumað og sniðið alla búningana, með aðstoð mæðranna. Geta má þess, að við þessar æfingar naut hún aðstoðar Mrs. Steinunnar Kristjánssonar og Mrs. Steinunnar Dalman, þar sem Mrs. Johnson er ekki íslensk að uppruna.

Auðvitað varð að afla fjár á einhvern hátt, því öllum var ljóst að hátíðahald af þessu tagi hlyti að kosta talsvert fé. Leitað var til bygðarbúa með frjáls framlög og fékst talsvert inn með þeim móti, en þó var hvergi nóg til að standast allan kostnað, sem búast mátti við að yrði talsvert á annað þúsund dollara. Aðgöngu vildu menn ekki selja, en buðu hinsvegar fram minnismerki til sölu. Munu þau, um tvö þúsund að tölu, flest hafa selst og gaf það nokkurn ágóða. Auglýsingum var safnað fyrir programs ritið, en þar sem prentun er svo dýr en öllum hér áhugamál að forðast alt okur, gátu inntektir frá þeim lið ekki orðið afar miklar, þó reyndust þær talsverðar. Lang mest hafðist inn fyrir sölu á gosdrykkjum o. s. frv. Fyrirhafnarlaust var ekki þessu fé safnað, og þykir mér ekki óviðeigandi að geta þeirra, sem lögðu að sér við þessa aura söfnun. Féhirðirinn, J. Guttormsson, var hinn ötulasti og reglusamasti í starfi sínu. Drjúgastir, við auglýsinga söfnun, urðu þeir: John Guttormsson, Jón Sigurjónsson, Dan. Lindal, Carl Björnson, Varði Hávardson, Nish Johnson og þeir Breckman bræðurnir. Standnefndarinnar ber líka að minnast fyrir mikið og gott starf.

Skrúðfararnefndin hafði einna erfiðasta og vandasamasta starfið. Hugmyndin var frá upphafi sú, að sýna svipmynd af sveitarlífinu hér frá landnáms tíð. Margt þurfti til þess og erfitt að útvega sér það. Verður síðar frá því greint, að nokkru.

Ed. Eyford hafði aðal umsjón um alt, er að byggingum og fyrirkomulagi laut í garðinum. Leysti hann það verk af hendi með hinni mestu hagsýni. Var niðurröðun hans á matmálsborðunum sérstaklega haganleg og mun hafa sparað konunum margt sporið.

Með góðri samvinnu allra tókst að ljúka öllum undirbúningi, og

dagsins var beðið með óþreyju og eftirvænting, blönduðum nokkrum kvíða um, hvernig takast myndi.

Loks rann þessi dagur úr djúpi næturinnar heiður og fagur. Spáði heiður himinn og hin bjarta sumarsól hita og þurviðri. Snemma sást umferð mikil á strætum þorpsins. Skrúðförin átti að leggja af stað kl. hálf ellefu um morguninn og henni var ætlað að koma á hátíðasvæðið kl. ellefu. Af því gat þó ekki orðið sökum þess að hornleikaraflokkurinn frá Morden tafðist á leiðinni fyrir bifreiðar bilun og aðrar ástæður. Þessi meinlegi dráttur tafði dagskrána um liðugan klukkutíma. Átti enginn hér sök á því, né heldur hljómsveitin. Ósjálfráð atvik réðu hér atvikunum sem oftar. — Það er hinsvegar misskilningur, að þetta hafi seinkað prógraminu um alt að tveimur stundum. Menn reiknuðu þá ekki tímann, sem það hlaut að taka, að fara í gegnum þorpið, en á meðan skemti fjöldi manns sér við að skoða skrúðgönguna frá gangstéttunum á strætum bæjarins. Winnipegborgar-búar munu ekki hafa áttað sig á því, að við hér höfðum seinni tímann.

Þegar skrúðförin kom inn í garðinn gekk hornleikara-flokkurinn fyrir henni og lék á hljóðfærin. Fremst í fylkingunni fór dreki mikill með gínandi trjónu en undir seglum á öldukvikum sjó. Skyldi hann tákna landnám Þorfinns Karls efnis; en það hefir helst til oft gleymst, að Íslendingar urðu fyrstir allra hvítra mann til að nema land í Vesturheimi og byggja þar ból. Það var ekki litlum erfiðleikum háð, að útbúa þetta skip. Loks var gamall listibátur dreginn upp úr Manitobavatni, en hann hafði á sínum tíma verið hið fegursta far og eign auðmanns nokkurs frá Toronto, er sumarbústað átti sér, um eitt skeið, við Manitobavatn. — Að lagi líktist báturinn að mestu þeim kaupförum, sem Norðurlandaþjóðirnar notuðu til hafferða á víkingaöldinni. — Svipað lag er enn í dag á færeyskum bátum. Drekahausinn og sporðurinn voru smíðaðir af Sigurði Hólm á Lundar, af hinum mesta hagleik gerðir. Dóttir hans, Mrs. J. Sigurdson, hafði annast um málninguna, enda er Mrs. Sigurdson listræn með afbrigðum og hefir gert mörg fögur málverk. Þau Sigurdsons hjónin voru á drekanum ásamt tveimur mönnum. Skyldi fólk þetta tákna Þorfinn, konu hans og húskarla. Var skipshöfn búin að fornum sið. Hornahjálmurinn, sem Þorfinnur bar á höfði, hefir ollað nokkru umtali, og var slíkt hjal nokkuð út í loftið. Sérstakan herskrúða munu norrænir víkingar naumast hafa átt sér, heldur keyptu eða rændu sér vopnum og verjum víðsvegar. Meðal Saxa virðist þessi hornahjálmur hafa verið algengur eftir ritum Tacitusar sagfræðings að dæma. Hann varð síðan táknrænn fyrir alla norðurlanda búa, og eftir því hefir Malibarfélagið í Winnipeg sjálfsagt farið, þegar það sendi okkur þennan búning. Játað skal að rómverska stálhúfan með skautinu eða gríski topphjálmurinn eru miklu tignarlegri höfuðbúnaðir og myndi ég hafa kosið mér annanhvorn þeirra.

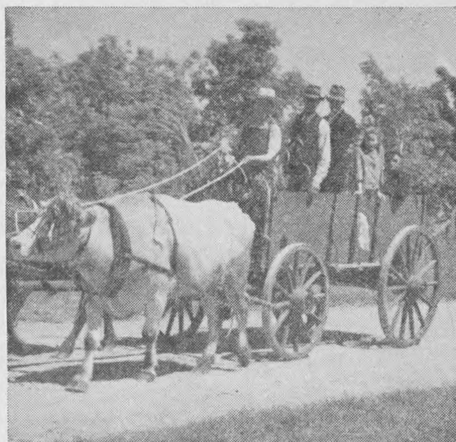
Auðsjáanlega hefir fregnriturum blaðanna fundist mikið til um drek-

ann, því mynd af drekahöfðinu kom í öllum þeim blöðum, sem út eru gefin í Winnipeg.

Næst á eftir drekanum kom Indíáni, fjöðrum skreyttur á skjóttum Indíána-hesti. Þá ók þar rauðárkerra með einum hesti fyrir, en ökumaðurinn var Jón Lindal. Kerrur þessar voru hið mesta þarfaþing á sínum tíma. Einn eða tvo íslenska landnema hefi ég heyrt um getið, er notuðu þær hér til flutninga. Það er einkennilegt við þessar kerrur að þær eru ekki saman reknar með nöglum heldur grópaðar saman eða saman tegldar með trétittum. Hjólbarða hafa þær heldur enga en hjólin, sem eru tiltölulega mjög há, eru samfeld og gerð af eik eða öðrum harðviði. Kerrur þessar báru alt að 1000 punda þunga og mátti oft sjá langar lestir þeirra á sléttunni, er vörur voru fluttar til útistöðva hinna stóru félaga, svo sem Hudson Flóa félagsins. Lánaði þetta félag okkur kerruna úr forngripasafni sínu.

Næst kom uxasameyki. Mætti langt mál um það skrifa, hversu erfiðlega gekk fyrir nefndinni, að útvega sér það. Tamdir uxar eru nú að hverfa úr sögunni í sléttu fylkjunum. Því ákveðnari vorum við í, að láta þá prýða skrúðförina, ef þess væri nokkur kostur. Þetta mun að líkindum í síðasta sinni, sem uxar verða þannig til sýnis, og mætti unglingana reka minni til þess á síðan, að hér höfðu þeir séð uxapar fyrir æki. Loks hepnaðist okkur að fá uxana frá Víðir í Manitoba. Ekillinn var Ukrainíumaður og eigandi þeirra.

Næst komu ríðandi og gangandi menn, en vitanlega komu hingað menn bæði á hestbaki og fótgangandi á fyrri tíð. Þá kom heil röð af alskyns vögnum frá ýmsum tímum. Einn var yfirtrektur — covered wagon. — Þarna voru létti-vagnar af ýmsri gerð, og vakti einn þeirra sérstaklega eftirtekt. Fyrir honum gengu vel aldir keyrsluhestar en sjálfur var vagninn hinn ásjálegasti. Í honum ók ungt par frá eða

fyrir aldamóta tímabilið klædd að tísku þeirra tíma. Þetta voru þau J. Guttormsson og kona hans, Sigríður. Myndir þeirra birtust víst í flestum Winnipeg blöðunum.

Á eftir hestavögnunum komu bifreiðarnar og var sú elsta frá 1914, Ford-bíll. Als munu hafa verið sex eða sjö bílar í lestinni, og var sá síðasti alveg af nýjustu gerð.

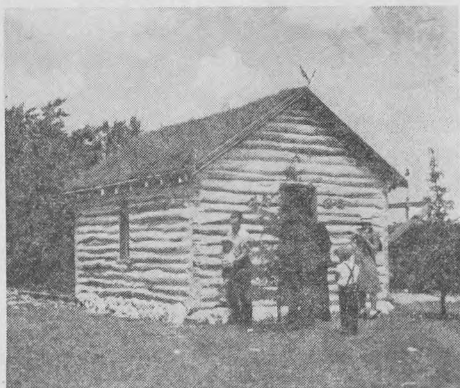
Tveir flotvagnar prýddu skrúðförina. Annar var útbúinn af Leo Danielssyni og fjölskyldu hans. Átti hann að tákna ævintýrið í Landnáminu — Adventure. — Var hann að nokkru sniðin eftir samskonar "float" sem Svíar sýndu á demants hátíð Winnipeg borgar. Þar voru

Indíánar við úti elda en skinntjald þeirra — wigwam — í baksýn. Hitt var útbúið af Oscar Eyjólfssyni og hans fjölskyldu. Sýndi það nútíðar ungmenni á skemtiferð í nýmóðins flutninga bíl. Var unga fólkið í sumarklæðum eins og það sést oftast búið á leið til baðstaðanna við vötnin.

Það, sem jók mjög á þýðingu skrúðfararinnar, voru búningarnir, sem voru gerðir eða pantaðir, svo fólkið var klætt eftir hætti hverrar tíðar. Umsjá með því höfðu þær Mrs. L. Sveinsson og Mrs. I. Ganton. Jón Sigurjónsson sá að mestu um tilhögun skrúðfararinnar; var hann óþreytandi í því, að útvega alt, sem til hennar þurfti. Hefði hann gert reikning fyrir vinnu sinni og olíu, myndi sá reikningur verða næsta hár. Fleiri léðu hönd að verki og má þar til nefna Leo Danielsson og Kára Byron. Leo, til dæmis, gerði alla aðflutninga kostnaðarlaust fyrir nefndina.

Á sjálfu hátíðar svæðinu var ýmislegt til sýnis. Má þar fyrst tilnefna bjálkahúsið. Þeir höfðu annast um smíðið, með aðstoð annarra, Skúli Sigfússon og John Lindal, en báðir þessir menn fengust við að byggja slík hús á landnáms árunum. Það var 14x16 fet að stærð, bygt úr tegldum bjálkum og geirneglt á hornum, með torfþaki og gólfi en kalkað í allar rifur. Þess má geta, að Jóhann Gíslason gekk að því með öllu sínu liði — hann hefir neta-fláa verkstæði lítið í þorpinu — að ljúka við bjálkahúss-bygginguna. Er slíkur drengskapur ógleymanlegur; en þá var í óefni komið með bjálkahúsið.

Innan veggja í bjálkahúsinu hafði Mrs. Sveinson umsjá alla. Var að því unnið, að alt hefði þar sama svip og í frumbýlis heimilunum. Þar var legurúm úr viðarteinungum með heydýnu en yfirklætt með íslensku áklæði. Munum þeim, sem vanalega mátti sjá í slíkum húsum, var þar haganlega fyrirkomið. Þar voru tóskaparáhöld og eldhúsgögn, sum mjög gömul, og eldavél lítil. Þar var

útskorinn prjónastokkur, rokkur og fleira.

Þarna gat líka að líta kistu frá 1819, og var hún skrautmáluð. Búsáhöld, svo sem strokk, eirketil o. fl., mátti þarna finna. Á klukkuhillunni var raðað bókum fornum og handritum. Þar til dæmis var afar fornt handrit: Trójumannasaga og ennfremur mjög gömul útgáfa af Bretasögu á íslensku og dönsku og önnur um Grænland; elsta útgáfa af Bólu-Hjálmars kvæðum og svo framvegis. Fjöldi fólks streymdi inn í kofann, og þótti mikið til koma þess er þar var að líta.

Myndir af frumherjunum héngu þar á veggjunum og hafði Dan. Lindal mesta framgöngu í að safna þeim.

Utan veggja, við bjálkahúsið, var raðað ýmsum búnaðar verkfærum frá ýmsum tímabilum. Má þar sérstaklega nefna nýtísku vega og heyvinnu verkfæri. Mörgum unglingum og enda fullorðnum var forvitni á, að skoða þessa hluti. Jón Sigurjónsson hafði safnað þeim og komið þeim fyrir.

Engin átti úr meiri vanda að ráða en móttökunefndin. Það var hennar hlutverk að velja heiðursgesti hátíðarinnar. Ekki var gjörlegt að bjóða öllum, sem einhverntíma höfðu numið land í bygðunum. Varð svo að mestu bundið sig við þá sem komu fyrir 1890. Nokkrar undantekningar samt gerðar með fáeina einstaklinga, er síðar komu, en hafa um langt skeið átt hér heima og aldrei héðan vikið. Líka var samþykt, samkvæmt tillögu Ágústar Eyjólfssonar, sem Kári Byron studdi, að bjóða þeim mey og sveinbörnum, sem fyrst höfðu fæðst í bygðunum, sem heiðursgestum. Voru sérstök merki fyrir heiðursgestina tilbúin með áletruðum nöfnum þeirra. Als mun heiðursgesta listinn hafa haft um sextíu nöfn, en af þeim sóttu um fjörutíu hátíðina, en margir voru fjarvistum eða ekki ferðafærir.

Sjálf var hátíðin sett með því, að lúðrasveitin lék þjóðsönginn Canadiska. Tóku heiðursgestirnir þar næst sæti á sérstökum palli, sem var flöggum skreyttur. Þetta fór fram með þeim hætti, að heiðursgestirnir gengu í gegnum fánaboga, en ungmeyjar í íslenskum þjóðbúningum héldu á canadiskum og íslenskum flöggum þannig, að fánarnir mynduðu heiðurs sveig. Sá Mrs. H. E. Johnson um þetta atriði.

Þegar heiðursgestirnir höfðu gengið til sætis, kallaði forsetinn á oddvita sveitarinnar, Kára Byron, sem bauð gestina velkomna með stuttu ávarpi.

Þar næst voru kveðjur fluttar: Hon. J. C. Dryden, mentamálaráðh., flutti kveðjur frá stjórn þessa fylkis í einkar vinsamlegu erindi. Grettir L. Jóhannson konsúll flutti kveðju frá þjóðinni og stjórninni á Íslandi í skörulegu ávarpi. Séra Valdimar J. Eylands, forseti Þjóðræknisfélagsins, ávarpaði samkomuna í nafni síns félagsskapar, á þann hátt sem honum er lagið, í einkar málfögru og vingjarnlegu erindi.

Þá fluttu þeir Páll Reykdal og Skúli Sigfússon ræður sínar um landnám Álftavatns og Grunnavatns-bygða. Röktu þeir, að nokkru, sögu bygðanna í fróðlegum ræðum.

Söngflokkarnir skemtu með söng, karlakórinn með 16 röddum undir stjórn Vigfúsar J. Guttormssonar og ungmeyjaflokkurinn með 16 röddum undir stjórn Mrs. H. E. Johnson. — Geta má þess að eitt af lögunum var Sólskríkjulag Jóns Laxdals sungið við hinn enska texta; þýðingin eftir skáldkonuna í Seattle, Mrs. Jakobínu Johnson.

Þegar fyrsta lið skemtiskrárinnar lauk var matarhlé, sem stóð liðlega klukkustund. Á meðan skemtu 12 ungmeyjar með því að stíga þjóðdansa, sem Mrs. H. E. Johnson hafði æft. Voru þær allar klæddar í íslenskan þjóðbúning. Sá galli var samt hér á, að enginn pallur hafði verið bygður, svo færri gafst tækifæri að sjá dansinn, en vildu, vegna þrengslanna.

Eitt var þarna til skemtunar, sem

áður hefir ekki verið um getið. — Vestan undir vegg bjálkahússins sat blindur öldungur, Eiríkur Scheving, með fiðlu sína og lék nokkur lög. Mátti þetta minna á þá tíð, er Eiríkur var helsti, og líklegast eini, fiðluleikari bygðarinnar og spilaði á danssamkomum. Kviknuðu þá tíðum þær ástir, er saman tengja, og frá þeim samruna hjartnanna spratt hið unga mannlíf sveitanna.

Þegar menn höfðu matast var aftur tekið til við dagskrána. Fluttu nú þeir séra Albert E. Kristjánsson og prófessor R. Beck sín erindi sem bæði voru hin prýðilegustu að efni og málfari. Mörg kvæði voru flutt bæði fyrir minnum og sem heillaóskir til hátíðarinnar. Öll hafa þessi kvæði birst í íslensku viku blöðunum og þessvegna engin ástæða að fjölyrða um þau hér. Þessir ortu kvæðin: Vigfús J. Guttormsson, Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, Bergthor E. Johnson, Ragnar Stefánsson, Hallur Magnússon og Magnús Markússon. Eitt af þeim ungmennum, sem uppólust í þessari bygð, Arthur Reykdal, orti kvæði á ensku til bygðarinnar en þar sem það barst ekki nefndinni í hendur í tíma var það ekki upplesið á hátíðinni. Einnig skemtu þau Ingibjörg Bjarnason frá Winnipeg og Ólafur Hjartarson frá Steep Rock með einsöngvum og voru þeir vel þegnir. Mr. Gunnar Erlendsson lék undir fyrir þau á slaghörpuna. Undirspilið fyrir Karlakórinn annaðist Miss Irene Guttormsson en fyrir smámeyja söngflokkinn lék Mrs. Victor Boulange frá Lundar.

Í enda programsins ávarpaði þingmaður þessa kjördæmis, Chris Halldórsson, hátíðar gestina fáeinum orðum. Var svo þessu samkvæmi, sem Lundarbúar munu lengi minnast, slitið.

Um kvöldið var dans stiginn í samkomusal þorpsins. Dansinn var algjörlega undir umsjá unga fólksins. —

Við vitum vel að ýmislegt var ábótavant. Hitinn var lítt bærilegur á bersvæði og gjarnan vildum við hafa bygt limagarð fyrir skugga-

skýli, en tíminn vanst ekki til að gera alt sem hugurinn bauð. Þótt heitt væri sýndust allir í hinu besta skapi og höfum við ekki annað hlerað en fólk væri sæmilega ánægt. Margir voru langt að komnir: vestan frá hafi, sunnan úr Bandaríkjum og jafnvel heiman af Íslandi. Eftir því sem næst verður komist sóttu um þrjú þúsund manns hátíðina.

Að lokum má þess geta að lúðrasveitin skemti við og við allan daginn.

Kvikmynd var tekin af hátíðinni af "The National Film Board". Verður hún vonandi einhvern tíma til sýnis.

Þrátt fyrir mikinn kostnað varð talsverður hagnaður og á að verja honum til að gefa út bók um hátíðina og bygðirnar.

Hafaldan háa

Hafalda, hafalda háa!
hlífstu við fleyinu smáa;
það er svo borðlágt og þolir ei skvettur;
það er of veikbygt fyr' löðrunga-glettur.
Hossa því hóglega, alda,
í höfn yfir djúpið kalda.

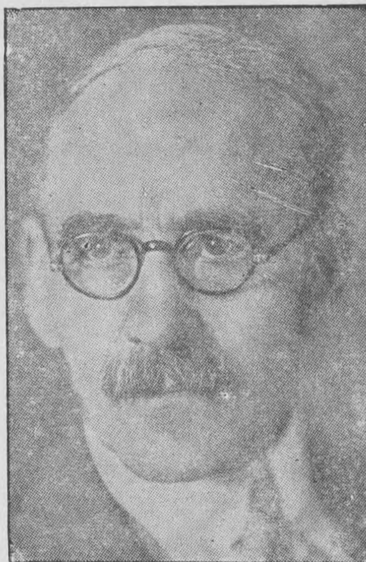
Hafalda, hafalda háa,
híg þú í djúpið þitt bláa.
Sofðu þar rótt, meðan sumarið líður;
síðar hann Kári í dansinn þér býður.
Sofðu uns lögst er í lægi
léttiskeið heima — af ægi.

Hafalda, hafalda háa,
heilsaðu foldinni áa.
Tak ofan fald þinn og lúttu með lotning.
Lát það ei gleymt, hún er Norðurhafs drotning.
Hafalda, hafalda háa,
heill færðu grund minna áa.

B. Þ.

Eftir dúk og disk

Fáir Vestur-Íslendingar hafa lifað litauðgara lífi en dr. Sigurður Júlíus Jóhannesson. Hátt upp í hálfa öld hefir hann búið á meðal vor og ýmist eða samtímis verið námsmaður, blaðamaður, bindindispostuli eða læknir og — altaf skáld. Heyrt hefi ég og, að fyrir eina tíð hafi hann jafnvel verið að hugsa um, að verða prestur. Hvort hann hefir þá haldið, að líkamlegu meinsemdirnar væru fleiri en þær andlegu, og því gerst læknir, skal engum getum að leitt. En óhætt er að fullyrða, að í prestsstöðunni hefðu fáir staðið honum á sporði fyrir sakir mælsku hans, orðgnóttar og eðlilegrar manngöfgi. Og það hygg ég, að þótt hann, sem blaðamaður og ræðumaður á almanna mótum, hafi hamrað á efnalegri og líkamlegri velmegun mannfélagsins frá því eða því sjónarmiði, er við honum blasti — þá hafi honum þó ávalt staðið hjarta nær þroski, framför og heilbrigði mannsandans.

Sigurður læknir, er ákafamaður og ör í lund, og munar oft á minstu, hvort ber hærri hlut í sál hans — ofurmagn tilfinninganna eða róleg yfirvegun. Það eina, sem þungt er í vöfum honum viðvíkjandi, er nafnið. Forsjóninni og foreldrum hans, sem gáfu honum þetta langa nafn, hefir víst ekki dottið til hugar, að kunningjum hans og vinum myndi þykja það of tafsamt í framburði. Þessvegna var það alsiða hér fyrir eina tíð, að kalla hann bara Sigga Júl.

Fyrir skemstu, eða nákvæmara sagt, 9. janúar 1948, átti Sigurður áttatíu ára afmæli, og var honum að verðugu haldið fjölmennt gleðimót í Fyrstu Lútersku kirkjunni hér í bænum undir stjórn og að tilhlutun Þjóðræknisfélagsins. Er nánar frá því öllu skýrt í vikublöðunum, og verður ekkert af því endurtekið hér.

Í sjálfu sér varðar hár aldur ekki ævinlega mestu; margur þrítugur hefir fallið að velli og skilið heiminum eftir meiri verðmæti, en sumir áttræðir, sem alla ævi hafa verið að "fljóta sofandi að feigðar ósi". En þegar saman fara fjölþættar gáfur, vakandi áhugi, góður vilji, óþreytandi starfskraftar og langir lífdagar, víkur alt öðruvísi við; og Sigurð-

ur hefir haft þetta alt í ómældum skömtum.

Ef einhver fór hratt yfir eða hljóp við fót hér á fyrri tíð, var eins líklegt að sagt væri: Þarna fer Siggi Júl. Á allri sinni löngu ævi hefir Sigurður verið í kapphlaupi við tímann, andlega og líkamlega talað. Þegar hann var blaðamaður mun margur prentarinn hafa bölvað í hljóði yfir skriftinni hans. En það þarf engan rithandarfræðing til þess að sjá, að ástæðan liggur í því að hugurinn var altaf á undan hendinni, hversu fljótt sem hún hreyfðist. Vitanlega verður þesskáttar flýtisverk misjafnt að gæðum; en blöðin heimta sitt og fresta ekki útkomu.

Þegar um skáldskap eða ljóðagjörð er að ræða, kemur annað til greina. Lesendur líta fyrst á, hvort eitt kvæði er vel ort, hefir eitthvað varanlegt til brunns að bera, en spyrja síður um, hve langan tíma tók að yrkja það. En einnig á því sviði getur Sigurður verið hamhleypa. Margur hagyrðingurinn er laundrjúgur yfir því, ef hann getur kastað fram ferskeyttri stöku fyrirvaralítið; en sjálfur var ég vottur að því, að Sigurður orti tólf línu söngvísu í lotunni. Hann gat ekki hafa búið sig undir það, því hann kunni ekki lagið, og ég átti að syngja vísuna og sagði fyrir um háttinn.

Þegar mætum mönnum eru haldin gleðimót eða kveðjusamsæti, hættir flestum ræðumönnum og skáldum tíðast við, að bera lækinn bakkafullan, jafnvel svo að útaf fljóti. Eg hefi setið mörg þesskáttar samkvæmi um dagana, og áður en lýkur eru heiðursgestirnir vanalega orðnir að nokkurskonar hálfguðum. Til dæmis hefir mér oft fundist of mikil áhersla lögð á líknarstarfsemi læknanna í stað kunnáttunnar. — Læknar eru fyrst og fremst að leitast við, að gjöra ákveðið verk fyrir ákveðna borgun; og þó sú borgun bregðist stundum, þá er það sameiginlegt fyrir alla lánsverslun. Í borgunum er læknislistin komin á borð við bifreiðaiðjuna. Ef eitthvað verður að bílnum okkar sendum við hann í bílaskála til aðgjörðar. Ef maður veikist eða verður fyrir slysi hættir hann að vera maður; hann er þá biluð vél, sem flutt er á spítala og tekin þar til aðgjörðar af einhverjum lækninum.

Doktor Sigurður tilheyrir þeim flokki læknastéttarinnar, sem óðum er að hverfa, að minsta kosti í borgunum. Á ég þar við heimilis- eða fjölskyldulæknana. Þeir eru kannske ekki ævinlega jafnokar sumra sérfræðinganna í því, að skera, bæta eða sauma mannlegan líkama; en þeir hafa aftur á móti ýmislegt til síns ágætis, sem sérfræðingarnir telja fyrir utan sinn verkahring, sem sé meiri sálarfræðilega innsýn, samúð og hluttekningu í kjörum sjúklinga sinna og aðstandenda þeirra, — og það hygg ég, að Sigurður læknir hafi ávalt haft í ríkulegum mæli.

Þetta tímarit hefir svo oft notið góðs af penna Sigurðar, að ekki síst þessvegna langar mig til að færa honum þakkir og óska honum allrar hamingju í sambandi við afmælisdaginn, enda þótt það komi nú eftir dúk og disk.

G. J.

Tuttugasta og áttunda ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

var sett af forseta félagsins, séra V. J. Eylands, í Goodtemplarahúsinu á Sargent Ave., í Winnipeg mánudaginn þann 24. febr., 1947. Var aðsókn all-góð en jókst þó enn meir er ágerðist þingið. Þingið hófst með því, að forseti kvaddi séra Philip M. Pétursson til að hafa orð fyrir þingheimi í bænagerð. Var fyrst sunginn sálmurinn "Þín miskun, ó, guð er sem himininn há". Flutti svo séra Philip hjartnæma bæn og var að henni lokinni sunginn sálmurinn "Faðir andanna".

Var þá þingið formlega sett. Las nú forsetinn langt og íturhugsað ávarp til þingsins við hinar bestu undirtektir.

ÁVARP FORSETA:

Háttvirtu fulltrúar og þinggestir!

Eg leyfi mér að bjóða yður velkomna á þetta, hið 28. ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi. Megi góð samvinna takast með oss á þingi þessu, og gifta fylgja í störfum vorum.

Frá því er vér komum síðast saman til þings, er annað ár liðið í skaut aldanna. Það var ár, sem í upphafi lofaði miklu, en er því lauk hafði það efnt fátt af fyrirheitum sínum, að því er snertir viðskifti þjóðanna innbyrðis, og farsællega úrlausn heimsmálanna. Yfirleitt var árið róstusamt, eins og jafnan vill verða eftir öll heimsstríð. Hvað stjórnmálin snertir hefir aðaleinkenni ársins verið togstreita heimsveldanna um góss og gæði hinna yfirunnu landa, og að því er talið er, viðleitni til að tryggja friðinn. Það hefir verið ár þjáninga, hungurs og dauða, fyrir fleiri menn, en einkum þó konur og börn en nokkurntíma verður tölu á komið. Sigursælu þjóðirnar, sem heimtuðu og fengu fullkomna uppgjöf óvinaþjóðanna, hafa að því er virðist, ekki verið þess umkomnar að mæta þeirri ábyrgð, sem þeirri uppgjöf og sigri þeirra var samfara. Hefir þetta stafað að nokkru leyti af getuleysi þeirra sjálfra, samtakaleysi sín á milli, og vantrausts hver á annari. Á þessu ári hafa menn víðsvegar um heim, svo sem í Póllandi, Eystrasaltslöndunum, Austurríki, Ungverjalandi, Palestínu, og jafnvel hér á Kyrrahafsströndinni og víðar, liðið sárar þjáningar fyrir þjóðerni sitt. Á þessu ári hefir það einnig sannast, svo sem sjaldan áður í sögunni, að syndir feðranna koma niður á börnunum. Menn njóta þess eða gjalda, hverjir voru forfeður þeirra, eiginleika þeirra og verknaðar.

En þrátt fyrir allar hörmungar ársins, hungur og harræði, verkföll og vágesti ýmiskonar hefir fólki voru, í borgum og byggðum svo vítt sem vitað er, liðið vel. Vonandi er það ekki ofmælt að segja að svo lítur út sem vér Íslendingar, beggja megin hafsins, séum eftirlætisbörn forsjónarinnar. Vissulega hefir ættland vort notið sérstæðrar hamingju og hagsældar nú hin síðari ár. Er það oss öllum sem þangað rekjum ættir vorar hið mesta gleðiefni. Hvað oss sjálfa snertir finnum vér til þess á margan hátt, að það er gott að vera Íslendingur, eða af íslensku bergi brotinn. Sem þjóðarbrot búum vér hér við hagsæld, og njótum virðingar og álits flestra góðra manna. Samtímis því sem minni hluta þjóðarbrot í ýmsum löndum, sæta grimmum ofsóknum vegna uppruna síns, njótum vér þess að vér erum íslenskrar ættar. Er sú afstaða þjóðflokkanna sem vér dveljum með, ekki svo mjög að þakka afrekum sjálfra vor, eins og það er ávöxtur af iðni og manndómi þeirrar kynslóðar á meðal vor, sem nú er óðum að hníga til moldar. Erfðalögmálið vinnur oss þannig í vil, þar sem það er öðrum til hins mesta óláns. Ættum vér þá ekki að þakka forsjóninni fyrir þessa sérstöðu sem vér njótum, og leggja meiri rækt en nokkru sinni fyr við arfinn góða, sem hefir reynst oss svo heilla drjúgur? Með komu yðar á þetta þing, tel ég að þér hafið goldið þeirri spurningu já-yrði yðar.

Þessa daga helgum vér því hugðar efnum vorum sem Íslendingar. Kjörlöndum vorum, og framtíðarlöndum barna vorra vottum vér að sjálfsögðu alla þegnhollustu, nú sem ávalt. Vér vinnum þeim löndum, svo sem eðlilegt er, flesta daga ársins, og áranna. Vér fögnum því að Bandaríkin og Canada

njóta nú meira álits og virðingar um veröld alla, en nokkru sinni fyr. Vér, sem dveljum hér í Canada erum stoltir af því að land vort og þjóð hefir nú náð lögaldri. Upp frá þessu verða þeir, sem gerast borgarar hér í landi, ekki lengur skráðir sem "breskir þegnar" eingöngu, heldur canadiskir borgarar. Einn af fræðimönnum vorum, Walter J. Lindal dómari, hefir fyrstur manna skrifað bók um canadisk borgararéttindi. Hefir bók sú hlotið góða dóma. Er oss það gleðiefni að hann hefir þannig vakið eftirtekt á þjóðflokki sínum og sjálfum sér með bók þessari.

Á þessu þingi minnumst vér þess að stór skörð hafa víða orðið í fylkingu starfsmanna vorra. Verða þau flest vandfylt. Eftir upplýsingum sem ég hefi fengið hjá hr. Guðmanni Levy, fjármálaritara félagsins hafa þessir meðlimir látist á árinu: í Winnipeg: Sigurbjörn Sigurjónsson, Sigtryggur Ágústsson, Mrs. Guðrún Finnsdóttir Johnson, Mrs. Ásta Hallson, Arnljótur Olson. Í Selkirk: Klemens Jónasson, Ólafur Ólafsson, Kristján Pálsson. Í Grafton, N.D.: Ingi Pálsson. Í Edinburg, N.D.: Sveinn Johnson. Í Reykjavík, Man.: Ingvar Gíslason og Mrs. Gíslason, og í Wynyard, Sask.: Jón Jóhannsson. Sveinn Árnason, San Diego; Þorleifur Pétursson, Churchbridge, Jón Sigurdson, Cranberry Lake, B.C. Carl Friðriksson, Vancouver, B.C. Próf. Sveinbjörn Johnson, Chicago. Mrs. Kristjana Johannsson, Glenboro. Jón Arngrímsson, Mozart. Jón Einarsson, Lundar. Chris Johnson, Duluth, Minn.

Að því er snertir starfsmál félagsins á árinu er þess að geta að framkvæmdarnefndin hefir haft 10 fundi. Hefir hún haft til meðferðar, og leitast við eftir mætti að greiða úr þeim málum, sem fallið hafa í verkahring hennar. Vil ég nú þakka nefndinni fyrir lipra og ágæta samvinnu og þá einnig fyrverandi forseta, Dr. Beck, fyrir þann vakandi áhuga sem hann hefir sýnt á málum félagsins nú sem fyr. Auk þess sem hann tók þátt í útbreiðsluferð framkvæmdarnefndar, sem síðar verður skýrt frá, afhenti hann dr. John C. West, forseta ríkisháskólans í Norður Dakota heiðursfélaga skírteini sitt af félagsins hálfu, og flutti ræðu við það tækifæri. Einnig átti hann hlut að því samkvæmt tilmælum forseta, að kveðjur þess voru fluttar við jarðarför prófessor Sveinbjörns Johnson. Þá flutti dr. Beck á árinu ræður um íslensk efni, á íslensku og ensku, bæði í Manitoba, Norður Dakota, og víðar í Bandaríkjunum, og ritaði um þau efni, meðal annars all-ítarlega yfirlitsgrein um íslenskar bókmentir að fornu og nýju í allsherjar rit um heimsbókmentirnar — Encyclopedia of Literature — sem út kom í New York síðastliðið haust. Eins og margoft og maklega hefir verið bent á, stendur félagið og Vestur-Íslendingar í mikilli þakkarskuld við dr. Beck, fyrir áhuga hans og iðjusemi að því að útbreiða þekkingu á íslenskum málum og menningu meðal manna hér vestra. Er oss það gleðiefni að hann sá sér fært að sækja þetta þing og bjóðum við hann sérstaklega velkominn.

Forseti félagsins hefir flutt mál þess í opinberum erindum í Minneota, Minn., Gimli, Árborg, og vestur við Kyrrahaf, í Vancouver og Blaine, Wash. Á síðarnefnda staðnum var honum boðið að flytja aðalræðuna á þjóðminningardegi þeirra Vancouver- og Blaine-búa, sem haldinn var við Friðarbogann í Blaine, 28. júlí s. l. Ásamt öðru bygðarfólki í Blaine hélt deildin "Aldan" þar í bæ, honum og frú hans samsæti, og var forseti ávarpaður fyrir deildarinnar hönd af fyrverandi forseta félagsins, og nú heiðursfélaga þess, séra Albert Kristjánssyni. Virðist þjóðræknismeðvitund þeirra strandabúa vera vel vakandi, enda er þar margt sem minnir á Ísland, en um þau héruð komst prófessor Árni Pálsson svo að orði fyrir nokkrum árum, að þar væri Ísland með viðbót. Varaforseti, séra Philip Pétursson, flutti kveðju frá félaginu í fjarveru forseta á Íslendingadagshátíðinni á Gimli, s. l. sumar, og víðar mun hann hafa túlkað málstað þess við ýms tækifæri.

Ferð til Hayland og Lundar

Um undanfarin ár hafði það oft verið ráðgert að einhverjir úr stjórnarnefnd félagsins tækjust ferð á hendur norður til Lundar og ef til vill annara staða, lengra norður með Manitobavatni, þeirra erinda, að reyna að stofna deildir þar. Fyrir ýmsar ástæður varð þó ekki af þessu þar til á s. l. hausti, er séra Egill H. Fáfnis, varaféhirðir félagsins tók nokkra menn upp á sinn eigin eik, sem var spánýr og forkunnar fagur Dodge bíll, og keyrði þá áleiðis norður. Nam hringferðin heiman að og heim til prestsins, rúmlega 450 mílum. Í ferðinni voru auk forseta, og fyrnefnds vara-gjaldkera,

þeir dr. Richard Beck, fyrverandi forseti, séra Halldór E. Johnson, skrifari félagsins, og Gunnar Erlendsson, sem var söngstjóri fararinnar. Skrifarinn, séra Halldór, hefir skrifað glögga og skemtilega frásögu um þessa ferð í Heimskringlu; skal ég því ekki fara út í það mál umfram það, að segja að oss var tekið frábærilega vel alstaðar. Tvær samkomur voru haldnar, sú fyrri á Hayland Hall, 17. september, og á Lundar næsta dag. Á Hayland Hall innrituðust 23 nýir meðlimir í félagið, og tjáðu sig reiðubúna að mynda þar deild, en á Lundar var deild mynduð með 34 meðlimum, og mun sú tala hafa aukist nokkuð síðan fyrir ötula framgöngu skrifara sem var kosinn formaður deildarinnar.

Að öðru leyti en þessu mun tala deilda standa í stað frá því sem var fyrir ári síðan, en um starfsemi þeirra munu skýrslur þær, sem væntanlega verða bornar fram á þinginu, bera vott.

Útbreiðslumál — Fræðslumál

Aðalstoðirnar, sem standa undir félagsskap vorum í nútíð og framtíð, eru tvö mál: útbreiðslumálin og fræðslumálin. Þau standa svo þétt saman og eru svo náskyld að erfitt er að greina á milli þeirra. Það kemur ekki að tilætluðum notum að ferðast um bygðir og stofna deildir nema að eitthvað komi á eftir, nema fræðsla fylgi. Ekki er heldur hægt að stofna deildir nema á undan fari nokkur upplýsingarstarfsemi. — Tilgangur þess að mynda deildir, er að sjálfsögðu sá, að þær beiti sér fyrir fræðslustarfseminni hver í sinni sveit. Þetta hafa þær líka gert eftir bestu getu með stofnun og viðhaldi íslensku skólanna, með samkomuhöldum og á annan hátt. En eins og á stendur hjá oss, þar sem allir embættismenn félagsins eru störfum hlaðnir, er þess ekki að vænta að stjórnarnefndin geti haft veruleg afskifti af fræðslustarfsemi deilda félagsins. Það er ljóst, af ýmsum ummerkjum, að deildirnar eiga í þessum efnum við mikla og vaxandi erfiðleika að stríða. Kemur þetta einna ljósast fram í sambandi við laugardagsskólana. Þeir eru sumstaðar á fallanda fæti, annarstaðar eru þeir hættir starfrækslu, og þar sem þeir enn eru starfandi, eru þeir ekki sóttir neitt nálægt því sem vera ætti. Svo er það til dæmis hér í Winnipeg, og nýtur þó skóli vor hér ágætra kenslukrafta eins og á fyrri árum undir stjórn frú Ingibjargar Jónsson. — Stjórnarnefndin hefir ekki horft blindum augum á þessar kringumstæður. Henni er það ljóst að þessi mál eru hjartapunkturinn í starfi voru og framtíð félagsins. Hefir stjórnarnefndin rætt þetta ítarlega á fundum sínum og komist að þeirri niðurstöðu að óumflýjanlegt sé að félagið ráði fræðslumálastjóra með fullum launum, fyrir a. m. k. þriggja mánaða bil ár hvert og helst fyrir alt árið. Hugmyndin er að sú persóna, sem til þessa starfs kynni að veljast, ferðist um bygðirnar, hjálpi til með kennaraval, og skipulagningu á skólunum, og annist önnur fræðslustörf, eftir því sem ástæður leyfa. Vil ég nú benda þinginu á þetta mál, sem eitt hið þýðingarmesta, sem til umræðu kann að koma hjá oss nú. Eg get ekki betur séð, en að í meðferð þingsins á fræðslu- og útbreiðslumálunum felist svar vort við spurningunni: Eigum vér að hætta við, eða að halda áfram að vera Íslendingar í þessu landi?

Í sambandi við fræðslumálin vil ég geta um nýja aðferð, sem nú er farin að tíðkast í ýmsum háskólum og öðrum mentastofnunum í sambandi við kenslu og nám tungumála. Á ég þar við "Linguaphone for Languages" námskeið. Þessi nýja aðferð er í því fólgin að kenna málin með grammofónplötum, sem færustu málsnillingar hinna ýmsu landa tala í. Þannig löguð námskeið hafa nú verið undirbúin í flestum aðal tungumálum Evrópu, og þykja hafa gefist vel. Hugmyndin um að fá slíka tilraun gerða með íslensku, vaknaði hjá mér við það að hlusta á "Óðinn til ársins 1944", sem Eggert Stefánsson söngvari flutti, er hann var hér vestra, og talaði seinna inn í hljómplötu í New York. Fer þar saman snildarlegt mál og framburður. Hefi ég séð þess getið að þessi plata sé nú notuð í ýmsum skólum á Íslandi til að kenna börnum og unglingum framburð móðurmálsins. Eg gerði fyrirspurn í Montreal, þar sem "Linguophone Institute of Canada" hefir bækistöðvar sínar, hvort kostur mundi á að fá kenslu í íslensku tekna upp á plötur. Þeir vísuðu mér til London. En í millitíðinni frétti ég að þetta námskeið væri vel á veg komið. Stefán Einarson, prófessor í Baltimore hefir verið að vinna að þessu með fleirum. Kvað nú vera búið að tala á flestar plöturnar, eitthvað um 30 að tölu. Hefir það verk verið leyst af hendi af sérstökum fagmönnum á Íslandi, og svo prófessor Stefáni sjálfum. Nú hvað vera eftir að semja málfræðilegar skýringar við text-

ana, og svo orðasafn. Vonandi verður þessu starfi lokið á þessu ári. Þetta námskeið er auðvitað miðað við byrjendur. Í öðrum málum, sem þegar hafa verið numin á þennan hátt eignast menn orðaforða, sem nemur um 3000 orðum, sem er langt umfram það, sem nota þarf í venjulegri umgengni við fólk. Á þennan hátt læra menn að tala rétt, hér hjálpast að bæði sjón og heyrn, að því viðbættu að efninu er þannig raðað að nemandinn færist frá hinu einfalda til hins fjölbreyttara eftir föstum reglum, sem gefa hinn besta árangur, sem hægt er að fá við slíkt nám. Eg segi frá þessu vegna þess að ég tel þetta mikilsverðar nýjungar, og ég hefi þá trú að þessi aðferð geti orðið oss til mikils gagns við íslenskunámið hér vestra, bæði meðal sjálfra vor og annara, sem nema vilja tungu vora.

Icelandic Canadian Club

The Icelandic Canadian Club hefir enn sem á fyrri árum haldið uppi merki íslenskrar menningar með hinum enskumælandi hluta þjóðarbrots vors, og öðrum, sem hænst hafa að starfi þeirra. Hefir félagið látið endurprenta all-stórt upplag af bókinni "Iceland's Thousand Years". Einnig beitir það sér nú fyrir fyrirlestrahöldum um íslensk mál. Í ár hefir félagið tekið til meðferðar menn og málefni úr vestur-íslenskri menningarsögu. Er það vel til fallið, enda hefir þeirri viðleitni verið tekið vel af fjölda fólks. Einnig starfrækir félagið skóla í íslensku fyrir börn og fullorðna, undir leiðsögn frú Hólmfríðar Danielson. Á árinu stofnaði félagið námssjóð til styrktar fólki af íslensku ætterni sem skarar fram úr að námshæfileikum. Ungfrú Snjólaug Sigurdson er fyrsti styrkþegi sjóðsins.

Kennaraembætti í íslensku við Manitoba háskólann

Ný hreyfing hefir hafist á árinu í þá átt að hefjast nú handa um stofnun kennarastóls í íslensku og íslenskum fræðum við háskólann í Manitoba. Glöggar ritgjörðir um málið birtust í jólahefti Icelandic Canadian, eftir þá Dr. P. H. T. Thorláksson, og Walter J. Lindal dómara. Voru greinar þessar þýddar og birtar í báðum vikublöðunum íslensku. Einnig hefir Einar Páll Jónsson skrifað rækilega ritstjórnargrein um málið í Lögberg. Þetta mál er ekki nýtt. Í ársskýrslu sinni til þingsins árið 1925 mælti þáverandi forseti, séra Albert Kristjánsson, á þessa leið í sambandi við umræður um íslenskukenslu yfirleitt: "En því megum vér aldrei gleyma, í sambandi við þetta mál, að engu verulegu takmarki er náð fyr en vér höfum fengið fullkominn kennara vi ðháskólann og framtíð þess embættis trygða. Það krefur máske erfiðis og tíma, og ef til vill fjárframlaga, en þetta er það mál, sem öll vor þjóðræknisviðleitni í þessu landi hvílir á, þegar fram líða stundir". Bráðabirgðanefnd skipuð fulltrúum hinna ýmsu félaga Íslendinga hér í borginni hefir fyrri hluta vetrarins setið nokkra fundi til að ræða þetta mál, og leitast við að leggja undirstöðurnar að almennri samvinnu og samtökum um málið. Hefir sú nefnd ekki enn lokið störfum sínum. Í fyrra fól þingið stjórnarnefndinni með þingsályktunar tillögu "að ljá þessu máli lið sitt á hvern þann hátt, sem henni er unt, í samráði við formælendur þess". Í anda þeirrar samþyktar hafa þeir forseti, vara-forseti, séra Philip Pétursson og gjaldkeri, Grettir konsúll Jóhannsson, setið fundi bráðabirgðanefndar þessarar, og er forseti félagsins nú sem stendur formaður hennar. Væntanlega verður þetta mál tekið á dagskrá þingsins.

Samvinnumál við Ísland

Samvinnumál við Ísland hafa verið á dagskrá Þjóðræknisfélagsins frá upphafi, og mun svo verða til vertíðar loka þess, ef að líkum lætur. Á þessari samvinnu höfum vér grætt í liðinni tíð, og þaðan mun oss enn koma styrkur í framtíðinni, ef vér höldum rétt á málum. Þessi samvinna er margþætt. Hér verður fyrst getið um gagnkvæmar gestakomur.

Samgöngur milli Íslands og Vesturheims virðast hafa verið fjörugar á árinu, og gestagangur óvenjulega mikill. Um þessa sem vestur hafa komið á árinu, er oss kunnugt, enda hafa þeir allir komið hingað til Winnipeg, og dvalið hér um lengri eða skemri tíma: Guðmundur Hlíðdal, póst- og símamálastjóri Íslands; Jónas Thorbergsson, útvarpsstjóri, Ingólfur læknir Gíslason og frú Oddný, hinir ágætu fulltrúar Íslands á þinginu í fyrra; Árni Bjarnarson, útgefandi og flugskólastjóri á Akureyri, Guðmundur Jónsson söngvari, sem hér var staddur í sumar er leið á vegum Íslendingadagsnefndarinnar.

Í nóvembermánuði í haust er leið kom hingað norður í sveitir vorar hin glæsi-

lega fjörutíu manna söngsveit, Karlakór Reykjavíkur. Á söngför sinni um meginland Norður-Ameríku hélt kórinn alls 56 hljómleika, fyrir 96.500 áheyrendum, og telst þannig til að 1720 manns hafi að meðaltali sótt hvern hljómleik. Fimm þessara hljómleika voru haldnir á slóðum Vestur-Íslendinga, þrír í Dakota, og tveir hér í Winnipeg. Deildin "Báran" á Mountain, stóð fyrir samsæti á Garðar, og hljómleikum í Cavalier. Hér í Winnipeg stóð stjórnarnefndin fyrir viðtökunum; var sérstök móttökunefnd kosin, mynduð af þeim Árna G. Eggertson, K. C., séra Philip Pétursson, Gretti L. Jóhannson, Guðmanni Levy, forseta, og auk þess af tveim mönnum frá Karlakór Íslendinga í Winnipeg, þeim Steindór Jakobssyni, og Halldóri Swan. Tókst koma kórsins hið besta. — Vara-féhirðir félagsins, séra Egill H. Fáfnis á Mountain, talaði fyrir félagsins hönd á samsætum á Garðar og Fargo, og ef til vill víðar, en í veislu, sem flokknum var haldin hér að skilnaði var fararstjóra hans afhent skrautritað ávarp frá félaginu. Hefir það, og frásögn um komu kórsins að öðru leyti birst í vikublöðum vorum og vísast til þess þar. Vert er þess þó að geta hér, sem er almannarómur, að framkoma kórsins varð Íslandi og íslensku þjóðinni beggja megin hafsins til hins mesta sóma. Hljómurinn af söng þessara manna ómar í sálum þúsundanna mörgu, sem á þá hlustuðu, en þó hvergi eins skært og innilega, eins og í hugum landa þeirra á dreifingunni miklu.

En menn hafa ekki aðeins komið vestur um haf, frá Íslandi, heldur hafa margir á meðal vor farið austur þangað, og sumir dvalið þar langvistum. Er oss kunnugt um þessa: Árna Helgason, ræðismann í Chicago; Sigurð Sigurdsson, kaupmann frá Calgary og frú Sigríði Benónýs frá Berkeley, California Gunnlaug Björnsson, skrautmunasala frá Chicago, George Ostlund, fulltrúa og Maríu Markan, konu hans, dr. Helga P. Briem, ræðismann Íslands í New York og frú og dóttur, og Birgir Halldórsson söngvara, sem nú dvelur á Íslandi. Flest af þessu fólki mun hafa verið í prívat erindagjörðum, eða blátt áfram að skemta sér.

En einstæð í sinni röð var Íslandsför þeirra ritstjóranna, hér í Winnipeg, og ræðismanns Íslands, ásamt konum þeirra. Þessu fólki var sem kunnugt er boðið af ríkisstjórn Íslands og Þjóðræknisfélaginu þar, að sækja Ísland heim á s.l. sumri. Boðsgestirnir komu til Íslands að áliðnu sumri. voru viðtökurnar þar frábærilega vingjarnlegar og höfðinglegar, og ferðin í heild sinni ógleymanleg. Grettir ræðismaður hafði með höndum ávarp til ísl. þjóðarinnar frá félagi voru, sem hann flutti þar; einnig leysti hann af hendi ýms önnur þýðingarmikil erindi fyrir félagið. Báðir ritstjórarnir hafa ritað um ferðina í blöðin, og alt þetta fólk hefir margvíslegri fræðslu að miðla um land og þjóð. Hyggjum vér gott til þeirrar kynningarstarfsemi, sem þessir heiðursgestir Íslands munu vinna á meðal vor, og er hún þegar farin að bera nokkurn árangur.

Undir samvinnumál við Ísland heyrir einnig bréf, sem Grettir ræðismanni barst nýlega frá Jóni Emil Guðjónssyni, fyrir hönd Bókaútgáfu Menningarsjóðs og Þjóðvinafélagsins. Er Vestur-Íslendingum með bréfi þessu boðinn 20 prós. afsláttur á öllum bókum þessara útgáfufyrirtækja, sem ekki eru áður uppseldar, og einnig vilyrði fyrir flutningi bókasendinga, endurgjaldslaust vestur um haf. Ber að þakka þannig auðsýndan hlýhug frá hálfu útgefenda þeirra, sem hér um ræðir.

Ástæða er einnig til að víkja í þessu sambandi að bréfaskiftum sem farið hafa á milli dr. Beck's annarsvegar, og Mentamálaráðs Íslands og Þjóðvinafélagsins hinsvegar, varðandi söfnun sögugagna og þjóðlegs fróðleiks vestan hafs. Er þessum málsaðilum á Íslandi áhugamál að bjarga frá glötun sendibréfasöfnum frá ættland inu, og öðrum skrifuðum fróðleik, sem kynni að geymast í fórum manna hér. Vill forseti minna á, að í þessu máli er sérstök milliþinganefnd starfandi frá ári til árs, og ættu menn að ná sambandi við þá sem þá nefnd skipa, ef þeir vita um eitthvað af þessu tagi, sem menn kynnu að vilja láta af hendi.

Þá er ekki að ófyrirsynju að minnast á það, að enn hefir enginn Vestur-Íslendingur notað hið glæsilega tækifæri, sem Háskóli Íslands hefir boðið, og enn stendur um styrk til dvalar og náms á Íslandi fyrir námsmann eða mær héðan að vestan. Upphaflega var styrkurinn eingöngu bundinn við fyrirhugað norrænunám við Háskólann, en nú mun kostur á að fá þau ákvæði rýmkuð svo fleiri námsgreinar geti komist að, ef Þjóðræknisfélagið og Vestur Íslendingar óska þess.

Á fundum stjórnarnefndar hefir það oft verið fært í tal, að samvinnan milli vor og Íslands sé um of einhliða, að eitthvað ákveðið þurfi á móti að koma frá vorri hálfu hér.. Rætt hefir verið um möguleikana á því að bjóða einhverjum góðum gesti að heiman til sumardvalar hér, og ferðast um bygðir vorar. Vitanlega er hér um svo stórt mál að ræða að nefndin getur ekki ein úr því skorið. Væri því æskilegt að þetta mál væri tekið til umræðu á þinginu, svo vilji fólks komi í ljós í þessu efni.

Til samvinnumála við Ísland má ennfremur telja, að fyrir tilstilli Grettis Jóhannssonar ræðismanns í samvinnu með Canadian Broadcasting Corporation, var kveðja á hljómplötu, frá Þjóðræknisfélaginu og Vestur-Íslendingum, eða í nafni þeirra, send útvarpsstöðinni í Reykjavík, og var hún spiluð þar á Gamlárskvöld. Á plötunni voru fyrst nokkur ávarps- og kynningarorð frá ræðismanninum, tvö lög sem frú Pearl Thorolfsson Johnson söng með undir spili bróður síns, Frank Thorolfsson's, og svo stutt ávarp frá forseta. Ávarp þetta er prentað í Tímariti félagsins sem nú er nýútkomið.

Um nokkur undanfarin ár hefir Ríkisstjórn Íslands sent fulltrúa á Þjóðræknisþing vor, og til þeirra ferða hafa, eins og að líkum lætur, aðeins valist hinir ágætustu menn, og í þetta sinn hefir heldur ekki brugðið frá þeirri venju. Í þetta skifti njótum vér þeirrar einstæðu ánægju að fá sem sendiboða frá Íslandi, mann, sem einnig er heimamaður hér hjá oss, en þannig viljum vér skoða Valdimar Björnsson blaðamann og útvarpsþul frá Minneapolis. Um og eftir stríðsárin dvaldi hann langvistum á Íslandi, og skipaði þar ábyrgðarmikla stöðu fyrir stjórn þjóðar sinnar. Sem hermaður er hann Lieutenant Commander í sjóher Bandaríkjanna, og var hann einnig sérstakur erindreki við sendiráðsskrifstofuna í Reykjavík. — Að Valdimar leysti af hendi glæsilegt starf á Íslandi, er á allra vitorði. Ísland hefir gefið honum það besta, sem það átti til: yndislega konu og stórriddarakross. Vér bjóðum þau Valdimar Björnsson og frú Guðrúnu konu hans hjartanlega velkomin til þings.

Agnesarsjóðurinn

Eins og kunnugt er stundar ungfrú Agnes Sigurdson frá Winnipeg, hljómlistarnám hjá heimsfrægum kennara í New York. Ungfrú Sigurdson býr yfir miklum hæfileikum og er frábærilega iðjusöm við námið, enda miðar henni áfram til mikils þroska að dómi þeirra, sem til þekkja. Stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins hefir beitt sér fyrir opinberum samskotum námsmærinni til styrktar. Hefir það verið henni mikil hjálp að þessu. En nú er samskotaféð útrunnið, en námskostnaður stúlkunnar heldur áfram. Vill forseti benda á þetta mál, og væntir afgreiðslu þingsins á því. Um helgina barst forseta bréf frá kennara ungfrú Sigurdson, Madame Olga Samaroff Stokowsky. Er bréfið dagsett í New York, 19. febrúar og hljóðar svo í lausri þýðing:

"Forseti Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi.

Kæri herra:

Mér er mikil ánægja að því að geta sagt yður að Agnes Sigurdson, hin unga hljómlistarmær, sem félag yðar hefir svo vel og viturlega tekið að sér að styðja til náms, er að taka framúrskarandi framförum. Það er enginn vafi á því að hún er að verða frábær píanóleikari, og hún ætti að verða tilbúin að koma fram opinberlega næsta ár. Eg vona að þjóðræknisfélagið sjái sér fært að ljúka við hið lofsverða fyrirtæki að styðja hana við námið, og aðstoða hana er hún hefur göngu sína á listabrautinni".

Minnisvarðamál

Snemma á árinu var því hreyft af vinum og velunnurum skáldsins, Jóhanns Magnúsar Bjarnasonar, hvort eigi væri unt að reisa honum og konu hans minnisvarða, á svipaðan hátt og áður hafði gjört verið fyrir skáldin Stephan G. Stephansson og K. N. Júlíus. Mun kvenfélagið og deildin í Elfros hafa átt frumkvæðið að þessari hugmynd. Átti hinn nýlátni félagsbróðir vor Jón Jóhannsson nokkur bréfaskifti við stjórnarnefnd vora um þetta mál, og leitaði álits hennar og liðveislu í því sambandi. Stjórnarnefndin tjáði sig málinu vinveitta, og hét því stuðningi sínum, en leit svo á að best færi á því að heimamenn og sveitungar skáldsins héldu áfram frekari undirbúningi, og legðu fram ákveðnar tillögur í því. Mun heimanefndin hafa unnið eitthvað frekar að undirbúningi málsins í samráði við Dr. Kristján Austmann. Enn sem komið er hafa engar tillögur í málinu verið lagðar fyrir nefnd vora.

Myndstytta Leifs Eiríkssonar hefir lengi verið í geymslu. Er nú gott útlit

fyrir að henni verði fenginn virðulegur staður í Washington D. C. Frumvarp til laga um það efni er nú til athugunar í efri málstofu þingsins í Washington. — Framsögumaður frumvarpsins er Senator Milton R. Young. Hefir Guðmundur Grímsson dómari haft mál þetta með höndum sem formaður milliþinganefndar í því. Hefir hann falið einum meðnefndarmanna sinna, hr. Ásmund P. Jóhannsson að gefa frekari skýrslu um málið, og mun hann gera það á þessu þingi.

Útgáfumál

Útgáfumál félagsins hafa ekki verið margbrotin á árinu. Er þar eingöngu um að ræða tímarit félagsins, en ritstjóri þess er sem kunnugt er, Gísli Jónsson, fyrverandi prentsmiðjustjóri. Hefir honum ávalt farið ritstjórnin prýðilega úr hendi, og má félagið telja sig lánsamt að njóta starfskrafta hans á þessu sviði. Sú breyting hefir orðið á í sambandi við útgáfu ritsins, að frú P. S. Pálsson, sem undanfarin ár hefir annast söfnun auglýsinga fyrir ritið hvarf frá því starfi samkvæmt eigin ósk, en í hennar stað var Carl Hallson, formaður Icelandic Canadian Club ráðinn til þess verks. Er gott til þess að vita að vinsældir og útbreiðsla tímaritsins fer vaxandi, einkum á Islandi. Í þetta sinn eru 2200 eintök prentuð af ritinu, en af því upplagi verða 750 eintök send útisölumönnum á Íslandi samkvæmt pöntun þeirra.

Eins og kunnugt er hefir sérstök sjálfboðanefnd annast ritun og útgáfu á "Sögu Íslendinga í Vesturheimi", en bækurnar hafa komið út undir nafni félagsins, og hefir félagið eins og sjálfsagt var, stutt að útbreiðslu þeirra. Þrjú bindi sögunnar hafa komið út, og hefir söguritarinn, skáldið Þorsteinn Þ. Þorsteinsson nú fjórða bindið í smíðum. Vonandi verður sjálfboðanefndinni unt að halda áfram þessu þarfa útgáfufyrirtæki uns því er lokið með frásögu um allar helstu bygðir vorar hér í landi.

Breyting á þingtíma

Eitt þeirra mála, sem stjórnarnefnd félagsins var falið á hendur að athuga á síðasta Þjóðræknisþingi, var um breytingu á þingtíma. Í þessu máli leggur stjórnarnefndin fram rökstutt álit, sem hljóðar svo:

"Að athuguðu máli sér nefndin sér ekki fært að leggja til að breyta þingtímanum að svo stöddu. Liggja til þess ýmsar ástæður, en þó þessar fyrst og fremst:

1. Undirtektir deildanna á síðasta ári, sýndu yfirleitt, að þær eru því mótfallnar að nokkur breyting verði gerð, enda þótt tvær deildir mæltu með slíkri breytingu.

2. Það myndi erfitt að velja tíma fyrir þingið sem öllum væri hentugur. Annir eru sumstaðar mestar, þegar bygðarbúum annarsstaðar veitist nokkur hvíld frá störfum.

3. Að sumarlagi, sérstaklega fyrri part sumars, myndi slíkt þinghald koma í bága við allan fjölda af skógargildum og samkomum sem víðsvegar eru haldnar, svo sem kirkjuþing, þjóðræknissamkomur, og svo framvegis.

Önnur mál

Óþarft er að ræða hér um fjárhag félagsins þar sem prentaðar skýrslur féhirðis, fjármálaritara og skjalavarðar bera þess vott hvernig hann stendur, og hann er besta lagi.

Milliþinganefnd í húsbyggingarmálinu, sem kom til umræðu á þingi í fyrra, mun leggja fram skýrslu sína. Er sú nefnd skipuð þeim Ólafi Péturssyni, Jóni Ásgeirssyni, og Árna G. Eggertssyni, K. C. Er sá fyrstnefndi formaður nefndarinnar.

Minjasafnsmálið og söfnun þjóðlegs fróðleiks, sem áður hefir verið drepið á, þyrftu að koma til umræðu og frekari framkvæmda á þessu þingi.

Að því er snertir málið um afganginn af varnarsjóði Ingólfs Ingólfssonar, sem á þingi í fyrra var vísað til stjórnarnefndar, að hún héldi áfram að afla sér frekari upplýsinga um það hjá lögfróðum mönnum, er þess að geta að nefndin hefir í því efni gert eins og fyrir hana var lagt. Er nefndin viðbúin að leggja fram lögfræðilegt álit um meðferð máls þessa, ef þingið krefst þess að það sé enn að nýju tekið til umræðu.

Á þinginu í fyrra var því hreyft hvort ekki væri ákjósanlegt að meðlimir Þjóðræknisfélagsins bæru félagsmerki á brjósti eins og tíðkast um ýms önnur félög. Var stjórnarnefndinni falið að athuga það mál. Hefir nefndin fengið þær upplýsingar í málinu að hægt er að fá slíkt merki búið til, er beri innsigli félagsins í litum, eins og það sem prentað er á bréfsefnum

þess. Mundi merki þetta með hnapp eða nælu, eftir því sem við á, kosta $1.50 stykkið. Geta menn nú rætt málið samkvæmt þessum upplýsingum.

Niðurlagsorð

Með skýrslu þessari hefi ég leitast við að gefa yfirlit yfir starfsmál félagsins, þarfir þess, og þau mál, sem mest eru aðkallandi að því er framtíðina snertir. — Ætti það að vera ljóst af lestri þessum, að "starfið er margt", megi hitt líka reynast satt er til umræðu kemur og afgreiðslu málanna, að "eitt er bræðrabandið" á meðal vor. Setjum oss þá það mark, háttvirtu þingmenn og konur, að vinna að úrlausn allra mála vorra, með elju og alúð, með það eitt fyrir augum hvað oss er til sóma sem félagi, og þjóðarbroti voru hér yfirleitt til sæmdar. Vil ég vinsamlega mælast til þess að erindrekar og fulltrúar veiti störfum þingsins óskifta athygli þessa daga, að menn sitji alla fundi þingsins og hverfi ekki frá störfum nema brýna nauðsyn beri til.

Áfram þá til starfs og sóknar í nafni íslensks manndóms og þjóðerniskendar!

V. J. Eylands.

Dr. Beck gerði þá tillögu að skýrsla forseta sé viðtekin og honum vottað þakklæti fyrir hana og velunnið starf. Tillagan studd af Ásmundi Jóhannsyni og samþykt með almennu lófataki.

Þessu næst skýrði forseti frá, að þar sem skrifarinn, séra H. E. Johnson væri ekki viðstaddur vegna forfalla væri vara-skrifarinn. Jón Ásgeirsson beðinn að lesa þingboð það, sem birst hafði í íslensku vikublöðunum. Varð hann við þeirri kvöð.

Þingboðið var á þessa leið:

Tuttugasta og áttunda ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi verður haldið í Good Templara húsinu við Sargent Avenue í Winnipeg, 24., og 25. og 26. Febrúar 1947.

Áætluð dagskrá:

1. Þingsetning
2. Ávarp forseta
3. Kosning kjörbréfanefndar
4. Skýrslur embættismanna
5. Skýrslur deilda
6. Skýrslur milliþinganefnda
7. Útbreiðslumál
8. Fjármál
9. Fræðslumál
10. Samvinnumál
11. Útgáfumál
12. Kosning embættismanna
13. Ný mál
14. Ólokin störf og þingslit.

Þing verður sett kl. 9:30 á mánudagsmorguninn 24. febrúar, og verða fundir til kvölds. Gert er ráð fyrir að Valdimar Björnsson, sem verður fulltrúi ríkisstjórnar Íslands á þinginu, flytji ávarp sitt eftir hádegið þann dag. Um kvöldið heldur Icelandic Canadian Club almenna samkomu í Fyrstu lútersku kirkju, verður Carl Freeman, búnaðarráðunautur frá Fargo, áður þjónandi í sjóher Bandaríkjanna á Íslandi, aðalræðumaður þeirrar samkomu.

Á þriðjudaginn verða þingfundir bæði fyrir og eftir hádegi. Að kvöldinu heldur "Frón" sitt árlega Íslendingamót, nú eins og í fyrra í Fyrstu lútersku kirkju. Valdimar Björnsson flytur aðal erindið.

Á miðvikudaginn halda þingfundir áfram og eftir hádegið þann dag fara fram kosningar embættismanna. Að kvöldinu verður almenn samkoma í Sambandskirkjunni á Banning Street. Dr. Richard Beck, fyrverandi forseti félagsins flytur erindi við það tækifæri. Verður þar einnig söngur og fleira til skemtunar.

Winnipeg, Man., 10. febrúar 1947
Í umboði stjórnarnefndar
Þjóðræknisfélagsins

Valdimar J. Eylands, forseti
Halldór E. Johnson, ritari

Tillaga J. J. Bíldfells að forseti skipi dagskrár- og kjörbréfanefndir. Till. studd af séra Philip Péturssyni og samþykt.

Skipaði forseti þá þessa í dagskrárnefnd:

Séra Philip M. Pétursson
Miss Elín Hall og
Mr. J. J. Bildfell.

Í kjörbréfanefnd voru þessir skipaðir:

Mr. Einar Haralds
Mr. Jón Halldórsson og
Mrs. B. E. Johnson.

Þá lagði féhirðir. Mr. G. L. Jóhannsson fram sína skýrslu.

Reikningur féhirðis

yfir tekjur og útgjöld Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi frá
17. febr. 1946 til 15. febr. 1947

TEKJUR:

17. febr. 1946:

Á Landsbanka Íslands	$ 1.80
Á Royal Bank of Canada	1,224.38
Frá fjármálaritara	582.06
Fyrir auglýsingar XXVI. árg. Tímaritsins	80.25
Fyrir auglýsingar XXVII árg. Tímaritsins	2,066.50
Fyrir auglýsingar XXVIII árg. Tímaritsins	125.00
Fyrir skólabækur	64.30
Ágóði af Laugardagsskólasamkomu	54.51
Bankavextir og gengishagnaður	5.33
Gjöf í Rithöfundasjóð	55.00
Frá Þjóðræknisfélagi Íslendinga, Reykjavík, fullnaðargreiðsla fyrir Tímarit	1,747.77
652 Home Street	659.05
Samtals	$6,665.95

ÚTGJÖLD:

Ársþingkostnaður	$ 209.54
Kostnaður við Tímaritið:	
Ritstj. og ritlaun XXVII. árg.	$ 303.00
Prentun, XXVII. árg.	1,154.36
Umboðsþóknun,	536.68
Fragt, vátrygging	40.59
Prentun XXVIII árg. — að parti	750.00
Umboðsþóknun	31.28
Til kenslumála	58.85
Ferða- og útbreiðslukostnaður	58.50
Til móttöku gesta	133.40
Banka-, síma-, og annar kostn.	40.88
Prentun og skriffóng	26.35
Þóknun fjármálaritara	58.34
Samtals	$3,401.77
C.N.R. Bonds, Dominion guaranteed	2,044.43
Á Landsbanka Íslands	1.80
Á Royal Bank of Canada	1,217.95
Samtals	$6,665.95

Grettir Leo Jóhannsson, féhirðir

Framanritaðan reikning höfum við endurskoðað og höfum ekkert að athuga við hann.

Winnipeg, Canada, 17. febrúar, 1947.

Steindór Jakobsson
Jóhann Th. Beck

Skýrsla Byggingarumboðsmanns

1. janúar 1947.

Bygging 652 Home St., borguð að fullu $11,506.10

January 1st, Debit Balance	$ 106.33	
Rents Collected		$ 2,733.85
Rental Arrears Collected		30.00
Icelandic Celebration Committee		30.00
Mortgage Payment to Mrs. R. Pétursson	512.50	
City of Wpg. Taxes, '46	438.67	
Decorations, Repairs, Supplies	240.43	
Fuel	428.40	
Light and Power	167.18	
Water	110.21	
Management	120.00	
Sundry	11.08	
Paid to Icelandic National League	659.05	
	$2,793.85	$ 2,793.85

Ólafur Pétursson, umboðsmaður

Yfirskoðað og rétt fundið, 17. febr., 1947.

Jóhann Th. Beck
Steindór Jakobsson

Skýrsla fjármálaritara yfir árið 1946

INNTEKTIR:

Frá meðlimum aðalfélagsins	$180.40
Frá deildum	382.00
Frá sambandsdeildum	21.00
Seld Tímarit	24.00
Samtals	$607.40

ÚTGJÖLD:

Póstgjöld undir bréf og Tímarit	$ 25.34
Afhent féhirði	582.06
Samtals	$607.40

Guðmann Levy, fjármálaritari.

Yfirskoðað og rétt fundið, 17. febrúar 1947. —

Jóhann Th. Beck
Steindór Jakobsson.

Skýrsla skjalavarðar yfir árið 1946

Tímarit óseld í Winnipeg:

I-XXVII árg. hjá skjalaverði, eint. 5,625

Tímarit á Íslandi:

Frá I-XXI árg. eru talsvert mörg eint. óseld. XXII-XXIII árg. seldir. — Engar nákvæmar skýrslur frá Íslandi hafa komið á árinu viðvíkjandi eldri árg.

Skýrsla yfir XXVII árg. Tímaritsins:

Til heiðursfélaga, rithhöfunda o. fl.	68
Til umboðssölu á Íslandi	750
Til auglýsenda Tímaritsins	200
Til fjármálaritara	1065
Hjá skjalaverði og fjármálaritara	217
	2300
Þjóðarréttarstaða Íslands —sérprentun	300
Svipleiftur samtíðarmanna	114

Baldursbrá:

281 eintök af innheftri Baldursbrá eru í umsjá Mr. B. E. Johnson, ráðsmanns Baldursbrár.

Bókasafn:

Deildin "Frón" hefir umsjón yfir aðal bókasafni félagsins og mun hún leggja fram skýrslu því viðvíkjandi.

Winnipeg, Man., 17. febrúar, 1946.

Ó. Pétursson, skjalavörður.

Dr. R. Beck gerði þá tillögu, að skýrslu féhirðis sé vísað til væntanlegrar fjármálanefndar. Till. studd af Jóni Jónssyni og samþykt.

Skýrsla fjármálaritara lesin af Mr. Gudmann Levy. Skýrlunni vísað til væntanlegrar fjármálanefndar samkvæmt tillögu A. P. Jóhannsonar, sem Einar Sigurðson studdi.

Þá las Olafur Pétursson, umboðsmaður húseignarinnar no. 652 Home Street, Winnipeg, sína skýrslu varðandi húseignina. — Sjá þingskjal no. 2. Gerði G. L. Jóhannsson það að sinni till., að skýrslunni sé vísað til væntanlegrar fjármálanefndar. Tillöguna studdi Halldór Gíslason og var hún samþykt.

Þá lagði skjalavörður, Olafur Pétursson, fram sína skýrslu. — Sjá þingskjal no. 2.

Gerði dr. Beck þá tillögu að skýrslunni sé vísað til væntanlegrar fjármálanefndar. Hlaut till. stuðning Magnúsar Gíslasonar: Samþykt.

Las nú formaður dagskrárnefndar, séra P. M. Pétursson, tillögur þeirrar nefndar — þingskjal no. 3.

Dagskrárnefnd leyfir sér að leggja til að eftirgreind mál verði tekin til meðferðar á 28. ársþingi Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi:

1. Þingsetning
2. Ávarp forseta
3. Kosning kjörbréfanefndar
4. Kosning dagskrárnefndar
5. Skýrslur embættismanna
6. Skýrslur deilda
7. Skýrslur milliþinganefnda
8. Útbreiðslumál
9. Fræðslumál
10. Kennaraembættið í íslensku við Háskóla Manitoba-fylkis
11. Fjármál
12. Samvinnumál við Ísland
13. Námssjóður ungfrú Agnesar Sigurdsson
14. Minnisvarðamál
15. Útgáfumál
16. Bókasafnið
17. Kosning embættismanna
18. Ný mál
19. Ólokin störf og þingslit.

Nefndin mælir með því að þingið taki kveðjum fulltrúa ríkisstjórnar Íslands og annara gesta á þingfundi á mánudegi 24. Febrúar, kl. 3 e.h.

P. M. Pétursson J. J. Bildfell
Elin Hall

Tillaga Jóns Jónssonar, sem Thorsteinn Gíslason studdi, að skýrslan sé viðtekin eins og hún var lesin. Till. samþykt.

Tillaga Ásmundar P. Jóhannssonar, sem Guðmundur Jónsson studdi, að fundi sé frestað til kl. 2 e. h., samþykt.

Annar fundur Þjóðræknisfélagsins settur kl. 2 e.h. Varaskrifari las fundargjörð fyrsta fundar og var hann samþyktur.

Þá las Mr. Einar Haralds bráðabirgðar skýrslur kjörbréfanefndar, og var hún samþykt án breytinga. — Þingskjal no. 4.

Skýrsla kjörbréfanefndar

"GIMLI" — Gimli:

	Atkv.
Guðmundur Fjeldsted	20
Mr. H. G. Sigurdson	20
Mrs. H. G. Sigurdson	20

"ISLAND" — Morden:

	Atkv.
T. J. Gíslason	12
Jónatan Thomasson	12

"SNÆFELL" — Churchbridge:

	Atkv.
Einar Sigurdson	19

"ESJAN" — Árborg:

	Atkv.
Mrs. Herdis Einarson	14
Mrs. Aldis Pétursson	15
Sigurður Einarson	15
Magnús Gíslason	15

"BÁRAN" — Mountain:

	Atkv.
C. Indriðason	20
H. T. Hjaltalín	20
G. J. Jónasson	20
Björn Stefánson	20
H. Olafson	20
Guðm. V. Hjálmarson	13
Dr. Richard Beck	13

"GRUND" — Argyle:

	Atkv.
Margrét Jósephson	20
G. J. Oleson	20

"BRÚIN" — Selkirk:

	Atkv.
Einar Magnússon	19
Mrs. Ásta Erickson	19

"LUNDAR" — Lundar:

	Atkv.
Mrs. Sveinson	15
Mrs. Kristín Pálsson	15

"FJALLKONAN" Wynyard:

	Atkv.
Pétur Thorsteinsson	20

"STRÖNDIN" — Vancouver:

	Atkv.
Einar Haralds	7

Einar Haralds, Kristin Johnson
J. Halldórson.

Enginn mættur fyrir þessar deildir: — Iðunn, Ísafold og Skjaldborg.

Dr. R. Beck lagði til, að skýrslan væri samþykt eins og lesin. Á. P. Jóhannsson studdi tillöguna: Samþykt.

Las nú skrifarinn séra H. E. Johnson, ársskýrslu sína. — Þingskjal no. 5. —

Skýrsla ritara

Það voru haldnir tíu fundir í stjórnarnefndinni á árinu. Allir voru þessir fundir reglulega sóttir af þeim nefndarmönnum, sem búa í Winnipeg og grendinni. — Nefndarmenn aðeins fjarverandi þegar aðrar annir og fjærvera úr borginni hamlaði, og þó sjaldan.

Samvinna yfir höfuð að tala góð í nefndinni og forseti rækt starf sitt af alúð og áhuga.

Skrifari ritaði öllum deildum bréf varðandi Agnesarsjóð og fleira.

H. E. Johnson.

Mr. Á. P. Jóhannsson gerði þá tillögu, að skýrsla ritara sé samþykt, Mr. Einar Haralds studdi till.: Samþykt.

Þá voru framlagðar skýrslur deilda.

Forseti Icelandic Canadian Club, Carl A. Hallson, las langa og ítarlega skýrslu. Þingskjal no. 6.:

Report of The Icelandic Canadian Club

Mr. Chairman, Delegates, and guests. I bring you greetings and good wishes from the Icelandic Canadian Club.

It has been noted that Delegates and visitors to the Annual Convention of the League are keenly interested in the activities and various projects carried on by the Icelandic Canadian Club. It is, therefore, with pleasure that we once again present to you a resume of our activities and plans.

During the year, 7 Executive meetings and 7 General meetings have been held These have been well attended with from 50 to 120 members and guests present. Since the opening of the Fall session, meetings have been held in conjunction with the Lectures given at the Icelandic Canadian Evening School.

Three Socials have also been held in the First Federated Church parlors, where a variety of entertainment has been provided, such as, musical skits; quiz programs; films; vocal and instrumental music, and, of course, refreshments. At these Socials, the Club has been happy to play host to a large number of out-of-town students of Icelandic extraction, who have come to consider the Club as a centre for their gatherings. Many of these students have joined the Club.

About 600 people attended the annual Concert of the Club, held Feb. 25th, in the First Lutheran Church, when Hon. Nels G. Johnson, Attorney-General of North Dakota, was the Guest Speaker. There was also a varied musical program, and selections of Poetry, spoken in Icelandic. The Social Committee held a reception in the Church Parlors, following the Concert

at which approxmately 100 guests enjoyed refreshments and a social hour together.

The Closing Concert of the Icelandic Canadian Evening School was held on May 14th, also well attended and enthusiastically enjoyed by all present.

The Club has taken an active part in citizenship affairs and has supported various projects of other organizations. These are: —

1. A committee composed of the President, Carl A. Hallson; Judge W. J. Lindal, Mrs. H. F. Danielson, and Paul Bardal has attended meetings held to discuss the proposed Chair of Icelandic at the University of Manitoba.

2. A committee composed of Paul Bardal, Mrs. H. F. Danielson, and Hannes J. Lindal. has been functioning for the purpose of discussing ways and means of establishing a Fund for building a Concert Hall or some type of Community Centre for the use of Icelanders here, which, I'm sure would prove a valauable asset in strengthening our Community activities. This Committee has met with Mr. O. Petursson, chairman of the committee which is handling this matter for the League. We understand that Mr. Petursson will be giving a report on this to the Convention.

3. The Club supported the Tea and "Drive for Funds" in aid of the "Save the Children Fund" which netted $650.00. Since this Tea which was held on April 18th, Mrs. Danielson, who represented the Club on this project, has received donations totalling $160.00 from people of Icelandic descent, outside of Winnipeg. This sum has been sent to the Canadian Committee in Toronto.

The Various Projects of the Club

1. The Icelandic Canadian Magazine has been published for 4½ years, and is becoming incereasingly popular. The magazine contains a variety of literature of a high standard, including valuable historical information pertaining to the Icelandic pioneers here, and their descendants as well as articles on the History and Culture of Iceland. About 900 pictures of service men and women, students, and others in the news, have been published to date. Over $1800 has been spent for "cuts", the cost of which is borne entirely by the publication. Of course, it would be impossible to render such service to the public, were it not for the fact that all those who work on this project donate their time and their talents, free of charge. Those serving on the Magazine Committee are;— Judge W. J. Lindal, Holmfridur Danielson, Gissur Eliasson, Axel Vopnfjord, Mattie Halldorson, Stefania Eydal, Grace (Reykdal) Thorsteinson, and Hjalmur F. Danielson. We owe a lot to these people for their splendid contributions.

2. Icelandic Canadian Evening School. Like the Magazine, the work of the School is receiving enthusiastic tributes from the public. By the end of this season, thirty lectures will have been given on subjects of vital interest to us of Icelandic descent. Mrs. H. F. Danielson, who is Director of the School, and has from the beginning been almost solely responsible for this work being done, will present to this convention, a separate report on the School and also on the publication of "Iceland's Thousand Years".

3. Barely two months ago, the Club established a Scholarship Fund, out of which Scholarships may be awarded to outstanding students of Icelandic extraction. The public showed it's approval of this timely venture by supporting this Fund very generously. In fact, so generously that the first scholarship has already been awarded. This was in the form of a travelling scholarship of $1200 to the brilliant young pianist, Miss Snjolaug Sigurdson, to enable her to continue her musical studies in New York. The Club has as yet done nothing to publicize this project and we feel sure that, as the idea become more generally known it will receive wide-spread public support. The Club feels indebted to those outside the Club who volunteered to assist the Committee in establishing the Fund; and also to those who supported it so generously. Those serving on the Committee are Paul Bardal, Mrs. Danielson and Judge W. J. Lindal.

4. The Welcome Home Reception for the Service men and women of Icelandic descent, which the club sponsored jointly with the Jon Sigurdson Chapter of the I.O.D.E. and which was reported last year, cost around $1300. The two organizations feel an overwhelming indebtedness to those public-spirited citizens who acted as patrons for this affair, and made it possible to welcome in a fitting and dignified manner our returned service personnel. Those who so ably represented the club in making the preparations for that fine banquet

were, Judge W. J. Lindal, Holmfridur Danielson, and Dr. L. A. Sigurdson.

In conclusion, I would like to express my appreciation to all my co-workers in the Club who have helped make our work so pleasant and constructive, especiallly my Secretary, Miss Lilja Guttormson, my Treasurer, Mattie Halldorson, and my Social Convenor, Miss Steinunn Bjarnason. Also to those outside the club who have aided us in any way; to the Icelandic Weeklies, to the President of the League, Mr. V. J. Eylands, and to the general public, which at all times has shown genuine interest and suppoort, I extend our heartfelt thanks.

CARL A. HALLSON,
President,
Icelandic Canandian Club

Var skýrslan viðtekin samkvæmt tillögu framsögumannsins sem ritari studdi.

Skýrsla deildarinnar á Gimli lesin af Mrs. H. G. Sigurðson. — Þingskjal no. 7,

Skýrsla yfir starf þjóðræknisdeildarinnar "Gimli", fyrir árið 1946

Hér á Gimli lifir alt vel, sem þjóðrækni tilheyrir. Fjórir starfs- og skemtifundir hafa verið haldnir á árinu, allir mjög vel sóttir. Íslensku-skólinn starfræktur með svipuðum hætti og að undanförnu. 50 nemendur sækja skólann. Samkoma var haldin í nóvember með ágætis aðsókn. — Meðlimatala er nú 67. — Í sjóði um áramót $120.00.

Með kærri kveðju til þjóðræknisþingsins. —

Forseti K. I. Johnson
Skrifari I. Bjarnason

Skýrslan viðtekin samkvæmt tillögu J. J. Bildfells, sem A. P. Jóhannsson studdi.

Þá las Mrs. Herdís Eiríksson ársskýrslu deildarinnar í Árborg. — Þingskjal no. 8.

Skýrsla Þjóðræknisdeildarinnar "Esjan" í Árborg, Man., 1946—'47

Starfsemi deildarinnar hefir ekki verið margbrotin þetta ár, þó hafa hin venjulegu störf verið rækt.

Bókasafnið hefir verið starfrækt með líkum hætti og að undanförnu. Útlán bóka verið talsvert. Nýjar bækur verið keyptar og sérstakt hús útvegað fyrir bækur félagsins.

Fundir hafa verið fáir; hefir það dregið úr fundarhöldum, að tæplega hefir verið hægt að sækja fundi í vetur sökum ótíðar, og brautir út um landsbygðina ófærar. Til dæmis, hefir enn ekki verið hægt að koma við að hafa ársfund í vetur.

Á fundum deildarinnar hefir verið bent á, hve nauðsynlegt væri að styrkja ungfrú Agnesi Sigurdson við hljómlistarnám hennar í New York, hefir einn meðlimur deildarinnar góðfúslega tekið að sér að taka á móti tillögum í þann sjóð.

Skuldlausir meðlimir deildarinnar eru nú 59 að tölu.

Nýbyrjað er að æfa íslenskan leik, sem vonast er til að hægt verði að sýna með vorinu.

Engin fjármálaskýrsla er til reiðu, þar sem enginn ársfundur hefir verið haldinn.

Herdís Eiriksson
ritari.

Gerði Einar Haralds þá tillögu að skýrslan sé samþykt. Till. studd af T. J. Gíslason: Samþykt.

Skýrsla deildarinnar Aldan, Blaine, Wash., lesin af ritara. — Þingskjal no. 10.

Starfsskýrsla frá þjóðræknisdeildinni "Aldan", að Blaine, Washington fyrir árið 1946

Þjóðræknisdeildin Aldan telur nú 62 gilda meðlimi, og starf hennar í aðaldráttum á hinu liðna ári er sem hér segir:

Fjórir almennir fundir hafa verið haldnir.

Tveir stjórnarnefndar fundir.

Tvær skemtisamkomur, ásamt hátíðahaldi þann 17. júní s. l.

Íslenskukenslu skólinn var starfræktur í þrjá mánuði ársins, og voru innskrifaðir 26 nemendur, síðan var skólinn lagður niður vegna oflítillar þátttöku.

Elliheimilis málið er víðtækt og í því ríkir almennur áhugi, það eru allmiklar líkur til, að byrjað verði á að byggja heimilið á þessu ári.

Fjármál deildarinnar eru í góðu lagi, hún hefir borgað fyrir 50 ársrit og staðið allan nauðsynlegan kostnað af starfi þeirrar nefndar sem sér um framkvæmdir á elliheimilis-byggingunni. Í Elliheimilissjóð eru nú komnir töluvert yfir tuttugu þúsund dalir, og fyrir heila blokk af landi, sem keypt var nýlega fyrir eitt þúsund dali, var borgað þá þegar með sérstakri peningagjöf frá fólki í Blaine og Bellingham, í deildarsjóði nú sem stendur eru um eitt hundrað dalir. Allir eru nú vinsamlega ámintir um, að vilji þeir vera með í því, að leggja til þessa göfuga fyrirtækis, að senda sem allra fyrst sínar gjafir til féhirðis elliheimilisnefndarinnar,

herra J. J. Straumfords að Blaine, Wash. Hver veit nema þið þurfið að hvíla ykkur á elliheimilinu í Blaine, þegar ellin gengur í garð.

Nánari skýringar á starfi Öldunnar hafa verið birtar nýlega í Heimskringlu og Lögbergi.

Guðm. P. Johnson, ritari.

Viðtekin eftir tillögu ritara, sem dr. Beck studdi.

Friðrik P. Sigurðsson greindi munnlega nokkuð frá ástandinu í Riverton. Kvað hann deildina þar með litlu lífi en hélt að vegur gæti greiðst til að endurlífga hana.

Till. J. J. Bildfells, studd af Mrs. Salome Backman, að Friðriki P. Sigurðssyni sé veitt málfrelsi á þinginu en þar sem hann sé ekki kjörinn fulltrúi deildarinnar í Riverton, geti hann ekki farið með atkvæði deildarinnar á þinginu.

Einar Magnússon lagði fram munnlega skýrslu fyrir hönd deildarinnar í Selkirk. Skýrði meðal annars frá því, að bæði forseti og vara-forseti deildarinnar hefði látist á árinu; hefði því deildin verið framkvæmda smá á þessu ári. Ársfundur hafði samt verið haldinn og nefnd kosin til að halda í horfinu.

J. J. Bildfell lagði til að skýrslan væri samþykt og var sú tillaga studd af G. L. Jóhannssyni: Samþykt.

Ritari lagði til, að ritara og forseta sé falið að votta deildinni í Selkirk og sifjafólki hinna ágætu félagsbræðra samhygð þingsins í tilefni af fráfalli þeirra. Till. studd af dr. Beck og samþykt.

Kvaddi nú forseti herra Valdimar Björnsson frá Minnapolis til að ávarpa þingið og flytja því þær kveðjur er honum höfðu verið á hendur falið.

Ávarpaði Mr. Björnsson nú þingið með stuttri en einkar snjallri ræðu. Gat hann þess fyrst og fremst, að sumargestirnir að vestan hefðu komið okkur Vestur-Íslendingum fram til sóma og verið hvarvetna vel fagnað á Íslandi.

Hann gat þess einnig, að nú væri ættlandið mjög breytt frá því sem útflytjendurnir þektu það fyrir aldamótin. Gat hann þess að um 40.000 hermanna mundu hafa verið á Íslandi meðan Bandaríkin og Canada hefðu haft þar mest lið. Samkomulagið milli setuliðsins og hersins hefði yfir höfuð að tala verið gott eftir kringumstæðum og farið batnandi. Hefðu hermennirnir notið hinnar mestu gestrisnis af hendi landsmanna.

Þá bar hann fram kveðjur frá ríkisstjórn Íslands munnlega; ennfremur frá Thors Thors sendiherra í Washington. — Þingskjal no. 11.

Herra Valdimar Björnsson,
c.o. Icelandic Consulate,
910 Palmerston Avenue,
Winnipeg, Manitoba,
Canada

Kæri Valdimar:

Eg vil hér með biðja þig að flytja Þjóðræknisþingi Vestur-Íslendinga mínar innilegustu kveðjur og óskir um áframhaldandi glæsilegt starf Þjóðræknisfélagsins í hinni þýðingarmiklu viðleitni þess, að efla og treysta vináttuböndin milli Íslendinga austan hafs og vestan.

Kærar kveðjur.

Þinn einlægur,

Thor Thors.

Var þeim kveðjum tekið með miklum fögnuði.

Las nú dr. Beck kveðju frá forseta ríkisskólans í Norður Dakota. — Þingskjal no. 12. —

February 21, 1947

Dr. Richard Beck,
University Station,
Grand Forks, North Dakota

My dear Dr. Beck:

I have been informed that you will be leaving for Winnipeg during the weekend to attend the annual convention of the Icelandic National League of America.

Please convey greetings and good wishes to the convention on behalf of the University of North Dakota and myself personally. May I also ask you to express to the officers and members of the League my appreciation of the Honorary Membership conferred upon me at the annual convention last year. I prize this honor highly and consider it a splendid gesture of good will toward the University.

It has been my privilege for years to work with and enjoy the friendship of many people of Icelandic nationality. We of the University are proud of the fine record made there by students of Icelandic origin and of the fact that many of our most distinguished graduates come from that group. You, too, have equal right to take pride in their achievements, worthy of the great cultural traditions of the land of their forbears.

With sincere wishes for continued

success of the significant work of the League.

Cordially yours,
John C. West
President

Fór dr. Beck ennfremur nokkrum orðum um ríkisháskólann í Grand Forks. Gat þess að við þann skóla myndu fleiri Íslendingar hafa notið náms en við nokkra aðra hærri mentastöð í Ameríku. Höfðu þeir með námi sínu og framkomu þar mjög aukið álit þjóðarinnar og nytu enn þess hróðurs er þeir hefðu sér getið.

Þar næst bar doctorinn fram munnlega kveðju frá herra Árna G. Eylands.

Þá las forseti upp kveðjur frá dr. Helga Briem. — Þingskjal no. 13, — og einnig frá biskupnum yfir Íslandi og Ingólfi lækni Gíslasyni. — Forseta var falið að svara þeim kveðjum. Skeytin frá biskup og lækni, hafa aldrei verið afhend ritara.

21. febrúar 1947.

Forseti Þjóðræknisfélagsins
séra Valdimar Eylands,
Winnipeg.

Kæri séra Valdimar.

Þar sem þjóðræknisþingið stendur nú fyrir dyrum leyfi ég mér að senda þér, þinginu og Þjóðræknisfélaginu, ásamt öllum deildum þess og félögum, hugheilar óskir um ánægjulegt þing og gæfuríkt starf félagsins, á ókomnum árum, eins og hingað til.

Þinn einlægur,
Helgi P. Briem.

Ritari las kveðju og heilla-óska-bréf til þingsins frá deildinni Aldan í Blaine. — Þingskjal no. 14. —

Heillaóskir til Þjóðræknisfélagsins

Þjóðræknisdeildin "Aldan", að Blaine, Washington, sendir hinu tuttugasta og áttunda ársþingi Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi, sínar innilegustu heillaóskir.

Ánægjulegt hefði Öldunni þótt, að geta sent erindreka á þetta þing, en fjarlægðin er of mikil, og fjárhagurinn ekki nægilega sterkur til þess.

Aldan vonar og treystir, að vel rætist fram úr öllum þeim málum, sem lögð verða fyrir þetta þing og í framkvæmdum verði þróttur og áhugi fyrir auknu og víðtækara þjóðræknisstarfi, einnig að vinaböndin milli vestur- og austur-Íslendinga megi verða sterkari en nokkru sinni fyr.

Ritað að Bellingham, Wash., 20. febr. '47.
A. E. Kristjánsson, forseti
G. P. Johnson, ritari.

Sömuleiðis las hann kafla úr bréfi frá forseta sambandsdeildarinnar í Seattle þar sem vikið er að því, að hentugra myndi fyrir þá á Ströndinni að sækja þingið ef það væri haldið snemma sumars. —

Þá gerði J. J. Bildfell þá tillögu, að forseti skipi í nauðsynlegustu nefndir. Till. stutt af H. T. Hjaltalín: Samþykt.

Skipaði þá forseti í þessar nefndir:

Í útbreiðslumálanefnd: Dr. R., Beck H. T. Hjaltalín, Mrs. H. G. Sigurdsson, J. J. Bildfell og Einar Sigurðsson.

Í fræðslumálanefnd: Mrs. H. Danielsson, H. Olafsson, Aldis Pétursson, T. J. Gíslason og Jónatan Tómasson.

Í nefndina um kennarastól í íslenskum fræðum við háskólann í Manitoba:

Séra Philip M. Pétursson, G. L. Jóhannsson og Guðmund Feldsted.

Mrs. H. Danielsson las upp skýrslu yfir afkomu útgáfu fyrirtækisins "Iceland Thousand Years". Sýndi sú skýrsla hina ákjósanlegustu afkomu. — Var skýrslan viðtekin samkvæmt tillögu Einars Haralds sem G. L. Jóhannsson studdi: Samþykt.

Gerði J. J. Bildfell nú þá uppástungu að fundi yrði frestað til kl. 10 fyrir hádegi næsta dag. Tillagan studd af mörgum og samþykt.

Fundi slitið.

A kvöldi þessa dags hélt The Icelandic Canadian Club mikið samkvæmi í Fyrstu lútersku kirkjunni. Þar hélt prófessor Freeman frá Norður Dakota afar fróðlega ræðu um Ísland og sýndi litmyndir af ýmsum stöðum á Fróni. Var ræða hans alment rómuð fyrir fróðleik og flutning góðann.

Auk ræðunnar var söngur og hljóðfærasláttur til skemtunar.

Þriðji fundur þingsins settur í Góðtempl arahúsinu kl. 10 f.h., 25 febrúar.

Fundargjörð síðasta fundar lesin og samþykt án breytingar.

Skýrsla frá deildinni Snæfell, Churchbridge lesin af Einari Sigurðssyni. — Þingskjal no. 15. —

Ársskýrsla þjóðræknisdeildarinnar "Snæfell" fyrir árið 1946

Félagsstarfið hefir hvorki verið athafnaríkt né umfangsmikið á liðna árinu. Þeim fækkar nú ört löndunum hér um slóðir. Frumbyggjarnir falla í valinn hver á fæt-

ur öðrum, en yngra fólkið flytur til annara héraða, eða öllu heldur til borgar og bæja, víðsvegar um landið, og það hlýtur óhjákvæmilega að setja merki sitt á íslenska félagslífið í bygðinni.

Ekki hefir þó deildin lagt árar í bát enn sem komið er, heldur reynt að halda í horf inu eftir föngum, og leitast við að ljá lið þeim málum, sem í þjóðræknisáttina stefna.

Þrír starfsfundir hafa verið haldnir á árinu og einnig gekst deildin fyrir því, að haldin var þjóðminningar-samkoma — Íslendingadagur — á síðastliðnu sumri. En aðalstarfið hefir nú, eins og að undanförnu lotið að því að auka og endurbæta bókasafnið, eftir því sem fjárhagurinn hefir leyft, og munu útlán úr bókasafninu hafa verið álíka og að undanförnu.

Samkvæmt skýrslu féhirðis urðu tekjur á árinu, að viðlögðum sjóði síðasta árs $50.71, en útgjöld $29.30. — Eftirstöðvar til næsta árs $21.41.

Fyrir hönd deildarinnar "Snæfell"
Þórarinn Marvin, forseti
Einar Sigurðsson, ritari.

Skýrslan viðtekin samkvæmt tillögu dr. Becks, sem Philip Pétursson studdi.

Ásmundur Jóhannsson og dr. Beck fóru nokkrum orðum um Leifs Eirikssonar styttuna og töldu líklegt að einhverjar framkvæmdir myndu gerðar um að reisa styttuna á þessu ári.

Skýrsla frá deildinni "Fjallkonan" í Wynyard lestin af ritara. — Þingskjal no. 16. —

Skýrsla þjóðræknisdeildarinnar Fjallkonan á Wynyard, Sask.

Tvo starfsfundi hélt deildin auk Ársfundar á liðnu ári. Einnig stóð deildin fyrir hátíðahaldi 17. júní. Ræðumenn dagsins voru Guttormur J. Guttormsson frá Riverton, Man og Árni Sigurdson frá Seven Sister-Falls, Man, frumort kvæði var flutt eftir skáldið Tobias Tobiason. Æfður söngflokkur undir stjórn próf. S. K. Hall. skemti með söng. Samkoman var vel sótt og vel rómuð af öllum á eftir.

Þegar það fréttist að Karlakór Reykjavíkur kæmi til Winnipeg og syngi í Winnipeg í tvö kvöld í Civic Auditorium í staðinn fyrir eitt eins og auglýst var, gekst deildin fyrir því að fá niðursett far til Winnipeg; fóru svo samningar að sérstakur vagn — special Coach — var fengin frá Wynyard til Winnipeg. tóku þátt í þessum hlunnindum Íslendingar í vatnabygðum frá Dafoe til Foam Lake. 40 manns tóku far með þessum special Coach og sá enginn eftir þeim túr.

Eru þetta helstu atriði þess sem gerst hefir hér. Deildin varð fyrir þeirri þungu sorg að missa einn sinn mesta og besta þjóðræknis-mann og Íslending, Jón Jóhannsson, sem andaðist 2. febrúar 1947; hafði hann um langt skeið forustu deildarinnar, og var skrifari deildarinnar nokkur seinustu ár til dauðadags. Er stórt skarð höggvið í íslenskan félagsskap í þessari bygð við fráfall hans, því hann var forvígismaður als þess sem íslenskt er og var.

Fjallkonan sendir heilla óskir til þessa þings og árnar heilla þingi og störfum þess.

Skýrslan viðtekin samkvæmt uppástungu G. L. Jóhannssonar, studdri af T. J. Gíslasyni.

Þá bar ritari fram þá tillögu að deildinni í Wynyard og fjölskyldu Jóns sál. Jóhannssonar skyldi vottuð samhygð þingsins út af fráfalli þessa ágæta félagsbróður og mæta Íslendings. Skyldi forseta og ritara falið, að skrifa þetta samhygðar skeyti og koma því á framfæri. Till. studd af dr. Beck og samþykt.

Herra Ólafur Pétursson skýrði munnlega frá störfum milliþinganefndarinnar í málinu um fyrirhugað samkomuhús í Winnipeg. Lausleg áætlun um kostnað $150.000. Ritari lagði til að fimm manna þingnefnd yrði skipuð í málinu. Till. studd af Einari Haralds og samþykt. Útnefningu frestað.

Þá bar Mrs. B. E. Johnson, í forföllum eignimanns síns, fram skýrslu minjasafnsnefndarinnar. Gat hún þess, að engvir munir hefðu borist til nefndarinnar til viðbótar við safnið.

Skýrslan viðtekin samkvæmt tillögu ritara sem T. J. Gíslason studdi.

Skýrsla frá deildinni í Brown lesin af T. J. Gíslasyni. — Þingskjal no. 17. —

Til Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

Morden, Man., febr., 1947.

Skýrsla deildarinnar Ísland 1946.

Aðeins 4 fundir haldnir á árinu 1946. — Aðsókn að fundum var góð, og þeir voru ánægjulegir.

Meðlimatala deildarinnar lík og að undanförnu; samt mistum við meðlimi, er burt úr bygðinni fluttu.

Deild vor varð 25 ára gömul á síðastliðnu ári. Við ætluðum okkur að halda upp á afmæli deildarinnar með skemtilegri samkomu, fá utanbygðar mælskumenn eða

konur til að skemta. Kusum nefnd til að annast þessa samkomu, og kom hún nokkrum sinnum saman. Ákvað að hafa samkomuna í júlímánuði síðastliðnum. En vegna ástæðna sem við réðum ekki við, drógst þetta of lengi, svo kom annríki við uppskeru og að lokum varð ekkert úr þessari ráðagjörð. Embættismenn kosnir fyrir 1947, eru:

Forseti Vilhjálmur Olafsson.
Ritari Miss Guðrún Thomasson.
Fjárm.-ritari Jónatan Thomasson.
Féhirðir T. J. Gíslason.

Virðingarfylst.
T. J. Gíslason.

Skýrsla viðtekin samkvæmt tillögu Einars Haralds, sem G. L. Jóhannsson studdi.

Þessir skipaðir í þingnefnd í húsbyggingarmálinu:

G. L. Jóhannsson
Mrs. E. P. Johnson
Richard Beck
E. H. Fáfnis og
G. J. Oleson.

Skýrsla hinnar nýstofnuðu deildar á Lundar lesin af Mrs. L. Sveinsson. — Þingskjal no. 18. —

Lundar-deildin

Herra forseti!

Þessi skýrsla verður hvorki löng né efnismikil. Okkar "deild" er ekki nógu gömul til að hafa neina sögu á bak við sig. Hún var stofnuð 18. febrúar í haust, af séra V. Eylands, forseta Þjóðræknisfélagsins, séra Halldór Jónsson skrifara, séra Egill Fáfnis og Dr. Richard Beck.

Fundurinn eða réttara sagt samkoman, var afbragðs skemtileg. Allir viðstaddir voru mjög hrifnir af ræðu dr. Beck, og söng séra Fáfnis. Einnig voru prestarnir mjög skemtilegir. Að enduðu programi, var deildin mynduð. 29 meðlimir gengu í félagið, og 2 bættust við seinna. Embættismenn fyrir hina nýju deild voru þar næst kosnir. Forseti séra Halldór Jónsson. Ritari Mrs. Sveinson. Féhirðir Skúli Sigfússon.

Fyrsti fundur eða réttara sagt ársfundur deildarinnar, var haldinn 8. jan. 1947. Voru embættismenn endurkosnir. En varamönnum bætt við; August Eyjólfsson varaforseti, Mrs. Ganton vararitari, og Mrs. Hofteig vara-féhirðir. Urðu töluverðar umræður um nafn handa deildinni, en að lokum voru allir ásáttir um að hún yrði nefnd Lundar-deild. Einnig var ákveðið að halda sex fundi á ári. Mrs. L. Sveinson og Mrs. Kristín Pálsson voru kosnar fyrir erindreka á þingið.

Séra Halldór færði það í tal á þessum fundi, að það væri mjög vel viðeigandi að deildin byrjaði sitt starf, með því að koma á stað samtökum um að halda upp á 60 ára afmæli Álftavatns- og Grunnavatnsbygðanna næsta sumar. Það mun vera 60 ár næsta júlí síðan fyrstu íslendingar námu þar land.

Var fundurinn því meðmæltur og var ákveðið að halda opinn fund 19. febrúar og leita samvinnu við önnur félög bæjarins.

Fundurinn 19. febrúar var vel sóttur. — Mættu þar fulltrúar frá flestum félögum bygðarinnar. Voru allir ásáttir um að halda upp á afmæli bygðarinnar. Var kosin 9 manna nefnd til að vinna að því, og er búist við, að bráðlega verði tekið til starfa.

Meðlimatala okkar nú, er 19; við höfum ekki getað náð til allra okkar meðlima fyrir snjóþyngslum og vondu veðri.

Eg óska og vona, að starf okkar geti orðið til þess, þó ekki sé nema á örlítinn hátt, að styðja að viðhaldi íslenskunnar hér.

L. Sveinson, ritari.

Skýrslan viðtekin samkvæmt till. C. Indriðasonar sem J. J. Bildfell studdi.

Bar þá Einar Haralds, formaður kjörbréfanefndarinnar fram þá viðaukaskýrslu, að komnir væru til þingsins þessir fulltrúar, auk þeirra, er komnir voru áður: Pétur Thorsteinsson frá deildinni Fjallkonan í Wynyard og Thor Lifmann frá deildinni Esjan í Árborg. — Skýrslan viðtekin eftir tillögu Mr. Einars Haralds, sem ritari studdi.

Var svo fundi frestað til kl. 2 e. h.

Fjórði fundur þingsins settur kl. 2 e.h.

Fundargerð síðasta fundar lesin og samþykt.

Skýrsla deildarinnar "Báran" í Dakota lesin. — Viðtekin samkvæmt tillögu Guðmundar Feldsted, sem Jónatan Thorarinson studdi. — Þingskjal no. 19. —

Skýrsla deildarinnar "Báran" fyrir árið 1946

Á árinu hafa verið haldnir margir nefndarfundir, og einn almennur ársfundur. Áhugi fyrir þjóðræknismálum virðist vera eins mikill og að undanförnu.

Íslensku-skólinn byrjaði í júlí á Garðar, undir umsjón frú R. H. Ragnar. Þrjátíu börn sóttu skólann að meðaltali; kennarar voru sex.

Mountain skólinn byrjaði um það leyti, undir umsjón frú H. Olafson, nemendur voru um þrjátíu, og sex kennarar mest af tímanum. En því miður varð að hætta við skólann í ágúst, því Polio-veikin kom, og læknar bönnuðu alla skóla og samkomur. Fjórar skemtisamkomur voru hafðar á árinu, tvær á Monutain, ein á Garðar og sú síðasta í Cavalier. Það var auðvitað besta samkoman, því þar skemtu þessir snillingar: Karlakór Reykjavíkur, og þeirri stund verður ekki með orðum lýst, hvaða ánægju við höfðum af komu þeirra.

Samkomurnar voru allar góðar og vel sóttar. Á þessu síðastliðna ári hafa tveir meðlimir deildarinnar dáið, Sveinn Johnson og Ingi Pálson. Minnumst við þeirra með virðingu. — Meðlimatala deildarinnar í árslok var 126.

Ágóði á árinu	$356.78
Í sjóði 1. jan. 1946	175.48
Samtals í sjóði 1. jan. 1947	$532.26

Í núverandi stjórnarnefnd eru þessir: R. H. Ragnar forseti, séra E. H. Fáfnis vara-forseti, H. B. Grímson ritari, K. Kristjánsson vara-ritari, C. Indriðason féhirðir, B. Stefánson vara-féhirðir, Steve Indriðason fjármálaritari, Crist Guðmundson vara-fjármálaritari, Haraldur Olafson skjalavörður. — Yfirskoðunarmenn eru G. J. Jónason og Haraldur Gíslason.

Gardar, N.-Dak., 22. febr. 1947.

K. Kristjánsson, ritari.

Skýrsla deildarinnar "Grund" í Argylebygð lesin. — Skýrslan viðtekin eftir uppástungu ritara, sem Magnús Gíslason studdi. — Þingskjal no. 20. —

Deildin Grund í Argyle-bygð 1946

Það mun mikið spursmál um það, hvort deildin Grund í Argyle-bygð hefir nokkurn tilverurétt þegar litið er yfir starfið síðastliðið ár, og í raun og veru hefir hún það, ekki nema ef vera skyldi fyrir það, að hjá nokkrum mun vera sterkur ásetningur að gjöra meir í framtíðinni.

Síðastliðið ár hefir verið mikið annríkisár, og lítill tími að sumrinu til að sinna félagsmálum, en aftur að vetrum, sérstaklega þegar snjóþyngsli eru mikil eins og verið hefir undanfarna tvo vetur, er því sem næst ókleyft að fá fólk saman um svo stórt svæði, sem um er að ræða. Sérstaklega þar sem þjóðræknis-áhuginn er nú ekki eldheitur nema hjá einstöku mönnum eins og mun vera tilfellið meðal Íslendinga víðsvegar.

Deildin hafði aðeins einn fund á árinu. Var hann ekki fjölsóttur, en mátti heita ágætur fundur. Auk almennra fundarmála. flutti G. S. Johnson erindi, Th. Sveinsson fór með íslensk kvæði. Sömuleiðis hafði J. A. Sveinson yfir nokkur ísl. ljóð. G. J. Oleson flutti stutt erindi um þjóðrækni. Mælti fram nokkra ísl. málshætti og smellnar vísur, og fór um hvorttveggja nokkrum orðum.

Ákveðið var að halda samkomu með vorinu og fá aðkomandi áhrifamikinn ræðumann til uppbyggingar og skemtunar.

Bygð okkar á marga heilsteypta þjóðræknis sinnaða menn og konur, en skortir áhrifamikla leiðtoga. Við erum flestir steyptir í sama mótinu, til þess að kveikja bjarta þjóðrækniselda, eða jafnvel hvaða bjarta elda sem er, þarf afburðamenn.

Margir lesa enn mikið af íslensku, bæði blöð og bækur, en kaup á ísl. bókum fer þverrandi með hverju ári, þó mun okkar bygð eins íslensk og flestar bygðir.

Íslensku kensla fór fram í Baldur s. l. ár í smáum stíl. Má eins vel kannast við það að sá dagur er liðinn hjá sem slíkt eða tilraun við slíkt getur komið að miklu haldi. Fyrir ýmsar ástæður er ókleyft að vinna nokkuð að gagni á því sviði. Áhugi fólks er lítill og mjög erfitt að fá kennara. Memlimir deildarinnar vilja af fremsta megni styðja þjóðræknisstarfið, heilbrigt og heilsteypt, og styrkja og viðhalda því góða og listræna í íslenskum menningarerfðum.

Deildin gaf á árinu $25.00 í Agnesar Sigurðssonar-sjóðinn.

Dagsett að Glenboro, Manitoba,
22. febrúar 1947.

G. J. Oleson, ritari.

Var þá lesið nefndarálit þingnefndarinnar í útbreiðslumálum. Þingskjal no. 21.

Nefndarálit þingnefndar í útbreiðslumálunum

Þingnefndin í útbreiðslumálum er sér þess meðvitandi, hvert grundvallaratriði þau mál, ásamt fræðslumálunum, eru í starfi félagsins. Ennfremur gerir hún sér ljóst, að þær tillögur, sem hér eru bornar fram varðandi útbreiðslumálin, verða eigi framkvæmdar án nauðsynlegra og samsvarandi fjárframlaga. En nefndin telur að því fé, sem lagt er til þeirrar starfsemi, sé ágætlega varið, þar sem um er að ræða

sjálfa framhaldstilveru félagsins og framhaldandi varðveislu menningarverðmæta vorra.

1. Þingið fagnar stofnun deildar að Lundar og undirbúnings að stofnun deildar á Hayland, Manitoba, og þakkar forseta og öðrum stjórnarnefndarmönnum viðleitni þeirra í útbreiðslumálum, sem og öðrum þeim, er lagt hafa þeim málum lið.

2. Þingið lýsir ánægju sinni yfir þarfri og þakkarverðri fyrirlestrarstarfsemi Icelandic Canadian Club, sem undanfarið hefir einkum miðað að því, að fræða yngri kynslóð vora um íslenska landnema vestan hafs, sögu þeirra og starf, og með þeim hætti glætt áhugann fyrir menningararfleifð vorri og þjóðræknismálunum.

3. Þingið vottar íslensku vikublöðunum í Winnipeg og ritstjórum þeirra þökk fyrir starf þeirra í þágu útbreiðslustarfsemi félagsins með mörgum hætti, svo sem með tilkynningum, frétta- og ritstjórnargreinum um þau mál.

4. Þingið felur væntanlegri framkvæmda nefnd að leita fyrir sér um stofnun deildar að Langruth og annarsstaðar þar, sem mögulegt kann að vera að koma á deildarstofnun.

5. Þingið beinir því til framkvæmdarnefndar, að aukna áherslu verði að leggja á það, að stuðla að starfi deildanna með heimsóknum af hálfu nefndarm. eða þar til kjörinna sendiboða í umboði hennar, og með því að vera deildunum liðsinnandi um útvegun starfskrafta á samkomur. Er þetta sérstaklega aðkallandi að því er varðar þær deildir, sem erfitt eiga uppdráttar vegna mannfækkunar, fjarlægðar eða annara örðugleika. Í því sambandi vill nefndin mæla með því, sem hreyft var á þinginu í fyrra, og forseti benti á í skýrslu sinni, að félagið ráði sér launaðan útbreiðslustjóra, sem ferðist milli deildanna og dvelji hjá þeim um tíma eftir þörfum. Þar sem útbreiðslu og fræðslumálin eru svo náskyld og samanofin, mætti að líkindum að einhverju eða eigi litlu leyti sameina starf slíks útbreiðslustjóra starfi umsjónarmanns félagsins í fræðslumálum, sem réttilega hefir verið rætt um, að við þyrfti í þeim málum.

6. Nefndin vill að nýju vekja athygli þingsins, og þá sérstaklega framkvæmdarnefndar og deilda, á hugmyndinni um gagnkvæmar heimsóknir deildanna, þar sem því verður viðkomið vegna fjarlægðar. En með því er átt við, að hópur manna úr deildum heimsæki hver aðra og taki þátt í skemtiskrá hvorrar annarar. Hefir þetta gefist vel í ýmsum öðrum félögum, og var reynt í framkvæmd af sumum deildum vorum fyrir fáum árum, með nokkrum árangri.

7. Nefndin vekur einnig athygli framkvæmdarnefndar á því, að mjög gagnlegt myndi, ef hægt væri að útvega til láns, leigu eða kaups kvikmynd af Íslandi í litum til notkunar í útbreiðsluferðum og til sýningar á samkomum deildanna. Ennfremur vill nefndin beina til framkvæmdarnefndar þeirri athyglisverðu hugmynd, hvort eigi myndi unt að láta gera skuggamyndir — slides — af íslenskum sögustöðum, með gagnorðum enskum skýringum, sem nota mætti til þess sérstaklega að draga athygli yngri kynslóðar vorrar að sögu lands vors og menningu, bæði í útbreiðslu- og fræðslustarfsemi félagsins.

Á þjóðræknisþingi, 25. febr. 1947.

Mrs. H. G. Sigurdson, Richard Beck
H. T. Hjaltalín J. J. Bildfell
Einar Sigurðsson

Ritari lagði til en G. L. Jóhannsson studdi, að nefndarálitið væri rætt lið fyrir lið: Samþykt.

Fyrsta grein samþykt án umræðu.

Önnur grein sömuleiðis.

Sömuleiðis þriðja grein.

Fjórða grein samþykt, engar umræður.

Fimtagreinin var all mikið rædd og voru allar raddir því hlyntar, að tilraun skyldi gerð samkvæmt því, sem í greininni stendur. Síðan var greinin samþykt í einu hljóði.

Sjötta grein samþykt án umræðu.

Sjöunda greinin nokkuð rædd og síðan samþykt.

Var svo nefndarálitið samþykt í heild sinni eftir uppástungu H. T. Hjaltalíns sem C. Indriðason studdi.

Þá las ritari Fróns skýrslu deildarinnar. — Þingskjal no. 22. —

Skýrsla deildarinnar Frón yfir árið 1946

Svo sem að undanförnu hefir aðalstarf deildarinnar verið falið í því, að sjá um undirbúning Íslendingamótsins og starfrækslu bókasafnsins.

Hvað hið síðara snertir, vísast til skýrslu bókavarðar, Davíðs Björnssonar, sem alla reiðu hefir verið lögð fyrir þingið. Ekki er samt úr vegi að geta þess að ómögulegt hefði verið að gera eins mikil bókakaup á árinu og raun varð á, ef að bókavörður hefði ekki litið eftir safninu endurgjaldslaust. "Frón" vill votta Davíð Björnssyni bestu þakkir fyrir þetta starf.

Íslendingamótið í fyrra tókst ágætlega. Aðalræðumaður var Ingólfur Gíslason, læknir, og þótti víst flestum unun að hlýða á hann og að kynnast honum og konu hans, Oddnýju. Deildin hélt þeim hjónum veislu í Royal Alexandra hótelinu og gaf þeim silfurdisk að skilnaði.

Þá hélt deildin samkomu í fyrra haust þar sem Guttormur Guttormsson skáld skemti af sinni alkunnu snild.

Útbreiðslufundir og félagsfundir urðu ekki eins margir, ýmsra orsaka vegna, og verið hefir stundum. Úr þessu verður reynt að bæta eftir getu.

Meðlimatala er svipuð og verið hefir eða um 220.

Fjárhagur deildarinnar er góður. Deildin er skuldlaus og á ekkert í sjóði.

Virðingarfylst.

H. Thorgrímsson
ritari "Fróns".

Skýrslan viðtekin eftir tillögu H. Olafssonar, sem Einar Haralds studdi.

Þá las ritari skýrslu frá deildinni "Iðunn" Leslie. — Var hún viðtekin eftir tillögu Dr. Becks, sem Einar Sigurðson studdi. — Þingskjal no. 23. —

Skýrsla "Iðunnar", að Lesle, Sask.

Deildin Iðunn, vill hérmeð flytja þjóðræknisþinginu sínar bestu óskir um ánægjulegt og farsælt starf á þessu 28. ársþingi félagsins.

Deildin hefir ekki verið mjög athafnarík þettað s. l. ár, en er þó enn á lífi, er að nokkru leyti komin á ellistyrks-tilverustig og þá er nú oftast slegið við slöku. Aðalstarfið falist í að viðhalda bókasafninu. Það hefir verið vel hirt og talsvert mikið lesið. Meðlimatala hefir haldist; 20 borguðu ársgjöld sín s. l. ár.

Samkvæmt skýrslu féhirðis stendur fjárhagur deildarinnar þannig: Inntektir að viðlögðum fyrra árs sjóði $44.60. — Útgjöld á árinu $14.78. — Í sjóði hjá féhirði, við áramót $29.82.

Í stjórnarnefnd deildarinnar eru: Forseti: Páll Guðmundsson; ritari: Rósm. Árnason; féhirðir: Jón Olafson..

Deildin vill við þetta tækifæri, votta nágrannadeild vorri að Wynyard sína innilegustu samúð við fráfall Jóns Jóhannssonar er lést að Wynyard 3ja þ. m. Hún á þar að baki að sjá einum af sínum besta starfsmanni. Mun hann jafnan verða talinn í flokki þeirra manna, er unnið hafa af dygð og einlægni að vorum þjóðræknismálum. Hann var heilsteyptur í öllum þeim málum, er hann lagði lið; rökfimur og fastur í skoðunum, unni íslenskum háttum og íslenskum fræðum. Féll þar í valinn merkur og gáfaður maður og drengur góður. Deildin vill einnig votta ekkju og aðstandendum hins látna sína innilegustu hluttekningu.

Að svo mæltu viljum vér í nafni deildar vorrar, óska að starfsemi þingsins og allra þjóðræknismála, megi nú og í allri framtíð, verða Íslendingum til sóma og blessunar.

Leslie, Sask., 20. febrúar 1947.
Rósm. Árnason, ritari.

Þá las ritari kafla úr bréfi frá Rósmundi Árnasyni, ritara deildarinnar "Iðunn". — Þingskjal no. 24. —

Leslie, Sask., 20. febr. 1947.

H. E. Johnson, Lundar, Man.

Kæri vin:

"Aldrei er friður nú á að fara að blessa" og nú verð ég að drífa mig í að skrifa þér nokkrar línur, áður en ársþing okkar kemur saman í Winnipeg. Aðallega er það nú að skýra þér frá, hvað gerst hefir í legsteins-starfinu. Eg ætlaði að ná tali af þér, þegar við vorum báðir staddir í Winnipeg s. l. haust, sá þig snöggvast, en þá hafði ég ekki haft tal af Dr. Austman.

Eftir að ég hafði talað við hann og við svona að mestu leyti komið okkur saman um tilhögun — en þó ekki fastákveðið neitt — merkis yfir grafir þeirra hjóna Guðrúnar og Magnúsar Bjarnasonar, gafst mér aldrei tækifæri að ná tali af þér eða séra Valdimar, og hefði ég þó kosið að ræða við ykkur báða um tilhögun og snið á þessu fyrirhugaða merki.

Eg vil að nokkru leyti reyna að skýra hvað okkur Dr. Austman fór á milli. Þekking og reynsla á þessum hlutum, var öll hans megin, en ég reyndi að falla að því, sem mér fanst mestar líkur til að væri varanlegt og framkvæmanlegt, við þær aðstæður, sem hér var um að ræða. Það, sem við sameiginlega hölluðumst helst að var, að hafa áletraða eirplötu í minsta lagi 12x20 þuml., — ef til vill heldur stærri — greypta í granít-stein á steyptum fótstalli.

Dr. Austman ætlaði að fá frekari upplýsingar um þettað hjá einhverjum er sérþekkingu hefði við legsteinasmíði, einnig ef hægt væri að fá einhverja áætlun um kostnað. Um áletrun á plötunni ræddum við ekki að öðru leyti en því, að ég lagði það til, að þeir dr. Austman og sr. Valdimar réðu fram úr því sameiginlega. Það var

skilningur minn, er ég skildi við Dr. Austman að hann skrifaði Mrs. J. H. Goodmundsson í Elfros, ef hann fengi frekari bendingar, þessu viðvíkjandi, er okkur gætu orðið til stuðnings. Eg símaði Mrs. H. Hornfjörð, áður en ég byrjaði að skrifa þettað bréf, en hún er forseti íslenska kvennfélagsins í Elfros, og spurði hana, ef hún vissi hvort Mrs. Goodmundsson hefði fengið bréf frá Dr. Austman. Kvað hún það ekki hafa verið síðast, er hún átti tal við Mrs. Goodmundsson, en sagði vera alt að mánuði síðan. — Það er illmögulegt að ferðast, hér í kring, svo flestir sitja heima. —

Þettað eru allar þær útskýringar, sem ég get gefið að svo komnu. Snemma s.l. sumar skrifaði ég séra Valdimar, og fór þar fram á að þið gerðuð nokkrar tillögur eða gæfuð okkur bendingar um tilhögun á þessu minnismerki.

Séra Valdimar svaraði um hæl, en sagðist þá vera á förum vestur að strönd og ekki geta náð tali af meðnefndarmönnum sínum, fyr en hann kæmi til baka. Fór hann fram á að við sendum uppdrátt eða lýsingu af fyrirhuguðu merki, fyrir ykkur að athuga, sem aðallega var í sambandi við það, ef þið leggðuð fram peninga þessu til styrktar. Svo kom bréf frá þér, skrifað eftir að nefndin kom saman, en eins og þú veist voru þar engar bendingar að neinu leyti um tilhögun eða form á legsteini eða merki. Var þó í mínu bréfi til séra Valdimars lögð fyrsta áhersla á það, að koma sér saman og ákveða form á merkinu. Eins og þér er kunnugt höfum við hér enga fagmenn í þessari grein og förum því fram á að þið gerðuð tillögur þar að lútandi, þar sem þið hafið betri aðstæður að ráðfæra ykkur við menn, sem sérþekkingu og reynslu hafa á þessu sviði. Eg held að það væri því heppilegt að þið útnefnduð einhverja ráðanauta okkur til styrktar. Það gæti einnig verið nauðsynlegt til að bjarga sóma ykkar nefndarmanna, því við Páll. Guðmundsson komum ár vorri þannig fyrir borð hjá kvennfélaginu, — ykkur óafvitandi — að þær álíta okkur nokkurskonar fulltrúa frá Þjóðræknisfélaginu. — Skömmin getur því skollið á ykkur, ef þið gjörið ekki ykkar besta að styrkja okkur og uppfræða. Eg held að æskilegt væri að þið næðuð tali af Dr. Austman, ef hann hefði einhverjar frekari upplýsingar að gefa.

Að okkar hálfu verður lítið hægt að gjöra í þessu þar til vorar. En vænt þætti mér um að heyra frá þér að þinginu afstöðnu.

Með kærri kveðju og vinsemd.

Þinn einl.

Rósm. Árnason.

Þá lagði Mr. Davíð Björnsson fram skýrslu lestrarfélagsins "Frón". — Þingskjal no. 25. —

Skýrsla lestrarfélags Fróns

Ýmsir erfiðleikar hafa staðið eins og þröskuldar í vegi fyrir viðhaldi og framgangi íslenskrar félagsstarfsemi hér vestra sem og lestrarfélaga og þar á meðal lestrarfélags deildarinnar Frón.

Lestrarfélagið hefir haldið vel í horfinu. Bækur flestar eru í ágætu lagi, þó einstaka bækur þurfi viðgerðar, þá má safnið í heild heita í góðu lagi.

Það hafa verið keyptar 75 bækur á árinu fyrir $254.25. Sýnir það að Frón hefir lagt mikla rækt við starfrækslu safnsins. Bókavörður félagsins er Davíð Björnsson. Hefir hann séð um útlán bóka og alla flokkun bókanna endurgjaldslaust, síðan hann tók við því, sem hefir líka verið mikill styrkur til Fróns.

Um 80—90 manns hafa notað safnið á árinu og virðist aðsókn að safninu vera heldur að aukast.

Lestrarfélag Fróns styttir mörgum stundir, fræðir, gleður og glæðir samband milli heimaþjóðarinnar og þjóðarbrotsins vestan hafs.

25. febrúar, 1947.

Davíð Björnsson.

Lagði J. J. Bildfell til að skýrslan sé viðtekin. A. P. Jóhannsson studdi. Samþykt.

Var svo fundi frestað til kl. 10 næsta dags.

Að kvöldi þessa dags efldi deildin Frón til mjög vandaðrar samkomu í Fyrstu lútersku kirkjunni. Var samkoman afar vel sótt. Ræðumaðurinn, Mr. Valdimar Björnsson frá Minneapolis, flutti afar skörulegt og fróðlegt erindi um veru sína á Íslandi og um hersetu ameríska hersins á Fróni. Hefir erindi þetta birst í blöðunum. Auk þess skemti karlakórinn í Winnipeg með söng og Mr. Nordal með einsöng, sem vakti almenna hrifningu. Fleira var þarna til skemtunar og samkoman tókst í alla staði ágætlega.

Fimmti fundur þingsins settur kl. 2 e.h., tuttugasta og sjötta febrúar, 1947.

Fundargerð síðasta fundar lesin og samþykt eins og hún var lesin.

Kvaddi nú forseti Paul Bardal til að skýra þingheimi frá hugmyndinni um byggingu almenns íslensks samkomuhúss í Winnipeg. Varð Mr. Bardal við þeirri kvöð og skýrði vel og greinilega frá hugmyndum þeirra, er áhuga hafa á því máli, og á þörfinni á slíkri byggingu.

Er hann hafði lokið sínu máli, gerði ritari það að sinni tillögu, að fimm manna þingnefnd væri skipuð af forseta. Till. studd af Magnúsi Einarssyni: Samþykt.

Skipaði forseti þessa nefnd þannig:

Olafur Pétursson
Dr. Sig. Júl. Jóhannesson
Paul Bardal
Magnús Gíslason og
Sigurður Einarsson.

Var þá málið um kennimerki tekið fyrir. Kvaddi forseti G. L. Jóhannsson, að skýra málið og gerði hann því góð skil. Talsverðar umræður urðu um málið og las ritari bréf til stjórnarnefndar frá herra Guðjóni Friðrikssyni í Selkirk. Var bréfið þess efnis, að slík merki væru heppileg. — Þingskjal no. 27. —

Selkirk, Man., Canada,
4. febrúar 1946.

Dr. R. Beck, Grand Forks!

Kæri Íslands-vinur og minn!

Eg held þú munir nú ekki ,hvaða dýr eða fiskur það er, sem skrifar þetta bréf — eða rissar — því það er orðið nokkuð langt síðan ég hefi haft þá ánægju að sjá þig. En ég les alt sem þú skrifar í blöðin, bæði í bundnu og óbundnu máli, og fylgist með ánægju með verkum þínum fyrir land og þjóð!

Eg hugsa þú haldir ég sé orðinn elli-ær, þegar þú lest það, sem ég ætla að bera í tal við þig, en það er þetta:

Mér finst Þjóðræknisfélagið hafi gert svo mikið gagn, á tilverutíma sínum, að við þjóðræknisfélagar eigum skilið, að bera merki, sem gefi það til kynna eða sýni það, að við tilheyrum þeim félagsskap, með hnappi eða prjóni. Hvernig það merki ætti að vera, er auðvitað spursmál! Mér hefir dottið í hug handaband, sem heldur 3 flaggstöngum, með flöggum! Íslenska í miðju, en Canada og Bandaríkja sitt hvoru megin. Og áletrun "Bræðralag eða -band! Nú langar mig til að heyra álit þitt á þessari karls-vitleysu, og ef að þú felst á þetta, þá trúi ég engum betur að koma því í framkvæmd en þér. — Eg mintist á þetta við séra Sigurð Olafsson hér í bænum og var hann því hlyntur, og ráðlagði mér að rita þér um það, því hann eins og ég, sagði, að þar væri það best komið!

Skyldi svo fara, að einhver merki yrði búin til, vildi ég leggja það til, að svo stórt yrði upplagið, að hægt væri að senda þjóðræknisfélagi Íslands hluta af þeim, sem þeir vildu!

Eg held nú sé komið nóg af þessu rausi, ég held þú getir ekki lesið þetta pár, því höndin er orðin óstyrk, líka orðinn nokkuð gamall, 78 ára síðastliðið haust! Svo bið ég þig fyrirgefa, og óska þér og öllu þínu skylduliði góðs og farsæls árs.

Þinn með mestu virðingu
Guðjón S. Friðriksson.

Tillaga Miss Vidal, að forseti skipi þriggja manna nefnd í málið. Dr. Beck studdi og var till. samþykt.

Þessir skipaðir í nefndina:

Miss Sigurrós Vidal
Guðmundur Féldsted og
Jón Jónatansson.

Mæltist nú forseti til þess að Isak Johnson frá Seattle ávarpaði þingið og varð hann við þeirri bón.

Þá kvaddi forseti Ásgeir Blöndal frá Reykjavík á Íslandi, til að segja nokkur orð og varð Mr. Blöndal við þeirri hvöð.

Þá lagði Mrs. Danielsson fram skýrslu þingnefndarinnar í fræðslumálum. — Þingskjal no. 28. —

Skýrsla þingnefndar í fræðslumálum

Eftir að hafa vandlega íhugað skýrslur þingnefnda í fræðslumálum, 1945 og 1946 og einnig skýrslu forseta, séra V. J. Eylands, flutta á þessu þingi, finnur nefndin til þess, að fræðslumálið er eitt hið allra þýðingarmesta mál þingsins, og álítur að ef það eigi að ná tilgangi sínum verði að gera gangskör að því að skipuleggja starfið tafarlaust og koma því á fastan grundvöll.

Nefndin fellir sig vel við hugmyndina, sem kom fram í forseta-skýrslunni, um að ráða fræðslumálastjóra — og vilja karlmennirnir í nefndinni benda á að heppilegt sé að fræðslumálastjórinn sé kona. —

Nefndin leggur til:

1. Að æskilegt sé, að stofna í sambandi við deildir Þjóðræknisfélagsins, ungmennafélög, sem starfa með svipuðum hætti og Icelandic Canadian Club, þar sem áhersla er lögð á, að fræða unga fólkið, t. d. með fyrirlestrum um Ísland og Ís-

lensk efni og íslenskum myndasýningum, og svo framvegis.

Þessi bending er bygð á þeirri reynslu að það er ónóg að reyna að kenna börnunum íslensku, ef yngra fólkið einkum foreldrar barnanna sjálfra vita ekkert um Ísland og skilja ekki að nauðsyn sé til þess, að læra málið. Slík fræðslustarfsemi yrði til þess að vekja áhuga yngra fólksins fyrir málinu.

2. Að áhersla sé lögð á að æfa íslenska barna-söngflokka í sambandi við íslensku laugardagsskólana.

3. Að nauðsynlegt sé að láta semja og prenta kenslukver sem er við hæfi barna hér, og staðhætti, og sem innifelur ísl. leskafla, á léttu máli, ísl. ljóð og söngva.

4. Að fræðslumálastjóri, sé hann fáanlegur, ferðist meðal deildanna, hafi fundi með kennurunum og skipuleggi starfið, og á annan hátt reyni að koma á fræðslustarfsemi svo sem að ofan greinir.

Aldís Péturson, Hólmfríður Danielson,
Jónatan Thomasson, H. Olafson
T. J. Gíslason.

Till. ritara að nefndarálitið sé rætt lið fyrir lið; stutt af Mrs. Jósephson og samþykt.

Urðu nokkrar umræður um fyrsta lið og hann síðan samþyktur eftir uppástungu T. J. Gíslasonar og J. Ásgeirssonar.

Tillaga ritara, sem Mrs. Jósephson studdi, að annar liður sé samþyktur: — Samþykt án umræðu.

Um þriðja lið urðu talsverðar umræður. Ritari lagði til, að liðurinn væri samþyktur og till. var studd af Mrs. Jósephson.

Mr. J. J. Bildfell lagði til og Jón Ásgeirsson studdi, að þessum lið skyldi vísað aftur til nefndarinnar til þess að færa hann til samræmis við álit útbreiðslunefndar: Samþykt.

Ásmundur Jóhannsson bar fram þá breytingar tillögu, sem margir studdu, að liðnum væri vísað aftur til nefndarinnar: Samþykt.

— Hér ofurlítið vikið frá röð, svo hið samþykta nefndarálit komi í einu lagi. —

Nefndin í fræðslumálum lagði þá fram endurskoðaða liði, þann þriðja og fjórða. Hljóða þeir þannig:

3. liður endurskoðaður af nefndum:

3. Að framkvæmdanefnd Þjóðræknisfélagsins sé falið að athuga hvort hægt sé að fá hentugri kenslubækur til afnota í íslensku skólunum.

4. liður endurskoðaður af nefndinni

4. Að umboðsmanni Þjóðræknisfélagsins, sem samþykt hefir verið að ráða, sbr. 5. lið nefndarálits í útbreiðslumálum, sé falið að ferðast um meðal deildanna, halda fundi með kennurum íslensku skólanna, skipuleggja kenslustarfið og á annan hátt aðstoða við uppfræðslu í íslensku, svo sem að ofan greinir.

Þriðji liður samþyktur samkvæmt till. Miss Vidal, studdri af Ásm. Jóhannssyni. Samþykt.

Till. Guðmundar Hjálmarssonar, sem ritari studdi að nefndarálitið sé samþykt í heild sinni með áorðnum breytingum: Samþykt.

Þá lagði séra Philip M. Pétursson fram álit þingnefndarinnar um háskólastól við Manitoba University. — Þingskjal no. 29.

Kennaraembætti í íslensku við háskóla Manitobafylkis

Þessu máli hefir verið haldið vakandi á síðasta ári á þann hátt, sem bent var á í skýrslu forseta, með ritgerðum í blöðunum og með fundarhöldum nefndar sem skipuð er mönnum, útnefndum af hinum ýmsu íslensku félagsskópum hér í bæ. Sú nefnd hefir ekki enn lokið störfum sínum og vill þessi þingnefnd því leggja til að þingið hvetji enn, eins og áður, meðlimi félagsins og aðra Íslendinga til að efla þessa hugsjón með ráðum og dáð, uns framkvæmdum er náð.

Einnig leggur nefndin til að þingið feli stjórnarnefndinni að ljá þessu máli lið sitt á hvern þann hátt, sem henni er unt, í samráði við formælendur þess.

Dagsett 25. febrúar, 1947.

P. M. Pétursson, G. L. Jóhannsson,
G. Féldsted.

Urðu all-miklar umræður um málið. J. J. Bildfell og fleiri hvöttu menn mjög að sinna þessu máli og hrinda því í framkvæmd.

Að þeim umræðum loknum lagði Jón Ásgeirsson til og ritari studdi, að álit nefndarinnar sé samþykt: Samþykt.

Forseti kallaði á Grettir Eggertson frá New York til að flytja þinginu ávarp. Mr. Eggertson ávarpaði þingið nokkrum orðum og bar þinginu kveðjur frá Íslendingafélaginu í New York. Kvaðst hann hafa lært mest af sinni íslensku meðal landa í New York. Ennfremur sagði hann frá fundum Íslendinga-félagsins.

Þá útnefndi forseti þessa í bókanefnd:
Heimir Thorgrímsson
Jón Halldórsson og
Mrs. Salome Backman.

Var nú skýrsla þingnefndarinnar í hús-

byggingarmálinu lesin af ritara. — Þingskjal no. 30. —

Skýrsla húsbyggingarnefndar

Nefndin leyfir sér að bera fram eftirfarandi tillögur:

1. Að þingið kjósi þriggja manna milliþinganefnd í væntanlegri samvinnu við nefndir frá þessum félögum: a. Goodtemplarafélagið. b. The Icelandic Canadian Club. c. Jón Sigurðssonar félagið. d. og hver önnur félög eða einstakling, sem viljug verða til samvinnu í þessu máli.

2. Ætlunarverk þessarar nefndar sé, að rannsaka nauðsyn og möguleika til þess að koma upp samkvæmishúsi í vestur-hluta bæjarins til minningar um þá Íslendinga, sem féllu í heimsstyrjöldum og viðurkenningar þeim, sem í stríðum voru og heim komu að þeim loknum.

O. Pétursson, P. Bardal, Sig. Júl. Jóhannesson, M. Gíslason, S. Einarsson

Mrs. L. Sveinsson lagði til, að nefndarálitið væri rætt lið fyrir lið. Miss S. Vidal studdi og var till. samþykt.

Fyrsti liður samþyktur samkvæmt till. Miss Vidal, sem Mrs. Sveinsson studdi.

Annar liður talsvert ræddur og síðan samþyktur samkvæmt tillögu Miss Vidal, sem Mrs. Sveinsson studdi.

Var þá gengið til atkvæða um milliþinganefndina og voru þessir í hana kosnir:

Paul Bardal
Heimir Thorgrímsson og
Jón Jónsson.

Nefndarálitið í samvinnumálum við Ísland lesið af forseta nefndarinnar G. L. Jóhannssyni. — Þingskjal no. 31. —

Nefndarálit
Samvinnumál við Ísland

1 Þinginu er sem fyrr sérstaklega ljúft að þakka margháttuð vináttumerki, sem oss hafa borist heiman um haf á liðnu ári, og þá sér í lagi hið virðulega heimboð, sem ríkisstjórn Íslands og Þjóðræknisfélagið gerði þeim Gretti Jóhannsson ræðismanni og ritstjórnunum Einar P. Jónsson og Stefáni Einarsson,ásamt frúm þeirra, síðliðið sumar. Jafnframt þökkum vér hinar ástúðlegu og höfðinglegu viðtökur, sem þessir heiðursgestir áttu að fagna á ættjörðinni.

2. Þingið þakkar hinar hlýju kveðjur frá ríkisstjórn Íslands, sem virðulegur fulltrúi hennar hr. Valdimar Björnsson blaðamaður flutti fyrsta þingdaginn, ásamt kveðju frá herra Thor Thors sendiherra Íslands í Washington. Ennfremur þakkar þingið vinsamlegar símkveðjur eða bréflegar kveðjur herra Sveins Björnssonar, forseta Íslands, herra Sigurgeirs Sigurðssonar biskups, formanns Þjóðræknisfélagsins á Íslandi, herra Hálfdáni Eiríkssonar, formanns Vestur-Íslendingafélagsins í Reykjavík. Dr. Helga P. Briem, aðalræðismanni Íslands í New York, prófessor Ásmundi Guðmundssyni og Ingólfs Gíslasonar lækni og Árna G. Eylands fulltrúa í Reykjavík. Eru oss kveðjur þessar eigi aðeins kærkomnar, heldur einnig vottur þess áhuga, sem landar vorir á Íslandi hafa á málum vorum, og hvatning í starfi voru.

3. Þá þakkar þingið komu góðra gesta heiman um haf á árinu, og sérstaklega heimsókn og samkomur Karlakórs Reykja víkur á vorum slóðum, sem lifa þakklátlega í minni til daganna enda. Má óhætt fullyrða, að aldrei höfum vér Vestur-Íslendingar hlotið betri skemtun, og að heimsókn Karlakórsins hafi drjúgum treyst ættar- og menningarböndin milli Íslendinga austan hafs og vestan.

4. Þingið þakkar ríkisstjórn og Alþingi Íslands örlátan fjárstyrk til útgáfu vestur-íslensku vikublaðanna, og Mentamálaráði og öðrum aðiljum á Íslandi stuðning við útgáfumál vor.

5. Þingið þakkar Þjóðræknisfélaginu á Íslandi fyrir ágæta samvinnu og aðstoð við útbreiðslu Tímaritsins og sögu Íslendinga í Vesturheimi.

6. Nefndin beinir því til framkvæmdarnefndar, að hún haldi áfram að kynna námsfólki hér vestra tilboð ríkisstjórnar Íslands um námsstyrk við Háskóla Íslands og hvetji það til að notfæra sér þetta einstæða tækifæri.

7. Jafnframt því, sem þingið þakkar gott tilboð Menningarsjóðs og Þjóðvinafélagsins, vísar það því máli til framkvæmdarnefndar til frekari athugunar og fyrirgreiðslu.

8. Nefndin telur að mjög svo æskilegt væri, að Þjóðræknisfélagið stæði að heimboði einhvers merks Íslendings vestur um haf til fyrirlestra halda í byggðum vorum, og er þess fullviss, að koma slíks manns myndi verða oss til vakningar og hvatningar í þjóðræknisstarfseminni og félagslífi voru alment.

Richard Beck, Mrs. J. B. Skaptason
Mrs. Ingibjörg Johnson, J. G. Oleson
G. L. Jóhannsson

Lagt til af J. J. Bildfell, að nefndarálitið sé rætt lið fyrir lið. A. Magnússon studdi tillöguna, og var hún samþykt.

Fyrsti liður samþyktur án umræðu: — uppástunga E. Haralds, Jón Jónsson studdi.

Annar liður samþyktur, engar umræður: uppástungumaður Ásmundur Jóhannsson, st.m. Haralds.

Þriðji liður samþyktur með miklu lófataki eftir uppástungu Mrs. L. Sveinsson, sem dr. Beck studdi.

Fjórði liður samþyktur: uppástunga A. P. Jóhannsson, stuðningskona Miss Vidal.

Fimmti liður samþyktur: uppást.m. dr. Beck, Mrs. Josephson studdi.

Sjötti liður samþyktur eftir nokkrar umræður: uppást.m. Guðm. Jónasson, st.m. Einar Haralds.

Talsverðar umræður urðu um sjöunda lið og var hann síðan samþyktur samkvæmt till. Miss Vidal, sem Miss H. Kristjánsson studdi.

Miklar umræður um áttunda lið og síðan samþyktur í einu hljóði samkvæmt till. ritara sem dr. Beck studdi.

Var svo nefndarálitið í heild sinni samþykt eftir tillögu dr. Becks, sem Mrs. Sveinsson studdi.

Var svo fundi frestað til kl. 2 e.h.

Klukkan 2 eftir hádegi þann tuttugasta og sjötta febrúar var sjötti fundur þingsins settur.

Fundargerð síðasta fundar lesin og samþykt. Var svo gengið til atkvæða um embættismenn Þjóðræknismélagsins fyrir næsta ár. —

Bar formaður útnefningarnefndarinnar, Mr. Guðm. Eyford, fram tillögur nefndar innar og eftir henni voru þessir embættismenn kosnir:

Forseti: Séra V. J. Eylands, endurkosinn.

Varaforseti: Séra Philip M. Pétursson, endurkosinn.

Ritari: Séra H. E. Johnson, endurkosinn.

Vararitari: Mr. J. J. Bildfell; fyrverandi vararitari, Jón Ásgeirsson, baðst undan kosningu.

Gjaldkeri: Mr. G. J. Jóhannsson, konsúll, endurkosinn.

Varagjaldkeri: Séra Egill Fáfnis, endurkosinn.

Fjármálaritari: Mr. Guðmann Levy, endurkosinn.

Vara-fjármálaritari: Mr. A. G. Eggertsson, K. C. endurkosinn.

Skjalavörður: Mr. O. Pétursson, endurkosinn.

Lagt til af dr. Sig. Júl. Jóhannessyni að útnefningarnefnd sé afnumin. Ari Magnússon studdi tillöguna, en atkvæði féllu þannig, að tillagan var feld.

Í útnefningarnefnd voru kosnir: Jón Ásgeirsson, Heimir Thorgrímsson og E. P. Jónsson.

Steindór Jakobsson kosinn endurskoðari reikninga.

Kveðjuskeyti frá Hálfdáni Eiríkssyni, formanni Félags Vestur-Íslendinga í Reykjavík. Einnig frá herra Árna Eylands og frú; lesnar af forseta.

Ávarpaði Mr. Árni Sigurðsson nú þingið og skýrði frá þeirri málaleitun, að koma með leikfólk frá Reykjavík til að sýna sjónleiki hér vestra. Kvaðst hafa fengið bréf þess efnis frá séra Jakob Jónssyni, þessu máli viðvíkjandi. Kvaðst hafa safnað upplýsingum um væntanlegar undirtektir almennings hér vestra og leikpláss eftir beiðni Leikfélags Reykjavíkur, sem hafði frumkvæði að þessu.

Tillaga bókanefndar lesin af ritara. — Þingskjal no. 32. —

Álit Bókanefndar

Nefndin vill leggja til að deildin "Frón" líti eftir bókasafninu eins og að undanförnu, en vill um leið benda á það, að heppilegt væri að ráða fastann bókavörð og að honum sé launað fyrir starf sitt, því eins og menn vita, hefir Davíð Björnsson gegnt þessu starfi endurgjaldslaust síðastliðið ár.

Ef að tækist að ráða bókavörð, vill nefndin leggja til að Þjóðræknisfélagið launaði hann. Þetta virðist ekki ósanngjarnt, ef þess er gætt að Frón hefir gert öll bókakaup í safnið á síðari árum.

Það hafa komið fram nokkrar raddir því viðvíkjandi að nýjar bækur komist ekki nógu snemma í safnið. Nefndinni finst æskilegt að ráðin sé bót á þessu.

H. Thorgrimsson, J. Halldórsson
Salome Backman.

Tillaga Ásmundar Jóhannssonar, að skýrslan sé viðtekin. Tillagan studd af Sigurði Einarssyni: Samþykt.

Formaður fjármálanefndar, J. J. Bildfell, las tillögur þeirrar nefndar. — Þingskjal no. 33. —

Skýrsla fjármálanefndar

Skýrslur þær og skilríki, sem fram hafa verið lögð á þessu þingi, eru vel og skilmerkilega af hendi leyst. Skýrslurnar hafa allar verið yfirskoðaðar af yfirskoðana-

mönnum félagsins og bera með sér mjög sæmilegar efnalegar kringumstæður.

Skýrsla bókavarðar ber með sér, að eitthvað sé af eldri árgöngum Tímaritsins sem fullnaðar skilagrein frá Íslendi hefir enn ekki verið gjörð á. En á því stendur þannig, að fé það hefir verið lagt inn í Landsbankann í Reykjavík, en skilagrein frá bankanum ekki komin vestur til vor, en verður aðsjálfsögðu komin fyrir næsta þjóðræknisþing.

Í sambandi við umboðsmann þann, sem þingið hefir ákveðið að ráða, sér fjármálanefndin sér ekki fært að leggja til neitt ákveðið, hvorki að því, er tímalengd á ráðfestu, eða kaupgjalds snertir, en leggur til að stjórnarnefnd félagsins sé falið að ákveða slíkt, með fullu tilliti til sæmdar þess, sem ráðin er, og fjárhagslegra möguleika félagsins.

J. J. Bildfell, Á. P. Jóhannsson,
O. Pétursson.

Samþykt að taka skýrsluna lið fyrir lið eftir tillögu dr. Becks, sem Mrs. Sveinsson studdi.

Fyrsti liður samþyktur.

Annar liður samþyktur.

Þriðji liður samþyktur.

Nefndarálitið samþykt í heild sinni eftir tillögu Miss Vidal, sem Mrs. Josephson studdi.

Var nú hafið máls á því, að milliþinganefndin í húsbyggingarmálinu myndi þurfa á nokkru fé að halda, ætti hún að gera áætlanir og rannsaka möguleika til húsbyggingar.

Mrs. S. Backman bar fram þá tillögu, að þingið skyldi veita alt að 75 dollurum úr félagssjóði í þessu augnamiði. Mr. A. Magnússon studdi tillöguna.

Mr. Olafur Pétursson bar fram þá breytingartillögu, að málinu sé vísað til væntanlegrar stjórnarnefndar til frekari afgreiðslu. Var br.till. studd af Jóni Jónssyni og samþykt.

Nefndarálit nefndarinnar um félagsmerki lagði nú fram sína skýrslu. — Þingskjal no. 34. —

Nefndin mælir með því að framkvæmdarnefnd Þjóðræknisfélagsins kaupi félagsmerki.

Sigurrós Vidal, Jón Jónatansson,
G. Féldsted.

Urðu all-miklar umræður um málið. — Lagði ritari till., en dr. Beck studdi, að tillaga þingnefndarinnar sé samþykt. Till. feld með 27 atkvæðum gegn 25.

Var þá rökstutt álit stjórnarnefndarinnar, um að heppilegast myndi, að breyta ekki þingtímanum að svo stöddu. Var álit st. nefndarinnar talsvert rætt.

Tillaga ritara, studd af Jóni Jónssyni, að málinu sé endurvísað til væntanlegrar stjórnarnefndar: Samþykt.

Þá vakti forseti máls á því, hvernig bæri að svara bréfi Mr. Rósmundar Árnasonar viðvíkjandi minnisvarða J. M. Bjarnasonar. — Mr. T. J. Gíslason lagði til, en Hjaltalín studdi, að stjórnarnefndinni sé falið málið til afgreiðslu. Samþykt.

Þá skýrði forseti frá því, að félaginu hafi borist bókagjöf frá Pálínu Johnson í Churchbridge. Miss H. Kristjánsson lagði til og Miss Vidal studdi, að ritara sé falið að þakka fyrir gjöfina. Samþykt.

Þá lagði Dr. Beck fram þessa till., sem J. J. Bildfell studdi. — Þingskjal no. 35. — Samþykt.

Þingið þakkar ritstjóra Tímaritsins og auglýsingasafnara, ágætt starf sitt og leggur til að Tímaritið verði gefið út á næsta ári eins og að undanförnu og að stjórnarnefndin ráði ritstjóra og annist að öðru leyti útgáfu ritsins og söfnun auglýsinga.

Herra Sigurður Baldvinsson hóf máls á því, hvert Þjóðræknisfélagið myndi ekki geta greitt fyrir þeim, sem vildu eignast uppdrátt af Íslandi.

Dr. Beck lagði til og Miss Vidal studdi, að stjórnarnefndinni væri falið, að hafa framkvæmdir í þessu máli: Samþykt.

Var svo fundi frestað til kl. 8 að kveldi.

Fundur settur kl. 8 í Sambandskirkjunni.

Fundargerð síðasta fundar lesin og samþykt.

Nú gat forseti þess, að milliþinganefndin í minjasöfnun og sögulegra gagna, væri enn ekki skipuð.

Tillaga ritara að þessi nefnd sé nú skipuð, till. studd af T. J. Gíslason: Samþykt.

Þessir skipaðir í nefndina:

Séra Sigurður Olafsson
B. E. Johnson
Páll Guðmundsson
J. O. Oleson og
Séra H. E. Johnson.

Þá vakti forseti máls á nauðsyn þess, að meira fé yrði safnað í Agnesar-sjóð.

Las hann í því sambandi bréf frá kennara ungfrúarinnar, Madam Olga Sameroff, og ennfremur Helen Lighten, forseta of the

Society of Chamber Music in New York. — Lýsa bréf þessi hinum ágætu hæfileikum Agnesar.

Till. dr. R. Becks, að fjársöfnun verði haldið áfram, Miss Sigurdson til styrktar. Till. studdi Guðm. Féldsted og var hún samþykt. —

Í umboði stjórnarnefndarinnar gerði ritari þá tillögu, að þessir væru kjörnir heiðursmeðlimir Þjóðræknisfélagsins:

1. Prófessor dr. Richard Beck. Studdu margir þá tillögu og var hún samþykt með lófataki.

2. Dr. Helgi Briem, aðalræðismaður, New York, séra P. M. Pétursson studdi tillöguna, og var hún samþykt með lófataki.

3. Sigurður Þórðarson, söngstjóri Karlakórs Reykjavíkur. Ásmundur Jóhannsson studdi tillöguna og var hún samþykt með miklum fögnuði.

Flutti forseti nú stutt ávarp og þakkaði fyrir góða samvinnu á árinu.

Var nú tekið til þeirrar dagskrár er undirbúin hafði verið áheyrendum til skemtunar.

Flutti dr. Beck afar sköruglegt og velhugsað erindi. Hefir það birst í blöðunum. Fleira var þarna til skemtunar, meðal annars "piano solo" Thoru Ásgeirsson, hinnar ungu og efnilegu listakonu.

Að dagskránni lokinni var þinginu slitið með því að syngja hina íslensku og canadisku þjóðsöngva.

H. E. Johnson, ritari.

Kraftur lýginnar

Fyrir nokkrum árum datt ríkisstjóranum í einu ríki Bandaríkjanna til hugar, að senda föngunum í ríkisfangelsinu svartan hund, sem hann átti; og segir hann svo sjálfur frá:

"Eg hugsaði mér, að ekki væri fjarri sanni, að fangarnir kynnu að hafa gaman af, að hafa hund til að leika sér við. Og ég hafði haft rétt fyrir mér, því hundurinn varð uppáhald allra fanganna, og leið þar vel.

Engum hefði samt getað dottið til hugar, hvað af þessu leiddi. Fregnriti eins blaðsins skrifaði svo grein fyrir blað sitt, auðvitað í gamni, þess efnis, að hundurinn hefði verið dæmdur í æfilangt fangelsi fyrir að hafa drepið kött. Söguskrattinn flaug bókstaflega út um allan heim. Eg fékk bréf frá öllum hornum jarðarinnar, sem víttu mig harðlega fyrir þá grimd og miskunnarleysi, að setja saklausa skepnu í fangelsi fyrir það að fylgja eðlisávísun sinni. Neitanir og skýringar voru árangurslausar. Bréfin, sem mestmegnis voru frá kvenfólki, héldu áfram að streyma inn öll þau ár, sem ég var ríkisstjóri. Eg hefi aldrei séð átakanlegra dæmi þess, hve algjörlega þýðingarlaust það er, að reyna að bera lýgi til baka, sem einu sinni kemst á flot". —

5. DEILDIR

"Iðunn"

Leslie, Sask.

Helgi Árnason
Rósmundur Árnason
Mrs. V. Axfjörð
Kristján Erlendson
Páll Guðmundson
Þorsteinn Guðmundson
Stefán Helgason
Mrs. J. J. Hornfjörð
J. Magnússon
Jón Ólafsson
Guðbjörg Ólafsson
Jóhann Sigbjörnson
Sigbjörn Sigbjörnson
Guðmundur Stefánsson

"Fjallkonan"

Wynyard, Sask.

S. S. Anderson
Þórður Ásgeirsson
Hallgrímur Axdal
Thórhallur Bardal
Mrs. Thórhallur Bardal
Gísli Benediktsson
J. O. Björnsson
Sigga Björnsson
Jens Elíasson
Gísli Gillis
Gunnlaugur Gíslason
Mrs. Halldóra Gíslason
Valdimar Gíslason
C. H. Grímsson
G. D. Grímsson
Halldór Guðjónsson
Anna Guðjónsson
Mrs. Pearl Guðjónsson
Finnbogi Guðmundsson
Steindór Gúnnlaugsson
Ástvaldur S. Hall
Oli Halldórsson
Tryggv. Halldórsson
J. T. Hannesson
Gunnar Jóhannsson
B. G. Jóhannsson
Finnbogi Johnson
Sigga A. Johnson
Marvin Johnson
Valdi Johnson
Axel Jónasson
Kristján Jónasson
Magnús Jónasson
Jónas Jónasson
Jósef Jósefsson
Mrs. Albina Jóelsson
Guðbjörg Kristjánsson
Hákon Kristjánsson
Kristbergur Kristjánsson
Mrs. Ragnheiður Kristjánsson
Th. Laxdal
Sigurður Magnússon
Ingi Magnússon
Fríða Pálsson
Mrs. Reykdal
H. J. Skagfell
Ólafur Stefánsson
Mrs. Sveinsson

"Brúin"

Selkirk, Man.

Jón Anderson
Bjarni Árnason
Mrs. Thora Austman

Miss Dóra Benson
Mrs. Ásta Eiriksson
Guðjón Friðriksson
Mrs. Brandur Guðbrandson
Hallur Hallson
Mrs. Ingveldur J. Henry
Jón E. Hinriksson
Sigurður Indriðason
Jón Ingjaldson
Trausti Ísfeld
Mrs. Guðrún Ísfeld
Miss Halldóra Jóhannesson
Ingi C. Jóhannson
Mrs. Ásta Johnson
Guðlaug Johnson
Mrs. Júlíana Johnson
Dr. Eyjólfur Johnson
Mrs. Sigurbjörg Johnson
Mrs. Vigdís Johnson
Einar Magnússon
Mrs. Rakel Maxon
Jón Ólafsson
Mrs. Kristín K. Ólafsson
Séra Sigurður Ólafsson
Mrs. Ingibjörg Pálsson
Jóhann Pétursson
Árni Sigurðsson
Mrs. Sigrún Sigurðsson
Bjarni Skagfjörð
Mrs. Jafeta Skagfjörð
Jón Skardal
Mrs. S. K. Stefánsson
Ágúst Sæmundsson
Oddur Sveinsson
Miss Aðalbjörg Thordarson
W P.. Thorsteinsson
Mrs. Jóhanna Thorvaldson
Einar Thorvaldson
Mrs. Helga Thomson
Jón Vogen

"Grund"
í Argyle, Man.

Mrs. Ólöf Bjarnason
Gísli Björnsson
Mrs. Gísli Björnsson
G. Davidson
Fred Frederickson
S. B. Gunnlaugsson
H. Heiðman
Helgi Helgason
Jónas Helgason
Th. A. Ísleifsson
Árni Johnson
A. E. Johnson
Mrs. B. K. Johnson
B. S Johnson
G S. Johnson
Mrs. K. S. Johnson
Paul S. Johnson
Peter Johnson
S. S. Johnson
Stefán Johnson
Tryggvi Johnson
Mrs. Tryggvi Johnson
Hans Jónsson
Mrs. H. C. Josephsson
Conrad Norðman
G. J. Ólafsson
G. J. Oleson
Mrs. G. J. Oleson
Thos. E. Oleson
Helgi Oliver
Mrs. Guðrún S. Pálsson
Mrs. Halldóra Peterson
J. K. Sigurðsson
Mrs. Íngibjörg Sveinsson
John A. Sveinson
Mrs. John A. Sveinsson
Ingi Swanson
Thorsteinn Swainson
Carl Thorsteinsson
Mrs. Carl Thorsteinsson
J. A. Walterson

"Snæfell"

Churchbridge, Sask.

Magnús Bjarnason
Séra S. S. Christopherson
Jóhannes Einarsson
Konráð Eyjólfsson
G. F. Gíslason
Mrs. Gróa Gunnarsson
Sveinbjörn Gunnarsson
Björn Hinriksson
Kristján Johnson
Mrs. Pálína Johnson
Gísli J. Markússon
Þórarinn Marvin
Halldór B. Johnson
Þorleifur Valberg

"Frón"

Winnipeg, Man.

Hannes Anderson
Halldór Árnason frá Höfnum
Mrs. Maria Árnason
Miss Hildur Árnason
S. S. Anderson
Mrs. S. Árnason
Jochum Ásgeirsson
Mrs. Jochum Ásgeirsson
Jón Ásgeirsson
Mrs. Oddný Ásgeirsson
Dr. Kristján Austman
Mrs. Kristján Austman
Dr. Kristján J. Backman
Mrs. Kr. J. Backman
Mrs. Salóme Backman
Gunnar Baldvinsson
Mrs. Sylvia Barber
Arinbjörn S. Bardal
Jóh. Beck
Mrs. Vigfúsína Beck
S. Benjamínsson
Rafnkell Bergson
Gísli Bergvinsson
Þorkell Bergvinsson
Guðm. M. Bjarnason
Mrs. Ingibj. Bjarnason
Ólafur Bjarnason
K. P. Bjarnason
Miss Sæunn Bjarnason
Andrés J. Björnsson
Davíð Björnsson
Mrs.Davíð Björnsson
Mrs. Lárus Björnsson
Jónas Björnsson
Mrs. Morey Block
Ásgeir Blöndal
Hjörtur Brandson
Magnús Brandson
Oddur Brandson
Gunnar Brynjólfsson
Mrs. Ingibjörg Butler
Skúli Böðvarsson
Mrs. Anna Cameron
Miss Friðmunda Christie
Mrs. Jónína Christie
Mrs. Christiana O. L. Chiswell
Sigurjón Christophersson
Mrs. Jóhanna Cooney
Hjálmur Danielsson
Mrs. Hólmfr. Daníelsson
Mrs. G. Davíðson
Mrs. Ragnh. Davíðson
Árni G. Eggertsson, K. C.
Mrs. Guðlaug Eggertson
Jón Einarsson
Stefán Einarsson
C. O. Einarsson
Kristinn Einarsson
Elías Elíasson
Leifur Ellison
Gunnar Erlendson
Mrs. Kr. Erlendson
Kristinn Eyjólfsson
Mrs. Kristín Eyjólfsson
Miss V. Eyjólfsson
Guðm. E. Eyford
Séra Valdimar J. Eylands
Guttormur Finnbogason
Mrs. St. Finnbogason
Bjarni Finnsson
Jón Freeman
Fred Friðfinnsson
Mrs. G. Gillies

Halldór Gíslason
J. S. Gillies
Mrs. Hallbera Gíslason
Hjálmar Gíslason
Jónbjörn Gíslason
Mrs. L. Goodmundson
Kristinn Goodman
Ásgeir Guðjohnsen
Jón Guðlaugsson
Miss Caroline Gunnarsson
Miss Elin Hall
Mrs. Anna Halldórsson
Halldór Halldórsson
John Halldórsson
Mrs. Juliana Halldórsson
L. J. Hallgrímsson
Björn Hallson
Páll Hallson
Thor Otto Hallson
Karl Hansson
Thorleifur Hansson
Mrs. L. Helgason
Mrs. Oddný Helgason
Mrs. Sigrún Hjartarson
Finnbogi Hjálmarsson
Ólafur Hjartarson
Mrs. Jóhanna Hólm
Mrs. Guðm. Ingjaldson
Miss Sigríður Jakobsson
Steindór Jakobsson
Mrs. Ásm. P. Jóhannson
Gunnlaugur Jóhannson
Mrs. Gunnl. Jóhannson
Grettir Leo Jóhannson
K. W. Jóhannson
J. W. Jóhannson
Mrs.Jósepina Jóhannson
Stefán Jóhannsson
Mrs. Ásdís Jóhannesson
Guðmundur Jóhannesson
Mrs. G. Jóhannesson
B. E. Johnson
Mrs. B. E. Johnson
Björn Johnson
Einar P. Jónsson
Mrs. Einar P. Jónsson
Guðjón Johnson
Mrs. Guðríður Johnson
Mrs. Guðrún Johnson
Miss G. A. Johnson
Mrs. Henrietta Johnson
Helgi Johnson
K. H. Johnson
Magnús Johnson
Ragnar Johnson
Sigurður Johnson
S. Johnson
Þorl. Johnson
Mrs. Þórdís Johnson
Jón Jónsson
Jónas Jónasson
Karl Jónasson
Snorri Jónasson
Jón Jónatansson
Mrs. Jóna Jörundson
Mrs. S. Kjartansson
Friðrik Kristjánsson
Miss Hlaðgerður Kristjánsson
Jakob F. Kristjánsson
Mrs. Jakob F. Kristjánsson
Lúðvík Kristjánsson
Capt. Wilhelm Kristjánsson
Guðmann Levy
Mrs. Margrét Levy
Alma S. Levy
Agnar S. Levy
Hannes J. Líndal
Mrs. Hannes J. Líndal
Jón Líndal
Mrs. Una Th. Líndal
Judge W. J. Lindal
Miss Emily Long
Agnar Magnússon
Ari G. Magnússon
Böðvar Magnússon
Guðmundur Magnússon
Guðrún Magnússon
Jóhann Magnússon
Jón Magnússon
Magnús Magnússon
Ólafur Magnússon
Miss Steinunn Magnússon
Jón Markússon
C. J. Matthews
Thorsteinn Matthíasson

J. Nordal
Mrs. S. Nordal
J. H. Norman
Mrs. Sigurður Oddleifsson
Mrs. Sesselja Oddson
Sveinn Oddsson
Valgarður Oddsson
Mrs. Anna Ólafsson
Mrs. Áslaug Ólafsson
Ben Ólafsson
Jón Ólafsson
Ólafur Ólafsson
Mrs. Th. Ólafsson
Tryggvi J. Oleson
Thorsteinn Oliver
Mrs. Vilborg Oliver
N. Ottenson
Mrs. Gróa Pálmason
Sveinn Pálmason
P. S. Pálsson
Mrs. P. S. Pálsson
Miss Stefanía Pálsson
Mrs. A. Paulson
Hannes Pétursson
Mrs. Jóhanna Pétursson
Ólafur Pétursson
Mrs. Petrea Pétursson
Séra Philip M. Pétursson
Mrs. Hólmfr. Pétursson
Miss Margrét Pétursson
Ólafur Pétursson Jr.
Pétur Jónas Pétursson
Thorvaldur Pétursson
J. K. Pétursson
Jóhann Sigmundsson
Mrs. Jóhann Sigmundsson
Einar Sigurðsson
Mrs. Kristín Sigurðsson
Eiríkur H. Sigurðsson
Mrs. Jódís Sigurðsson
Miss Guðbjörg Sigurðsson
Guðm. Sigurðsson
Miss Guðrún Sigurðsson
Halldór Sigurðsson
Miss Margrét Sigurðsson
Miss Regina Sigurðsson
Mrs. Sigríður Sigurðsson
Mrs. Sigurþór Sigurðsson
Sigurbjörn Sigurðsson
Jóhannes Sigurðsson
J. B. Skaptason
Mrs. J. B. Skaptason
Hreiðar Skaftfeld
Mrs. Guðrún Sólmundsson
F. H. Snydal
Björn Stefánsson
Guðm. A. Stefánsson
Gunnbjörn Stefánsson
Ragnar A. Stefánsson
Guðm. Strandberg
Mrs. Lina Stratton
Björgúlfur Sveinsson
Eyjólfur Sveinsson
Hans Sveinsson
Mrs. Hans Sveinsson
Mrs. Ovída Sveinsson

Halldór M. Swan
J. J. Swanson
Mrs. Ágúst Sædal
Einar Thompson
Miss Solveig Thompson
Mrs. Th. Thorarinson
Eiríkur Thorbergsson
Thorbergur Thorbergson
Guðm. Thordarson
Mrs. Þorgerður Thordarson
Mrs. A. Thorgrímsson
Heimir Thorgrímsson
Soffonías Thorkelsson
Mrs. Jóhanna Thorkelsson
S. J. Thorkelsson
Carl Thorláksson
Dr. P. H. T. Thorláksson
Miss Elin Thorlacius
J. B. Thorleifsson
E. Thorsteinsson
Guðm. Thorsteinsson
M. Thorsteinsson
Anna Thorsteinsson
Mrs. S. Thorsteinsson
Th. Thorsteinsson
Órn Thorsteinsson
Jónas Thorvardarson
Víglundur Vigfússon
J. J. Vopni
Mrs. P. Westdal

"Báran"

Mountain, N. Dak.

Mrs. Inga Anderson
Jóhannes Anderson
Kristinn Árman
Ásgrímur M. Ásgrímsson
John Axdal
Próf. Richard Beck
Mrs. Richard Beck
Alli Bjarnason
Herman Bjarnason
Tryggvi Bjarnason
B. T. Björnson
F. A. Björnsson
Helgi H. Björnsson
Júlíus B. Björnsson
Magnús Björnsson
S. A. Björnsson
Sig. Björnsson
V. A. Björnsson
Dagbjartur Dagbjartsson
Fríða Eggerts
Einar Einarsson
F. M. Einarson
J. J. Einarson
J M. Einarsson
Sig Einarsson
Einar G. Eirikson
J. J. Erlendson
Séra Egill H. Fáfnis
Mrs. Egill H. Fáfnis
Helgi Finnson
Albert Gillis
John Goodman
Mrs. Kristín Goodman
Th. Goodman
Mrs. Anna Grímson
Hon. Guðm. Grímson
H. B. Grímson
B. S. Guðmundson
C. S. Guðmundson
G. I. Guðmundson
G. Guðmundson
S. G. Guðmundson
Sigmundur Guðmundson
Mrs. Torfi Guðmundson
Jóhann G. Hall
Bob Hall
R. K. Halldórsson
Mrs. H. J. Hallgrímsson
Mrs. S J Hallgrímsson
John Hannesson
Valdimar Hannesson
T L. Hansson
Ben Helgason
Pétur Herman
J. P. Hillman
W. G. Hillman
Guðm. V. Hjálmarsson
H. T. Hjaltalín
S. T. Hjaltalín
John Hjörtson
Chr. Indriðason

Stefán Indriðason
Mrs. Stefán Indriðason
Brynjólfur C. Jóhannesson
Hildur Jóhannesson
Óssuría Jóhannsson
Fred G. Johnson
Helgi Johnson
John E. Johnson
John H. Johnson
O. G. Johnson
Oli G. Johnson
Nels Johnson
S. K. Johnson
Miss Silvia Johnson
Símon S. Johnson
Guðm. J. Jónasson
H. M. Jónasson
J. D. Jónasson
J. H. Jónasson
Jón J. Kristjánsson
Kristján Kristjánsson
Kristján G. Kristjánsson
Thora Kristjánson
Ástvaldur Laxdal
Helgi Laxdal
Leo Laxdal
Alli Magnússon
Mrs. F. McWilliams
Hannes Melsted
Stefán Melsted
Marta Mýrdal
Steini Mýrdal
J. J. Myres
Sig Nelson
Stefania Northfield
S. B. Núpdal
John M. Ólason
Haraldur Ólafson
Mrs. Haraldur Ólafsson
J. K. Ólafson
Paul Ólafsson
B. F. Olgeirson
Thórdís Olgeirsson
Bjarni Peturson
Joe Peterson
Oskar W. Peterson
Sig. Peterson
Ragnar H. Ragnar
Mrs. Ragnar H. Ragnar
Helgi Reykdal
Magnea Sigfússon
Emil Sigurðsson
H. B. Sigurðsson
Sigurður Sigurðsson
Wm. Sigurðsson
Jóhannes Simundson
Fred Snowfield
J. S. Snydal
Björn Stefánson
Skúli Stefánsson
S. F. Steinólfsson
S. A. Stevenson
Oddur Sveinsson
Mrs. Th. Thorláksson
Gamalíel Thorleifson
T. M. Thorsteinson
H. W. Vívatson
Hannes Walter

Sambandsdeildin "Vestri"
Seattle Wash.

Tryggvi Anderson
Marin Anderson
John Asmundson
Mrs. J. Asmundson
Olafur Bjarnason
Mrs. O. Bjarnason
Tani Bjornson
Sigrid Bjornson
Bogi Bjornson
S. H. Christianson
Mrs. S. H. Christianson
Dora Erlendson
Fred J. Frederickson, Everett, Wash.
Mrs. F. J. Frederickson
Sigga Franks

Margret George
Stefan Gudjohnsen
A. A. Hanson
Peter Hallgrimson
Mrs. Peter Hallgrimson
Mrs. A. Hanley
Mr. E. H. Hansen
Mrs. E. H. Hansen
Kjartan J. Johnson
Thorbjorn Jonsson
Brynhildur Jonsson
Sigurlaug Johnson
Sara Johnson
Stefan B. Johnson
Steina Johnson
Bjarni O. Johannsson
Aleph Johannson
J. A. Johannson
Josephine Johannson
Gunnlaugur Johannsson
Hannes Kristjanson
Kristin Kristjanson
Johann Karason
Gudbjorg Karason
Sverrir Kjartansson
Jon Magnusson
Gudrun Magnusson
H. E. Magnusson
Hanna Magnusson
Gudlaug Magnusson
J. J. Middal
Mrs. J. J. Middal
Ingibjorg Mattiasson
Solveig Olson
Thorsteinn Palmason
Lillie Palmason
Palmi Palmason
Anna Palmason
E. Peterson
Mrs. E. Peterson
George Peterson
Sara Peterson
Gudrun Page
S. G. Richter
Ted E. Samuelson
Mrs. T. E. Samuelson
Emma Scheving
Stefan Scheving
Anna Scheving
Harald S. Sigmar
Ethel Sigmar
S. Sigurdsson, Calgary, Alta.
Ragnheidur Sigurdsson, Calgary, Alta.
Halldor Sigurdsson
Jonina Sigurdsson
Oskar Sigurdson
Sina Sigurdson
Beggi Sigurdson
Ruth Sigurdson
Sigurdur J. Stefansson
Ena J. Sigurdson
K. S. Thordarson
Anna Thordarson
Ragnar Þordarson, Reykjavik, Ísland
S. S. Thordarson
Mrs. Bjorg Thordarson
K. Thorsteinsson
Elin Thorsteinson
John B. Valfells, Santa Monica, Calif.
Svava Valfells, Santa Monica, Calif.
Sveinn B. Valfells, Reykjavik, Ísland
Frú Helga Valfells, Reykjavik, Ísland
Mrs. J. P. Wall

Heiðursfélagar

Mrs. Jakobina Johnson
Mrs. Mary Frederick

Mrs. Helga Johnson
Mr. Gunnar Matthiason, California
Mr. Arni Sumarlidason, Arizona

Sambandsdeildin

"Vísir"

(The Icelandic Association of Chicago)

Chicago, Ill.

Mr. og Mrs. S. Árnason
Mr. og Mrs. Egill Anderson
Mr. og Mrs. Paul Einarson
Mrs. R. Hixon
Mrs. Ragna Barnes
Mr. og Mrs. Joe Goodman
Mrs. E. Petersen
Mr. R. F. Stephenson
Mr. og Mrs. Elmer Halldorson
Mr. og Mrs. J. Anderson
Mr. og Mrs. Paul Bjornson
Mr. og Mrs. O. J. Ólafsson
Mr. og Mrs. W. W. Sherman
Mr. Erling Bjarnason
Miss Sigríður Einarson
Mr. og Mrs. Alex Benson
Mr. og Mrs. Alex Benson
Mr. og Mrs. Daniel Ólafson
Mr. Egill Erlendsson
Mr. og Mrs. Ben Gestsson
Mr. og Mrs. Taylor
Mr. og Mrs. Oli Alfred
Miss Sophia Halldórson
Mr. og Mrs. Eyfi Anderson
Mr. og Mrs. Aug. Anderson
Mr. og Mrs. Paul Halldorson
Mr. Eric Vigfusson
Mr. Sam Einarson
Mr. og Mrs. T. Thorkelson
Mr. Bragi Freymóðsson
Miss Viola Barnes
Mr. Haraldur Ásgeirsson
Mrs. G. R. Blackburn
Miss Reykjalín
Mr. og Mrs. S. W. Guðmundson
Miss Helga Goodman
Miss Sigrid Strodz
Miss Alma Goodman
Miss Grace Goodman
Mr. og Mrs. Larus Johnson
Mr. og Mrs. H. Björnson
Mr. og Mrs. J. C. Guðmundson
Mr. og Mrs. W. Paul
Mr. Kjartan Vigfússon
Mr. Gudlaugur Waage
Mr. og Mrs. Árni Helgason
Miss Virginia Osborne

Miss Stella Einarson
Mr. og Mrs. W. Friske
Mr. og Mrs. Allan Sveinson
Mr. og Mrs. A. Arnason
Mr. O. C. Arnason
Miss Hulda Arnason
Miss Jennie Kartanson
Mr. og Mrs. John S. Johnson

"Ísland"

Brown, Man.

Stefán G. Einarson
Miss Oddný Gislason
Oskar Gillies
Ragnar Gillis
Andy Gíslason
Lárus Gíslason
J. M. Gíslason
Th. J. Gíslason
Mrs. Th. J Gíslason
Leonard Helgason
J. B. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Mrs. J. M. Johnson
Óli Líndal
Mrs Fríða Líndal
I. M. Ólafsson
Sigurður Ólafsson
Mrs. Willie Ólafsson
Jóhann P. Thomasson
Jónatan Thomasson
Thomas Thomasson

The Icelandic Society of New York

New York, U. S. A.

E. Grettir Eggertson
Ólafur J. Ólafsson
Edward Frímannsson
George Ostlund
Jón Guðbrandsson
Garðar Gíslason
Ólafur Johnson
Gunnar Magnússon
Hannes Kjartansson
Mrs. Guðrún Camp
Jakob Gíslason
Sveinn Valfells
Bjarni G. Guðjónsson

"Gimli"

Gimli, Man.

Guðjón Árnason
Mrs. Stefán Anderson
W. J. Árnason
Sigurður Baldvinsson
Helgi Benedictson
Lárus Benson
Mrs. G. F. Bergmann
Mrs. Harold Bjarnason
Ingólfur N. Bjarnason
Mrs. Ingólfur N. Bjarnason
Egill Egilsson
Friðfinnur Einarsson
Einar S. Einarsson
Stefán Eiriksson
Guðmundur Fjelsted
Sveinn Geirhólm
Lestrarfélagið "Gimli"
Grímur Grímsson
Miss Magnúsína Halldórsson
Mrs. Dorothea Helgason
Jón Helgason
Ásdís Henriksson
Þórður Ísfjörð
Mrs. J. Jakobsson
Mundi Jóhannsson
J. B. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Dr. K. I. Johnson
J J. Johnson
Mrs. Anna Jonasson
Mrs. Anna Jósephsson
Óli N. Kárdal
Mrs. Óli Kárdal
Mrs. Elin Kristjánsson
Mrs. S. Th. Kristjánsson
Ted Kristjánsson
Pálmi Lárusson
J. K. Laxdal
G. B. Magnússon
Jón Magnússon
Mrs. Th. Magnússon
Lárus Nordal
Elías Ólafsson
Baldur Péturson
Guðmundur Pétursson
Mrs. Lauga Pétursson
Séra Skúli J. Sigurgeirsson

Gisli Sigmundson
Hallgrímur Sigurdson
Mrs. Hallgr. Sigurðsson
Jón Skagfjörd
Miss Sigurbjörg J. Stefánsson
Mrs. Lawrence Stevens
Mrs. Guðrún Stevens
Mrs. Norman Stevens
Mrs. Jane Sveinson
Jóhann Sæmundsson
H. P. Tergesen
Mrs. Lára Tergesen
Mrs. Guðrún Thompson
Sigurður Thordarson
Thórður Thórðarson
G. H. Thorkelsson
Guðni Thorsteinsson
Ó. Thorsteinsson

"Aldan"

Blaine, Wash.

H. S. Helgason
Andrew Danielson
G. Stephanson
Mrs. G. P. Johnson
G. P. Johnson
A E. Kristjánsson
Hannes Teitson
Maria Thordarson
Mrs S. S. Laxdal
Guðbjörg Danielson
Halldór Björnson
Sigurjón Björnson
Mrs. P. Finnson
J. J. Straumfjörð
Ingibjörg Stoneson
G. G. Ísdal
Jónína Árnason
Sigríður Johnson
M. G. Johnson
Anna Lingholt
G. Guðmundson
Alfreð Horgdal
Sveinn Westfjörð
G. Guðbrandsson
Árni Símonarson
K. J. Brandson
Stefán Skagfjörð
E. G. Thomsen
Skúli Johnson
Guðni Daviðson
Jónas Sveinson
Mrs. B. Sölvason
W. J. Holm
S. Goodman
G. H. Johnson
Carl Westman
Valdimar Iwersen
Gustaf Iwersen
Guðrún Byron
Mrs. Elb. Lamareauxl
J. B. Peterson
John Holm
August Paulson
Waldimar Horgdal
Sigtýr Johnson
Sigurður Oddson
Hermann Brynjólfsson
Helgi Steinberg
Mrs. G. Holm

"Ísafold"

Riverton, Man.

Thorsteinn Borgfjörð
Sveinn Thorvaldson, M.B.E.
Gisli Einarsson
Mrs. Valgerður Coghill
O. C. Olafsson
Hafsteinn Jónsson
Einar A. Johnson
Friðrik P. Sigurdson
F. Valdimar Benedictson
Árni Brandson
Jakob Guðjónsson
Mrs. Arnheiður Eyjólfson
Gestur Vídal
Sveinn S. Magnússon
Gunnlaugur G. Martin
Mrs. Anna H. Árnason
Mrs. Kristin S. Benedictson
Mrs. Hólmfriður Danielson

Deildin á Lundar, Manitoba

Séra Halldór E. Johnson
Ágúst Eyjólfsson
Mrs. Ágúst Eyjólfsson
Th. Nelson
Mrs. Th. Nelson
Tómas Benjaminsson
Mrs. Tómas Benjaminsson
Mrs. Helgi Bjarnason
Mrs. Ásta Sigurðson
Mrs. Ingibjörg Ganton
Mrs. Kristin Pálsson
Gisli Ólafsson
Bóas Ólafsson
Björn Arnfinnson
Stefan Hofteig
Mrs. Stefan Hofteig
Mrs. L. Sveinsson
Skúli Sigfússon
Einar Eyford

Jón Björnsson
Hjörtur Hjartarson
Mrs. Hjörtur Hjartarson
Agúst Magnússon
Mrs. Agúst Magnússon
Eirikur Scheving
Mrs. Rannveig Guðmundsson
Mrs. Guðleif Johnson
Vardi Háwardson
Emil Guðmundsson
Bjarni Torfason
Lúðvik Torfason
Torfi Torfason
Jón Sigurjónsson

"Esjan"

Árborg, Man.

Arni H. Anderson
Björn G. Anderson
Steindór Arnason
Einar Benjaminsson
Þorsteinn Bergman
Rev. B. A. Bjarnason
Björn Bjarnason
Eirikur Bjarnason
G. B. Björnson
G. M. Björnsson
Mrs. Lárus Björnsson
Jón Borgfjörð
Mrs. G. M. Brandson
Timoteus Böðvarsson
G. O. Einarsson
K. O. Einarsson
Sigurður Einarsson
Mrs. Herdis Eiriksson
H. S. Erlendson
Thor Erlendson
Sveinn Eyjólfsson
Villi Eyjólfsson
Sigurður Finnson
Mrs. Ingunn Fjelsted
Halldóra Gislason
Ingibjörg Gislason
Magnús Gislason
Njáll Gislason
Thorarinn Gislason
B. Goodman
Elli Guðmundsson
Jón Gunnarsson
Stefán Guttormsson
Mrs. N. Halldórsson
Böðvar H. Jakobsson
Helgi B. Jakobsson
Davið Jensson
Valdi Jóhannesson
Mrs. Valdi Johannesson
Dr. Thorbergur Jóhannesson
Baldvin Jónsson
Kr. Th. Johnson
Jónas Johnson
Sigurjón Johnson
Snæbjörn Johnson
Jónas Jónasson
Marteinn M. Jónasson
Ragnar Karvelsson
Arni Kristinsson
B. J. Lifman
Mrs. B. J. Lifman
G. J. Magnússon
Mrs. Kristjana Magnússon
J. A. Miller
Þorvaldur Mýrdal
Sigurbjörn Nielsson
Gunnl. K. Oddson
Mrs. Sigriður Olafsson
Thorgrimur Pálsson
Mrs. Franklin Petursson
Franklin Petursson
Jðhannes Petursson
Svanberg Sigfússon
Arthur Sígurðsson
F. P. Sigurðsson
Bjarni Sigvaldason
Barney Sigvaldason
Mrs. Björn I. Sigvaldason
V. Sigvaldason
Þór G. Sigvaldason
Stefán Stefánsson
Mrs. Svana Sveinsson
Swain Swainson
Gunnar Sæmundsson
Mrs. Gunnar Sæmundsson
Guðmundur Vigfússon
Þórunn Vigfússon
Karl Vopni
Sigurjón Þórðarson

Icelandic Canadian Club, Winnipeg

Mrs. Ena Anderson
Geo. Asgeirson
Dr. K. J. Austman
Mrs. K. J. Austman
V. Baldwinson

Mrs. V. Baldwinson
Paul Bardal
J. T. Beck
Mrs. J. T. Beck
Mrs. B. S. Benson
Miss I. S. Bjarnason
Miss S. Bjarnason
Mrs. Una Bjarnason
A. Blondal
E. Breckman
Mrs. E. Breckman
Mrs. Ruby Couch
Mrs. Dalman
Baldur Danielson
H. F. Danielson
Mrs. H. F. Danielson
Miss Helga Eggertson
Miss Stefania Eydal
Miss Stephania Eyford
Miss Lillian Eyjolfson
Miss Vilborg Eyjolfson
G. Finnbogason
Mrs. G. Finnbogason
T. Finnbogason
Mrs. T. Finnbogason
K. G. Finnson
Mrs. K. G. Finnson
Miss Vordis Fridfinnson
G. P. Goodman
Mrs. Louise Gudmunds
Miss Caroline Gunnarson
Mrs. G. Gunnlaugson
Miss L. Guttormsson
Miss Mattie Halldorson
Carl Hallson
Mrs. Carl Hallson
Miss Marguerite Hargreaves
E. Isfeld
Mrs. E. Isfeld
Mrs. Lauga Johanneson
Miss M. Johannesson
B. E. Johnson
Miss I. Johnson
Miss L. Johnson
Miss S. Johnson
Prof. S. Johnson
Mrs. S. Johnson
J. T. Jonasson
O. Jonasson
Mrs. O. Jónasson
Mrs. Runa Jonasson
Miss Ethel Josephson
Miss Helen Josephson
J. Kristjanson
Mrs. J. Kristjanson
Capt. W. Kristjanson
H. Laruson
Miss Margaret Petursson

The Executive of the Icelandic National League wish to convey their thanks and appreciation to their many friends and business associates who have advertised in this publication.

G. Levy
Miss Anna Ruth Lindal
H. J. Lindal
Mrs. H. J. Lindal
Judge W. J. Lindal
Miss Gwen Magnusson
Miss J. Magnusson
J. G. Mýrdal
Miss G. Narfason
L. H. Olsen
Mrs. L. H. Olsen
Prof T. J. Oleson
B. Oliver
Mrs. Maria Markan Ostlund
Mrs. G. Palmer
J. H. W. Price
Mrs. J. H. W. Price
D. Ramsay
Mrs. D. Ramsay
Paul Reykdal
Mrs. Lena Richardson
Miss Grace Ruppel
Dr. Sigurgeir Sigurdson, Bishop of Iceland
Mrs. Lara B. Sigurdson
Dr. L. A. Sigurdson
Mrs. L. A. Sigurdson
Mrs. J. B. Skaptason
Mrs. Harvey Smith
Miss Ólöf Stefansson
Mrs O. Stephensen
H. M. Swan
Miss Ida Swainson
John Thordarson
Mrs. John Thordarson
Miss Laura Thordarson
Heimir Thorgrimson
T. G. Thorlakson
Mrs. C. Thorsteinson
Eric Thorsteinson
T. R. Thorvaldson
Mrs. T. R. Thorvaldson
Axel Vopnfjord, president
Ray Vopni
Mrs. Ray Vopni

Auglýsingaskrá Tímaritsins